

รายงาน
ของ
คณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาร้ายแรง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
สภาผู้แทนราษฎร

กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทา
ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สำนักกรรมการ ๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ด่วนที่สุด

(สำเนา)

ที่ สผ ๐๐๑๙.๑๒/ ๓๕๑๐

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒ เมษายน ๒๕๖๘

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง)
วันพุธที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖ และครั้งที่ ๑๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กันยายน
๒๕๖๖ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติ ดังนี้

๑. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาติดตาม ตรวจสอบ
และนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) การเปลี่ยนแปลง
ภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อ การขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค การเกษตร และผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ
(นายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ เป็นผู้เสนอ)

๒. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการกำหนด
แผนป้องกันและมาตรการแก้ไขปัญหาภัยแล้งพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง
(นางสาวมัลลิกา จิระพันธุ์วานิช เป็นผู้เสนอ)

๓. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไข
ปัญหาภัยแล้งที่มีมาอย่างต่อเนื่องและเพิ่มความรุนแรงขึ้นจากสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น
(นายสฤษดิ์ บุตรเนียร เป็นผู้เสนอ)

๔. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษา
ตรวจสอบกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น
จากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายวิชัย สดสวาสดี เป็นผู้เสนอ)

๕. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษา
ตรวจสอบและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายนิติพล ผิวเหมาะ เป็นผู้เสนอ)

๖. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษา
แนวทางแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การคาดการณ์ผลกระทบ และแนวทางการปรับตัว
และรับมือ (นายร่มธรรม ขำนุรักษ์ เป็นผู้เสนอ)

๗. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำแล้ง
(นายร่มธรรม ขำนุรักษ์ เป็นผู้เสนอ)

๘. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรร่วมกันพิจารณามาตรการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
(นายบัญชา เดชเจริญศิริกุล เป็นผู้เสนอ)

๙. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาและกำหนด
แนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
(El Nino) (นายเจเศรษฐ์ ไทยเศรษฐ์ เป็นผู้เสนอ)

และมีมติตั้งกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙
ซึ่งกรรมการวิสามัญคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นางสาวกมนทรศรี กิตติสุนทรสกุล	๒. นายกรวีร์ ปริศนานันท์กุล
๓. นายกุศล โชติรัตน์	๔. นายโกศล ปัทมะ
๕. นายขจร ศรีชวโนทัย	๖. นายจักรวาล ชัยวิรัตน์กุล
๗. นายจำลอง ภูวนาทา	๘. นายเจเศรษฐ์ ไทยเศรษฐ์
๙. นายฉกาจ พัฒนกิจวิบูลย์	๑๐. นางสาวชนกนันท์ ศุภศิริ
๑๑. นายชยันต์ เมืองสง	๑๒. นางสาวชุตีมา คชพันธ์
๑๓. นางฐิติมา ฉายแสง	๑๔. นายณรงเดช อุฬารกุล
๑๕. นายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ	๑๖. นายเดชรัต สุขกำเนิด
๑๗. นายทวิวงศ์ โตทวิวงศ์	๑๘. นายทินพล ศรีธเรศ
๑๙. นายนพพล เหลืองทองนารา	๒๐. นายนิติพล ผิวเหมาะ
๒๑. นายบุญชัย กิตติธาราทรรพ์	๒๒. นายประดิษฐ์ สังขจาย
๒๓. นายปลอดประสพ สุรัสวดี	๒๔. นางสาวมัลลิกา จิระพันธุ์วาณิช
๒๕. นายร่มธรรม ขำนุรักษ์	๒๖. นายวิชัย สุตสวัสดิ์
๒๗. รองศาสตราจารย์วิชญ์ อรรถวานิช	๒๘. นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์
๒๙. นายเศรษฐเกียรติ กระจ่างวงษ์	๓๐. นายสมเจตน์ แสงเจริญรัตน์
๓๑. นายสฤณี บุตรเนียร	๓๒. นายสัญญา นิลสุพรรณ
๓๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สีตางค์ พิสัยหล้า	๓๔. นายอนุสรณ์ เอี่ยมสะอาด
๓๕. นายอับดุลอายี สาแม็ง	

โดยกำหนดระยะเวลาการพิจารณาศึกษาไว้ ๙๐ วัน ตั้งแต่วันศุกร์ที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖
ถึงวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖ ต่อมาคณะกรรมการวิสามัญได้ขอขยายเวลาการพิจารณาศึกษา
จำนวน ๔ ครั้ง ครั้งที่ ๑ จำนวน ๑๒๐ วัน ตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๖ ถึงวันพฤหัสบดีที่ ๑๘
เมษายน ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๒ จำนวน ๑๘๐ วัน ตั้งแต่วันศุกร์ที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗ ถึงวันอังคารที่ ๑๕
ตุลาคม ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๓ จำนวน ๑๒๐ ตั้งแต่วันพุธที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึงวันพุธที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘
และครั้งที่ ๔ จำนวน ๖๐ วัน ตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๘
รวมระยะเวลาการพิจารณาศึกษา ๕๗๐ วัน นั้น

บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญได้พิจารณาญัตติดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงกราบเรียนมาเพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร พิจารณารายงานและข้อสังเกตของคณะกรรมาธิการวิสามัญต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

ลงชื่อ ศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์
(นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์)

ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทาง
การป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

สำนักกรรมาธิการ ๓

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการป้องกันและบรรเทา

ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๑๖๑

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ cpm.committee@parliament.go.th

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวปรัชยาภรณ์ อมรเวช)

ผู้อำนวยการสำนักกรรมาธิการ ๓

ณัฐฐา ขาดำดี/ร่าง
อภิชาติ ช้างมา/พิมพ์
กชพร นาคฤทธิ์/ตรวจ

ตรวจทาน

ครั้งที่ ๑ ณัฐฐา ขาดำดี

ครั้งที่ ๒ พรรณพิตรา เสริมศรี

ครั้งที่ ๓ กชพร นาคฤทธิ์

รายนามคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
สภาผู้แทนราษฎร (ชุดที่ ๒๖)

นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์
ประธานคณะกรรมการ

นายนิติพล ผิวเหมาะ
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่หนึ่ง

นายโกศล ปัทมะ
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สอง

นายสฤทธ์ บุตรเนียร
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สาม

นายฉกาจ พัฒนกิจวิบูลย์
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่สี่

นายวิชัย สุตสวัสดิ์
รองประธานคณะกรรมการ
คนที่ห้า

นายพลอดประสพ สุรัสวดี
ประธานที่ปรึกษา
และกรรมการ

นางสาวชุตีมา คชพันธ์
โฆษกคณะกรรมการ

นายอนุสรณ์ เอี่ยมสะอาด
โฆษกคณะกรรมการ

นายจักรวาล ชัยวิรัตน์นุกูล
โฆษกคณะกรรมการ

นายร่มธรรม ขำนุรักษ์
โฆษกคณะกรรมการ
กรรมการ

นางสาวกมลนทรศน์
กิตติสุนทรสกุล
กรรมการ

นายกรวีร์ ปริศนานันท์กุล
กรรมการ

นายกุศล โชติรัตน์
กรรมการ

นายขจร ศรีชวโนทัย
กรรมการ

นายจำลอง ภูวนนท์
กรรมการ

นายเจเศรษฐ์ ไทยเศรษฐ์
กรรมการ

นางสาวชนกนันท์ ศุภศิริ
กรรมการ

นางฐิติมา ฉายแสง
กรรมการ

นายณรงเดช อุฬารกุล
กรรมการ

นายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ
กรรมการ

นายทวิวงศ์ โตทวิวงศ์
กรรมการ

นายทินพล ศรีธเรศ
กรรมการ

นายบุญชัย กิตติธราทรัพย์
กรรมการ

นายประดิษฐ์ สังขฉาย
กรรมการ

นางสาวมัลลิกา จิระพันธุ์วาณิช
กรรมการ

นายเศรษฐเกียรติ กระจ่างวงษ์
กรรมการ

นายสมเจตน์ แสงเจริญรัตน์
กรรมการ

นายสัญญา นิลสุพรรณ
กรรมการ

ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิตางค์ พิสัยหล้า
กรรมการ

นายอัชุลอายี สาแม็ง
กรรมการ

นายนพพล เทลือทองนารา
เลขานุการคณะกรรมการ

นายเดชรัต สุขกำเนิด
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

นายชัยันต์ เมืองสง
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

รองศาสตราจารย์วิชฌุ อรรถวานิช
ผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

รายนามที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
สภาผู้แทนราษฎร

๑. นายรชตะ ด้านกุล
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปยุตดา อิงคุลานนท์
๓. นายสัญญา แสงพุ่มพงษ์
๔. นายทรงวิทย์ เหลืองอ่อน
๕. รองศาสตราจารย์วีระชัย พุทธวงศ์
๖. นางสาวพิชญ์ หิรัญ
๗. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพยม สราภิรมย์
๘. นางสาวเกวรี พลเกิน
๙. นายสมบัติ ชนะสิทธิ์
๑๐. นายธีรวิวัฒน์ พลปัญญาธารณ์
๑๑. นางณิชากร ขำนุรักษ์
๑๒. นายภูมิพงศ์ จงสกุล
๑๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปยุตดา อิงคุลานนท์

บทสรุปผู้บริหาร

๑. สถานการณ์ปัญหา

สถานการณ์ภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญเริ่มปรากฏเด่นชัดเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๖๖ ที่มีปริมาณฝนสะสมตั้งแต่ต้นปีน้อยกว่าเกณฑ์ปกติถึง ๖๖๘ มิลลิเมตร หรือน้อยที่สุดในรอบ ๕ ปี (ตามภาพที่ ๑) ประกอบกับมีการพยากรณ์ว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญจะทำให้ประเทศไทยมีฝนน้อยกว่าค่าเฉลี่ย ตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๕๖๖-เมษายน ๒๕๖๗ ซึ่งเป็นช่วงสิ้นสุดฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ พอดี ทำให้หลายฝ่ายมีความกังวลกันว่า ประเทศไทยจะประสบกับความแห้งแล้งรุนแรงในฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ รวมถึงยังมีบางฝ่ายเป็นห่วงว่า ความแห้งแล้งอาจต่อเนื่องยาวนาน ๒-๕ ปีอีกด้วย

อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ช่วงปลายฤดูฝนในปี ๒๕๖๖ ปริมาณฝนกลับมามากเป็นปกติและสูงกว่าปกติ โดยในเดือนกันยายน ๒๕๖๖ มีปริมาณฝน ๓๓๔ มิลลิเมตร และเดือนตุลาคม ๒๕๖๖ มีปริมาณฝน ๑๙๙ มิลลิเมตร ซึ่งนับเป็นปริมาณน้ำฝนที่มากที่สุดในรอบ ๕ ปี ปริมาณฝนในช่วงปลายฤดูฝน ทำให้สถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ค่อย ๆ คลี่คลายมากขึ้น ประกอบกับในช่วงต้นฤดูฝน (พฤษภาคม ๒๕๖๖) อ่างเก็บน้ำต่าง ๆ มีปริมาณน้ำกักเก็บมาตั้งแต่ปี ๒๕๖๕ (ซึ่งเป็นปีที่ฝนดี) ทำให้ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำช่วงต้นฤดูแล้งในปี ๒๕๖๖ (ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน) อยู่ในเกณฑ์ปกติ ไม่ได้อยู่ในเกณฑ์วิกฤตอย่างที่หลายฝ่ายเป็นห่วงและกังวลในตอนต้น

นอกจากนี้ หลังจากเดือนมกราคม-เมษายน ๒๕๖๗ ปริมาณฝนของประเทศไทยกลับมาเป็นปริมาณฝนน้อยอีกครั้งหนึ่ง โดยปริมาณฝนสะสมในช่วง ๔ เดือนแรกของปี ๒๕๖๗ เท่ากับ ๘๐ มิลลิเมตร ซึ่งน้อยกว่าปริมาณน้ำฝนสะสมในปี ๒๕๖๖ และเป็นปีที่มีฝนน้อย มีปริมาณฝนสะสม ๙๙ มิลลิเมตร ทำให้ภาวะภัยแล้งที่หลายฝ่ายเป็นห่วงก็กลับมารุนแรงในพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ที่ไม่ได้มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำสะสมมาช่วยในการบรรเทาภัยแล้ง

ข้อมูลจากสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำพบว่า ในต้นปี ๒๕๖๗ พื้นที่ประสบภัยแล้งของประเทศไทย กินพื้นที่มากกว่า ๑ ใน ๓ ของตำบลทั้งหมดและมากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่า พื้นที่นอกเขตชลประทานของประเทศไทยยังมีความเปราะบางจากภัยแล้งเป็นอย่างมาก ความผันผวนและการลดลงของปริมาณน้ำฝนในช่วงกรอบเวลาประมาณ ๓ เดือน มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดภัยแล้งขยายตัวในวงกว้างและกระจายตัวในทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความเปราะบางมากที่สุด ต่อมาในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ๒๕๖๗ ภาคใต้กลับกลายเป็นภาคที่ได้รับผลกระทบในวงกว้างที่สุดแทน

นอกเหนือจากการลดลงของปริมาณน้ำฝนในช่วงต้นปี ๒๕๖๗ ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นจนเป็นประวัติการณ์ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ทำให้อุณหภูมิสูงสุดของประเทศไทยในปี ๒๕๖๗ สูงถึง ๔๔ องศาเซลเซียส และมีการทำลายสถิติอุณหภูมิสูงสุดมากถึง ๓๗ พื้นที่ทั่วทั้งประเทศไทย จากการเปรียบเทียบข้อมูลอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยต่างจากค่าปกติรายเดือนตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเมษายน ๒๕๖๗ พบว่า เดือนเมษายน ๒๕๖๗ ประเทศไทยมีค่าผลต่างอุณหภูมิเฉลี่ยกับค่าปกติสูงสุด โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลต่างอุณหภูมิสูงสุดถึงประมาณ ๔ องศาเซลเซียส

การที่ประเทศไทยประสบผลกระทบจากความร้อน (อุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น) เป็นปัญหาใหม่ที่ยังไม่มี การเตรียมรับมืออย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ในช่วงเดือนมีนาคมและเมษายน ๒๕๖๗ ประเทศไทยประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะพื้นที่ที่ปลูกไม้ผล เช่น ผลทุเรียนร่วงและเต็บโตซ่า มะพร้าวน้ำหอมขาดคอ (ไม่ติดผล) หรือลำต้นมะม่วงแตกปริจากความร้อน เป็นต้น ต่อมาสถาบันวิจัยของธนาคารกสิกรไทยมีการประเมินกันว่า ในปี ๒๕๖๗ ผลผลิตไม้ผลในภาคตะวันออกเฉียงเหนือลดลงถึงร้อยละ ๒๕ และผลผลิตไม้ผลในภาคใต้ลดลงถึงร้อยละ ๔๐

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้สรุปผลกระทบจากสถานการณ์ภัยแล้ง อันเนื่องจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ตามตารางที่ ๗ ว่า

- พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในการผลิตน้ำประปาจำนวน ๑๗ สาขาของพื้นที่การประปาส่วนภูมิภาค และ ๓๗๕ ตำบล (นอกสาขาการประปาส่วนภูมิภาค) ทั่วทุกภูมิภาค โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ภาคเหนือ
- พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบด้านคุณภาพน้ำประปาจากค่าความเค็มรุกล้ำ ๓ พื้นที่ ในพื้นที่การประปานครหลวง และ ๘ พื้นที่ในการประปาส่วนภูมิภาค ในภาคตะวันออกและภาคใต้
- พื้นที่นาปรังได้รับผลกระทบ ๖๔ ตำบล เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่เกษตรนอกเขตชลประทานในภาคเหนือ
- พื้นที่ไม่ผล ได้รับผลกระทบ ๑๕๘ ตำบล ส่วนใหญ่ในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคตะวันออก

๒. การเตรียมความพร้อมและการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ

จากการลงพื้นที่สำรวจปัญหาและการเตรียมพร้อมของคณะกรรมการฯ ใน ๔ ภูมิภาค ซึ่งคณะกรรมการฯ ได้พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

- ในภาพรวม หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น ได้มีการรับรู้ มีความตื่นตัว และมีความพร้อมรับมือที่ดีพอสมควร โดยเฉพาะในเรื่องน้ำประปา อย่างไรก็ตาม ศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยแล้งโดยภาพรวมยังมีจำกัด คณะกรรมการฯ วิสามัญพบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้จัดเตรียมอุปกรณ์ไว้ช่วยเหลือจำนวนหนึ่ง แต่เนื่องจากจำนวนที่เตรียมไว้มีไม่เพียงพอ หากเกิดวิกฤตภัยแล้งที่มีความรุนแรงกว่านี้อาจจะให้ความช่วยเหลือไม่ครอบคลุมทุกพื้นที่ เพราะฉะนั้น การเตรียมความพร้อมในเรื่องของอุปกรณ์และความช่วยเหลือต่าง ๆ จึงควรจะต้องเตรียมและพัฒนาต่อเนื่องไปในอนาคตด้วย

- ประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งคือ การจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งเป็นสาขาที่ใช้น้ำมากที่สุด โดยการจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ที่ผ่านมามีการจัดสรรน้ำมากกว่าแผนที่กำหนดไว้ในตอนแรก และต่อมาได้มีการปรับแผนการใช้น้ำเพื่อการเกษตรเพิ่มขึ้นในภายหลัง ซึ่งปัจจัยที่สำคัญ คือ ข้าวมีราคาดี เกษตรกรจึงขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับปริมาณน้ำต้นทุนในช่วงต้นฤดูแล้งมีเพียงพอ (๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) จึงสามารถปรับแผนการใช้น้ำเพิ่มขึ้นได้ โดยไม่กระทบกับปัญหาขาดแคลนน้ำ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

- ในส่วนการจัดเตรียมแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค/บริโภค พบว่า การประปานครหลวงและการประปาส่วนภูมิภาคได้มีการเตรียมความพร้อมและแผนสำรองในการรับมือค่อนข้างดี ทำให้ได้รับผลกระทบไม่มากนัก แต่การประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอในการเตรียมการรับมือ เพราะขาดงบประมาณและไม่มั่นใจว่าแผนการปรับปรุงแหล่งน้ำจะได้รับอนุมัติและได้รับการจัดสรรงบประมาณได้อย่างทันการณ์หรือไม่ ทำให้แหล่งน้ำสำรองในหลายพื้นที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งและเป็นเรื่องที่ต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน

- สำหรับเกษตรกร เกษตรกรที่ปลูกไม้ผลบางส่วนมีการลงทุนเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำในสวนทุเรียน และมีระบบการฉีดพ่นน้ำ เพื่อลดความร้อนในสวนผลไม้ด้วยตนเอง ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนเป็นหลักแสนหรือหลักล้าน แต่พบว่า ภาครัฐยังไม่มีความชัดเจนในการให้ความช่วยเหลือเกษตรกรกลุ่มนี้โดยตรง

๓. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

ภาครัฐเป็นกลไกหลักในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง การแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศของประเทศไทยยังต้องขับเคลื่อนด้วยระบบราชการ หรือด้วยข้าราชการในแต่ละกระทรวง ทบวง กรม อีกทั้งระบบราชการยังมีข้อจำกัด คือ มีแรงจูงใจและทรัพยากรในการปฏิบัติหน้าที่น้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของปัญหาและยังมีจุดอ่อนในการดำเนินการในหลายด้านที่ควรปรับปรุงและแก้ไข

- ปัญหาแรกที่คณะกรรมการวิสามัญพบในการทำงานครั้งนี้ คือ หน่วยงานในระดับพื้นที่ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมประตูระบายน้ำเพื่อป้องกันน้ำเค็มรุกล้ำ เนื่องจากไม่สามารถหาหน่วยงานภาครัฐที่เป็นเจ้าภาพเพื่อแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้ เช่น ในกรณีของพื้นที่บางกระเจ้า กรมทรัพยากรน้ำ แจ้งว่า ไม่สามารถช่วยเหลือได้เนื่องจากไม่ใช่ภารกิจโดยตรง แต่จะช่วยเหลือเต็มที่ คือ เพียงการให้ยืมเครื่องสูบน้ำเท่านั้น ขณะที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้แจ้งว่า ไม่ใช่หน้าที่และภารกิจของหน่วยงานเช่นกัน

- อีกปัญหาหนึ่งที่พบ คือ ความชำรุดเสียหายของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ/ชลประทาน ที่เคยมี/ใช้งานมา เช่น ฝาย ประตูน้ำ ระบบประปา หรือโครงการที่มีการออกแบบที่ไม่สอดคล้องกับการใช้งานจริง การทำให้เกิดน้ำท่วมขังนอกในแนวคันกั้นน้ำหรือคลอง เป็นต้น จึงต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้ดำเนินการได้ แต่ปัญหาและอุปสรรค คือ กระบวนการขอซ่อมแซม/ปรับปรุงยาวนานจนโครงการเหล่านั้นไม่สามารถทำงานได้ตามที่ได้ลงทุนไป และสร้างความเดือดร้อนให้ประชาชนในช่วงฤดูแล้งเป็นอย่างมาก

- ความยาวนานในการดำเนินโครงการใหม่ ๆ รวมถึงการซ่อมแซมโครงการที่มีการชำรุดและโครงการที่มีความล่าช้ามาก เพราะการดำเนินโครงการในปัจจุบันจะมีขั้นตอนตั้งแต่การศึกษา สักรวจ ออกแบบ การของบประมาณ และการดำเนินการก่อสร้าง เมื่อมีหลายขั้นตอนจึงทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา ประกอบกับระบบงบประมาณปัจจุบันยังมีความไม่ชัดเจนและไม่แน่นอนว่า โครงการเหล่านั้นจะได้รับความเห็นชอบหรือได้รับการจัดสรรงบประมาณหรือไม่ ในกรอบเวลาและกรอบงบประมาณ ทำให้การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ถูกเลื่อนเวลาออกไปเรื่อย ๆ

- สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้กระบวนการพัฒนาโครงการมีความล่าช้าในการดำเนินการ เพราะการดำเนินงาน ศึกษา สักรวจ และออกแบบของหน่วยงานราชการมีค่านิยมว่าจ้างภาคเอกชนดำเนินการให้ทั้งสิ้น ทำให้มีขั้นตอนมาก และไม่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการสนับสนุนและส่งเสริมให้ข้าราชการเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ แต่เมื่อมาอยู่กับหน่วยงานกลับไม่ได้ใช้ความรู้ ความสามารถของตนเองที่มีอยู่

- ปัญหาหนึ่งที่แทรกซ้อนเข้ามาในกระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง คือ การเลือกลำดับความสำคัญเร่งด่วน (Priority) ของการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานส่วนกลาง ทั้งในกรม/กระทรวงต่าง ๆ และในหน่วยงานกลาง เช่น สำนักงบประมาณ เป็นต้น อาจไม่สอดคล้องกับความสำคัญเร่งด่วนของพื้นที่จริง ซึ่งอาจมีสถานการณ์อื่น ๆ เกิดขึ้นเพิ่มเติมในพื้นที่

- สำหรับการดำเนินโครงการแหล่งน้ำใหม่ ๆ จะมีกรอบในการปฏิบัติสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการจริง คือ กรอบขนาดโครงการไม่เกิน ๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง แต่การดำเนินโครงการขนาดใกล้เคียงกับ ๒ ล้านลูกบาศก์เมตร อาจต้องใช้งบประมาณหลายสิบล้านบาท ซึ่งเกินศักยภาพของงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินการได้ ส่วนจะไปของบประมาณจากหน่วยงานราชการส่วนกลางก็อาจทำไม่ได้ เพราะเป็นขนาดโครงการที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการเอง

- นอกจากนี้ ในการลงพื้นที่ของคณะกรรมการพบว่า การใช้มาตรการประกาศพื้นที่เขตภัยพิบัติกรณีเกิดภัยแล้งมีน้อยมาก ยกเว้นในกรณีจังหวัดชุมพร มีการใช้งบประมาณสำรองฉุกเฉิน ๑๐ ล้านบาทในการยับยั้งปัญหาภัยแล้ง ซึ่งทำให้ทางจังหวัดชุมพรสามารถเตรียมการล่วงหน้าได้ระดับหนึ่ง ในประเด็นนี้คณะกรรมการจึงเสนอว่า รัฐบาลจำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อจำกัด/อุปสรรคในการใช้มาตรการดังกล่าว

ในการรับมือและพยายามลดข้อจำกัด/อุปสรรคเหล่านั้นลง เพื่อให้จังหวัดและท้องถิ่นสามารถมีกลไกทางงบประมาณที่เพียงพอในการรับมือกับภัยแล้งในอนาคต

๔. แนวทางการแก้ไขปัญหา

คณะกรรมการวิสามัญเห็นว่า การแก้ไขปัญหาภัยแล้งควรให้ทุกหน่วยงานดำเนินการเป็นรายพื้นที่ไปพร้อม ๆ กัน ไม่ควรให้หน่วยงานแต่ละหน่วย (กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น) ลงไปแก้ไขปัญหาแบบต่างคนต่างดำเนินการ ซึ่งจะทำให้ความสมบูรณ์และประสิทธิผลของการแก้ไขปัญหาไม่บรรลุผลสำเร็จ รวมถึงสิ้นเปลืองงบประมาณจนเกินความจำเป็น

ปัจจุบันแม้ว่าสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจะพยายามเชื่อมประสานให้เกิดการจัดสรรงบประมาณตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนของแต่ละพื้นที่แต่ละลุ่มน้ำ โดยผ่านกระบวนการ Thai Water Plan แต่กระบวนการจัดสรรและการใช้งบประมาณในท้ายที่สุด ยังคงผ่านการตัดสินใจของหน่วยงานส่วนกลาง ตั้งแต่สำนักงบประมาณไปจนถึงกระทรวง/กรมเป็นหลักอยู่ดี ซึ่งทำให้การจัดลำดับความสำคัญและการสอดคล้องกันของโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่จริงยังไม่สามารถดำเนินการได้จริง

เพราะฉะนั้น คณะกรรมการวิสามัญจึงมีความเห็นว่า กระบวนการในการจัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปีควรให้ความสำคัญกับการทำงานเชิงพื้นที่ หรือการจัดสรรงบประมาณตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนของพื้นที่ที่ประสบปัญหาให้มากขึ้น โดยอาจดำเนินการ ดังนี้

๑) จัดทำบัญชีลำดับความสำคัญเร่งด่วนในรายพื้นที่และมีการปรับทวนลำดับความสำคัญตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ

๒) กำหนดวงเงินประมาณส่วนหนึ่งสำหรับให้หน่วยงานพื้นที่ได้จัดสรรตามลำดับความสำคัญในรายพื้นที่ได้เอง

๓) การจัดเตรียมงบประมาณฉุกเฉินไว้สำหรับการดำเนินการเร่งด่วน การซ่อมบำรุง หรือการซ่อมแซมระบบและแหล่งน้ำที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการทำงานพัฒนาแหล่งน้ำในรายพื้นที่ให้มากขึ้น

นอกจากนี้ ในภาพรวมรัฐบาลควรเพิ่มงบประมาณในการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่นอกเขตชลประทานให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน เพราะในปัจจุบันงบประมาณส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เขตชลประทาน แต่ในความเป็นจริงเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน

สำหรับการถ่ายโอนอำนาจและงบประมาณสู่ท้องถิ่นเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง แต่การถ่ายโอนอำนาจให้กับหน่วยงานท้องถิ่นควรต้องคำนึงถึงความพร้อมของท้องถิ่นด้วยและการถ่ายโอนโครงสร้างพื้นฐานที่สร้างมาแล้วไปให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรตรวจสอบสภาพของโครงสร้างพื้นฐานก่อนส่งมอบอำนาจเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหลังส่งมอบอำนาจ เช่น กรณีจังหวัดชุมพรมีปัญหาเรื่องฝายไม่สามารถใช้งานได้หลังการถ่ายโอนหรือส่งมอบให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อีกทั้งควรมีระบบบัญชีระบบอาคารและแหล่งน้ำทั้งที่ถ่ายโอนไปแล้วและยังไม่ได้ถ่ายโอน โดยมีการปรับปรุงฐานข้อมูลให้เป็นปัจจุบันและให้ตรงกับสถานการณ์จริงอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำการซ่อมบำรุงและการซ่อมแซมโครงการต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที

การดำเนินการเพื่อแก้ไขปัญหาดังกล่าว รัฐบาลควรพิจารณาขยายความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนกลาง สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนในพื้นที่ให้มากขึ้นในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการน้ำเชิงระบบไม่ว่าจะเป็นการดูแลและซ่อมบำรุงระบบน้ำประปา รวมถึงระบบน้ำบาดาล และการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร เพื่อลดและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้อย่างทันท่วงที โดยไม่ต้องรอหน่วยงานและบุคลากรจากส่วนกลางไปดำเนินการ ตลอดจนการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการข้อมูลน้ำ

ระดับจังหวัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อช่วยในการเตือนภัยและการประสานกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องภายในพื้นที่

ในการลงพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของคณะกรรมการวิสามัญพบว่า แหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายแห่งจำเป็นต้องมีการบูรณะและขุดลอกเพื่อเพิ่มปริมาณการกักเก็บน้ำสำรองให้เพียงพอกับสถานการณ์ภัยแล้ง แต่เนื่องจากการดำเนินการดังกล่าวยังติดขัดในหลายเรื่อง ประกอบด้วย (๑) การขาดงบประมาณในการดำเนินการ (๒) ข้อจำกัดของกฎระเบียบเรื่องการที่ดิน และ/หรือการใช้ประโยชน์จากดินที่ขุดขึ้นมา (๓) การกังวลใจในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันจากการขุดลอกดังกล่าว เพราะฉะนั้น ในอนาคตรัฐบาลจึงควรจัดเตรียมงบประมาณด้านนี้ให้มากขึ้นและพัฒนาเทคโนโลยีในการประเมินสภาพท้องน้ำ ทั้งก่อนการขุดลอกและหลังการขุดลอก เช่น เครื่องปทุมมาตรของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ เป็นต้น รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบ เพื่อให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและความคล่องตัวไปพร้อม ๆ กัน

คณะกรรมการวิสามัญเห็นว่า การเตรียมความพร้อมในเรื่องแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองจึงเป็นเรื่องที่ควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน ด้วยการมอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบจัดทำการศึกษาแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองของหน่วยผลิตน้ำประปาแต่ละหน่วยและในกรณีที่หน่วยผลิตน้ำประปาใดที่มีแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองได้รับผลกระทบหรือมีความเสี่ยงจากปรากฏการณ์เอลนีโญในปี ๒๕๖๗ ที่ผ่านมา ให้หน่วยผลิตน้ำประปานั้นและหน่วยงานรับผิดชอบ จัดทำแผนการพัฒนาแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรอง เพื่อเสนอเข้าแผนในการดูแลและพัฒนาระบบน้ำประปาภายในปี ๒๕๖๘ ก่อนที่จะเร่งดำเนินการในการปรับปรุงตามแผนที่เสนอมาและได้รับอนุมัติต่อไป

แนวทางแก้ไขอีกหนึ่งประการที่คณะกรรมการวิสามัญเห็นว่ามีความสำคัญมากและยังดำเนินการไม่มากพอ คือ ต้องสำรวจหาแหล่งน้ำบาดาลให้เพียงพอเพื่อใช้ในฤดูแล้ง โดยการสำรวจต้องอาศัยหลักการทางวิชาการควบคู่กับการเจาะสำรวจ พร้อมกับการสุบทดสอบที่ละเอียด โดยจะต้องมีปริมาณน้ำอย่างน้อย ๗๒ ชั่วโมง/บ่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง น้ำอุปโภคบริโภคควรที่จะใช้น้ำบาดาลเป็นแหล่งน้ำหลัก เนื่องจากไม่มีสารปนเปื้อน

ดังนั้น รัฐบาลจึงควรดำเนินการ ดังนี้ (๑) จัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาล โดยให้มีวงเงินงบประมาณสนับสนุนที่เพิ่มมากขึ้น (๒) การเพิ่ม/ปรับปรุงกฎระเบียบของกองทุนทรัพยากรน้ำบาดาลเพื่อนำงบประมาณเงินกองทุนทรัพยากรน้ำบาดาลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งให้กับประชาชน โดยเฉพาะสำหรับน้ำอุปโภคบริโภค

สำหรับปัญหาการรुक้าของน้ำเค็ม ปัจจุบันมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาแต่เป็นแนวทางการแก้ปัญหาแบบเฉพาะหน้า ได้แก่ (๑) การปิดกั้นลำคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำ เพื่อมิให้น้ำเค็มเข้าไปในลำคลองและพื้นที่การเกษตร (๒) การใช้จังหวะเวลาการขึ้นลงของน้ำทะเลในการผลักดันน้ำเค็มและรับน้ำจืดในช่วงเวลาที่แม่น้ำมีความเค็มลดลง (๓) การปล่อยน้ำจากเขื่อนเจ้าพระยามาช่วยในการผลักดันน้ำเค็ม (๔) การขยายขีดความสามารถของคลองประปานครหลวง เพื่อให้สามารถเปิดรับน้ำในช่วงที่มีน้ำจืดไหลลงมาและปิดรับน้ำในช่วงน้ำเค็มหนุนได้มากขึ้น และ (๕) วิธีการกักเก็บน้ำในช่วงที่น้ำมีความเค็มน้อย รวมถึงการกักเก็บน้ำฝนเอาไว้ใช้ในการเกษตร

ในส่วนความพยายามแก้ไขปัญหาในระยะยาวพบว่า การประปานครหลวงได้มีการศึกษาแนวทางการขยายและการเพิ่มคลองประปาให้ไปทางเหนือของน้ำ หรือไกลจากปากแม่น้ำมากขึ้น เช่น ขยายคลองที่มาจากเขื่อนแม่กลอง เป็นต้น รวมถึงการทำโม่งค้ำส่งน้ำดิบมายังกรุงเทพมหานครฝั่งตะวันออก และปริมณฑล

อื่น ๆ หรือการขาดคลองประปา หรือท่อประปาขนาดใหญ่ฝั่งตะวันออก โดยรับน้ำมาจากตอนเหนือ เช่น จากเขื่อนเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท เป็นต้น

ในพื้นที่ต้นน้ำ คณะกรรมการวิสามัญพบว่า สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ในลุ่มน้ำหลักหลายลุ่มน้ำ มีสัดส่วนน้อยมาก ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้โดยเฉพาะในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมาก ในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง แต่ปัจจุบันการดำเนินการพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ยังเน้นกลไกการดำเนินการ ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นหลัก แต่ยังคงขาดแรงจูงใจที่ดีพอในการพัฒนาการเพิ่มพื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ซึ่งอาจนำมาปลูกทดแทน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและเพื่อทดแทนพืชที่ยังมีการเผา เช่น ข้าวโพด อ้อย เป็นต้น

ในสถานการณ์ที่ประเทศไทยมีความเสี่ยงในการขาดแคลนน้ำและภัยแล้ง อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมากขึ้น รัฐบาลจึงควรเน้นการแก้ไขปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ ผ่านการจัดการน้ำด้านอุปสงค์ให้มากขึ้น เนื่องจากปัจจุบันจะเน้นการจัดการน้ำด้านอุปทาน หรือเน้นการพัฒนา แหล่งน้ำใหม่เท่านั้น การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำด้วยเทคโนโลยีที่ช่วยประหยัดน้ำและใช้น้ำซ้ำ เพราะการจัดการน้ำด้านอุปสงค์เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่าและมีประสิทธิภาพและยังลดความเสี่ยง จากภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำไปด้วยโดยตรง

ในแง่การจัดการน้ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรมีการถอดบทเรียนจากโครงการหรือพื้นที่ต้นแบบ เพื่อการขยายผลในวงกว้างไปสู่พื้นที่อื่นให้มากกว่าปัจจุบัน เนื่องจากมีหลายโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ เน้นเพียงการสร้างต้นแบบแต่สุดท้ายต้นแบบนั้นไม่ได้รับการขยายผล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย การทำเกษตร แบบผสมผสาน การทำเกษตรหมุนเวียนและการปลูกข้าวแบบเปียกสลับแห้ง เป็นต้น ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ มิได้มีการถอดบทเรียนในแง่ปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคนั้น ๆ

รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณาขยายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษา และภาคเอกชนในพื้นที่ให้มากขึ้นในการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การบริหารจัดการ การพัฒนาการเกษตรเชิงระบบด้วยการเพิ่มจำนวนที่ปรึกษาทางการเกษตรให้กับเกษตรกรในพื้นที่ และส่งเสริมผู้ประกอบการในท้องถิ่นที่สามารถให้บริการในการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ จะเป็นสิ่งที่สำคัญ และเป็นประโยชน์มากเช่นกันเพราะผู้ประกอบการเหล่านี้จะสามารถให้บริการต่าง ๆ เช่น การทำแหล่งกักเก็บ น้ำสำรอง การทำระบบน้ำหยด การประยุกต์ใช้ระบบ Internet of Things ในการบริหารจัดการน้ำ และการจัดการฟาร์ม เป็นต้น ซึ่งการสนับสนุนผู้ประกอบการเหล่านี้มีได้ทั้งโดยตรง เช่น การสนับสนุน ทางวิชาการและทางเทคนิค หรือการให้เงินทุนดอกเบี้ยต่ำสำหรับผู้ประกอบการ เป็นต้น หรือการสนับสนุน โดยทางอ้อม เช่น การสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ยสำหรับเกษตรกรในการลงทุน เพื่อพัฒนาระบบการจัดการน้ำในไร่นาของตนเอง เป็นต้น

สำหรับนโยบายภาพกว้าง กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรพิจารณาให้เงินช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไข เพื่อจูงใจให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกพืชให้เหมาะสมกับดินและน้ำ รวมถึงการลงทุนในระบบอุปกรณ์ ที่ช่วยในการประหยัดหรือการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น โดยรัฐบาลควรลด การใช้วิธีให้เงินช่วยเหลือเยียวยาแบบให้เปล่าโดยที่ไม่มีเงื่อนไข ซึ่งงานวิจัยพบว่า การให้เงินช่วยเหลือเยียวยา แบบให้เปล่าจะกระตุ้นไม่ให้เกิดเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิตและไม่สามารถหลุดพ้นจากวงจรความยากจนได้ รวมถึงมีความเสี่ยงมากขึ้นในการได้รับผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

สุดท้าย เนื่องจากการพัฒนาแหล่งน้ำของภาครัฐในปัจจุบัน เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำและบ่อน้ำบาดาล จะเน้นการลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำโดยใช้งบประมาณจากภาครัฐ ร้อยละ ๑๐๐ และส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บค่าน้ำ จากผู้ใช้น้ำ หรือถ้าเก็บจะเก็บในอัตราที่ต่ำมากซึ่งไม่สะท้อนต้นทุนในการจัดหาน้ำและการซ่อมบำรุง

ทำให้การลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำใหม่ทำได้จำกัด ขณะเดียวกันภาระงบประมาณการซ่อมบำรุงแหล่งน้ำ ในอนาคตของภาครัฐมีมากขึ้นเรื่อย ๆ รัฐบาลควรมีการพัฒนาโมเดลธุรกิจเพื่อให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการลงทุน พัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือจ่ายค่าใช้น้ำ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการซ่อมบำรุง และการซ่อมแซม ในการดำเนินการของแหล่งน้ำนั้น ๆ

ดังนั้น รัฐบาลและสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจึงควรพัฒนารอบและรูปแบบการสนับสนุน การลงทุนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้กับหน่วยงานภาครัฐ และเกษตรกรแต่ละราย โดยอาจดำเนินการ ดังนี้

- เงินทุนให้เปล่า (Grant) ในโครงการที่มีความสำคัญเร่งด่วน และ/หรือดำเนินการในพื้นที่ห่างไกล และยากลำบาก
- เงินทุนให้กู้ยืม (Loans) ปลอดดอกเบี้ย สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประปา ส่วนภูมิภาค และเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำ ในท้องถิ่น/ชุมชน/ไร่นา ของตนเอง
- การร่วมลงทุนระหว่างรัฐบาลส่วนกลางกับท้องถิ่น/ชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้โครงการสามารถระดมทุนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยที่รัฐบาลส่วนกลางอาจตั้งกองทุนขึ้นมาใหม่ หรือปรับบทบาทกองทุนที่มีอยู่เดิม เช่น กองทุนพัฒนาระบบน้ำบาดาล เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่ในการร่วมลงทุน และ/หรือการให้กู้ยืมในการการพัฒนาแหล่งน้ำ
- การใช้กลไกระหว่างประเทศ ในการสนับสนุนการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ในการพัฒนา แหล่งน้ำควบคู่ไปกับการฟื้นฟูป่าไม้/ไม้ยืนต้นและการเตรียมความพร้อมในการรับมือกับการเปลี่ยนแปลง สภาพภูมิอากาศไปพร้อมกันด้วย

๕. ข้อเสนอแนะของคณะกรรมการวิสามัญ

จากผลการศึกษาทั้งหมด คณะกรรมการวิสามัญมีข้อสังเกตต่อการดำเนินการของรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่าง ๆ ดังนี้

๑) รัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มแผนการลงทุนในการรับมือกับภัยแล้ง และ/หรืออุทกภัยเพื่อให้สามารถ รับมือกับภัยแล้งและความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศให้ได้ดีกว่าปัจจุบัน เนื่องจากขนาดของปัญหาภัยแล้ง ที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความรุนแรงและขยายตัวมากกว่าขีดความสามารถของโครงสร้าง พื้นฐานที่รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่ในการรองรับและแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น พื้นที่ชลประทาน และ/หรือพื้นที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำยังมีน้อยกว่าพื้นที่ประสบภัยแล้ง เป็นต้น ขณะเดียวกัน ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตยังมีมากกว่าการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่รัฐบาลวางแผน พัฒนา ซึ่งหมายความว่า ประเทศไทยจะยังคงเผชิญกับปัญหาภัยแล้งอย่างต่อเนื่อง และในปีที่มีภาวะแห้งแล้ง รุนแรง ปัญหาอาจลุกลามเป็นวงกว้างมากขึ้น

๒) ภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด รัฐบาลควรให้การสนับสนุนการสำรวจและจัดทำแผนดูแลพัฒนา แหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองสำหรับการผลิตน้ำประปา และ/หรือน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคให้มีปริมาณเพียงพอ ต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่แหล่งน้ำประปา ได้รับผลกระทบจากการรुक้าของน้ำเค็ม และควรมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอเพื่อให้ทุกหน่วย ผลิตน้ำประปาสามารถดำเนินการตามแผนดังกล่าวได้โดยเร็วที่สุด นอกจากนี้ การทำน้ำประปาในปัจจุบัน ไม่ควรมียึดติดกับการใช้น้ำจากแหล่งน้ำผิวดินเพียงอย่างเดียว อาจจะมีการพิจารณานำน้ำจากแหล่งน้ำบาดาล ในพื้นที่ที่เหมาะสมมาทำน้ำประปาด้วย เนื่องจากทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารคลอรีน และน้ำบาดาล ยังมีปริมาณมากกว่าน้ำผิวดินหลายเท่าตัว

๓) รัฐบาลควรเร่งพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพทั้งปริมาณและคุณภาพเพื่อแก้ไขปัญหาเชิงรุกต่อสถานการณ์เอลนีโญที่อาจจะส่งผลกระทบต่อประชาชนในระยะยาว โดยเฉพาะการนำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและการอุตสาหกรรม โดยมีแผนการดำเนินการและกรอบการลงทุน/สนับสนุนการลงทุนที่ชัดเจน และสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วครอบคลุมพื้นที่ให้กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งหนึ่งในแนวทางที่เป็นไปได้คือ การปรับกฎระเบียบของกองทุนพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาลให้สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคของประชาชน

๔) หากรัฐบาลจะเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับปัญหาภัยแล้ง รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินการดังนี้ (๑) เพิ่มกรอบการลงทุนในระบบงบประมาณประจำปีให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำให้มากขึ้น โดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นอกเขตชลประทาน (๒) ปรับปรุงระบบงบประมาณให้การจัดสรรงบประมาณดำเนินการในแต่ละพื้นที่ให้มากขึ้น หรืออย่างน้อยก็มีงบประมาณส่วนหนึ่งสำหรับหน่วยงานในพื้นที่ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนอย่างเร่งด่วน และ (๓) การกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการในการซ่อมแซม/ปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำด้วยบุคลากรของตนเอง (อย่างน้อยในขั้นตอนการศึกษาและออกแบบ) เพื่อเร่งรัดกระบวนการทำงานให้รวดเร็วขึ้น และสามารถรับมือกับความเสียหายแล้งที่เพิ่มมากขึ้นได้

๕) นอกเหนือจากการลงทุนตามระบบงบประมาณปกติ รัฐบาลควรพัฒนารูปแบบการการลงทุนใหม่ ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและของกลุ่มเกษตรกรและเกษตรกรแต่ละราย (ในไร่นาของตน) ให้มากขึ้นและรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบการจัดการน้ำที่มีความคุ้มค่าทางการเงิน เนื่องจากการพัฒนาแหล่งน้ำของภาครัฐในปัจจุบัน เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ และบ่อบาดาล เน้นลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำโดยใช้งบประมาณจากภาครัฐทั้งหมด และส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บค่าน้ำจากผู้ใช้น้ำ หรือเก็บในอัตราที่ต่ำมากซึ่งไม่สะท้อนต้นทุนในการจัดหา น้ำ และการซ่อมบำรุง ทำให้ภาระงบประมาณการซ่อมบำรุงแหล่งน้ำในอนาคตของภาครัฐมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลทำให้การพัฒนาแหล่งน้ำแห่งใหม่ทำได้จำกัด ทั้งนี้ รัฐบาลอาจจัดตั้งกองทุน/ปรับปรุงบทบาทกองทุนที่มีอยู่เพื่อมาทำหน้าที่ดังกล่าว โดยรูปแบบการลงทุนใหม่ ๆ อาจเป็นได้ทั้งการร่วมลงทุน หรือการให้กู้ยืมปลอดดอกเบี้ย หรือการให้เปล่า และควรใช้โอกาสนี้ในการระดมทุน/ร่วมลงทุนกับองค์กร/กองทุนระหว่างประเทศภายใต้กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย

๖) ภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติควรพิจารณาผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำในหลากหลายรูปแบบเพื่อพิจารณาว่าแหล่งน้ำในรูปแบบใดให้ผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสูงสุด ไม่ใช่พิจารณาเพียงแค่ทางเลือกเดียวและเน้นแสดงให้เห็นว่าทางเลือกนั้นได้ผลตอบแทนที่เป็นบวก นอกจากนี้ หน่วยงานควรให้บุคลากรของตนเองวิเคราะห์ผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุน ไม่ใช่ให้บริษัทเอกชนมาช่วยทำการวิเคราะห์ให้

๗) รัฐบาลควรเร่งเสริมหนุนความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานในภูมิภาค โดย (๑) การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการดูแลระบบน้ำ (ทั้งน้ำประปา น้ำบาดาล น้ำชลประทาน และน้ำอื่น ๆ) ซึ่งสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติอาจพิจารณาสนับสนุน/ร่วมมือ/จัดตั้งสถาบันวิชาการด้านน้ำ (หรือ Water Resources Academy) ตามภูมิภาคหรือตามลุ่มน้ำสำคัญเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวโดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (๒) การจัดตั้งศูนย์บริหารข้อมูลน้ำระดับจังหวัดและระดับลุ่มน้ำ (กรณีลุ่มน้ำหลักสำคัญที่ผ่านหลายจังหวัด) (๓) การวางแผนและบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ที่อยู่ลุ่มน้ำเดียวกัน (๔) การปรับปรุงกฎระเบียบและกรอบการดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้มีความคล่องตัวและสอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่มากขึ้น และ (๕) การจัดสรรงบประมาณด้านการบริหารจัดการน้ำไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มีงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงานตามนโยบายในการแก้ไขปัญหาและให้ความสำคัญกับการสร้างประตูประบายน้ำเพื่อบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๘) รัฐบาลควรร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการขุดลอกคูคลองที่ตื้นเขินให้มากกว่าปัจจุบันเพื่อเพิ่มศักยภาพในการกักเก็บและระบายน้ำในช่วงฤดูฝนซึ่งจะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อภาวะภัยแล้งบริเวณลำนํ้าชี นอกจากนี้ควรพิจารณาสร้างแก้มลิงเพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้ใช้ในฤดูแล้งและป้องกันปัญหาน้ำท่วมในลำนํ้าต่าง ๆ เช่น บริเวณลำนํ้าชี

๙) ในการรับมือกับปัญหาการรุกคืบของน้ำเค็ม รัฐบาลควรเร่งศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศปากแม่น้ำ ปริมาณน้ำ และค่าความเค็มในแต่ละช่วงเวลา และการใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ของมนุษย์ เพื่อเป็นฐานความรู้/ความเข้าใจสำหรับการพัฒนาแนวคิดและออกแบบการรับมือกับการรุกคืบของน้ำเค็มในอนาคตต่อไป และควรทดลองแก้ไขปัญหาระยะสั้นด้วยกลไกที่มีอยู่ไปพร้อมกัน เช่น การพัฒนาระบบเปิดปิดประตูน้ำตามลำคลองต่าง ๆ เป็นต้น ที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำให้สอดคล้องกับระดับค่าความเค็มในแม่น้ำที่ผันแปรไปตามการขึ้นลงของน้ำและการระบายน้ำจากท้ายเขื่อน

๑๐) ในการรับมือภัยร้อนหรืออุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น และความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ รัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อหาแนวทางเกษตรเท่าทันภูมิอากาศ (Climate Smart Agriculture) เพื่อลดผลกระทบเชิงลบกับพืชที่ปลูก และ/หรือ สัตว์ที่เลี้ยงแต่ละชนิด โดยต้องเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความพร้อมในการปฏิบัติและการลงทุนของเกษตรกร และบริบทของพื้นที่ รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงพันธุ์พืช/พันธุ์ปศุสัตว์/พันธุ์สัตว์น้ำ ที่มีความพร้อมในการรับมือกับความร้อน ความแห้งแล้ง และความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศด้วย

๑๑) รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกพืชที่มีมูลค่าเพิ่มสูงหรือการทำเกษตรหมุนเวียนหรือเกษตรผสมผสานควบคู่กับการจัดหาแหล่งน้ำ เนื่องจากปัจจุบันหลายพื้นที่มุ่งไปที่การหาน้ำเพื่อปลูกพืชมูลค่าเพิ่มต่ำและต้องการใช้น้ำในปริมาณมาก เช่น การปลูกข้าว โดยงานวิจัยพบว่า ร้อยละ ๙๒ ของการปลูกข้าวร่วมกับพืชอื่นให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการปลูกข้าวอย่างเดียว (Attavanich et al., 2019)

๑๒) การจัดการด้านความต้องการใช้น้ำเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำคัญในการแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน รัฐบาลโดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรส่งเสริมการปลูกพืชที่สอดคล้องกับข้อจำกัดของดินและน้ำ โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบว่าหลายจังหวัดมีการปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมหรือเหมาะสมน้อยกับลักษณะดินและปริมาณน้ำ ควรส่งเสริมการพัฒนาระบบน้ำในไร่นาเกษตรกร การใช้อุปกรณ์ในการประหยัดการใช้น้ำ และ/หรือ ควรพัฒนารูปแบบการเกษตรมีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศให้มากขึ้น โดยรัฐบาลควรสนับสนุนแรงจูงใจให้กับเกษตรกรในลักษณะที่จะเอื้อให้เกษตรกรเกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตที่ยั่งยืนมากขึ้นแทนการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าโดยที่ไม่มีเงื่อนไข ซึ่งงานวิจัยพบว่า การให้เงินช่วยเหลือแบบเหี่ยววายให้เปล่าครั้งทำให้เกษตรกรไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต ไม่หลุดพ้นจากวงจรความยากจนและเสี่ยงมากขึ้นต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Attavanich et al., 2019)

๑๓) รัฐบาลควรถอดบทเรียนจากโครงการ/พื้นที่ต้นแบบเพื่อการขยายผลในวงกว้างสู่พื้นที่อื่นให้มากกว่าปัจจุบันที่หลาย ๆ โครงการของหน่วยงานต่าง ๆ เน้นเพียงการสร้างต้นแบบแต่สุดท้ายต้นแบบนั้นไม่ได้รับการขยายผล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย การทำเกษตรผสมผสาน การทำเกษตรหมุนเวียน การปลูกข้าวแบบเปียกสลับแห้ง เป็นต้น

๑๔) กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือในเชิงระบบกับสถาบันการศึกษาและภาคเอกชนในพื้นที่เพื่อเพิ่มที่ปรึกษาทางการเกษตร (Crop Advisor) ในการให้ความรู้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทุกพื้นที่ ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดด้านกำลังคนของภาครัฐ และช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรในการปรับตัวเพื่อรับมือกับปรากฏการณ์เอลนีโญและปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๑๕) หนึ่งในเครื่องมือในการรับมือกับสถานการณ์ภัยแล้งที่ยั่งยืนที่สุดในระยะยาว คือ การพัฒนาและเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ในแต่ละลุ่มน้ำ ซึ่งรัฐบาลควรสนับสนุนและเพิ่มแรงจูงใจในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ทั้งในรูปแบบ

ของป่าชุมชนและป่าเศรษฐกิจ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวควรดำเนินการให้สอดคล้องกับการเพิ่มรายได้ของเกษตรกรในระยะยาวและการลดการเผาในพื้นที่เกษตรด้วย สำหรับในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการดูแลรักษาป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการป้องกันไฟป่าที่มักเกิดควบคู่กับสถานการณ์ภัยแล้งซึ่งไม่เพียงช่วยรักษาทรัพยากรป่าไม้ แต่ยังช่วยลดมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 อีกด้วย

๑๖) รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน โดยพัฒนาธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรพิจารณาอย่างรอบคอบเชิงวิชาการในการส่งเสริมการพัฒนาธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่ โดยเฉพาะการปนเปื้อนของสารเคมีในภาคเกษตรลงสู่แหล่งน้ำใต้ดิน และการละลายของเกลือไปสู่พื้นที่อื่น

๑๗) ควรมีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรมให้เน้นมิติคุณภาพให้มากกว่าปัจจุบันที่มักเน้นเพียงการวัดผลในมิติปริมาณ ทำให้ไม่สามารถสะท้อนถึงคุณภาพของกิจกรรมที่ทำได้ เช่น เรื่องของการทำประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรับรู้ถึงผลกระทบจากภัยแล้งและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันมักทำการวัดความสำเร็จจากจำนวนครั้งที่ทำการประชาสัมพันธ์ โดยควรเปลี่ยนเป็นร้อยละของประชาชนที่รับรู้ข่าวสารที่ได้ประชาสัมพันธ์

สารบัญ

	หน้า
รายงานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร (ชุดที่ ๒๖)	ก
รายงานที่ปรึกษาคณะกรรมการวิสามัญ	ง
บทสรุปผู้บริหาร	จ
สารบัญ	ฅ
สารบัญตาราง	ต
สารบัญภาพ	ท
รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร	น
๑. คณะกรรมการวิสามัญ	บ
๒. ที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการวิสามัญ	ป
๓. ผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการตามข้อบังคับการประชุม สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๓ วรรคสี่	ป
๔. ผู้ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญได้เชิญมาชี้แจงแสดงความคิดเห็น	ป
๕. การพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ	ฟ
๖. การเดินทางไปศึกษาดูงาน	ภ
๗. ผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญ	ภ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา	๒
๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา	๒
๑.๔ วิธีการศึกษา	๒
๑.๕ ระยะเวลาการศึกษา	๒
๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	๓
บทที่ ๒ การรวบรวมและทบทวนข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง	๔
๒.๑ ข้อมูลการเดินทางศึกษาดูงานของคณะกรรมการวิสามัญ	๔
๒.๒ การดำเนินงานของคณะกรรมการวิสามัญ	๒๑
๒.๓ ข้อมูลจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่นำเสนอต่อคณะกรรมการวิสามัญ	๒๒
๒.๔ ข้อมูลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการวิสามัญ	๕๑

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ ๓ สภาพปัญหา อุปสรรคตามรายภาคและพืชเศรษฐกิจ	๕๗
๓.๑ ภาคเหนือ	๕๗
๓.๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๓
๓.๓ ภาคกลาง	๘๘
๓.๔ ภาคตะวันออก	๑๐๔
๓.๕ ภาคใต้	๑๑๕
๓.๖ ภัยแล้งกับผลกระทบต่อพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ	๑๒๗
บทที่ ๔ ผลการศึกษา	๑๓๙
๔.๑ ปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ	๑๓๙
๔.๒ ภัยร้อน หรืออุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นที่มีผลกระทบต่อพืช	๑๕๐
๔.๓ ข้อจำกัดในกระบวนการดำเนินงานของภาครัฐ	๑๕๑
๔.๔ การแก้ปัญหาเชิงพื้นที่และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น	๑๕๒
๔.๕ การพัฒนาแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองสำหรับการผลิตน้ำประปา	๑๕๔
๔.๖ การพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาล	๑๕๕
๔.๗ การรुकู้ของน้ำเค็ม	๑๕๕
๔.๘ การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ต้นน้ำลำธาร	๑๕๖
๔.๙ แนวทางการจัดการด้านภัยร้อน หรืออุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น	๑๕๗
๔.๑๐ การจัดการด้านความต้องการใช้น้ำ	๑๕๗
๔.๑๑ รูปแบบการลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำและการจัดการน้ำ	๑๕๙
๔.๑๒ แผนการลงทุนในการพัฒนาระบบชลประทานและแหล่งน้ำ	๑๖๐
๔.๑๓ ข้อจำกัดทางงบประมาณในการลงทุนด้านทรัพยากรน้ำ	๑๖๔
๔.๑๔ ความคุ้มค่าในการลงทุนเรื่องทรัพยากรน้ำ	๑๖๖
๔.๑๕ การจัดทำแผนการลงทุนตามแผนแม่บท	๑๖๘
๔.๑๖ การคำนวณต้นทุนต่อหน่วย	๑๖๙
๔.๑๗ การปรับปรุงประสิทธิภาพและมูลค่าเพิ่มในการใช้น้ำ	๑๗๒
บทที่ ๕ บทสรุป และข้อสังเกตของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ	๑๗๓
๕.๑ บทสรุป	๑๗๓
๕.๒ ข้อสังเกตของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ	๑๘๐

บรรณานุกรม

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก

- ภาคผนวก ก** หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ด่วนที่สุดที่ สผ ๐๐๑๔/ว ๒๘๕ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖ เรื่อง ตั้งคณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาศึกษา แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร และญัตติที่เกี่ยวข้อง ๙ เรื่อง
- ภาคผนวก ข** ๑) หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ ๐๐๑๔/๙๗๕๘ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๖ เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญฯ ครั้งที่ ๑
- ๒) หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ ๐๐๑๔/๓๓๓๘๘ ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๗ เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญฯ ครั้งที่ ๒
- ๓) หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ ๐๐๑๔/๙๕๕๑ ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๗ เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญฯ ครั้งที่ ๓
- ๔) หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ที่ สผ ๐๐๑๔/๑๓๕๕๕ ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญฯ ครั้งที่ ๔
- ภาคผนวก ค** ภาพการประชุมคณะกรรมการวิสามัญ
- ภาคผนวก ง** ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานของคณะกรรมการวิสามัญ ณ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดชุมพรและจังหวัดสุราษฎร์ธานี
- ภาคผนวก จ** ประกาศแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการวิสามัญ
- ภาคผนวก ฉ** รายนามฝ่ายเลขานุการ

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๑ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำท่าของลุ่มน้ำในภาคเหนือ	๖๐
๒ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและความต้องการใช้น้ำในภาคเหนือ	๖๑
๓ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง และพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคเหนือ	๖๒
๔ ปริมาณความจุ และสมมูลน้ำ ในภาคเหนือ	๖๓
๕ ปริมาณความต้องการใช้น้ำการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่ และน้ำอุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรมเฉลี่ยต่อคนของภาคเหนือ	๖๔
๖ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำ ในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคเหนือ	๖๕
๗ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำ และพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทาน ในภาคเหนือ	๖๖
๘ ตัวอย่างรายชื่อโครงการในแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายในภาคเหนือ	๖๗
๙ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำท่าของลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๕
๑๐ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ และความต้องการใช้น้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๖
๑๑ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๗
๑๒ ปริมาณความจุ และสมมูลน้ำ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๘
๑๓ ปริมาณความต้องการใช้น้ำการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่และน้ำอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรม เฉลี่ยต่อคนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๙
๑๔ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำ ในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๗๙
๑๕ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๑
๑๖ ตัวอย่างรายชื่อโครงการในแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมาย ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๓
๑๗ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำท่าของลุ่มน้ำในภาคกลาง	๙๑
๑๘ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและความต้องการใช้น้ำในภาคกลาง	๙๒
๑๙ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง และพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคกลาง	๙๓
๒๐ ปริมาณความจุและสมมูลน้ำในภาคกลาง	๙๔
๒๑ ปริมาณความต้องการใช้น้ำการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่ และน้ำอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรม เฉลี่ยต่อคนของภาคกลาง	๙๕
๒๒ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคกลาง	๙๖
๒๓ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทาน ในภาคกลาง	๙๗
๒๔ ตัวอย่างรายชื่อโครงการในแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายในภาคกลาง	๑๐๐

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่	หน้า
๒๕ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำท่าของกลุ่มน้ำในภาคตะวันออก	๑๐๕
๒๖ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและความต้องการใช้น้ำในภาคตะวันออก	๑๐๖
๒๗ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคตะวันออก	๑๐๗
๒๘ ปริมาณความจุและสมดุลน้ำในภาคตะวันออก	๑๐๘
๒๙ ปริมาณความต้องการใช้น้ำการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่และน้ำอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรมเฉลี่ยต่อคนของภาคตะวันออก	๑๐๙
๓๐ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคตะวันออก	๑๐๙
๓๑ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทานในภาคตะวันออก	๑๑๐
๓๒ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายภาคตะวันออก	๑๑๒
๓๓ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำท่าของกลุ่มน้ำในภาคใต้	๑๑๖
๓๔ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ และความต้องการใช้น้ำในภาคใต้	๑๑๗
๓๕ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง และพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคใต้	๑๑๘
๓๖ ปริมาณความจุและสมดุลน้ำในภาคใต้	๑๑๙
๓๗ ปริมาณความต้องการใช้น้ำการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่และน้ำอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรมเฉลี่ยต่อคนของภาคใต้	๑๒๐
๓๘ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคใต้	๑๒๐
๓๙ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทานในภาคใต้	๑๒๒
๔๐ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายของภาคใต้	๑๒๔
๔๑ ตัวอย่างของมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มใช้ระบบน้ำหยดในไร่อ้อย แบบชุด Mobile สามารถเคลื่อนย้ายได้ ขนาดพื้นที่ ๕ ไร่	๑๒๘
๔๒ ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศ ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗	๑๔๑
๔๓ ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในภาคเหนือ ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗	๑๔๒
๔๔ รายชื่อจังหวัดที่มีปริมาณน้ำต้นทุนต่ำกว่าระดับความต้องการน้ำในช่วงฤดูแล้งปี ๒๕๖๗	๑๔๓
๔๕ ตำบลและพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งในปี ๒๕๖๗	๑๔๔
๔๖ ร้อยละของพื้นที่ที่มีความเปราะบางต่อภัยแล้งในแต่ละภูมิภาค	๑๔๕
๔๗ ตารางการทำลายสถิติอุณหภูมิสูงสุดของประเทศไทยในปี ๒๕๖๗	๑๔๖
๔๘ สรุปภาพรวมผลกระทบภัยแล้งจากปรากฏการณ์เอลนีโญ	๑๔๙
๔๙ เป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ชลประทาน ตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)	๑๖๒
๕๐ เป้าหมายการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เขตเกษตรน้ำฝน ตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)	๑๖๓
๕๑ แผนงานในช่วง ๓ ปี ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ	๑๖๕
๕๒ มูลค่าเพิ่มรายผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ชลประทาน พ.ศ. ๒๕๖๕	๑๖๗
๕๓ ต้นทุนต่อหน่วยโดยเฉลี่ยของการดำเนินโครงการชลประทาน และการพัฒนาแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝน	๑๗๐

สารบัญญภาพ

ภาพที่	หน้า
๑ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาญจนบุรี	๖
๒ การศึกษาดูงาน ณ โครงการจัดหาน้ำบาดาลขนาดใหญ่แก้ปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาญจนบุรี	๖
๓ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ไฟป่าและหมอกควัน ณ ห้องประชุมสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๖ เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่	๘
๔ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับปัญหาภัยแล้งที่อาจส่งผลกระทบต่อ ต่อสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ณ จังหวัดเชียงใหม่	๙
๕ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับปัญหาภัยแล้งที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว ณ จังหวัดเชียงใหม่	๑๐
๖ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ณ โครงการเพิ่มปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา (อุโมงค์ฝั้นน้ำแม่กวง) อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	๑๑
๗ ศึกษาดูงาน ณ โครงการเพิ่มปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา (อุโมงค์ฝั้นน้ำแม่กวง) อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่	๑๑
๘ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาฬสินธุ์	๑๓
๙ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาฬสินธุ์	๑๔
๑๐ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาฬสินธุ์	๑๔
๑๑ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาฬสินธุ์	๑๕
๑๒ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดร้อยเอ็ด	๑๕
๑๓ การศึกษาดูงานเขื่อนร้อยเอ็ด ณ จังหวัดร้อยเอ็ด	๑๖
๑๔ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์ภัยแล้งและแนวทางการป้องกันและแก้ไข ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร จังหวัดชุมพร	๑๘
๑๕ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค น้ำเพื่อการเกษตร และการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่เสี่ยงที่จะเกิดภัยแล้ง ณ ห้องประชุมเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๒๐
๑๖ ศึกษาดูงาน ณ โครงการก่อสร้างฝายคลองเขาหิน (ฝายคลองพรุค้อ) อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี	๒๑
๑๗ พื้นที่พัฒนาโครงการในภาคเหนือ	๖๙
๑๘ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำปิงตอนล่าง	๗๐

สารบัญภาพ (ต่อ)

ภาพที่	หน้า
๑๙ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำวังตอนล่าง	๗๑
๒๐ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำยมและน่าน	๗๒
๒๑ แผนภาพพื้นที่พัฒนาโครงการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๕
๒๒ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำโขงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	๘๖
๒๓ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำชี	๘๗
๒๔ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคกลาง	๑๐๑
๒๕ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดลพบุรี	๑๐๒
๒๖ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการลุ่มน้ำท่าจีนตอนบน	๑๐๓
๒๗ แผนภาพโครงการในภาคตะวันออก	๑๑๓
๒๘ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำบางปะกงตอนบน	๑๑๔
๒๙ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำลุ่มน้ำแม่น้ำสายบุรี	๑๒๖
๓๐ ปริมาณฝนรายเดือนในภาพรวมทั้งประเทศ	๑๔๐
๓๑ ความแปรปรวนของภัยแล้งในประเทศไทย ปี ๒๕๖๗	๑๔๔
๓๒ อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยต่างจากค่าปกติรายเดือนมกราคม ถึงเมษายน ๒๕๖๗	๑๔๖

รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
สภาผู้แทนราษฎร

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖ และครั้งที่ ๑๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๖ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติ ดังนี้

๑. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาดูแล ติดตาม ตรวจสอบ และนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อภาคเกษตรกรรม การเกษตร และผลกระทบต่ออื่น ๆ (นายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ เป็นผู้เสนอ)

๒. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการกำหนดแผนป้องกันและมาตรการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง (นางสาวมัลลิกา จิระพันธุ์วณิช เป็นผู้เสนอ)

๓. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่มีมาอย่างต่อเนื่องและเพิ่มความรุนแรงขึ้นจากสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น (นายสุชาติ บุตรเนียร เป็นผู้เสนอ)

๔. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายวิชัย สุตสวัสดิ์ เป็นผู้เสนอ)

๕. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบ และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายนิติพล ผิวเหมาะ เป็นผู้เสนอ)

๖. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การคาดการณ์ผลกระทบ และแนวทางการปรับตัวและรับมือ (นายร่มธรรม ขำนุรักษ์ เป็นผู้เสนอ)

๗. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำแล้ง (นายร่มธรรม ขำนุรักษ์ เป็นผู้เสนอ)

๘. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรร่วมกันพิจารณาหามาตรการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง (นายบัญชา เดชเจริญศิริกุล เป็นผู้เสนอ)

๙. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายเจษฎาธิ์ ไทยเศรษฐ์ เป็นผู้เสนอ)

และมีมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙

โดยกำหนดระยะเวลาการพิจารณาศึกษาไว้ ๙๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖

ต่อมาคณะกรรมการวิชาการวิสามัญได้ขอขยายเวลาการศึกษา จำนวน ๔ ครั้ง ครั้งที่ ๑ จำนวน ๑๒๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๒ จำนวน ๑๘๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๓ จำนวน ๑๒๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ และครั้งที่ ๔ จำนวน ๖๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ถึงวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๘ รวมระยะเวลาการศึกษา ๕๗๐ วัน นั้น

บัดนี้ คณะกรรมการวิชาการวิสามัญได้ดำเนินการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญเสร็จเรียบร้อยแล้ว ปรากฏผล ดังนี้

๑. คณะกรรมการวิชาการวิสามัญได้มีมติเลือกตั้ง

(๑) นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์	เป็นประธานคณะกรรมการ
(๒) นายนิติพล ผิวเหมาะ	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่หนึ่ง
(๓) นายโกศล ปัทมะ	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สอง
(๔) นายสุฤษดิ์ บุตรเนียร	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สาม
(๕) นายฉกาจ พัฒนกิจวิบูลย์	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่สี่
(๖) นายวิชัย สุตสวัสดิ์	เป็นรองประธานคณะกรรมการ คนที่ห้า
(๗) นายปลอดประสพ สุรัสวดี	เป็นกรรมการและประธานที่ปรึกษา
(๘) นางสาวชุติมา คชพันธ์	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
(๙) นายอนุสรณ์ เอี่ยมสะอาด	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
(๑๐) นายจักรวาล ชัยวิรัตน์กุล	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
(๑๑) นายร่มธรรม ขำนุรักษ์	เป็นโฆษกคณะกรรมการ
(๑๒) นายนพพล เหลืองทองนารา	เป็นเลขานุการคณะกรรมการ
(๑๓) นายเดชรัต สุขกำเนิด	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
(๑๔) นายชยันต์ เมืองสง	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ
(๑๕) รองศาสตราจารย์วิชณุ อรรถวานิช	เป็นผู้ช่วยเลขานุการคณะกรรมการ

๒. คณะกรรมการวิชาการวิสามัญได้มีมติตั้งที่ปรึกษาประจำคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ ดังนี้

- (๑) นายรชตะ ด่านกุล
- (๒) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปุณณดา อิงคุลานนท์
- (๓) นายสัญญา แสงพุ่มพงษ์
- (๔) นายทรงวิทย์ เหลืองอ่อน
- (๕) รองศาสตราจารย์วีรชัย พุทธวงศ์
- (๖) นางสาวพิชญ์ หิรัญ
- (๗) ผู้ช่วยศาสตราจารย์โพยม สราภิรมย์
- (๘) นางสาวเกวรี พลเกิน
- (๙) นายสมบัติ ชนะสิทธิ์
- (๑๐) นายธีราวินท์ พลปัญญาธรณ์

๓. คณะกรรมการวิสามัญได้มีมติแต่งตั้ง นางสาวณัฐชา ขาดำดี วิทยากรชำนาญการพิเศษ
 กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
 สำนักกรรมการ ๓ เป็นผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
 พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๓ วรรคสี่

๔. ผู้ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญได้เชิญมาชี้แจงแสดงความคิดเห็น คือ

๔.๑ กระทรวงดิจิทัลเพื่อเศรษฐกิจและสังคม

กรมอุตุนิยมวิทยา

(๑) ว่าที่ร้อยตรี ธนะสิทธิ์ เอี่ยมอนันชัย	รองอธิบดี
(๒) นายวัฒนา กั้นบัว	ผู้อำนวยการกองพัฒนาอุตุนิยมวิทยา
(๓) นายสุรพงษ์ สารปะ	ผู้อำนวยการศูนย์ภูมิอากาศ

๔.๒ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

นายนวนิตย์ พลเคน	ผู้ตรวจราชการกระทรวงเกษตร
และสหกรณ์ |
|------------------|--|

กรมชลประทาน

(๑) นายยงยศ เนียมทรัพย์	ผู้ทรงคุณวุฒิด้านวิศวกรโยธา
ด้านแผนงานและโครงการ
(๒) นายทวีศักดิ์ ธนเดโชพล	รองอธิบดีฝ่ายบำรุงรักษา
(๓) นายปรัชญา ฉายวัฒนา	ผู้เชี่ยวชาญด้านวิศวกรรม
(๔) นายณฤทธิ์ บุญชัย	ผู้อำนวยการสำนักแผนงาน
และโครงการพิเศษ
(๕) นายเลอบุญ อุดมทรัพย์	ผู้อำนวยการส่วนประมวลวิเคราะห์
สถานการณ์น้ำ
(๖) นางสาววงนิภา บัวเย็น	วิศวกรชลประทานชำนาญการ
(๗) นางสาวหฤทัย โพธิ์แจ้	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
(๘) นายถิรวุฒิ เชียงกุล	วิศวกรชลประทานปฏิบัติการ
(๙) นางสาวพิชชญาน์ เส็งสง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

กรมฝนหลวงและการบินเกษตร

(๑) นายฉันทิ เดชโยธิน	ผู้เชี่ยวชาญด้านวิจัยและพัฒนาวิทยาศาสตร์
(๒) นางสาวอนัญญา วังสตั้ง	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

กรมส่งเสริมการเกษตร

(๑) นายครองศักดิ์ สงรักษา	รองอธิบดี
(๒) นายกิตติพันธ์ จันทาศรี	ผู้อำนวยการกองส่งเสริมโครงการ
พระราชดำริการจัดการพื้นที่
และวิศวกรรมเกษตร
(๓) นายธงอาจ จันทร์แดง	ผู้อำนวยการกลุ่มช่วยเหลือเกษตรกร
ผู้ประสบภัยด้านพืช
(๔) นางสาวสตีพร คชศักดิ์	นักทรัพยากรบุคคลปฏิบัติการ

๔.๓ กระทรวงมหาดไทย

กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น

(๑) นายศิริพันธ์ ศรีกิ่งพลี	รองอธิบดี
(๒) นายเจษ เสียงลือชา	ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐาน
(๓) ว่าที่ร้อยตรี เอกภพ กิตติพงษ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
(๔) นางสาวรุจิรา กองลาแซ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

การประปานครหลวง

(๑) นายมนตรี ล่องดี	ผู้ช่วยผู้ว่าการการประปาฯนครหลวง
(แหล่งน้ำและคุณภาพ)
(๒) นายชัยพร รัตนธำพงษ์	ผู้จัดการสำนักงานประปาสาขาพญาไท
(๓) นายพลเดช ทองขุนดำ	ผู้อำนวยการกองทรัพยากรน้ำ
ฝ่ายทรัพยากรน้ำและสิ่งแวดล้อม
(๔) นางสาวรายา สุขแสงฉาย	วิศวกร ๕ ส่วนประเมินสถานการณ์น้ำ
กองทรัพยากรน้ำ ฝ่ายทรัพยากรน้ำ
และสิ่งแวดล้อม

การประปาส่วนภูมิภาค

(๑) นายธนิต ธนเสนีวัฒน์	รองผู้ว่าการการประปาส่วนภูมิภาค
(วิชาการ)
(๒) นายสุประดิษฐ์ จันทร์ดาประดิษฐ์	ผู้อำนวยการฝ่ายทรัพยากรน้ำ
(๓) นายภาชิต พันลำ	ผู้อำนวยการกองแผนกลยุทธ์
และวิศวกรรมทรัพยากรน้ำ
(๔) นางสาววิรัชญา ธนสัมบัณณ์	หัวหน้างานสารสนเทศทรัพยากรน้ำ
กองพัฒนาแหล่งน้ำ
(๕) นางสาวพิชชา ดวงเพชร	วิศวกร ๔ งานสารสนเทศทรัพยากรน้ำ
กองพัฒนาแหล่งน้ำ

องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ

(๑) นายสมหวัง เกษมโกสินทร์	รองนายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด
สมุทรปราการ
(๒) นายกำจัด สีคำ	หัวหน้าฝ่ายป้องกัน
(๓) นายปริญญา ควรคิด	นายช่างโยธาชำนาญงาน

๔.๔ กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

กรมทรัพยากรน้ำ

(๑) นายวีระ ขุนไชยรักษ์	รองอธิบดี
(๒) นายสุเมธ สายทอง	รองอธิบดี
(๓) นายวีระวุธ พรรธนพันธุ์	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอุทกวิทยา
(๔) นายนิทัศน์ พรหมพันธุ์	ผู้อำนวยการกองพัฒนาแหล่งน้ำ ๒
(๕) นายนิติพันธุ์ ตรงการดี	ผู้อำนวยการส่วนประปาสัมปทาน

(๖) นายพงศ์พัฒน์ เสมอดำ	ผู้อำนวยการกองวิเคราะห์และประเมิน สถานการณ์น้ำ
(๗) นายธนากร แสนวงษ์	ผู้อำนวยการส่วนประสานการปฏิบัติงาน ในภาชนะน้ำแข็ง
(๘) นายศักดิ์สิทธิ์ แจ่มไพศาล	ผู้อำนวยการส่วนปรับปรุง และบำรุงรักษา
(๙) นายพิสิทธิ์ ทิพย์โอสถ	ผู้อำนวยการสำนักงานทรัพยากรน้ำที่ ๒
(๑๐) นายสำเร็จ ฌรงค์เดชา	ผู้อำนวยการส่วนอุทกวิทยาที่ ๑ นครสวรรค์
(๑๑) นายเทียน พิบูลย์สวัสดิ์	ผู้อำนวยการส่วนนโยบายและแผน กองยุทธศาสตร์และแผนงาน
(๑๒) นางสาวปยุณวีร์ สวรรยาพานิช	วิศวกรโยธาชำนาญการ
(๑๓) นางรัตนดา พัฒน์สิงห์เสนีย์	ผู้แทนกองอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำ
(๑๔) นายอาทิตย์ แก้วศรีทัศน์	ผู้แทนกองยุทธศาสตร์และแผนงาน
กรมทรัพยากรน้ำบาดาล	
(๑) นายสุรินทร์ วรกิจธำรง	รองอธิบดี
(๒) นายยงยุทธ นาควิโรจน์	รองอธิบดี
(๓) นายเกรียงศักดิ์ ภิระไร	ผู้อำนวยการสำนักสำรวจและประเมิน ศักยภาพน้ำบาดาล
(๔) นางสาวอัญชลี พงษ์สถิตพัฒน์	ผู้อำนวยการส่วนฟื้นฟูทรัพยากรน้ำบาดาล
(๕) นางวาสนา สาทภาพร	นักธรณีวิทยาชำนาญพิเศษ
(๖) นางสาวจารุณี จรรยาลักษณ์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ
(๗) นายศุภกรณ์ หอมจันทร์	นักวิเคราะห์นโยบายและแผน ชำนาญการพิเศษ
(๘) นายปิยะนันต์ วางกลอน	นักวิชาการทรัพยากรธรณีชำนาญการ
(๙) นายคณิตม์ พลตุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ
กรมป่าไม้	
(๑) นายราวุฒิ ทานัน	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
(๒) นางสาวนิธินันท์ แสนอินอำนาจ	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการ
(๓) นางสาวชญัญนิษฐ์ หอมจันทร์	นักวิชาการป่าไม้ปฏิบัติการ
(๔) ว่าที่ร้อยตรี ฌภัทร สุขเม่า	นิติกรปฏิบัติการ
กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช	
(๑) นายบุรินทร์ สุตลาภา	ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านอนุรักษ์การฟื้นฟู และจัดการต้นน้ำ
(๒) นายสมบุรณ์ ธีรบัณฑิตกุล	ผู้อำนวยการอนุรักษ์และจัดการต้นน้ำ

(๓) นายอุดมศักดิ์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา	ผู้อำนวยการส่วนฟื้นฟูและพัฒนาพื้นที่อนุรักษ์
(๔) นายเผด็จ พวงจำปา	ผู้อำนวยการส่วนจัดการทรัพยากรต้นน้ำ
(๕) นางสิริมาศ คำใสอินทร์	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการพิเศษ
(๖) นายสัญญา ธานีประเสริฐ	นักวิชาการป่าไม้ชำนาญการชำนาญการพิเศษ
(๗) นายคุณุตม์ พลตุล	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

กรมควบคุมมลพิษ

(๑) นายพันศักดิ์ ธีรมงคล	ผู้อำนวยการกองจัดการคุณภาพอากาศและเสียง
(๒) นางจุฬาลักษณ์ บุญปักษ์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ
(๓) นายพิเชษฐ อธิภาคย์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการพิเศษ

กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม

(๑) นายเอกราช ชำมะโน	ผู้อำนวยการกลุ่มขับเคลื่อนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
(๒) นายสุพัฒน์ เพ็งพันธ์	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง

(๑) นางสุนนา ขจรวัฒนากุล	ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยและพัฒนาทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง
(๒) นางสาวชลาทิพ จันทรชมภู	ผู้อำนวยการศูนย์วิจัยทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งอ่าวไทยตอนบน

๔.๕ กระทรวงพลังงาน

การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย

(๑) นายจรูญ คำเงิน	รองผู้อำนวยการผลิตไฟฟ้า
(๒) นางวันเพ็ญ แก้วแกมทอง	หัวหน้ากองจัดการทรัพยากรน้ำ
(๓) นายธีรพล อุดมศิลป์ปะกุล	เจ้าหน้าที่คอมพิวเตอร์

๔.๖ สำนักนายกรัฐมนตรี

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (สทนช.)

(๑) นายสุรสีห์ กิตติมณฑล	เลขาธิการ
(๒) นายเลิศพันธ์ สุขยิธัญ	ผู้อำนวยการกองบริหารจัดการลุ่มน้ำ
(๓) นางพัชรวิรี สุวรรณิก	ผู้อำนวยการกองนโยบายและแผนแม่บท
(๔) นางสาวนันทวัน สุวรรณสถิตย์	ผู้อำนวยการกลุ่มวิเคราะห์สิ่งแวดล้อม
(๕) นายจิรพงษ์ วชิรธรรมโรจน์	ผู้อำนวยการกลุ่มบริหารจัดการลุ่มน้ำ ๓
(๖) นางสาวสุมาลี พึ่งคำ	ผู้อำนวยการกลุ่มอุตุและอุทกวิทยาประยุกต์
(๗) นายอภิชาติ จิรเจริญผล	วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ

(๘) นายนิธิเดช มากเกตุ	วิศวกรโยธาชำนาญการพิเศษ
(๙) นายสิริวัชร บุญวิชัย	วิศวกรชลประทานชำนาญการ
(๑๐) นายอิทธิกร บัวสมบุญ	นักวิชาการสิ่งแวดล้อมชำนาญการ
(๑๑) นางสาวสิรินุช ไชยพิทักษ์	วิศวกรโยธาปฏิบัติการ
(๑๒) นายวรพล เรืองศรี	วิทยาการชลประทานปฏิบัติการ
(๑๓) นายพยศ อ่อนสุวรรณ	ที่ปรึกษาโครงการ

สำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ

(๑) นางสาวปาริชาติ อินสว่าง	ผู้อำนวยการกลุ่มงานวิจัย
และวิเคราะห์มาตรการ
(๒) นางสาวอนุภรณ์ วรรณวิเศษ	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการ

๔.๗ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

นายวีรภัทร คันธะ	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
จังหวัดสมุทรปราการ เขต ๖ |
|------------------|--|

๔.๘ ผู้แทนกลุ่มประชาชนคั่งบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ

- (๑) นายประกิจ รอดเจริญ
- (๒) นายธัญญา อ่วมเจริญ
- (๓) นายชวลิต บุญมีมา
- (๔) นางรุจิเรข พลับจ่าง

๕. การพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ

คณะกรรมการวิสามัญได้ประชุมพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ โดยเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องมาร่วมประชุมเพื่อให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ตลอดจนชี้แจงแสดงความคิดเห็น จำนวน ๒๓ ครั้ง ดังนี้

- ครั้งที่ ๑ วันพุธที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๒ วันพฤหัสบดีที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๔ วันพุธที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๕ วันพุธที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๖ วันพุธที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๗ วันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๘ วันพุธที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๙ วันพุธที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๐ วันพุธที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๑ วันพุธที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๒ วันพุธที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๓ วันพุธที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๔ วันพุธที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๕ วันพุธที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗

- ครั้งที่ ๑๖ วันพุธที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๗ วันพุธที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๘ วันพุธที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๙ วันพุธที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๒๐ วันพุธที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๒๑ วันพุธที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๘
- ครั้งที่ ๒๒ วันพุธที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘
- ครั้งที่ ๒๓ วันพุธที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

๖. คณะกรรมการวิสามัญได้มีมติเดินทางไปศึกษาดูงาน จำนวน ๔ ครั้ง ดังนี้

ครั้งที่ ๑ คณะกรรมการวิสามัญเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี ระหว่างวันอาทิตย์ที่ ๗ ถึงวันจันทร์ที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๗ ณ จังหวัดกาญจนบุรี

ครั้งที่ ๒ คณะกรรมการวิสามัญเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างวันเสาร์ที่ ๒๗ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๗ ณ จังหวัดเชียงใหม่

ครั้งที่ ๓ คณะกรรมการวิสามัญเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด ระหว่างวันอังคารที่ ๙ ถึงวันพุธที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗ ณ จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด

ครั้งที่ ๔ คณะกรรมการวิสามัญเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในพื้นที่จังหวัดชุมพรและจังหวัดสุราษฎร์ธานี ระหว่างวันอังคารที่ ๒๓ ถึงวันพุธที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๗ ณ จังหวัดชุมพรและจังหวัดสุราษฎร์ธานี

๗. ผลการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญ

คณะกรรมการวิสามัญได้จัดทำรายงานผลการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ โดยนำข้อมูลที่ได้มาสรุปและรวบรวมเอกสารเป็นรูปเล่มปรากฏผลการดำเนินการตามที่แนบมาพร้อมนี้ โดยแบ่งเนื้อหารายงานออกเป็น ๕ บท ประกอบด้วย

บทที่ ๑ บทนำ ประกอบด้วย

- ๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา
- ๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา
- ๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา
- ๑.๔ วิธีการศึกษา
- ๑.๕ ระยะเวลาการศึกษา
- ๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

บทที่ ๒ การรวบรวมและทบทวนข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้องตามกรอบการศึกษา

ประกอบด้วย

- ๒.๑ ข้อมูลการเดินทางศึกษาดูงานของคณะกรรมการวิสามัญ
- ๒.๒ สรุปผลการดำเนินงานของคณะกรรมการวิสามัญ

๒.๓ ข้อมูลจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่นำเสนอต่อคณะกรรมการวิชาการวิสามัน

๒.๔ ข้อมูลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการวิชาการวิสามัน

บทที่ ๓ สภาพปัญหาและอุปสรรคตามรายภูมิภาคและพืชเศรษฐกิจ ประกอบด้วย

๓.๑ ภาคเหนือ

๓.๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๓ ภาคกลาง

๓.๔ ภาคตะวันออก

๓.๕ ภาคใต้

๓.๖ ภัยแล้งกับผลกระทบต่อพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

บทที่ ๔ ผลการพิจารณาศึกษา ประกอบด้วย

๔.๑ ปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

๔.๒ ภัยร้อน หรืออุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นที่มีผลกระทบต่อพืช

๔.๓ ข้อจำกัดในกระบวนการดำเนินงานของภาครัฐ

๔.๔ การแก้ปัญหาเชิงพื้นที่และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

๔.๕ การพัฒนาแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองสำหรับการผลิตน้ำประปา

๔.๖ การพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาล

๔.๗ การรुकูล้ำของน้ำเค็ม

๔.๘ การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ต้นน้ำลำธาร

๔.๙ แนวทางการจัดการด้านภัยร้อน หรืออุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น

๔.๑๐ การจัดการด้านความต้องการใช้น้ำ

๔.๑๑ รูปแบบการลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำและการจัดการน้ำ

๔.๑๒ แผนการลงทุนในการพัฒนาระบบชลประทานและแหล่งน้ำ

๔.๑๓ ข้อจำกัดทางงบประมาณในการลงทุนด้านทรัพยากรน้ำ

๔.๑๔ ความคุ้มค่าในการลงทุนเรื่องทรัพยากรน้ำ

๔.๑๕ การจัดทำแผนการลงทุนตามแผนแม่บท

๔.๑๖ การคำนวณต้นทุนต่อหน่วย

๔.๑๗ การปรับปรุงประสิทธิภาพและมูลค่าเพิ่มในการใช้น้ำ

บทที่ ๕ บทสรุป ข้อเสนอแนะ และข้อสังเกตของคณะกรรมการวิชาการวิสามัน

๕.๑ บทสรุป

๕.๒ ข้อสังเกตของคณะกรรมการวิชาการวิสามัน

บรรณานุกรม

ภาคผนวก

บทที่ ๑ บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปรากฏการณ์เอลนีโญได้ทวีความรุนแรงมากขึ้นจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเอลนีโญเป็นปรากฏการณ์ทางธรรมชาติที่เกิดจากความแปรปรวนของสภาพอากาศในมหาสมุทรแปซิฟิกตอนกลางและตะวันออกเฉียงใต้ที่พื้นผิวมหาสมุทรมีอุณหภูมิสูงกว่าปกติซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพภูมิอากาศทั่วโลก (NOAA, 2025) งานวิจัยพบว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญได้ส่งผลให้การเติบโตทางเศรษฐกิจของแต่ละประเทศลดลงอย่างต่อเนื่อง โดยประเมินว่าปรากฏการณ์เอลนีโญใน พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๖ และ พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๑ ทำให้รายได้ทั่วโลกลดลงเป็นมูลค่าถึง ๑๔๔.๖ ล้านล้านบาท และมูลค่า ๒๐๑ ล้านล้านบาท ตามลำดับ (Callahan & Mankin, 2023)

สำหรับประเทศไทย มีสำนักอุตุนิยมวิทยาในต่างประเทศหลายสำนักได้ใช้ข้อมูลในอดีตเพื่อประเมินผลกระทบต่อความแปรปรวนของสภาพอากาศพบว่า เมื่อเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญประเทศไทยมีแนวโน้มเผชิญกับปริมาณฝนที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยปกติช่วงเดือนกุมภาพันธ์-กรกฎาคมส่งผลทำให้เกิดภัยแล้ง นอกจากนี้อุณหภูมิจะมีแนวโน้มสูงกว่าค่าเฉลี่ยปกติในช่วงเดือนตุลาคม-มิถุนายน (NOAA & Climate Hazards Center & USAID, 2024; Met Office, 2024; NOAA, 2025b) งานวิจัยพบว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญในอดีตตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๕-๒๕๒๖ ทำให้รายได้ต่อหัวของประเทศไทยลดลง ร้อยละ ๙.๕๔ เมื่อเทียบกับปี พ.ศ. ๒๕๓๑ หรือประมาณ ๑.๙๐ แสนล้านบาท และปรากฏการณ์เอลนีโญใน พ.ศ. ๒๕๔๐-๒๕๔๑ ทำให้รายได้ต่อหัวของประเทศไทยลดลง ร้อยละ ๗.๘๘ เมื่อเทียบกับ พ.ศ. ๒๕๔๖ หรือประมาณ ๔.๐๑ แสนล้านบาท (Callahan & Mankin, 2020)

หลังจาก พ.ศ. ๒๕๔๑ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้เผชิญกับปรากฏการณ์เอลนีโญที่รุนแรงมากขึ้นอย่างต่อเนื่องและล่าสุดในช่วง พ.ศ. ๒๕๖๖ ประเทศไทยได้เผชิญกับปรากฏการณ์เอลนีโญในระดับรุนแรงทำให้ วันที่ ๑๖ กันยายน ๒๕๖๖ ซึ่งอยู่ช่วงท้ายของฤดูฝน กรมชลประทานได้รายงานว่าร้อยละของปริมาณน้ำในเขื่อนและในอ่างเก็บน้ำที่ใช้การได้จริงมีน้อยมากเท่ากับ ร้อยละ ๒๗ ของความจุ โดยเขื่อนหลักหลายเขื่อนมีปริมาณน้ำใช้การได้จริงน้อยมาก โดยเฉพาะ ๔ เขื่อนหลัก ซึ่งประกอบด้วย เขื่อนภูมิพล ร้อยละ ๑๕ เขื่อนสิริกิติ์ ร้อยละ ๒๑ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ ร้อยละ ๘ และเขื่อนแควน้อยบำรุงแดน ร้อยละ ๒๔ ซึ่งมีร้อยละของปริมาณน้ำที่ใช้การได้จริงขณะนั้นรวมกันได้เพียง ร้อยละ ๑๗ ของความจุ

นอกจากนี้ อุณหภูมิของโลกรวมถึงประเทศไทยได้ทำสถิติสูงสุดใหม่ในรอบ ๑๗๔ ปี อย่างต่อเนื่องตั้งแต่มีถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เป็นต้นมา ทำให้เกิดความกังวลว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญจะทำให้เกิดภัยแล้งและภัยร้อนในวงกว้างซึ่งจะสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยอย่างมากใน พ.ศ. ๒๕๖๗ และในอนาคตงานวิจัยได้พยากรณ์ว่า ปรากฏการณ์เอนโซ (ENSO) ซึ่งประกอบด้วยปรากฏการณ์เอลนีโญและลานีญาจะมีความแปรปรวนมากขึ้นจากเดิมถึงร้อยละ ๑๐ และอาจแปรปรวนมากขึ้นถึงร้อยละ ๑๕-๒๐ ถ้าการปล่อยก๊าซเรือนกระจกเพิ่มขึ้น (Cai et al., 2023; Mcphaden, M, 2023) โดยประเทศไทยคาดว่าจะได้รับผลกระทบเชิงลบจากปรากฏการณ์เอลนีโญในอันดับต้น ๆ ของโลก (Callahan & Mankin, 2023) ดังนั้น ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องจึงจำเป็นต้องมีการวางแผนอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดเก็บน้ำในเขื่อนต่าง ๆ ให้มีปริมาณที่เหมาะสม เช่น การขุดเจาะบ่อบาดาลและการขุดลอกทางน้ำ เป็นต้น หากรัฐไม่เร่งแก้ไขปัญหาและวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาวจะส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรมและการท่องเที่ยวของประเทศ

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรทั้งจากฝ่ายรัฐบาลและฝ่ายค้านได้ให้ความสำคัญอย่างมากกับการป้องกันและบรรเทาผลกระทบเชิงลบจากปรากฏการณ์เอลนีโญที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้นในอนาคตอันใกล้ โดยได้เสนอญัตติด่วนในทำนองเดียวกันถึง ๙ ญัตติ ต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖ และครั้งที่ ๑๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๖ เพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาร้ายแรงอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ และมีมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาร้ายแรง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ และเสนอผลการพิจารณาศึกษาต่อสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณาต่อไป

๑.๒ วัตถุประสงค์ของการศึกษา

- ๑) รวบรวมและประเมินสถานการณ์ปัญหาร้ายแรง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในแต่ละภูมิภาค
- ๒) ศึกษา วิเคราะห์สาเหตุของการเกิดปัญหาร้ายแรงและแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาร้ายแรงอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ทั้งในภาพรวมและในแต่ละภูมิภาค
- ๓) เสนอแนะแนวทางและวิธีการป้องกันและแก้ไขปัญหาร้ายแรงอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ทั้งในภาพรวมและการแก้ไขปัญหาระดับพื้นที่

๑.๓ ขอบเขตของการศึกษา

การศึกษาค้างนี้ จะครอบคลุมปัญหาร้ายแรง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ใน พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗ หรือเริ่มต้นจากฤดูฝน (เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๖) จนถึงกลางฤดูฝน (เดือนสิงหาคม ๒๕๖๗)

๑.๔ วิธีการศึกษา

- วิธีการศึกษาและการให้ข้อมูลต่อคณะกรรมการวิสามัญ โดยหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและการแก้ไขปัญหาร้ายแรง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ดังนี้
- ๑) การลงพื้นที่เพื่อศึกษาปัญหาร้ายแรง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาระดับ ๔ ภูมิภาค ประกอบด้วย ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้
 - ๒) การรวบรวมวิเคราะห์ข้อมูลสารสนเทศ ด้านภูมิอากาศและการจัดการน้ำจากฐานข้อมูลของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กรมชลประทาน และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - ๓) การรับเรื่องร้องเรียนและข้อเสนอแนะต่าง ๆ จากภาคประชาชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และองค์กรต่าง ๆ ในช่องทางของสภาผู้แทนราษฎร
 - ๔) การประชุมหารือและระดมความคิดเห็นระหว่างคณะกรรมการวิสามัญกับหน่วยงานและภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

๑.๕ ระยะเวลาการศึกษา

ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖ และครั้งที่ ๑๖ วันที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๖ มีมติตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาร้ายแรง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

โดยกำหนดระยะเวลาการพิจารณาศึกษาไว้ ๙๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖ ต่อมาคณะกรรมาธิการวิสามัญได้ขอขยายระยะเวลาการพิจารณาศึกษา จำนวน ๔ ครั้ง ครั้งที่ ๑ จำนวน ๑๒๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๖ ถึงวันที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๒ จำนวน ๑๘๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๓ จำนวน ๑๒๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึงวันที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ และครั้งที่ ๔ จำนวน ๖๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ถึงวันที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๘

๑.๖ ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

๑) สภาผู้แทนราษฎรได้ทราบถึงผลกระทบของปัญหาภัยแล้งและภัยร้อนอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญทั้งในภาพรวม ภูมิภาคและเฉพาะพื้นที่ และได้ทราบแนวทางในการป้องกันและบรรเทาผลกระทบอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญอย่างยั่งยืนใน พ.ศ. ๒๕๖๖/๒๕๖๗ และในอนาคต รวมถึงข้อจำกัดและปัญหาอุปสรรคในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยนำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาไปเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหให้กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาสังคม

๒) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง เช่น กรมชลประทาน สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล กรมทรัพยากรน้ำ กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ กรมป่าไม้ กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กรมส่งเสริมการเกษตร กรมฝนหลวงและการบินเกษตร และการประสานภูมิภาค เป็นต้น สามารถนำข้อมูลอย่างรอบด้านที่ได้จากผลการศึกษาในรายงานฉบับนี้ไปใช้ออกแบบนโยบายและมาตรการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

๓) ภาคประชาสังคมตระหนักรู้ถึงผลกระทบของปัญหาภัยแล้งและภัยร้อน อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญและนำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาไปใช้เป็นแนวทางในการป้องกันและปรับตัวเพื่อบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

๔) ภาคเอกชนตระหนักรู้ถึงผลกระทบของปัญหาภัยแล้งและภัยร้อน อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญและนำข้อมูลที่ได้จากผลการศึกษาไปใช้ในการวางแผนธุรกิจเพื่อป้องกันและบรรเทาผลกระทบที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้อย่างเหมาะสม

๕) สถาบันการศึกษาและการวิจัยได้ทราบโจทย์วิจัยที่สำคัญจากรายงานฉบับนี้และสามารถนำไปต่อยอดในการทำวิจัยและพัฒนาเพื่อหาแนวทางป้องกันและบรรเทาผลกระทบของปัญหาภัยแล้งและภัยร้อนอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญได้อย่างเหมาะสมและนำข้อมูลที่ได้จากรายงานฉบับนี้ไปสร้างความตระหนักรู้ให้กับนักเรียน นักศึกษาและประชาชนทั่วไปที่สนใจ

บทที่ ๒

การรวบรวมและทบทวนข้อมูลพื้นฐานที่เกี่ยวข้อง

๒.๑ ข้อมูลการเดินทางศึกษาดูงานของคณะกรรมการการวิสามัญ

คณะกรรมการการวิสามัญ ได้เดินทางลงพื้นที่ไปศึกษาดูงาน จำนวน ๔ ครั้ง ดังนี้

๒.๑.๑ คณะกรรมการการวิสามัญได้เดินทางไปศึกษาดูงาน (ครั้งที่ ๑) ระหว่างวันอาทิตย์ที่ ๗ ถึงวันจันทร์ที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๗ ณ จังหวัดกาญจนบุรี

การศึกษาดูงานเกี่ยวกับโครงการจัดหาน้ำบาดาลขนาดใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งให้แก่ประชาชนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและการเกษตร ณ จังหวัดกาญจนบุรี สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

กรมทรัพยากรน้ำบาดาลให้ข้อมูลว่า โครงการจัดหาน้ำบาดาลขนาดใหญ่แก้ปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ตำบลหนองฝ้าย อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เนื่องจากพื้นที่ตำบลหนองฝ้าย อำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เป็นพื้นที่ที่มีความแห้งแล้งมากและประสบปัญหาขาดแคลนน้ำมาโดยตลอด เนื่องจากมีภูมิประเทศที่เป็นเขตเงาฝน ไม่มีแม่น้ำไหลผ่านและไม่มีระบบชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำบาดาล จึงได้เข้ามาดำเนินการสำรวจและขุดเจาะบ่อบาดาลโดยใช้เทคโนโลยี และผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้าน ซึ่งพบว่าพื้นที่อำเภอเลาขวัญมีศักยภาพที่จะทำโครงการระบบประปาขนาดใหญ่และเดินท่อกระจายน้ำ เพื่อให้ประชาชนมีน้ำอุปโภคบริโภค โดยในระยะที่ ๑ ดำเนินการโดยกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ก่อนจะขยายโครงการร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อเดินท่อกระจายน้ำเพิ่มพื้นที่รับประโยชน์ ปัจจุบันโครงการจัดหาน้ำบาดาลขนาดใหญ่แก้ปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ มีบ่อบาดาลทั้งสิ้น ๘ บ่อ สามารถผลิตน้ำสูงสุดได้ ๖,๔๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวัน พื้นที่การเกษตรที่ได้รับประโยชน์จำนวน ๑,๐๐๐ ไร่ และเป็นโครงการต้นแบบที่มีการก่อสร้างระบบประปาขนาดใหญ่ทำการเจาะบ่อบาดาลพร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำบาดาล มีถังเหล็กเก็บน้ำ ขนาด ๒,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร จำนวน ๒ ถัง หอถังเหล็กเก็บน้ำชนิดรักษาแรงดัน ขนาด ๓๐๐ ลูกบาศก์เมตร จำนวน ๒ ถัง มีอาคารศูนย์การเรียนรู้ด้านน้ำบาดาลและจุดบริการน้ำดื่มสะอาด พร้อมสร้างแนวท่อกระจายน้ำไปยังพื้นที่ต่าง ๆ ในตำบลหนองฝ้าย เพื่อให้ประชาชนมีน้ำเพียงพอต่อการอุปโภคบริโภคตลอดทั้งปี โดยมีประชาชนได้รับประโยชน์ จำนวน ๕๘,๐๐๐ คน ๑๑,๖๐๐ ครัวเรือน มีพื้นที่การเกษตรได้รับประโยชน์ จำนวน ๓๐๐,๐๐๐ ไร่ ปริมาณน้ำที่ได้ประมาณ ๒.๓ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี นอกจากนี้ ยังส่งน้ำไปยังตำบลอื่น ๆ ในอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี เพื่อให้มีน้ำต้นทุนสำหรับทำระบบประปาหมู่บ้านได้อย่างเพียงพอและมั่นคง สามารถช่วยบรรเทาความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนที่ประสบปัญหาภัยแล้งให้มีน้ำเพียงพอสำหรับอุปโภคบริโภคและทำการเกษตรได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนสืบไป

ในอดีตอำเภอเลาขวัญ จังหวัดกาญจนบุรี ประสบปัญหาเกี่ยวกับท่อประปาส่งน้ำแตก เนื่องจากแรงดันส่งน้ำสูง จึงจำเป็นต้องเลือกใช้ท่อประปามีคุณภาพสูงขึ้น ประกอบกับโครงการดังกล่าว เป็นโครงการขนาดใหญ่ต้องใช้ไฟฟ้าในการสูบน้ำบาดาลจำนวนมาก จึงได้ปรับราคาอัตราค่าน้ำจากเดิม ๗-๘ บาทต่อหน่วย เป็น ๑๐ บาทต่อหน่วย ซึ่งประชาชนในพื้นที่สามารถรับอัตราค่าน้ำที่เพิ่มขึ้นได้

ผู้อำนวยการเขื่อนศรีนครินทร์ให้ข้อมูลว่า เขื่อนศรีนครินทร์เป็นเขื่อนอเนกประสงค์แห่งแรกในโครงการพัฒนาลุ่มน้ำแม่กลอง มีพื้นที่อ่างเก็บน้ำขนาด ๔๑๙ ตารางกิโลเมตร ความจุใช้การได้ ๗,๔๘๐ ล้านลูกบาศก์เมตร มีโรงไฟฟ้าซึ่งสามารถผลิตไฟฟ้าได้ ๗๘๗.๗ เมกะวัตต์ และมีโครงการโซลาร์เซลล์ลอยน้ำ ณ ปัจจุบันเขื่อนศรีนครินทร์มีปริมาณน้ำในอ่างทั้งสิ้น ๑๔,๖๐๔ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นน้ำใช้การได้ ๔,๓๓๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งน้อยกว่าค่าเฉลี่ยปริมาณน้ำใช้การได้เล็กน้อย สำหรับแผนการบริหารจัดการน้ำในฤดูแล้ง

๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของลุ่มน้ำแม่กลอง ๕,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร แบ่งเป็นน้ำจากเขื่อนศรีนครินทร์ ๒,๒๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และเขื่อนวชิราลงกรณ ๒,๘๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร แบ่งเป็นน้ำใช้สำหรับพื้นที่การเกษตร ร้อยละ ๖๔ ใช้สำหรับรักษาระบบนิเวศร้อยละ ๑๗ ผันน้ำไปแม่น้ำเจ้าพระยาร้อยละ ๑๐ และใช้เพื่อการอุปโภค บริโภคร้อยละ ๙ โดยการระบายน้ำของเขื่อนศรีนครินทร์เป็นไปตามแผนระบายน้ำของกรมชลประทาน

ผู้อำนวยการสำนักงานชลประทานที่ ๑๓ ให้ข้อมูลว่า การบริหารจัดการน้ำเขื่อนแม่กลอง ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของสำนักงานชลประทาน ๑๓ โดยเขื่อนแม่กลองรับน้ำจากเขื่อนวชิราลงกรณ และเขื่อนศรีนครินทร์ มีการใช้น้ำรวม ๙,๖๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี นำไปใช้เพื่อการเกษตร เพื่อรักษาระบบนิเวศ (การผลักดันน้ำเค็มและการไล่น้ำเสีย) เพื่อการอุปโภคบริโภค และเพื่อผันน้ำลงสู่แม่น้ำท่าจีน โดยการวางแผนจัดสรรน้ำให้สอดคล้องกับน้ำต้นทุนในอ่างเก็บน้ำและใช้น้ำตามลำดับความสำคัญ ส่วนค่าความเค็มใน ๔ ลำน้ำหลัก คือ แม่น้ำแม่กลอง แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำเจ้าพระยาและแม่น้ำปรางจิน-บางปะกง ต้องไม่เกิน ๒ กรัมต่อลิตร ไม่เช่นนั้นจะส่งผลเสียต่อภาคการเกษตร

สำหรับแผนการเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์ภัยแล้ง พ.ศ. ๒๕๖๗ มีโครงการพัฒนา แหล่งน้ำเพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง คือ โครงการผันน้ำจากเขื่อนศรีนครินทร์เพื่อบรรเทาปัญหาภัยแล้ง ซึ่งเป็นการผันน้ำจากลุ่มน้ำแม่กลองไปช่วยลุ่มน้ำท่าจีน จำนวน ๓๗๘ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยสร้างอุโมงค์ ผันน้ำจากเขื่อนศรีนครินทร์ไปยังอ่างเก็บน้ำลำอิฐ ส่งต่อไปยังบ่อพักน้ำหลุมรังและส่งต่อไปยังพื้นที่ รับประโยชน์ในอำเภอบ่อพลอย อำเภอยี่งอกระเจา อำเภอลำดวน และริเริ่มโครงการขยายความจุอ่างเก็บน้ำ ลำอิฐ เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำและเพิ่มพื้นที่ชลประทานในจังหวัดกาญจนบุรีและจังหวัดสุพรรณบุรี

ภาพที่ ๑ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพที่ ๒ การศึกษาดูงาน ณ โครงการจัดหาน้ำบาดาลขนาดใหญ่แก้ปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ จังหวัดกาญจนบุรี

๒.๑.๒ คณะกรรมการวิสามัญได้เดินทางไปศึกษาดูงาน (ครั้งที่ ๒) ระหว่างวันเสาร์ที่ ๒๗ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๗ ณ จังหวัดเชียงใหม่

การศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ สรุปสาระสำคัญได้ดังนี้

เมื่อวันเสาร์ที่ ๒๗ มกราคม ๒๕๖๗ คณะกรรมการวิสามัญรับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ไฟป่าและหมอกควัน ณ ห้องประชุมสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๖ เชียงใหม่ โดยผู้แทนสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๖ เชียงใหม่ ได้ให้ข้อมูลว่า จังหวัดเชียงใหม่มีพื้นที่ ๒๒,๓๑๑ ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ ๑๓.๘๓ ล้านไร่ พื้นที่เป็นอันดับที่ ๑ ของภาคเหนือ และเป็นอันดับที่ ๑ ของประเทศ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ป่าตามกฎหมาย ๙.๔๕ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๘ ของพื้นที่จังหวัด พื้นที่ใช้ประโยชน์เพื่อการเกษตร จำนวน ๓.๑๒ ล้านไร่ (ร้อยละ ๒๒.๔๓) และพื้นที่อื่น ๆ จำนวน ๐.๕๗ ล้านไร่ (ร้อยละ ๖.๒๑) ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปมีสภาพพื้นที่เป็นภูเขาและป่าไม้ โอบรอบด้วยภูเขาสูง คิดเป็นพื้นที่ประมาณร้อยละ ๘๐ ของพื้นที่จังหวัด และเป็นเมืองศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคเหนือประเทศไทย ตลอดจนเป็นเมืองจุดหมายปลายทางของนักท่องเที่ยวระดับโลก ท่ามกลางการพัฒนาและการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของเมือง จังหวัดเชียงใหม่ยังคงประสบกับปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) เป็นเวลายาวนานนับ ๑๐ ปี โดยเฉพาะในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนเมษายนของทุกปี ค่าคุณภาพอากาศของจังหวัดติดอันดับค่าคุณภาพอากาศแย่มากที่สุดพื้นที่หนึ่งของประเทศไทย ซึ่งจากสถิติค่าคุณภาพอากาศที่เกินค่ามาตรฐาน และจุดความร้อน (Hotspot) สะสม ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๙-๒๕๖๗ พบว่า จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนวันที่มีค่าคุณภาพอากาศเฉลี่ย ๒๔ ชั่วโมง เกินค่ามาตรฐาน รวมถึงจำนวนจุดความร้อนสะสมที่มีเพิ่มมากขึ้นทุกปี โดยสาเหตุหลักของปัญหาฝุ่นละอองมาจากภูมิประเทศที่เป็นแอ่งกระทะและมีพื้นที่ราบจำนวนน้อย รวมถึงการที่คนในพื้นที่ส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำไร่ในพื้นที่ตามเชิงเขา ปัจจุบันเกิดการขยายพื้นที่อยู่อาศัยและพื้นที่ทำกินเข้าไปในเขตป่า ประชาชนเข้าป่าเพื่อหาอาหารและรายได้ บางคนลักลอบเผาป่าเพื่อให้ง่ายต่อการหาของป่าหรือล่าสัตว์ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่ทำให้เกิดไฟป่าและหมอกควัน ประกอบกับช่วงฤดูการทำให้อากาศไม่สามารถยกตัวได้ เกิดการสะสมของฝุ่นละอองที่เกิดจากไอเสียรถยนต์ โรงงานอุตสาหกรรม หรืออื่น ๆ จนทำให้ค่าคุณภาพอากาศในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่เกินค่ามาตรฐานและก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพ การท่องเที่ยวและเศรษฐกิจ

การดำเนินงานในการป้องกัน แก้ไขปัญหาและบรรเทาผลกระทบผ่านนโยบายและมาตรการอย่างบูรณาการและกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน หมู่บ้าน ชุมชน หน่วยงานและภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง โดยมีการกำหนดเขตแผนปฏิบัติการ การจัดทำแผนป้องกันไฟป่าและการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในระดับพื้นที่เชิงบูรณาการ ๗ กลุ่มพื้นที่ป่าและกลุ่มพื้นที่ป่าพิเศษพื้นที่ฝั่งหน้าดอยสุเทพ เพื่ออำนวยความสะดวก ส่งเสริม สนับสนุน และผลักดันให้มีกระบวนการมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการบริหารในระดับพื้นที่ เนื่องจากแต่ละเขตพื้นที่มีสภาพป่าและบริบทที่แตกต่างกัน โดยแต่ละกลุ่มป่ามีกลไกเจ้าภาพชัดเจนเพื่อรับผิดชอบในการวางแผนบริหารจัดการแผนของชุมชนท้องถิ่น เนื่องด้วยขนาดของพื้นที่ที่เล็กลงนั้นจะส่งผลให้ง่ายต่อการวิเคราะห์การวางแผนให้สอดคล้องกับบริบทของพื้นที่ นำไปสู่การป้องกันดูแล การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ และการดำเนินงานต่าง ๆ เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

ภาพที่ ๓ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ไฟป่าและหมอกควัน ณ ห้องประชุมสำนักบริหารพื้นที่อนุรักษ์ที่ ๑๖ เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่

ผลการดำเนินงานการป้องกันและแก้ไขปัญหาไฟป่าหมอกควันและฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ของจังหวัดเชียงใหม่ พ.ศ. ๒๕๖๗ เป็นไปด้วยดีโดยเฉพาะในด้านของการปฏิบัติการดับไฟป่า เนื่องจากมีการวางแผน การประสานงาน วิเคราะห์เหตุการณ์อย่างมีประสิทธิภาพและรวดเร็ว ส่งผลให้การเข้าถึง ตรวจสอบและการระงับเหตุในพื้นที่เป็นไปด้วยความรวดเร็วสถานการณ์ไม่ลุกลามจนเกิดการควบคุม พื้นที่เผาไหม้ (Burn Scar Area) ลดลงถึงร้อยละ ๔๖.๕ เมื่อเทียบกับช่วงเวลาเดียวกัน ใน พ.ศ. ๒๕๖๖ ถึงแม้จังหวัดเชียงใหม่จะประสบกับเหตุการณ์ภัยแล้งและสภาพอากาศที่เป็นปรากฏการณ์เอลนีโญ ซึ่งทำให้ปริมาณน้ำฝนลดน้อยลง จากข้อมูลสถานีอุตุนิยมวิทยาสถานการณ์ฝนในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ ในห้วงไฟป่าต่ำกว่าค่าปกติ ถึงร้อยละ ๗๙.๙ และต่ำกว่า พ.ศ. ๒๕๖๖ ร้อยละ ๓๔.๙ ส่งผลให้มีความแห้งแล้ง นานกว่าปกติและเพิ่มโอกาสการเกิดไฟป่าเป็นอย่างมาก รวมถึงปัญหาหมอกควันข้ามแดนที่ส่งผลให้สถานการณ์มีความรุนแรงมากขึ้นจนไม่สามารถบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้

จากนั้น เวลา ๑๔.๐๐ นาฬิกา คณะเดินทางไปศึกษาดูงาน ณ ศูนย์บริหารช้าง Elephant Nature Park เพื่อรับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับปัญหาภัยแล้งที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว ตลอดจนการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่ในช่วงฤดูแล้งเพื่อรับมือกับสถานการณ์ดังกล่าว โดยมี นางแสงเดือน ชัยเลิศ ประธานมูลนิธิศูนย์พิบาลช้างภาคเหนือ ได้ให้ข้อมูลว่า ศูนย์พิบาล และอนุรักษ์ช้างตามธรรมชาติ เป็นสถานที่ให้การช่วยเหลือช้าง นำช้างที่บาดเจ็บและช้างสูงอายุมารักษาไว้ โดยเลี้ยงช้างปล่อยตามธรรมชาติ พื้นที่ศูนย์กว้างขวางอยู่ใจกลางธรรมชาติ รายล้อมด้วยภูเขาต้นไม้แม่น้ำไหลผ่านกลางศูนย์ (แม่น้ำแม่แตง) โดยให้สัตว์ได้มีอิสระกับพื้นที่ทั้งหมด อาจจะมีช้างบางเชือกที่ยังมีนิสัยเป็นสัตว์ป่าต้องแยกพื้นที่ให้อยู่ สำหรับศูนย์บริหารช้าง Elephant Nature Park ก่อตั้งขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๓๘ ช้างที่นี่เป็นช้างที่ถูกทารุณกรรมและถูกทอดทิ้ง ศูนย์บริหารช้างจึงเป็นบ้านที่มีความปลอดภัย ตอนแรกมีช้าง

อยู่ ๙ เชือก บนพื้นที่ ๕๐ ไร่ ปัจจุบันมีช้างอยู่ในการดูแลกว่าร้อยเชือกและมีสัตว์หลายพันชีวิต เช่น สุนัข หมู วัวควาย และม้า เป็นต้น บนพื้นที่ ๔๐๐ ไร่ ทั้งหมดต่างที่มาหลายเหตุผล เช่น ถูกทิ้ง เลี้ยงไม่ไหว ถูกทารุณ หรือแม้กระทั่งการขอร้องให้รับเลี้ยงต่อเพราะเจ้าของเดิมเลี้ยงไม่ไหว เป็นต้น ส่วนสัตว์สงวนหรือสัตว์อนุรักษ์จะส่งให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับผิดชอบดูแลต่อ ที่ผ่านจะได้รับเชิญจากผู้นำหลายประเทศ ทั้งในอเมริกา ยุโรป และเอเชีย เพื่อไปบอกเล่าเรื่องการช่วยเหลือช้างและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการแก้ปัญหาเรื่องช้างป่า ช้างบ้านในหลายประเทศ ซึ่งการดูแลของศูนย์บริหารช้าง Elephant Nature Park มีอาสาสมัครจากทั่วโลก สมัครเข้ามาทำกิจกรรมเชิงอนุรักษ์ร่วมกับสัตว์ในศูนย์บริหารช้าง โดยเข้ามาเพื่อสร้างประโยชน์ให้กับศูนย์บริหารช้าง เช่น ปลูกหญ้า ทำความสะอาดโรงช้าง ซ่อมโรงช้าง เก็บขี้ช้าง ป้อนอาหารให้ช้าง พาช้างไปอาบน้ำ ชุดบ่อโคลน เป็นต้น และเตรียมอาหารให้เหมาะกับช้างแต่ละแบบ ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นงานหนักมากแต่อาสาสมัครเหล่านี้เต็มใจที่จะเข้ามาและรายได้ส่วนหนึ่งที่นำมาดูแลสัตว์จะมาจากการเก็บค่าเช่าของอาสาสมัครเหล่านี้

สำหรับการแก้ปัญหาช้างป่าต้องเข้าใจบริบทของช้างว่า ช้างต้องการที่อยู่ที่อยู่ปลอดภัย มีแหล่งน้ำ แหล่งอาหารและสร้างแหล่งน้ำให้เพียงพอ เนื่องจากช้างเป็นสัตว์ใหญ่ต้องการน้ำวันละ ๓๐๐ ลิตร ตรงไหนไม่มีน้ำมันก็เดินเป็นร้อย ๆ กิโลเมตรเพื่อหาแหล่งน้ำ ถ้าจะผลักช้างเข้าสู่ป่าต้องสร้างแหล่งน้ำในป่า

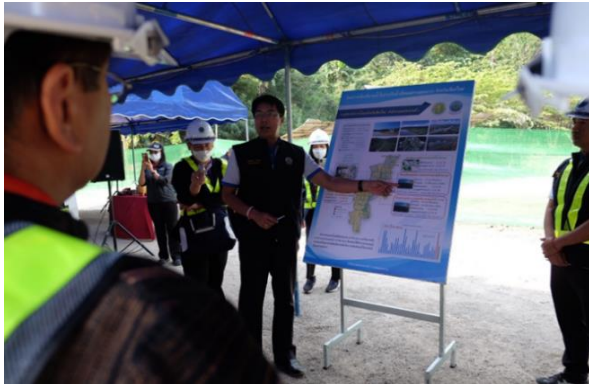
ภาพที่ ๔ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับปัญหาภัยแล้งที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและการท่องเที่ยว ณ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ ๕ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับปัญหาภัยแล้งที่อาจส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม และการท่องเที่ยว ณ จังหวัดเชียงใหม่

เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๗ คณะกรรมการวิสามัญได้เดินทางไปศึกษาดูงาน และรับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ณ โครงการเพิ่มปริมาณน้ำ ในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา (อุโมงค์ผันน้ำแม่กวง) อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่ โดยผู้แทน กรมชลประทาน ได้ให้ข้อมูลว่า โครงการเพิ่มปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา จังหวัดเชียงใหม่ เป็นโครงการผันน้ำผ่านอุโมงค์ ๒ ช่วง ความยาวรวมประมาณ ๔๙ กิโลเมตร โดยจะนำน้ำจากแม่น้ำแม่แตง ส่วนที่เกินในช่วงฤดูฝน ผันเข้าอุโมงค์ส่งน้ำช่วงแม่แตง-แม่จัด ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๔ เมตร ที่จะมีประตูลดน้ำแม่ตะมานที่คอยทำหน้าที่ยกระดับน้ำในลำน้ำแม่แตงเข้าสู่อุโมงค์ไปพักไว้ที่เขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล จากนั้นปริมาณน้ำส่วนนี้จะรวมกับปริมาณน้ำบางส่วนของเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชลและต่อไปยังอุโมงค์ส่งน้ำ ช่วงแม่จัด-แม่กวง ขนาดเส้นผ่านศูนย์กลาง ๔.๒๐ เมตร เพื่อไปเติมน้ำให้กับอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา ได้ปริมาณน้ำปีละกว่า ๑๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือประมาณหนึ่งในสามของความจุอ่าง การดำเนินโครงการเพิ่มปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา มีวัตถุประสงค์เพื่อให้มีการบริหารจัดการน้ำในลุ่มน้ำแม่แตง-แม่จัด-แม่กวง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและสร้างเสถียรภาพของปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล และอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธาราให้สามารถตอบสนองความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ทั้งในฤดูฝนและฤดูแล้ง ตลอดจนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดลำพูนได้อย่างทั่วถึง

ปัจจุบันโครงการมีความคืบหน้าไปแล้วกว่าร้อยละ ๘๐ หากก่อสร้างแล้วเสร็จทั้งโครงการ จะช่วยเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนของอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา ได้เฉลี่ยปีละ ๑๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นน้ำต้นทุนเพื่อการเกษตร อุปโภคบริโภค อุตสาหกรรมและรักษาระบบนิเวศในลุ่มน้ำกวง ช่วยเพิ่มเสถียรภาพการส่งน้ำในช่วงฤดูฝนของพื้นที่ชลประทานด้านท้ายอ่างเก็บน้ำแม่กวงอุดมธารา ได้ประมาณ ๑๗๕,๐๐๐ ไร่ และในฤดูแล้งยังส่งน้ำให้พื้นที่การเกษตรได้มากขึ้นจากเดิม ๑๗,๐๖๐ ไร่ เป็น ๗๖,๑๒๙ ไร่ สามารถสนับสนุนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค การท่องเที่ยวและภาคอุตสาหกรรมได้มากขึ้นจากเดิมปีละ ๑๓.๓๑ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็น ๔๙.๙๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ที่สำคัญสามารถช่วยบรรเทาปัญหาอุทกภัยและลดความเสียหายจากสภาวะน้ำท่วมในเขตพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้เป็นอย่างมาก นอกจากนี้ ยังสามารถเพิ่มพื้นที่เพาะปลูกในฤดูแล้งของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาแม่แตงได้อีกกว่า ๑๔,๕๕๐ ไร่ และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่โดยรอบโครงการเพิ่มปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา (อุโมงค์ผันน้ำแม่กวง) ให้มีความมั่นคงด้านน้ำ อันจะนำไปสู่ชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นอย่างยั่งยืน

ภาพที่ ๖ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
ณ โครงการเพิ่มปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา (อุโมงค์ผันน้ำแม่กวง)
อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

ภาพที่ ๗ ศึกษาดูงาน ณ โครงการเพิ่มปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำเขื่อนแม่กวงอุดมธารา
(อุโมงค์ผันน้ำแม่กวง) อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

๒.๑.๓ คณะกรรมาธิการวิสามัญได้เดินทางไปศึกษาดูงาน (ครั้งที่ ๓) ระหว่างวันอังคารที่ ๙ ถึงวันพุธที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗ ณ จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด

การศึกษาดูงานเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์และจังหวัดร้อยเอ็ด สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

จากการลงพื้นที่รับฟังความคิดเห็นเกี่ยวกับสถานการณ์ภัยแล้งและแผนพัฒนาแหล่งน้ำ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ เมื่อวันที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๗ พบว่า จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่ทางการเกษตร จำนวน ๒.๖ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๖๑.๕๖ ของพื้นที่จังหวัด แต่พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่ ๒.๐๘ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๗๘.๐๓ อยู่นอกเขตชลประทาน พึ่งพาน้ำฝนเป็นหลัก มีพื้นที่การเกษตรในเขตชลประทานเพียง ๕.๙ แสนไร่ หรือร้อยละ ๒๑.๙๗ ส่งผลให้ในช่วงหน้าแล้ง ซึ่งมีระยะเวลาเกินกว่า ๗-๘ เดือน พื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่มักประสบปัญหาขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรและการอุปโภคบริโภค โดยเฉพาะอย่างยิ่งตอนบนของจังหวัด จากการสำรวจและประเมินพื้นที่เสี่ยงขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภคบริโภคของสำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดกาฬสินธุ์ ห้วงเดือนมีนาคม ๒๕๖๗ พบว่า จังหวัดกาฬสินธุ์ มีพื้นที่เสี่ยงขาดแคลนน้ำ แบ่งเป็น พื้นที่เสี่ยงมากจำนวน ๑๐ อำเภอ ๑๕ ตำบล ๕๖ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๓.๔๓ พื้นที่เสี่ยงปานกลาง จำนวน ๑๓ อำเภอ ๕๕ ตำบล ๙๗ หมู่บ้าน คิดเป็นร้อยละ ๕.๙๔ และจากการคาดการณ์ของผู้เชี่ยวชาญทราบว่า สถานการณ์เอลนีโญอาจส่งผลกระทบต่อช่วงเดือนมิถุนายน ๒๕๖๗ จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงได้เตรียมความพร้อมและสั่งการให้ส่วนราชการ หน่วยงาน อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้ถือปฏิบัติตามมาตรการรองรับช่วงหน้าแล้ง พ.ศ. ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ตามที่คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ (กนช.) กำหนด

จากนั้นคณะกรรมาธิการวิสามัญได้เดินทางไปศึกษาดูงาน รวม ๓ จุด ได้แก่ จุดที่ ๑ หนองเบญจ-หนองอีคูณ บ้านหนองบัว ตำบลโพหนอง อำเภอเมืองกาฬสินธุ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ เพื่อตรวจสอบสภาพพื้นที่ที่ประสบปัญหาภัยแล้งและแนวทางการให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่เสี่ยงขาดแคลนน้ำ อุปโภคบริโภคและการเกษตรของจังหวัดกาฬสินธุ์ จุดที่ ๒ ฝายหนองแฉัง ตำบลสงเปลือย อำเภอนามน จังหวัดกาฬสินธุ์ ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งในพื้นที่อำเภอนามน และจุดที่ ๓ อ่างเก็บน้ำห้วยจุมจัง ตำบลกุดหว้า อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ศึกษาดูงานเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและการให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่อำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์

เมื่อวันที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗ คณะกรรมาธิการวิสามัญรับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับภาพรวมสถานการณ์ภัยแล้งและแผนพัฒนาแหล่งน้ำ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดร้อยเอ็ด สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

สถานการณ์ภัยแล้งและแผนพัฒนาแหล่งน้ำ แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง การให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดและได้ลงพื้นที่ศึกษาดูงาน ณ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง ฝายร้อยเอ็ด อำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด เพื่อรับทราบสถานการณ์น้ำ และแผนการบริหารจัดการน้ำของโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชีกกลาง เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำ อุปโภคบริโภคและการเกษตรในพื้นที่ โดยกรมทรัพยากรน้ำ ได้ดำเนินโครงการอนุรักษ์ ฟื้นฟู พัฒนาแหล่งน้ำ และระบบกระจายน้ำในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ดประจำปี ๒๕๖๗ จำนวน ๑๙ แห่ง รวมถึงมีแผนขอรับสนับสนุนโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อรองรับสถานการณ์ภัยแล้งและฝนทิ้งช่วง

พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๒๒ แห่ง นอกจากนี้ ยังมีการเตรียมความพร้อมรับมือภัยแล้งโดยจัดหาเครื่องสูบน้ำ เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ขาดแคลนน้ำ จำนวน ๑๗ เครื่อง รถบรรทุกน้ำ ๕ คัน รถบรรทุก ๖ ล้อ จำนวน ๒ คัน สถานีตรวจวัดข้อมูลทางอุทกวิทยา ๔ สถานี และสถานีโทรมาตร ๒ สถานี

จากการลงพื้นที่ในครั้งนี้ ทำให้คณะกรรมการวิสามัญได้ทราบข้อมูลว่า อ่างเก็บน้ำของชลประทานหลายแห่งในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์มีความตื้นเขิน ทำให้กักเก็บน้ำได้ไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งส่วนราชการที่เกี่ยวข้องก็พร้อมที่จะแก้ไขปัญหาให้กับประชาชนในเขตพื้นที่ ไม่ว่าจะเป็นการขุดลอก หรือการสร้างระบบกระจายน้ำใหม่ เพื่อให้น้ำอุปโภคและบริโภคเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน สำหรับจังหวัดร้อยเอ็ดหน่วยงานราชการได้เตรียมความพร้อมรับมือภัยแล้งโดยกรมทรัพยากรน้ำ ได้ดำเนินโครงการอนุรักษ์ ฟันฟู พัฒนาแหล่งน้ำและระบบกระจายน้ำในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด รวมถึงจัดทำแผนขอรับสนับสนุนโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อรองรับสถานการณ์ภัยแล้งและฝนทิ้งช่วง พ.ศ. ๒๕๖๗

ภาพที่ ๘ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพที่ ๙ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพที่ ๑๐ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพที่ ๑๑ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพที่ ๑๒ การศึกษาดูงาน ณ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพที่ ๑๓ การศึกษาตุงงานเขื่อนร้อยเอ็ด ณ จังหวัดร้อยเอ็ด

๒.๑.๔ คณะกรรมการวิสามัญได้เดินทางไปศึกษาดูงาน (ครั้งที่ ๔) ระหว่างวันอังคารที่ ๒๓ ถึงวันพุธที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๗ ณ จังหวัดชุมพรและจังหวัดสุราษฎร์ธานี

การศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไข ปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในพื้นที่จังหวัดชุมพรและจังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

เมื่อวันอังคารที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๗ คณะกรรมการวิสามัญรับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับ สถานการณ์ภัยแล้งและแนวทางการป้องกันและแก้ไข รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ ที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและการเกษตรในพื้นที่จังหวัดชุมพร ณ ห้องประชุมองค์การบริหาร ส่วนจังหวัดชุมพร โดยผู้แทนจากจังหวัดชุมพรได้ให้ข้อมูลว่า ปัญหาภัยแล้งเกิดขึ้นทั่วประเทศ ซึ่งจังหวัดชุมพร ก็ประสบปัญหาการขาดแคลนน้ำ โดยเฉพาะน้ำอุปโภคบริโภคน้ำที่ใช้ในครัวเรือน ดังนั้น การประปา ส่วนภูมิภาค และประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ ซึ่งเป็นหน่วยงานภาครัฐที่รับผิดชอบ โดยตรง ควรต้องทำงานแบบบูรณาการร่วมกันเพื่อหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาให้กับประชาชน อย่างเป็นรูปธรรม เนื่องจากประชาชนมีความเดือดร้อนเรื่องน้ำอุปโภคบริโภคอย่างมาก โดยเฉพาะในช่วงของ การเกิดภัยแล้ง เกษตรกรชาวสวนทุเรียนขาดแคลนน้ำถึงขนาดต้องทะเลาะแย่งน้ำกันในหมู่บ้าน นอกจากนี้ ยังมีปัญหาน้ำทะเลหนุนทำให้น้ำบาดาลกลายเป็นน้ำเค็ม จึงไม่สามารถนำมาใช้กับพืชสวนเกษตรได้ ส่งผลกระทบต่อชาวสวนผลไม้ และทำให้ทุเรียนยืนต้นตายเป็นจำนวนมาก สำหรับแนวทางการป้องกัน และการให้ความช่วยเหลือประชาชนในพื้นที่ที่ประสบปัญหาขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและการเกษตร ในพื้นที่จังหวัดชุมพร ด้านงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ จังหวัดชุมพร มีแผนการดำเนินโครงการอนุรักษ์ พัฒนาแหล่งน้ำและระบบกระจายน้ำ จำนวน ๖ แห่ง สามารถจุและกักเก็บน้ำได้ จำนวน ๒๔๒,๑๐๐ ลูกบาศก์เมตร พื้นที่การเกษตรได้รับประโยชน์ ๑,๒๖๗ ไร่ ประชาชนได้รับประโยชน์ ๑,๕๑๕ ครัวเรือน

นอกจากนี้ ได้มีการเสนอแผนการดำเนินโครงการประจําปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ การดำเนินโครงการอนุรักษ์ พัฒนาแหล่งน้ำและระบบกระจายน้ำ จำนวน ๗ แห่ง จะมีการกักเก็บน้ำ ๕๓๘,๔๐๐ ลูกบาศก์เมตร จะเป็นประโยชน์ต่อพื้นที่การเกษตร ๔,๑๘๗ ไร่ และประชาชนได้รับประโยชน์ ๘๖๘ ครัวเรือน นอกจากนี้ ที่ผ่านมามีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย กรมทรัพยากรน้ำบาดาล และกรมทรัพยากรน้ำได้แก้ไขปัญหภัยแล้งในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๖๖ ถึงเมษายน ๒๕๖๗ โดยสูบน้ำ ๑๙๒,๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร ช่วยพื้นที่การเกษตร ๗๗,๕๐๐ ไร่ ประชาชนได้รับประโยชน์ ๙,๒๑๑ ครัวเรือน อีกทั้งมีการเตรียมพร้อมเครื่องสูบน้ำ จำนวน ๑๗ เครื่อง รถบรรทุกน้ำ จำนวน ๑ คัน รถบรรทุก ๖ ล้อ จำนวน ๔ คัน และรถบรรทุก ๖ ล้อ พร้อมรถเครน จำนวน ๑ คัน ตลอดจนได้บูรณาการทำงานร่วมกับ ทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยบรรเทาภัยแล้งให้แก่ประชาชนที่ประสบปัญหาอย่างเต็มที่

ภาพที่ ๑๕ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์ภัยแล้งและแนวทางการป้องกันและแก้ไข
ณ ห้องประชุมองค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร จังหวัดชุมพร

สถานการณ์ภัยแล้งจังหวัดชุมพร พ.ศ. ๒๕๖๖ มีพื้นที่ประสบภัยแล้ง จำนวน ๘ อำเภอ ๖๑ ตำบล ๖๓๐ หมู่บ้าน ประชาชนได้รับความเดือดร้อน ๖๘,๗๘๖ ครัวเรือน ๑๔๕,๑๙๘ คน พื้นที่การเกษตรได้รับผลกระทบ ได้แก่ พืชสวน ๑๕๑,๙๐๐ ไร่ พืชไร่ ๕๓,๔๙๙ ไร่ ซึ่งจังหวัดชุมพรประสบปัญหาภัยแล้งครอบคลุมพื้นที่ทั้งจังหวัด โดยได้มีการประกาศเขตพื้นที่ประสบสาธารณภัยเขตให้ความช่วยเหลือผู้ประสบภัยพิบัติ กรณีฉุกเฉิน เหตุภัยแล้ง ครอบคลุมทั้งจังหวัด องค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร ได้ดำเนินการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งดังกล่าวโดยการจัดตั้งศูนย์ประสานงานและปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งดังกล่าว โดยการประสานงานกับหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่าง ๆ พร้อมทั้งจัดรถบรรทุกน้ำออกให้การช่วยเหลือตามที่ได้รับร้องขอ ดังนี้

๑. อำเภอท่าแซะ	จำนวน ๒๕๒,๐๐๐ ลิตร
๒. อำเภอเมืองชุมพร	จำนวน ๗๒,๐๐๐ ลิตร
๓. อำเภอสวี	จำนวน ๔๘,๐๐๐ ลิตร
๔. อำเภอทุ่งตะโก	จำนวน ๒๔,๐๐๐ ลิตร

สำหรับการประเมินภัยแล้งจังหวัดชุมพร พ.ศ. ๒๕๖๗ คาดว่ามีพื้นที่ประสบภัยแล้ง จำนวน ๗ อำเภอ ๔๒ ตำบล ๓๐๔ หมู่บ้าน ๓ ชุมชน ได้แก่ อำเภอปะทิว อำเภอท่าแซะ อำเภอเมืองชุมพร อำเภอสวี อำเภอหลังสวน อำเภอพะโต๊ะ และอำเภอละแม

แนวทางการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหากล้วยแล้งในอนาคต

๑. องค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพรได้จัดตั้งศูนย์ป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย องค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร ณ ท่าเทียบเรือองค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร เพื่อประสานงาน และเป็นศูนย์ปฏิบัติการช่วยเหลือผู้ประสบภัย

๒. ให้การสนับสนุนเครื่องมือ เครื่องจักร บุคลากร ตลอดจนน้ำมันเชื้อเพลิงในการดำเนินการ ขุดลอกแหล่งน้ำเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหากล้วยแล้งในระยะยาวตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงาน ร้องขอ

๓. จัดหารถบรรทุกน้ำ เพื่อสนับสนุนหน่วยงานและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตามที่ได้รับ การร้องขอ โดยจ่ายจากเงินสะสมส่วนที่เก็บไว้ที่องค์การบริหารส่วนจังหวัดชุมพร เป็นเงิน ๒,๕๖๓,๐๐๐ บาท

๔. ตั้งงบประมาณตามบัญชีงบประมาณรายจ่ายประจำปี หมวดงบกลางประเภทเงินสำรอง จ่าย เพื่อใช้จ่ายกรณีฉุกเฉินที่มีสาธารณภัยเกิดขึ้น เช่น อุทกภัย น้ำป่าไหลหลาก แผ่นดินถล่ม ภัยแล้ง วาตภัย และอัคคีภัย เป็นต้น

เมื่อวันที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๗ คณะกรรมการวิสามัญศึกษาดูงานและฟังบรรยายสรุป เกี่ยวกับสถานการณ์น้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค น้ำเพื่อการเกษตรและการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหากล้วยแล้งในพื้นที่เสี่ยงที่จะเกิดภัยแล้ง รวมทั้งมาตรการให้ความช่วยเหลือราษฎรที่ประสบปัญหากล้วยแล้งในพื้นที่ จังหวัดสุราษฎร์ธานี ณ ห้องประชุมเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจังหวัดจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้ให้ข้อมูลว่า สถานการณ์ภัยแล้งล่าสุดของจังหวัดสุราษฎร์ธานี มีพื้นที่คาดว่าจะประสบภัยแล้งซึ่งส่วนใหญ่อยู่ในระดับเสี่ยงน้อยมาก จำนวน ๑๒๖ ตำบล ๘๓๘ หมู่บ้าน จากทั้ง ๑๙ อำเภอของจังหวัด แบ่งเป็นความเสี่ยงเรื่องน้ำอุปโภคบริโภค จะมีพื้นที่เฝ้าระวังพิเศษ คือ อำเภอเกาะสมุยและเกาะพะงัน ส่วนฝั่งแผ่นดินใหญ่ มี ๙ อำเภอ ได้แก่ อำเภอกาญจนดิษฐ์ อำเภอดอนสัก อำเภอบ้านนาสาร อำเภอพระแสง อำเภอเวียงสระ อำเภอไชยา อำเภอท่าฉาง อำเภอท่าชนะ และอำเภอพนม มีพื้นที่การเกษตรเสี่ยงได้รับผลกระทบ (ความเสี่ยงน้อย) ประมาณ ๒๐๔,๐๐๐ ไร่ จากพื้นที่การเกษตรราว ๔.๔ ล้านไร่

สำหรับด้านสถานการณ์น้ำจังหวัดสุราษฎร์ธานีถือว่าอยู่ในเกณฑ์ดี เนื่องจากมีอ่างเก็บน้ำ และเขื่อนขนาดใหญ่ จำนวน ๑ แห่ง ได้แก่ เขื่อนรัชชประภา ปริมาณน้ำเก็บกัก ๕,๖๓๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณน้ำปัจจุบัน ๓,๘๓๑ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๖๗.๙ ปริมาณน้ำที่ใช้งานได้ ๒,๔๘๐ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๕๗.๘ มากกว่าช่วงเดียวกันของปีที่แล้วประมาณ ๔๙๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ส่วนพื้นที่แม่น้ำพุมดวง มีปริมาณน้ำเฉลี่ย ๕,๙๐๐-๖,๖๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี ยังมีปริมาณน้ำเพียงพอ ขณะที่แหล่งน้ำขนาดกลางและขนาดเล็ก ทั้งอ่างเก็บน้ำที่เป็นฝายและแหล่งน้ำตามธรรมชาติ มีจำนวน ๑,๕๕๘ แห่ง ปริมาณการเก็บกัก ๕,๖๗๘.๖๔ ล้านลูกบาศก์เมตร มีปริมาณน้ำที่สามารถใช้ได้ ๓,๗๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๖๕ ล่าสุดพื้นที่สูงและพื้นที่ห่างไกลเริ่มขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค และพื้นที่การเกษตรหลายพื้นที่โดยเฉพาะสวนผลไม้เริ่มขาดแคลนน้ำเพื่อการเกษตรเพราะมีการปลูกเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก เนื่องจากฝนทิ้งช่วงเป็นเวลานานทำให้ปริมาณน้ำที่ใช้ไม่เพียงพอต่อภาคการเกษตร รวมถึงแหล่งน้ำสำหรับผลิตน้ำประปาหมู่บ้านหลายแห่ง ระดับน้ำลดลงมาก ทำให้บางแห่งเริ่มผลิต

น้ำประปาหมู่บ้านไม่ได้และบางแห่งจะต้องสลับการจ่ายน้ำ เป็นช่วงเวลาเพื่อให้น้ำเพียงพอ สำหรับแนวทางการบรรเทาความเดือดร้อนและการแก้ไขปัญหาในระยะสั้น ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการแจกจ่ายน้ำอุปโภคบริโภค โดยใช้รถบรรทุกน้ำแจกจ่าย สำนักงานป้องกันและบรรเทาสาธารณภัยจังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้สนับสนุนเครื่องสูบน้ำระยะไกลเพื่อสูบน้ำจากแหล่งน้ำมาเติมในบ่อน้ำสำหรับผลิตน้ำประปาหมู่บ้าน สำหรับในพื้นที่บนเกาะศูนย์อำนวยการรักษาผลประโยชน์ของชาติทางทะเลจังหวัด (ศรชล.) และทัพเรือภาค ๒ ได้จัดเตรียมเรือหลวงเพื่อบรรทุกน้ำไปส่งพื้นที่เกาะที่ขาดแคลนน้ำ และศูนย์ปฏิบัติการฝนหลวงภาคใต้ ได้ดำเนินการทำฝนหลวงในช่วงอากาศที่เหมาะสมอย่างเร่งด่วนเพื่อช่วยเหลือประชาชนนอกเขตชลประทานด้วยแล้ว

ภาพที่ ๑๕ รับฟังบรรยายสรุปเกี่ยวกับสถานการณ์น้ำสำหรับการอุปโภคบริโภค น้ำเพื่อการเกษตร และการเตรียมการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่เสี่ยงที่จะเกิดภัยแล้ง ณ ห้องประชุมเขื่อนรัชชประภา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากนั้น เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา คณะกรรมการวิสามัญและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เดินทางไปตรวจสอบสภาพพื้นที่ ณ โครงการก่อสร้างฝายคลองเขาดิน (ฝายคลองพรุค้อ) หมู่ที่ ๘ ตำบลมะลวน อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกรมชลประทาน โดยสำนักงานชลประทานที่ ๑๕ มีโครงการก่อสร้างฝายคลองเขาดิน (ฝายคลองพรุค้อ) สำหรับจัดหาแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคให้แก่ราษฎร ในพื้นที่หมู่ที่ ๕ ๖ ๘ และ ๙ ตำบลมะลวน อำเภอพุนพิน จำนวน ๒๕๐ ครัวเรือน และจัดหาน้ำเพื่อการเกษตร ให้ราษฎรในพื้นที่หมู่ที่ ๘ ตำบลมะลวน ให้มีน้ำสำหรับทำการเกษตรในพื้นที่รับประโยชน์ ประมาณ ๔๐๐ ไร่ ซึ่งโครงการดังกล่าวได้บรรจุเข้าแผนงานและงบประมาณของกรมชลประทาน พ.ศ. ๒๕๖๘ เพื่อช่วยเหลือ ราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนเรียบร้อยแล้ว

ภาพที่ ๑๖ ศึกษาดูงาน ณ โครงการก่อสร้างฝายคลองเขาดิน (ฝายคลองพรุค้อ) อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒.๒ การดำเนินงานของคณะกรรมการวิสามัญ

การพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจาก ปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร ได้พิจารณาศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรค เพื่อนำไปสู่แนวทางการ ป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง โดยมีการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อประกอบการพิจารณาทั้งหมด จำนวน ๒๓ ครั้ง ดังนี้

- ครั้งที่ ๑ วันพุธที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๒ วันพฤหัสบดีที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๓ วันพฤหัสบดีที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๔ วันพุธที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๕ วันพุธที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๖ วันพุธที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๗ วันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖
- ครั้งที่ ๘ วันพุธที่ ๑๐ มกราคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๙ วันพุธที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๗
- ครั้งที่ ๑๐ วันพุธที่ ๑๗ มกราคม ๒๕๖๗

- ครั้งที่ ๑๑ วันพุธที่ ๓๑ มกราคม ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๑๒ วันพุธที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๑๓ วันพุธที่ ๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๑๔ วันพุธที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๑๕ วันพุธที่ ๓ เมษายน ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๑๖ วันพุธที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๑๗ วันพุธที่ ๑๗ กรกฎาคม ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๑๘ วันพุธที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๑๙ วันพุธที่ ๓๑ กรกฎาคม ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๒๐ วันพุธที่ ๒๘ สิงหาคม ๒๕๖๗
 ครั้งที่ ๒๑ วันพุธที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๘
 ครั้งที่ ๒๒ วันพุธที่ ๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘
 ครั้งที่ ๒๓ วันพุธที่ ๒๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

๒.๓ ข้อมูลจากบุคคลและหน่วยงานต่าง ๆ ที่นำเสนอต่อคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ

คณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร ได้มีการประชุมพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ เพื่อรวบรวมข้อมูล ข้อเท็จจริง หรือข้อเสนอแนะจากหน่วยงานของรัฐ รวมทั้งจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ซึ่งสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๒.๓.๑ ศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

คณะกรรมการวิชาการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้แทนจากกรมอุตุนิยมวิทยา ผู้แทนจากกรมชลประทาน และผู้แทนจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากกรมอุตุนิยมวิทยาได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า สาเหตุที่เกิดฝนตกในช่วงเดือนตุลาคม ๒๕๖๖ เกิดจากร่องมรสุมพาดผ่านบริเวณภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือในทะเลจีนใต้ตอนกลางเกิดเป็นหย่อมความกดอากาศต่ำและคาดว่าหย่อมความกดอากาศต่ำนี้ อาจจะมีกำลังแรงขึ้นเป็นพายุ ในขณะที่ลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ยังคงพัดปกคลุมทะเลอันดามันและอ่าวไทยจะมีกำลังแรงขึ้นทำให้มีฝนตกอย่างต่อเนื่องและมีฝนตกหนักในบริเวณภาคเหนือตอนล่าง ภาคกลาง ภาคอีสานตอนล่าง ภาคตะวันออก และภาคใต้ เพราะฉะนั้น ทุกภาคของประเทศจะมีฝนและอากาศที่แตกต่างกัน แนวโน้มอาจจะมีความรุนแรงของพายุเพิ่มขึ้น จึงคาดว่าความรุนแรงที่จะเข้ามาในประเทศไทยจะอ่อนกำลังลง ซึ่งหากเกิดขึ้นในช่วงนี้ปริมาณน้ำอาจจะเพิ่มขึ้นแต่มวลอากาศเย็นอาจทำให้อ่อนกำลังลงอย่างรวดเร็ว ฤดูฝนคาดว่าจะหมดในช่วงสิ้นเดือนตุลาคม ๒๕๖๖ และหากพิจารณาถึงสภาพอากาศใน พ.ศ. ๒๕๖๗ สภาพอากาศมีความใกล้เคียงกับ พ.ศ. ๒๕๖๖ สำหรับปรากฏการณ์เอลนีโญขณะนี้กำลังแรงขึ้นขนาดปานกลางไปจนถึงต้นปี ๒๕๖๗ และแนวโน้มจะเข้าสู่สภาพปกติในช่วงต้นเดือนพฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ดังนั้น ในช่วงฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๖๗ เป็นต้นไป สภาพอากาศจะเข้าสู่ในภาวะปกติ

จากการติดตามปริมาณฝนในประเทศไทยพบว่า ปริมาณฝนสะสม พ.ศ. ๒๕๖๖ เทียบกับค่าปกติในช่วงระหว่างเดือนมีนาคมถึงสิงหาคม ๒๕๖๖ ประเทศไทยมีปริมาณฝนรวมเฉลี่ยต่ำกว่าค่าปกตินานต่อเนื่อง

ติดต่อกันหลายเดือน ส่งผลให้ปริมาณฝนสะสมเฉลี่ยตั้งแต่ต้นปีของประเทศไทยในช่วงระหว่าง วันที่ ๑ มกราคม ถึงวันที่ ๓๑ สิงหาคม ๒๕๖๖ ต่ำกว่าค่าปกติประมาณ ร้อยละ ๒๒ ซึ่งเป็นปริมาณฝนที่น้อยที่สุด เป็นประวัติการณ์ของประเทศในเดือนกันยายน ๒๕๖๖ ทั่วทุกภาคของประเทศไทยมีฝนตกหนาแน่น เกือบตลอดทั้งเดือน ทำให้ปริมาณฝนรวมของเดือนนี้สูงกว่าค่าปกติในเกือบทุกภาค และการใช้แบบจำลอง งานวิจัยการเกิดฝนล่วงหน้า ๘ เดือน ซึ่งจะสามารถทำให้ทราบแนวโน้มการเกิดฝนในแต่ละภูมิภาค และจังหวัดต่าง ๆ เครื่องมือดังกล่าวกรมอุตุนิยมวิทยาได้นำมาใช้ในการคำนวณกับสถานการณ์ต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องและสามารถพยากรณ์ล่วงหน้าถึงการเกิดสถานการณ์เอลนีโญ แต่ยังไม่ได้นำมาใช้ อย่างเป็นทางการ เนื่องจากเป็นงานวิจัยส่วนตัว ทั้งนี้ เพื่อแสดงให้เห็นเป็นหลักฐานว่า ได้มีการคิดคำนวณ บนพื้นฐานของหน่วยงานตลอดเวลา สำหรับปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Niño Southern Oscillation หรือ ENSO) เป็นค่าที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิผิวน้ำทะเลในแปซิฟิกเขตศูนย์สูตร และความผันแปรของระบบอากาศในซีกโลกใต้ จึงหมายความรวมถึงปรากฏการณ์ทั้งเอลนีโญและลานีญา การเปลี่ยนแปลงของระบบบรรยากาศมหาสมุทรในมหาสมุทรแปซิฟิกเขตร้อนเป็นระยะ ๆ โดยระยะเอลนีโญ ที่เย็น เรียกว่า ลานีญา และระยะเอลนีโญที่อุ่น เรียกว่า เอลนีโญ ซึ่งส่งผลกระทบต่อสภาพอากาศทั่วโลก จะเกิดขึ้นทุก ๆ ๓-๗ ปี (โดยเฉลี่ย ๕ ปี) โดยทั่วไปจะใช้เวลาเก้าเดือนถึงสองปี ในช่วงปีที่ผ่านมามีปรากฏการณ์ เอลนีโญจะเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์น้ำท่วมและความแห้งแล้งทั่วโลก ซึ่งปัจจุบันปรากฏการณ์เอลนีโญอยู่ในสถานะ เอลนีโญกำลังปานกลาง อุณหภูมิผิวน้ำทะเลในมหาสมุทรแปซิฟิกบริเวณเขตศูนย์สูตร ทำให้อุณหภูมิสูงกว่า ปกติประมาณ ๑.๑-๒.๘ องศาเซลเซียส ซึ่งในบริเวณพื้นที่ที่เรียกว่า Nino ๓.๔ region มีอุณหภูมิเท่ากับ ๑.๕ องศาเซลเซียส Oceanic Nino Index (ONI) โดยค่าเฉลี่ย ๓ เดือนล่าสุดเท่ากับ ๑.๑ ปรากฏการณ์เอลนีโญ ที่อยู่ในสถานะเอลนีโญกำลังปานกลาง มีแนวโน้มที่จะรุนแรงขึ้นในช่วงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๖ ถึงมกราคม ๒๕๖๗ จากนั้นจะมีกำลังอ่อนลงและต่อเนื่องไปจนถึงช่วงเดือนกุมภาพันธ์ถึงเมษายน ๒๕๖๗

ผู้แทนจากกรมชลประทานได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า ลักษณะอากาศที่มีอิทธิพลต่อประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๖ ในช่วงเดือนสิงหาคมถึงกันยายน จะเป็นช่วงที่มีร่องมรสุมพาดผ่านภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางตอนบน ประกอบกับมรสุมตะวันตกเฉียงใต้กำลังค่อนข้างแรงปกคลุมทะเลอันดามัน ประเทศไทย และอ่าวไทยส่งผลให้มีน้ำป่าไหลหลากและก่อให้เกิดอุทกภัย จะเห็นได้ว่ามีปริมาณน้ำไหลลงอ่างเก็บน้ำ ขนาดใหญ่ ๓๕ แห่งของประเทศ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำนวน ๒๖,๔๖๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยร้อยละ ๑๖ สำหรับในปี ๒๕๖๕ สถานการณ์น้ำดีในภาพรวมต่ำกว่า ร้อยละ ๓๕ ส่วนในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา ๔ เขื่อนหลัก ประกอบด้วย ๑) เขื่อนภูมิพล ๒) เขื่อนสิริกิติ์ ๓) เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน และ ๔) เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ มีปริมาณน้ำรวมกันทั้งสิ้น ๑๔,๑๕๖ ล้านลูกบาศก์เมตร และมีปริมาณน้ำที่ไหลเข้าเขื่อนเทียบกับค่าเฉลี่ยแล้ว ต่ำกว่าร้อยละ ๒๘ แต่เมื่อเทียบกับ พ.ศ. ๒๕๖๕ ต่ำกว่าร้อยละ ๔๗ ส่งผลให้ปริมาณน้ำในเขื่อนกักเก็บน้ำ มีน้อยกว่า

สำหรับสถานการณ์อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และอ่างเก็บน้ำขนาดกลางทั่วประเทศ จำนวน ๔๗๐ แห่ง มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง รวมกันทั้งสิ้น จำนวน ๕๓,๐๖๕ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นน้ำที่ใช้งานได้ จำนวน ๒๙,๑๒๒ ล้านลูกบาศก์เมตร และสามารถรับน้ำได้อีก จำนวน ๒๓,๙๓๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งแยกเป็นรายภาค ดังนี้

ภาคเหนือ มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ รวมกันทั้งสิ้น ๑๕,๑๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตร

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ รวมกันทั้งสิ้น ๘,๘๑๘ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นน้ำใช้งานได้ ๗,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถรับน้ำได้อีก ๑,๖๖๕ ล้านลูกบาศก์เมตร

ภาคกลาง มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ รวมกันทั้งสิ้น ๘๑๗ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นน้ำใช้การได้ ๗๓๒ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถรับน้ำได้อีก ๑,๐๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตร

ภาคตะวันตก มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ รวมกันทั้งสิ้น ๒๐,๗๔๔ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นน้ำใช้การได้ ๗,๔๕๖ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถรับน้ำได้อีก ๖,๐๒๕ ล้านลูกบาศก์เมตร

ภาคตะวันออก มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ รวมกันทั้งสิ้น ๑,๖๘๘ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นน้ำใช้การได้ ๑,๕๓๘ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถรับน้ำได้อีก ๘๓๒ ล้านลูกบาศก์เมตร

ภาคใต้ มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำ รวมกันทั้งสิ้น ๕,๘๔๗ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นน้ำใช้การได้ ๔,๐๘๒ ล้านลูกบาศก์เมตร สามารถรับน้ำได้อีก ๓,๐๒๗ ล้านลูกบาศก์เมตร

โดยปัจจุบันกรมชลประทานได้มีการทำงานแบบคาดการณ์อนาคตโดยทำงานร่วมกับกรมอุตุฯ ในการคาดการณ์ปริมาณน้ำอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ๓๕ แห่ง ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ (กรณี One Map) คาดว่าจะมีปริมาณน้ำเก็บกัก ๔๙,๙๖๒ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ของความจุน้ำเก็บกัก ปริมาณน้ำใช้การ ๒๖,๔๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๕๖ ของความจุน้ำใช้การน้อยกว่าปีที่แล้ว ๙,๔๔๒ ล้านลูกบาศก์เมตร คาดการณ์ปริมาณน้ำ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ของอ่างเก็บน้ำ ๔ เชื่อนหลักเจ้าพระยา คาดว่าจะมีปริมาณน้ำเก็บกัก ๑๔,๓๙๕ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๕๘ ของความจุน้ำเก็บกัก ปริมาณน้ำใช้การ ๗,๖๙๙ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๔๒ ของความจุน้ำใช้การ (คาดการณ์วันที่ ๒๘ กันยายน ๒๕๖๖)

สภาพการเพาะปลูกพืชฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๖๖ ทั้งประเทศวางแผนเพาะปลูกพืช ทั้งสิ้น ๑๗.๕๑ ล้านไร่ แบ่งเป็น ข้าวนาปี ๑๖.๙๘ ล้านไร่ พืชไร่-พืชผัก ๐.๕๓ ล้านไร่ เฉพาะลุ่มน้ำเจ้าพระยา มีแผนการเพาะปลูกพืช ทั้งสิ้น ๘.๒๐ ล้านไร่ แบ่งเป็น ข้าวนาปี ๘.๐๕ ล้านไร่ พืชไร่-พืชผัก ๐.๑๕ ล้านไร่ ในส่วนผลการเพาะปลูกพืช ปัจจุบันรวมการเพาะปลูกทั้งประเทศ ๑๖.๐๐ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙๑ ของแผนเพาะปลูกพืช เก็บเกี่ยวแล้ว ๕.๖๘ ล้านไร่ แบ่งเป็นเพาะปลูกข้าวนาปี ๑๕.๕๔ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙๒ เก็บเกี่ยวแล้ว ๕.๕๙ ล้านไร่ พืชไร่และพืชผักเพาะปลูก ๐.๔๕ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๖ เก็บเกี่ยวแล้ว ๐.๑๐ ล้านไร่ เฉพาะลุ่มน้ำเจ้าพระยา ปัจจุบันรวมการเพาะปลูก ๗.๗๑ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙๔ เก็บเกี่ยวแล้ว ๔.๘๒ ล้านไร่ แบ่งเป็นการเพาะปลูกข้าวนาปี ๗.๖๐ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๙๔ เก็บเกี่ยวแล้ว ๔.๗๖ ล้านไร่ พืชไร่-พืชผักเพาะปลูก ๐.๑๑ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๗๖ เก็บเกี่ยวแล้ว ๐.๐๖ ล้านไร่

คาดการณ์เพาะปลูกข้าวนาปีต่อเนื่อง ข้อมูล ณ วันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖ คาดการณ์พื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีต่อเนื่อง (นอกแผน) ๒,๑๙๙,๒๐๖ ไร่ เพาะปลูกจริง ๖๕๒,๘๖๓ ไร่

สถานการณ์น้ำท่า แนวโน้มสถานการณ์น้ำท่าในลำน้ำสายหลัก

- สภาพน้ำท่าอยู่ในเกณฑ์น้ำน้อย ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำยม แม่น้ำน่านและแม่น้ำแม่กลอง
- สภาพน้ำท่าอยู่ในเกณฑ์น้ำปกติ ได้แก่ แม่น้ำปิงตอนล่าง แม่น้ำโขงและแม่น้ำมูล
- สภาพน้ำท่าอยู่ในเกณฑ์น้ำดี ได้แก่ แม่น้ำวังตอนล่าง แม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำป่าสัก
- สภาพน้ำท่าอยู่ในเกณฑ์น้ำมาก ได้แก่ แม่น้ำชี สถานการณ์น้ำท่าและลุ่มน้ำเจ้าพระยา

แม่น้ำปิง มีปริมาณน้ำไหลผ่านที่สถานี P.17 อำเภอบรรพตพิสัย จังหวัดนครสวรรค์ วัดได้ ๖๙๘ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ต่ำกว่าตลิ่ง ๒.๒๖ เมตร แม่น้ำน่าน ปริมาณน้ำไหลผ่านที่สถานี N.67 อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ วัดได้ ๑,๐๐๖ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ต่ำกว่าตลิ่ง ๒.๔๒ เมตร แม่น้ำเจ้าพระยา มีปริมาณน้ำไหลผ่านที่สถานี C.2 อำเภอเมืองนครสวรรค์ วัดได้ ๑,๖๖๙ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ต่ำกว่าตลิ่ง ๓.๕๘ เมตร ไหลผ่านท้ายเขื่อนเจ้าพระยา (C.13) ในอัตรา ๑,๔๗๙ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ไหลลงแม่น้ำเจ้าพระยา ผ่านสถานีวัดน้ำ อำเภอบางไทร (C.29A) มีปริมาณน้ำไหลผ่านเฉลี่ย

๑,๓๔๗ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที (เมื่อวาน ๑,๓๕๙ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที) รวมรับน้ำเข้าฝั่งตะวันตก และฝั่งตะวันออก ในปริมาณ ๓๘๔ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที และแม่น้ำป่าสัก ระบายน้ำท้ายเขื่อนพระรามหก ปริมาณ ๒๖๐.๙๑ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที

สำหรับการบริหารลุ่มน้ำชี-มูล

ลุ่มน้ำชี จะประกอบด้วย เขื่อนชนบท เขื่อนวังยาง เขื่อนร้อยเอ็ด เขื่อนยโสธร เขื่อนธาตุน้อย ทั้ง ๕ เขื่อน และเขื่อนมหาสารคาม มีการปรับการระบายน้ำให้สอดคล้องกับสถานการณ์ เขื่อนลำปาว มีปริมาณน้ำ ๒,๐๓๔ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๑๐๓ ของความจุ เกินระดับเก็บกักน้ำสูงสุด ๗๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ในส่วนปริมาณน้ำในลำน้ำยังคงเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง เนื่องจากปริมาณฝนที่ตกในพื้นที่สำหรับแม่น้ำชีตอนล่างบริเวณจังหวัดยโสธรยังคงมีน้ำล้นตลิ่งของแม่น้ำชีที่อำเภอเมืองยโสธร และอำเภอมหาชนะชัย จังหวัดยโสธร ซึ่งแนวโน้มยังคงเพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ

ลุ่มน้ำมูล เขื่อนระบายน้ำมูล ๔ เขื่อน ได้แก่ เขื่อนพิมาย เขื่อนชุมพวง เขื่อนราษีไศล และเขื่อนห้วยนา จะช่วยหน่วงน้ำที่จะไหลลงสู่ลำน้ำมูลตอนล่าง โดยเปิดบานระบายน้ำตามความเหมาะสม กับสถานการณ์น้ำในพื้นที่ เพื่อเร่งระบายน้ำจากแม่น้ำชี ซึ่งจะช่วยลดผลกระทบกับแม่น้ำมูลที่จังหวัดอุบลราชธานี โดยปริมาณน้ำในแม่น้ำมูลที่ระบายท้ายเขื่อนห้วยนา ๑,๘๑๘ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที (ความจุลำน้ำ ๔,๕๔๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที) สถานีเฝ้าระวังที่สถานีวัดน้ำ M.7 สะพานเสรีประชาธิปไตย อำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี มีปริมาณน้ำไหลผ่าน ๒,๖๗๙.๖๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที (ความจุลำน้ำ ๒,๓๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที) สูงกว่าตลิ่ง ๐.๖๔ เมตร มีแนวโน้มลดลง ในส่วนของเขื่อนลำเซบาย ลำเซบก และเขื่อนปากมูลได้ยกบานประตูพื้นน้ำเพื่อระบายน้ำได้สะดวกขึ้น

สำหรับมาตรการเพื่อเตรียมความพร้อมรับปรากฏการณ์เอลนีโญ ได้กำหนด ๑๒ มาตรการ ดังนี้

- (๑) คาดการณ์ชี้เป้าพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วมและพื้นที่เสี่ยงช่วงฝนทิ้งช่วง
- (๒) การบริหารจัดการพื้นที่ลุ่มต่ำเพื่อรองรับน้ำหลาก
- (๓) ทบทวน ปรับปรุงหลักเกณฑ์การบริหารจัดการน้ำในแหล่งน้ำ/เขื่อนระบายน้ำ และจัดทำแผนบริหารจัดการน้ำเชิงบูรณาการ
- (๔) เตรียมความพร้อมเพื่อซ่อมแซม ปรับปรุงอาคารชลศาสตร์ ระบบระบายน้ำ ระบบโทรมาตร ให้พร้อมใช้งานและปรับปรุงแก้ไขสิ่งกีดขวางทางน้ำ
- (๕) เตรียมพร้อม/วางแผนเครื่องจักร เครื่องมือ บุคลากรประจำพื้นที่เสี่ยงน้ำท่วม และพื้นที่เสี่ยงในช่วงฝนทิ้งช่วง
- (๖) ตรวจสอบมั่นคงปลอดภัย คัน ทำนบและพนังกั้นน้ำ
- (๗) เพิ่มประสิทธิภาพการระบายน้ำของทางน้ำ
- (๘) ชักซ้อมแผนเผชิญเหตุ โดยการตั้งศูนย์ส่วนหน้าก่อนเกิดภัยและฟื้นฟูสภาพให้กลับสู่สภาพปกติ
- (๙) เร่งพัฒนาและเก็บกักน้ำในแหล่งน้ำทุกประเภทช่วงปลายฤดูฝน
- (๑๐) สร้างความเข้มแข็งเครือข่ายภาคประชาชนในการให้ข้อมูลสถานการณ์
- (๑๑) การสร้างการรับรู้และประชาสัมพันธ์
- (๑๒) ติดตามประเมินผลปรับมาตรการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภัย

นอกจากนี้ ยังรวมถึงมาตรการรับมือในช่วงฤดูฝนเพื่อรองรับสถานการณ์เอลนีโญ และการจัดสรรน้ำให้เป็นไปตามลำดับความสำคัญที่คณะกรรมการลุ่มน้ำกำหนด ได้แก่ การควบคุม

การเพาะปลูกข้าวนาปีต่อเนื่อง การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำในเขื่อนที่อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รวมทั้งการคาดการณ์ปริมาณน้ำในเขื่อนปัจจุบันและอนาคตว่าจะมีปริมาณเท่าใด ตลอดจนปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินการ ซึ่งจะเห็นได้ว่าการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ กรมชลประทานจะต้องแก้ไขปัญหาพร้อมกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งจะได้นำข้อมูลจากกรมอุตุนิยมวิทยาและสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติมาประมวลผลจัดทำเป็นเครื่องมือในการกำหนดมาตรการรองรับสถานการณ์เอลนีโญ โดยแยกเป็นด้านอุปทาน (Supply Side) มีการวางแผนบริหารจัดการน้ำ ๒ ปี คาดการณ์ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ๒ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗) การกักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนที่เหลือให้มากที่สุด โดยกรมชลประทานกักเก็บน้ำ/เพิ่มประสิทธิภาพในการกักเก็บให้มากที่สุด (เขื่อน อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ขนาดกลาง ขนาดเล็ก แก้มลิง คลองส่งน้ำ คลองระบาย และบ่อซึมดิน) จังหวัด/อำเภอ กักเก็บน้ำในห้วย หนอง คลอง บึง และแก้มลิง พร้อมบูรณะและขุดลอกเพื่อให้ท้องถื่น/ท้องที่ กักเก็บน้ำในแหล่งน้ำที่รับผิดชอบและภาคครัวเรือนจัดหาและจัดทำภาชนะเก็บน้ำฝนไว้ใช้ในช่วงฤดูแล้ง เช่น โถงขนาดใหญ่ แท็งก์น้ำ เป็นต้น ตลอดจนชะลอกักเก็บน้ำในลำน้ำธรรมชาติทั้งทางต้นน้ำ จัดทำฝายชะลอกกลางน้ำ ดำเนินการกักเก็บน้ำโดยใช้เขื่อนทดน้ำ/ระบายน้ำประตูลอยน้ำ ฝาย หรืออาคารชลประทานต่าง ๆ และปลายน้ำกักเก็บน้ำ อาคารชลประทานไม่ให้น้ำไหลลงแม่น้ำนานาชาติและทะเล สำหรับทางสายน้ำสายใดที่ไม่มีอาคารควรพิจารณาสร้างทำนบชั่วคราว สำหรับด้านอุปสงค์ (Demand Side) ขอความร่วมมืองดปลูกข้าวนาปรัง โดยพิจารณาการเพาะปลูกพืชที่ใช้น้ำน้อยในช่วงฤดูแล้ง จะใช้มาตรการ 3R ได้แก่ REDUCED : ประหยัดน้ำ โดยการลดการใช้น้ำ ควบคุมปริมาณการใช้น้ำ ในสัดส่วนที่เหมาะสมกับกิจกรรม REUSED : นำน้ำมาใช้ซ้ำ และ RECYCLED : นำน้ำผ่านกระบวนการบำบัดให้สามารถใช้ได้อีก

สำหรับการบริหารจัดการลุ่มน้ำเจ้าพระยาต้องพิจารณาทั้งน้ำเหนือ น้ำฟ้า น้ำหวน และน้ำในพื้นที่ซึ่งแม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยมและแม่น้ำน่าน ทั้งหมดจะไหลมารวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาและระบายออกสู่ทะเล ต่างจากเขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์ที่เป็นเขื่อนกักเก็บน้ำ ซึ่งการระบายน้ำออกมีข้อดีคือช่วยชะล้างความเค็มได้ดี โดยการประปานครหลวงมีหลักเกณฑ์ว่า น้ำที่ใช้ผลิตน้ำประปาจะต้องมีความเค็มต่ำกว่า ๐.๕ กรัมต่อลิตร

การทำแผนนาปรังต้องประเมินจากปริมาณน้ำที่มีซึ่งคาดว่าจะมีน้ำประมาณ ๘,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และด้วยปริมาณฝนในช่วงนี้ก็จะมีมากถึง ๘,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร น่าจะเพียงพอในการทำนาปรังได้ เนื่องจากในบริเวณภาคกลางมีการใช้น้ำอุปโภคเป็นหลัก รองลงมาคือการใช้น้ำรักษานิเวศและน้ำที่ใช้ดูแลไม้ยืนต้น รวมแล้วใช้น้ำประมาณ ๑๘-๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวัน หรือใช้น้ำ ๖๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อเดือน กรมชลประทานวางแผนการใช้น้ำถึงช่วงเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๗ เพื่อป้องกันเหตุฝนทิ้งช่วง การใช้น้ำในช่วงเวลาดังกล่าวจะอยู่ที่ ๙ เดือน ประมาณ ๕,๔๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เหลือน้ำประมาณ ๓,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร สำหรับทำนาปรัง

ผู้แทนจากการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยได้ให้ข้อมูลเกี่ยวกับปริมาณน้ำในเขื่อนที่อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย รวมทั้งการคาดการณ์ปริมาณน้ำในเขื่อนปัจจุบันและอนาคตว่า ปริมาณน้ำในเขื่อนที่อยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ซึ่งอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่มีจำนวน ๑๐ แห่ง ขนาดกลาง จำนวน ๒ แห่ง ความจุรวม ๖๑,๔๗๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ปัจจุบันมีปริมาณน้ำเก็บกัก ๔๒,๗๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๖๙ ของความจุ เป็นปริมาณน้ำใช้งานได้ ๑๙,๖๕๕ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๕๑ ของความจุใช้งานได้ น้อยกว่าปีที่แล้ว ๔,๐๔๔ ล้านลูกบาศก์เมตร โดยอ่างเก็บน้ำที่มีปริมาณน้ำน้อยมีอยู่ ๒ แห่ง ได้แก่ เขื่อนสิริกิติ์และเขื่อนจุฬาภรณ์

อ่างเก็บน้ำที่มีปริมาณน้ำมากมีอยู่ ๓ แห่ง ได้แก่ เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนน้ำพุงและเขื่อนห้วยกุ่ม สำหรับเขื่อนอื่น ๆ จะมีปริมาณน้ำอยู่ในเกณฑ์ปกติ

จากสถานการณ์เอลนีโญ ทำให้ปริมาณฝนและปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำตั้งแต่ต้นปีถึงปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ต่ำกว่าค่าปกติร้อยละ ๑๒ แต่อย่างไรก็ตามในช่วงเดือนกันยายนอิทธิพลของร่องมรสุมที่พัดผ่านภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเข้าสู่ห้วยอมความกดอากาศต่ำที่ปกคลุมบริเวณภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ส่งผลให้มีฝนตกหนักและมีปริมาณน้ำไหลเข้าอ่างเก็บน้ำเพิ่มขึ้น ซึ่งเป็นผลดีทำให้อ่างเก็บน้ำหลายแห่ง เช่น เขื่อนภูมิพล เขื่อนศรีนครินทร์และเขื่อนวชิราลงกรณ มีปริมาณน้ำเพิ่มมากขึ้นเป็นต้น ในขณะที่อ่างเก็บน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือได้รับอิทธิพลจากร่องมรสุมค่อนข้างมาก มีปริมาณน้ำเกินเกณฑ์ควบคุมสูงสุด (Upper Rule Curve) และจำเป็นต้องเสนอเพื่อพิจารณาปรับแผนการระบายน้ำเพื่อลดความเสี่ยงที่จะมีน้ำเกินความจุโดยไม่กระทบต่อสถานการณ์อุทกภัยในพื้นที่ด้านท้ายน้ำ ได้แก่ เขื่อนอุบลรัตน์ เขื่อนน้ำพุงและเขื่อนห้วยกุ่ม

สำหรับการคาดการณ์ปริมาณน้ำเก็บกักเมื่อสิ้นสุดฤดูฝนในวันที่ ๓๑ ตุลาคม ๒๕๖๖ ซึ่งเป็นน้ำต้นทุนสำหรับการวางแผนจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้ง พ.ศ. ๒๕๖๖/๒๕๖๗ นั้น เขื่อนภูมิพลและเขื่อนสิริกิติ์เป็นแหล่งน้ำต้นทุนของกลุ่มน้ำเจ้าพระยา คาดการณ์ว่าจะมีปริมาณน้ำใช้งานได้รวม ๗,๕๘๔ ล้านลูกบาศก์เมตร น้อยกว่าปีที่แล้ว ๔,๖๐๓ ล้านลูกบาศก์เมตร เมื่อรวมกับปริมาณน้ำของเขื่อนแควน้อยบำรุงแดนและเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ของกรมชลประทาน คาดการณ์ว่าจะมีปริมาณน้ำใช้งานได้รวมประมาณ ๘,๕๐๐-๘,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เขื่อนศรีนครินทร์และเขื่อนวชิราลงกรณ คาดการณ์ว่าจะมีปริมาณน้ำใช้งานได้รวม ๘,๐๕๗ ล้านลูกบาศก์เมตร น้อยกว่าปีที่แล้ว ๓๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร รวมปริมาณน้ำใช้งานได้คาดการณ์ของอ่างเก็บน้ำทุกแห่ง ๒๒,๒๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตร น้อยกว่าปีที่แล้ว ๕,๒๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ในส่วนของการบูรณาการการทำงานการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ได้ร่วมดำเนินการตาม ๑๒ มาตรการรับมือฤดูฝนของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ อาทิ การทบทวนปรับปรุงเกณฑ์และมาตรฐานการบริหารจัดการน้ำ การเตรียมความพร้อมอาคารชลศาสตร์ ระบบระบายน้ำ ระบบโทรมาตรให้มีความพร้อมใช้งาน การตรวจสอบความมั่นคงปลอดภัยของเขื่อน การสร้างการรับรู้ ประชาสัมพันธ์การติดตามประเมินผล และปรับมาตรการให้สอดคล้องกับสถานการณ์ภัย นอกจากนี้ ยังร่วมดำเนินการบริหารจัดการน้ำในพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยของศูนย์บริหารจัดการน้ำส่วนหน้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และศูนย์บริหารจัดการน้ำส่วนหน้าภาคกลาง

๒.๓.๒ ศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาภัยแล้งเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำ
ต้นทุนในการผลิตน้ำประปาของการประปานครหลวงและการประปาส่วนภูมิภาค รวมทั้งการบริหารจัดการน้ำต้นทุนในการผลิตน้ำประปาหมู่บ้าน

คณะกรรมการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องประกอบด้วย ผู้แทนจากการประปานครหลวง ผู้แทนจากการประปาส่วนภูมิภาค ผู้แทนจากกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น และผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากการประปานครหลวงได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า การประปานครหลวงได้จัดทำแผนงานรองรับสถานการณ์ภัยแล้งใน พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗ โดยมีมาตรการรับมือสถานการณ์ภัยแล้ง ดังนี้

(๑) การติดตามสถานการณ์น้ำภาพรวม โดยประเมินผลกระทบและเตรียมแผนการรองรับแบบบูรณาการ

(๒) การประชุมศูนย์อำนวยการแก้ไขปัญหาวิกฤตการณ์น้ำเพื่อเตรียมรองรับภัยแล้ง โดยมีการสร้างระบบคาดการณ์ความเค็มของน้ำดิบและน้ำประปาล่วงหน้า อีกทั้งยังจัดเตรียมระบบแสดงหรือจัดทำข้อมูลเพื่อเผยแพร่ต่อสาธารณะ

(๓) การประชาสัมพันธ์สถานการณ์น้ำประปา โดยการแจ้งเตือนถึงข้อมูลน้ำและแผนการใช้น้ำประปาให้ผู้ใช้น้ำทราบล่วงหน้า เช่น มีแอปพลิเคชันแจ้งเตือนระดับความเค็มของน้ำประปา เป็นต้น

(๔) การเตรียมความพร้อมในระบบน้ำดิบ ระบบผลิตน้ำ ระบบส่งจ่ายน้ำและระบบตรวจวัดคุณภาพน้ำ ได้แก่ การเตรียมความพร้อมด้านบุคลากร เครื่องจักรและอุปกรณ์ต่าง ๆ การซ่อมแผนการสูบน้ำดิบ การผลิตน้ำและสูบน้ำ การผันน้ำระหว่างฝั่งตะวันตกและฝั่งตะวันออกในยามจำเป็น รวมถึงปฏิบัติการ Water Hammer Operation ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาเมื่อน้ำทะเลหนุนสูงส่งผลให้น้ำมีค่าความเค็มกว่าปกติ การประสานครหลวงจะประสานงานกรมชลประทานเพื่อขอระบายน้ำผลักดันน้ำทะเลไม่ให้ความเค็มของน้ำมาถึงสถานีสูบน้ำดิบสำแล โดยกรมชลประทานจะเพิ่มการระบายน้ำลงมาเพื่อผลักดันลิ่มความเค็มและให้สถานีสูบน้ำดิบหยุดสูบน้ำเป็นเวลา ๒ ชั่วโมง ในช่วงเวลาน้ำลงทางโรงผลิตน้ำฝั่งตะวันตก คือ โรงผลิตน้ำบางเขนจะหยุดผลิตน้ำเช่นกันเพื่อให้มวลน้ำที่ระบายลงมาผลักดันลิ่มความเค็มออกไปก่อน ทั้งนี้ มีข้อจำกัดคือ น้ำดิบที่เตรียมพร้อมไว้สำรองสำหรับทำน้ำประปาในช่วงที่หยุดสูบน้ำนั้น ทำได้เพียง ๒ ชั่วโมง หากเกินกว่านั้นจะไม่สามารถส่งจ่ายน้ำประปาได้

(๕) การเข้าร่วมประชุมวางแผนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะกรมชลประทาน และสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

(๖) มาตรการลดน้ำสูญเสียจากระบบส่งน้ำและท่อจ่ายน้ำ

นอกจากนี้ การประสานครหลวงยังได้จัดทำแผนการรองรับสถานการณ์ภัยแล้ง โดยแบ่งเป็นแผนระยะสั้น แผนระยะกลางและแผนระยะยาว สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

(๑) แผนระยะสั้น การประสานครหลวงจะดำเนินการติดตั้งจุดจ่ายน้ำสำหรับให้บริการประชาชน โดยตรวจสอบระบบกรองน้ำ RO ให้พร้อมใช้งานทันทีในสำนักงานประปาทั้ง ๑๘ แห่ง และติดตั้งระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำเพิ่มเติม ตลอดจนประสานงานขอสนับสนุนรถบรรทุกน้ำในกรณีฉุกเฉิน

(๒) แผนระยะกลาง เป็นโครงการในอนาคตที่ทางการประสานครหลวงจะเร่งดำเนินการ ดังนี้

- การดำเนินการเพิ่มกำลังการผลิตน้ำที่โรงงานผลิตน้ำมหาสวัสดิ์ จำนวน ๘๐๐,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เนื่องจากโรงงานผลิตน้ำประปาของการประสานครหลวงมีจำนวน ๔ แห่ง ได้แก่ โรงผลิตน้ำบางเขน โรงผลิตน้ำสามเสน และโรงผลิตน้ำธนบุรี ซึ่งรับน้ำจากฝั่งตะวันออกจากเขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ และโรงผลิตน้ำมหาสวัสดิ์ เป็นโรงงานผลิตน้ำทางฝั่งตะวันตกจากเขื่อนศรีนครินทร์ และเขื่อนวชิราลงกรณ การผลิตน้ำทางฝั่งตะวันตกที่มีโรงงานผลิตน้ำเพียงแห่งเดียวมีกำลังการผลิตน้ำค่อนข้างต่ำ เปรียบเทียบให้เห็นชัดเจน คือ โรงผลิตน้ำมหาสวัสดิ์ผลิตน้ำได้ ๑.๔-๑.๖ ล้านลูกบาศก์เมตร ขณะที่โรงผลิตน้ำบางเขนผลิตน้ำได้ ๔ ล้านลูกบาศก์เมตร จึงจำเป็นต้องเพิ่มกำลังการผลิตน้ำในฝั่งตะวันตก การก่อสร้างอุโมงค์ส่งน้ำเพิ่มเติม ๔ เส้นทางเพื่อให้สามารถผันน้ำจากฝั่งตะวันตกมาฝั่งตะวันออก และการก่อสร้างถังเก็บน้ำใสมเพิ่มขึ้น ๖ แห่ง โดยการเก็บน้ำของการประปาสามารถเก็บน้ำได้ทั้งในรูปน้ำดิบและการผลิตเป็นน้ำใสมพร้อมใช้งาน

- การก่อสร้างโครงการปรับปรุงคลองประปาฝั่งตะวันออกเพื่อเพิ่มเสถียรภาพให้คลองประปา

- การเพิ่มพื้นที่สำรองแหล่งน้ำดิบบริเวณคลองประปาฝั่งตะวันออกเพื่อเพิ่มปริมาณการกักเก็บน้ำ เช่น การสร้างหรือซื้อสระน้ำดิบเพิ่ม เป็นต้น

- การพิจารณาติดตั้งประตูน้ำในคลองประปาฝั่งตะวันออกเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำในคลองประปา

- การดำเนินงานปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานเร่งด่วน ได้แก่ การสร้างถังตกตะกอน และบ่อกรองเพิ่มเติม เพื่อเพิ่มกำลังการผลิตน้ำในฝั่งตะวันออกและรักษาคุณภาพของน้ำ ส่วนทางฝั่งตะวันตก จะมีแผนการสร้างท่อประธาน PIT-909 และ PIT-910

(๓) แผนระยะยาว การประปานครหลวงมีแผนงานระยะยาวที่จะทำโครงการปรับปรุงคลองประปาฝั่งตะวันตกเพื่อเพิ่มการผลิตน้ำประปาและสามารถลำเลียงน้ำมาฝั่งตะวันออกในช่วงวิกฤตภัยแล้งได้ เนื่องจากคุณภาพน้ำของฝั่งตะวันตกดีกว่าฝั่งตะวันออก การชักน้ำจากตอนบนเหนือเขื่อนบริเวณแม่น้ำแม่กลองทำให้ไม่มีผลกระทบในเรื่องน้ำเค็ม ซึ่งขณะนี้โครงการอยู่ในขั้นตอนการจ้างที่ปรึกษาเพื่อศึกษาและออกแบบ ส่วนโครงการปรับปรุงกิจการการประปาแผนหลัก ครั้งที่ ๑๐ เป็นโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตน้ำฝั่งตะวันตกโดยไม่ต้องพึ่งพาฝั่งตะวันออกที่มีแนวโน้มทำให้คุณภาพน้ำด้อยลง และการสำรองน้ำใช้ในสถานการณ์ฉุกเฉินต่าง ๆ นอกจากนี้ การประปานครหลวงยังนำเสนอปัญหาและข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในเรื่องของปัญหาน้ำดิบต่อคุณภาพ โดยเฉพาะน้ำในฝั่งตะวันออกที่มีการผลิตน้ำและใช้น้ำมาก มีแนวโน้มที่คุณภาพของน้ำจะลดลงอย่างต่อเนื่องซึ่งอาจกระทบถึงการผลิตน้ำประปาในอนาคตได้ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คือ ต้องมีการควบคุมการปล่อยน้ำเสียจากชุมชน ภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เพราะมีผลต่อคุณภาพของแหล่งน้ำ ทั้งต้องใช้สารส้มและคลอรีนในปริมาณมากเพื่อปรับคุณภาพน้ำ การพิจารณาสร้างเขื่อนบริเวณปากอ่าวเพื่อป้องกันการรุกคืบของน้ำเค็ม ซึ่งต้องมีการศึกษาผลกระทบอย่างรอบด้าน รวมทั้งการเพิ่มปริมาณแหล่งกักเก็บน้ำในประเทศไทย

ผู้แทนจากการประปาส่วนภูมิภาคได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า การประปาส่วนภูมิภาค รับผิดชอบดูแลพื้นที่ ๗๔ จังหวัด ยกเว้นในส่วนของกรุงเทพมหานคร นนทบุรีและสมุทรปราการ ที่อยู่ในความรับผิดชอบของการประปานครหลวง โดยสัดส่วนการใช้น้ำของการประปาส่วนภูมิภาค มาจากระบบชลประทานมากที่สุดถึงร้อยละ ๕๖.๘๗ น้ำประปาที่ซื้อจากภาคเอกชน ร้อยละ ๒๐.๕ น้ำจากแหล่งน้ำธรรมชาติ ร้อยละ ๑๖.๖๖ จากน้ำบาดาล ร้อยละ ๐.๓๕ และคิดเป็นปริมาณน้ำดิบสุบประมาณ ๒,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี สำหรับแผนการเตรียมความพร้อมแก้ไขปัญหภัยแล้งในช่วง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗ นั้น เมื่อประเมินปริมาณความต้องการน้ำกับปริมาณน้ำต้นทุนและปริมาณน้ำฝนของกรมอุตุนิยมวิทยาพบว่า มีค่าใกล้เคียงกับสถานการณ์ใน พ.ศ. ๒๕๖๒-๒๕๖๓ จึงนำแผนงานในปีดังกล่าวมาประกอบการพิจารณาด้วย โดยใน พ.ศ. ๒๕๖๒ การประปาส่วนภูมิภาคทั้ง ๒๓๔ สาขา เป็นพื้นที่เฝ้าระวังภัยแล้ง ถึง ๙๓ สาขา และอีก ๑๔๑ สาขาไม่อยู่ในพื้นที่เสี่ยงขาดน้ำ ใช้งบประมาณส่วนกลางประมาณ ๑,๐๐๐ ล้านบาท ในการแก้ไขปัญห เทียบกับการคาดการณ์ใน พ.ศ. ๒๕๖๖ (ตุลาคม ๒๕๖๖-เมษายน ๒๕๖๗) มีพื้นที่เสี่ยงขาดน้ำทั้งหมด ๑๗ สาขา ใน ๑๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดกระบี่ จังหวัดชุมพร จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดนครราชสีมา จังหวัดขอนแก่น จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดราชบุรีและจังหวัดกาญจนบุรี สำหรับอีก ๗ จังหวัด จะมีปัญหาด้านคุณภาพน้ำ เนื่องจากมีน้ำเค็มรุกคืบ ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสุราษฎร์ธานี จังหวัดสงขลา จังหวัดพังงาและจังหวัดชุมพร โดยทางการประปาส่วนภูมิภาคได้เริ่มวางแผนแก้ไขปัญห ในระยะสั้นและระยะยาวในพื้นที่ดังกล่าวแล้ว

สำหรับมาตรการในการแก้ไขปัญหขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗ ของการประปาส่วนภูมิภาค สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

(๑) มาตรการด้านแหล่งน้ำดิบ เริ่มจากการติดตามสถานการณ์น้ำและวางแผนการบริหารจัดการแหล่งน้ำเพื่อการหาแหล่งน้ำสำรอง การเร่งสูบน้ำเข้าสระเก็บน้ำดิบควบคู่กับการเฝ้าระวังคุณภาพน้ำของแหล่งน้ำดิบที่มีอยู่ รวมทั้งขอความร่วมมือจัดสรรน้ำจากกรมชลประทานในพื้นที่จัดสรรน้ำ

รวมทั้งมีแผนงานสร้างฝายทดน้ำในอนาคต ทั้งนี้ การประปาส่วนภูมิภาคมีแผนงานก่อสร้างและปรับปรุงแหล่งน้ำในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ทั้งสิ้น ๑๖ โครงการ คาดว่าจะมีปริมาณน้ำที่ได้เพิ่ม ปริมาณ ๓๔.๔๐๒๗ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี และใช้งบประมาณในการดำเนินการประมาณ ๑,๐๖๓ ล้านบาท

(๒) มาตรการด้านการผลิตและจ่ายน้ำ การประปาส่วนภูมิภาคได้จัดเตรียมบุคลากรและอุปกรณ์ให้พร้อมใช้งาน โดยมีการประสานงานกับการประปาส่วนภูมิภาคสาขาใกล้เคียงที่มีศักยภาพเพื่อส่งน้ำให้พื้นที่ขาดแคลนและกำลังดำเนินการลดอัตราการผลิตและการจ่ายน้ำให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

(๓) การช่วยเหลือประชาชน การประปาส่วนภูมิภาคเตรียมความพร้อมเพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในพื้นที่ประสบภัยแล้งด้วยการจ่ายน้ำประปาโดยไม่คิดมูลค่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ การประปาส่วนภูมิภาคได้มีการจ่ายน้ำฟรีเพื่อช่วยเหลือประชาชนแล้วประมาณ ๙๐ ล้านลิตร คิดเป็นมูลค่า ๑,๖๙๑,๘๒๒ บาท รวมทั้งการใช้รถบรรทุกน้ำประปาจากการประปาส่วนภูมิภาคสาขาใกล้เคียงเพื่อแจกจ่ายน้ำในยามจำเป็น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาสถานการณ์ภัยแล้งของการประปาส่วนภูมิภาคพบว่า ปัญหาสำคัญ คือ การประปาส่วนภูมิภาคไม่มีแหล่งน้ำดิบเป็นของตนเอง แม้จะมีสระเก็บน้ำแต่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ พิจารณาได้จากสัดส่วนการใช้น้ำในตอนต้น ส่งผลกระทบต่อปัญหาขาดแคลนน้ำดิบในช่วงฤดูแล้ง ทั้งแหล่งน้ำดิบที่มีอยู่ก็เสื่อมโทรมลง แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว คือ การของบประมาณสนับสนุนจากรัฐเพื่อจัดทาดินสำหรับสร้างสระเก็บน้ำดิบ รวมทั้งการขอจัดสรรน้ำดิบจากกรมชลประทานและกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น หรือการขุดเจาะน้ำบาดาล ตลอดจนคำนวนน้ำดิบตามพระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ ซึ่งหากการประปาส่วนภูมิภาคได้รับการยกเว้นหรือลดหย่อนค่าน้ำดิบลงย่อมจะช่วยลดปริมาณต้นทุนในการผลิตน้ำประปาได้

ผู้แทนจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่นได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า ประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีระบบประปา ทั้งสิ้น ๖๙,๙๔๑ แห่ง ซึ่งรูปแบบของการบริหารกิจการประปาเป็นไปตามระเบียบกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการบริหารกิจการและการบำรุงรักษาระบบประปาหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๔๘ มีทั้งการตั้งเป็นรูปแบบคณะกรรมการบริหารกิจการและการบำรุงรักษาประปาหมู่บ้าน จำนวน ๒๖,๕๖๘ แห่ง โดยแบ่งเป็น ๓ ประเภท ได้แก่ เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล และรูปแบบองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารเอง จำนวน ๔๓,๓๗๖ แห่ง โดยแบ่งเป็น ๔ ประเภท ได้แก่ เทศบาลนคร เทศบาลเมือง เทศบาลตำบล และองค์การบริหารส่วนตำบล อัตราค่าบริหารเฉลี่ย ๖-๒๐ บาท การบริหารกิจการประปาหมู่บ้าน หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารเองจะต้องดำเนินการจัดตั้งกองประปาหรือแบ่งภารกิจเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการบริหารและบำรุงรักษากิจการประปา แต่งตั้งหรือมอบหมายผู้รับผิดชอบที่มีความรู้ความสามารถด้านระบบประปา มีการตราข้อบัญญัติหรือเทศบัญญัติกิจการประปาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อบริหารและเก็บค่าน้ำประปารวมทั้งงบประมาณในการปรับปรุง ซ่อมแซมเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพระบบประปาโดยใช้งบประมาณจากข้อบัญญัติและเทศบัญญัติ ซึ่งหากงบประมาณไม่เพียงพอหรือเกินศักยภาพ สามารถขอรับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนกลาง เช่น สำนักงบประมาณ และกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น เป็นต้น นอกจากนี้ หากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รับมอบภารกิจบริหารกิจการประปาหมู่บ้านมาแล้ว กรณีไม่บริหารเองสามารถส่งมอบให้คณะกรรมการกิจการและบำรุงรักษาระบบประปาหมู่บ้านดำเนินการแทนได้ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดให้มีการเลือกตั้งคณะกรรมการจากสมาชิกผู้ใช้น้ำประปาของระบบประปานั้น ๆ โดยมีจำนวนไม่น้อยกว่า ๗ คน เพื่อออกระเบียบข้อบังคับในการบริหารกิจการประปา โดยต้องได้รับความเห็นชอบจากสมาชิกผู้ใช้น้ำและได้รับความเห็นชอบจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

งบประมาณในการปรับปรุง ซ่อมแซม เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ เป็นหน้าที่ของคณะกรรมการกิจการ และบำรุงรักษาระบบประปาหมู่บ้าน ในการซ่อมแซมและบำรุงรักษาหากเกินความสามารถของคณะกรรมการ ให้เป็นหน้าที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้ระบบประปาสามารถใช้งานได้อยู่เสมอ

สำหรับในเรื่องงบประมาณที่ใช้ในการดูแลปรับปรุง ซ่อมแซม ระบบประปาหมู่บ้านนั้น ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๕ จำนวน ๘๐๐ โครงการ ใช้งบประมาณ ๒,๓๓๓.๘๖๒๘ ล้านบาท ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำนวน ๕๙๒ โครงการ ใช้งบประมาณ ๑,๙๐๔.๔๙๐๕ ล้านบาท และปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๑,๐๓๑ โครงการ ใช้งบประมาณ ๓,๑๗๘.๖๒๖๒ ล้านบาท แหล่งน้ำต้นทุน แบ่งเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ ๑) ประปาผิวดิน จำนวน ๖๗,๔๙๔ แห่ง เช่น ห้วย หนอง คลอง บึง อ่างเก็บน้ำ และบ่อน้ำ เป็นต้น ๒) ประปาบาดาล จำนวน ๒,๔๒๐ แห่ง ในการก่อสร้างระบบประปาหมู่บ้านออกแบบและก่อสร้าง โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งก่อสร้างตามแบบมาตรฐานกรมทรัพยากรน้ำแบบบาดาลขนาดเล็ก ๒.๕ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แบบบาดาลขนาดกลาง ๗ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แบบบาดาลขนาดใหญ่ ๑๐ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แบบบาดาลขนาดใหญ่มาก ๒๐ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แบบผิวดินขนาดกลาง ๕ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แบบผิวดินขนาดใหญ่ ๑๐ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง แบบผิวดินขนาดใหญ่มาก ๒๐ ลูกบาศก์เมตรต่อชั่วโมง

การดำเนินงานดังกล่าวกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นได้ประสบปัญหาและอุปสรรค มาโดยตลอดทั้งในเรื่องบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและคณะกรรมการบริหารและบำรุงกิจการ ประปาเนื่องจากบุคลากรดังกล่าวมีทักษะ ความเข้าใจไม่เพียงพอต่อการดำเนินงานและการบริหารระบบการ ประปาหมู่บ้านที่อยู่ในความรับผิดชอบ ประกอบกับงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีไม่เพียงพอ ต่อการพัฒนาประปาหมู่บ้าน เพื่อให้ได้ประปาที่มีคุณภาพและมาตรฐาน รวมทั้งบุคลากรขององค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่นที่ปฏิบัติงานด้านประปาโดยตรงยังมีจำนวนจำกัด ซึ่งปัจจุบันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีภารกิจเพิ่มมากขึ้น ทำให้ต้องมีการมอบหมายผู้รับผิดชอบให้ปฏิบัติงานด้านอื่น ๆ ควบคู่ไปด้วย ทำให้การดำเนินงานระบบประปายังไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร จึงได้ดำเนินการเสริมสร้างองค์ความรู้ ทักษะในการปฏิบัติงานด้านประปาหมู่บ้าน รวมถึงการบริหารกิจการประปาผ่านกระบวนการต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมพัฒนาศักยภาพ การจัดทำคู่มือ การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น โดยบูรณาการ ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ กรมทรัพยากรน้ำ และกรมอนามัย เป็นต้น ตลอดจนสร้างเครือข่ายผู้ทำหน้าที่ดูแลระบบประปาหมู่บ้าน เพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแนวทางการดำเนินงานกิจการประปา

ผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า การเตรียมความพร้อมรับมือ กับปัญหาภัยแล้งเกี่ยวกับการบริหารจัดการน้ำต้นทุนในการผลิตประปาหมู่บ้าน กรมทรัพยากรน้ำ ได้มีการกำหนดแผนงาน โครงการด้านแหล่งน้ำประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗ เพื่อสนับสนุนน้ำต้นทุน สำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภค ซึ่งโครงการที่กำหนดจะเป็นโครงการด้านการอนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาแหล่งน้ำ โครงการพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพระบบกระจายน้ำ และโครงการปรับปรุง ซ่อมแซม และบำรุงรักษาแหล่งน้ำ ได้แก่ ๑) โครงการด้านแหล่งน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๖ จำนวน ๔๗๐ โครงการ ๒) โครงการ ด้านแหล่งน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๖๒๒ โครงการ และ ๓) โครงการด้านแหล่งน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๘ จำนวน ๑,๖๒๔ โครงการ ทั้งนี้ กรมทรัพยากรน้ำไม่สามารถก่อสร้างระบบประปาได้ เนื่องจากเป็นภารกิจถ่ายโอน ให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แต่ประโยชน์จากโครงการดังกล่าวจะช่วยสร้างความจุเก็บกักน้ำ เพื่อให้ครัวเรือนได้รับประโยชน์มากขึ้น สำหรับแผนการปฏิบัติการบรรเทาภาวะน้ำแล้ง พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗ ได้เตรียมกำหนดพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง จำนวน ๑๙๑.๘๗ ล้านไร่ เตรียมแผนปฏิบัติการจัดตั้งศูนย์ผลิตและบริการ

น้ำสะอาด ๑๓๙ จุด จุดแจกจ่ายน้ำช่วยเหลือ ๖๑ จุด จุดสูบน้ำช่วยเหลือ ๑๙๓ จุด จัดเตรียมบุคลากรเฝ้าระวัง
สถานการณ์ ๑๖๔ คน มีเจ้าหน้าที่ปฏิบัติงานในพื้นที่ ๒๕๓ คน จัดเตรียมเครื่องสูบน้ำ ๒๗๙ เครื่อง
จัดเตรียมสถานีตรวจวัด สถานีเตือนภัยน้ำหลาก-ดินถล่ม ๑,๗๘๐ สถานี สถานีโทรมาตร ๑๙๒ สถานี
สถานีกล้อง CCTV ๖๖ สถานี สถานีอุทกวิทยา ๓๙๑ สถานี และสถานีตรวจวัดแหล่งน้ำขนาดเล็ก ๑๘๔ สถานี
และอ่างเก็บน้ำ ๖๒ แห่ง

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินการ คือ ๑) การดำเนินการก่อสร้าง การปรับปรุง
ซ่อมแซม เนื่องจากระบบประปาหมู่บ้านเป็นภารกิจถ่ายโอนกรมทรัพยากรน้ำไม่สามารถดำเนินการได้เอง
ดำเนินการได้เพียงสนับสนุนแหล่งน้ำต้นทุนเพื่อการผลิตประปาเท่านั้นหรือเพียงแค่สนับสนุนด้านวิชาการ
เกี่ยวกับการบริหารจัดการ ทำให้ประชาชนขาดโอกาสในการเข้าถึงน้ำประปา เนื่องจากองค์กรปกครอง
ส่วนท้องถิ่นไม่มีงบประมาณในการก่อสร้างระบบประปา ดังนั้น ควรมีการแก้ไขปรับปรุงกฎหมาย
ว่าด้วยการกระจายอำนาจให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใหม่เพื่อให้ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องสามารถดำเนินการ
แทนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ และ ๒) การดำเนินโครงการด้านแหล่งน้ำ เพื่อสนับสนุนน้ำอุปโภคบริโภค
หรือด้านการเกษตรกรมทรัพยากรน้ำได้รับงบประมาณไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน
รัฐบาลควรเพิ่มงบประมาณในด้านการบริหารจัดการน้ำให้มากขึ้น เพื่อบรรเทาปัญหาความเดือดร้อน
จากการขาดแคลนน้ำให้แก่ประชาชน

๒.๓.๓ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการป่าต้นน้ำและแหล่งน้ำธรรมชาติ

คณะกรรมการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ประกอบด้วย ผู้แทนจากกรมป่าไม้ ผู้แทนจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช สรุปลงสาระสำคัญได้
ดังนี้

ผู้แทนจากกรมป่าไม้ได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า สำหรับส่วนที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหา
ภัยแล้งป่าไม้จะต้องมีสภาพเป็นป่าธรรมชาติและเป็นแหล่งต้นน้ำ โดยดำเนินการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ พื้นที่ป่าสงวน
ที่อยู่ในความรับผิดชอบของกรมป่าไม้ทั้งสิ้น ๕๙,๖๘๙,๘๘๙.๑๙ ไร่ ประกอบด้วย ๑) ป่าสงวนแห่งชาติ ๒)
พื้นที่ป่าที่ได้รับอนุญาตให้ใช้ประโยชน์โดยคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ ๓) ป่าชุมชนในเขตป่าสงวน
แห่งชาติ ๔) สวนป่าขององค์การอุตสาหกรรมไทยในเขตป่าสงวน และ ๕) ป่าันทนาการ ซึ่งมีสภาพป่าประมาณ
๓๒ ล้านไร่ และไม่มีสภาพป่าประมาณ ๒๖ ล้านไร่ โดยแบ่งเป็นพื้นที่ป่าสงวนในเขตภาคเหนือ ๒๖.๕ ล้านไร่
มีสภาพป่า ๑๘.๖ ล้านไร่ ไม่มีสภาพป่า ๗.๘ ล้านไร่ พื้นที่ป่าสงวนในเขตภาคกลาง ๖.๙ ล้านไร่ มีสภาพป่า
๓.๔ ล้านไร่ ไม่มีสภาพป่า ๓.๕ ล้านไร่ พื้นที่ป่าสงวนในเขตภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๑๐.๖ ล้านไร่ มีสภาพป่า
๓.๘ ล้านไร่ ไม่มีสภาพป่า ๖.๘ ล้านไร่ พื้นที่ป่าสงวนในเขตภาคตะวันออก ๒.๓ ล้านไร่ มีสภาพป่า ๗๔๔,๑๒๓ ไร่
ไม่มีสภาพป่า ๑.๕ ล้านไร่ พื้นที่ป่าสงวนในเขตภาคตะวันตก ๖.๙ ล้านไร่ มีสภาพป่า ๔.๔ ล้านไร่ ไม่มีสภาพป่า
๒.๕ ล้านไร่และพื้นที่ป่าสงวนในเขตภาคใต้ ๖.๒ ล้านไร่ มีสภาพป่า ๑.๕ ล้านไร่ ไม่มีสภาพป่า ๔.๖ ล้านไร่

สำหรับข้อมูลกิจกรรมการปลูกป่าของกรมป่าไม้ เริ่มต้นตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๖
ถึงปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๖ มีพื้นที่ป่าทั้งสิ้น ๑,๗๘๔,๒๙๘ ไร่ โดยได้รับการสนับสนุนเงินงบประมาณ
และเงินนอกงบประมาณตามโครงการความร่วมมือกับภาคเอกชน (CSR) และเงินบริจาคบางส่วน
สำหรับโครงการความร่วมมือฟื้นฟูระบบนิเวศ พ.ศ. ๒๕๖๖ โดยกรมป่าไม้บูรณาการร่วมกับหน่วยงานภายนอก
ทั้งในกรณีขอขึ้นทะเบียนเพื่อขอแบ่งปันคาร์บอนเครดิตและกรณีบริจาคเงิน รวมแล้วมีพื้นที่ปลูกป่าทั้งสิ้น
๑๖๒,๗๓๗ ไร่ โดยมีหน่วยงานที่เข้าร่วมโครงการคาร์บอนเครดิต เช่น การไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย
บริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) จำกัด (มหาชน) บริษัทไทยออยล์ จำกัด (มหาชน) เป็นต้น

นอกจากนี้ กรมป่าไม้ยังมีสวนป่าในความรับผิดชอบทั้งสิ้น ๖๖ แห่ง รวมเนื้อที่ ๕๙๓,๕๑๓ ไร่ ซึ่งพื้นที่ป่าทั้งหมดมีส่วนสำคัญในการเป็นแหล่งต้นน้ำและดูดซับน้ำธรรมชาติสามารถแก้ไขปัญหาภัยแล้งได้ในระยะยาว

ผู้แทนจากกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า กรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช มีสภาพป่าธรรมชาติซึ่งเป็นแหล่งต้นน้ำ จำนวน ๔๙๓ แห่ง คิดเป็นพื้นที่ทั้งสิ้น ๗๓,๗๙๗,๙๒๓.๗๐ ไร่ แบ่งตามประเภทพื้นที่อนุรักษ์ได้ ๘ กลุ่ม ดังนี้

- (๑) อุทยานแห่งชาติ จำนวน ๑๓๓ แห่ง
- (๒) เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า จำนวน ๖๒ แห่ง
- (๓) เขตห้ามล่าสัตว์ จำนวน ๙๖ แห่ง
- (๔) เตรียมการอุทยานแห่งชาติ จำนวน ๒๒ แห่ง
- (๕) เตรียมการเขตห้ามล่าสัตว์ป่า จำนวน ๒๔ แห่ง
- (๖) วนอุทยาน จำนวน ๙๑ แห่ง
- (๗) สวนพฤกษศาสตร์ จำนวน ๑๕ แห่ง
- (๘) สวนรุกขชาติ จำนวน ๕๐ แห่ง

โดยพื้นที่ป่าอนุรักษ์ของประเทศไทย จำนวน ๗๓ ล้านไร่ มีสภาพเป็นป่าต้นน้ำที่สมบูรณ์ ๖๑ ล้านไร่ ซึ่งแบ่งพื้นที่ออกเป็น ป่าดิบเขา ๗.๔ ล้านไร่ ป่าดิบชื้น ๙.๒ ล้านไร่ ป่าดิบแล้ง ๑๐.๙ ล้านไร่ ป่าเบญจพรรณ ๒๗.๓ ล้านไร่ ป่าเต็งรัง ๔.๘ ล้านไร่ และป่าอื่น ๆ ได้แก่ ป่าพืชมุ่ ป่าทุ่ง ป่าสนเขาและป่าสวน ๑.๗ ล้านไร่ สามารถกักเก็บน้ำไว้ได้ประมาณ ๓๖,๘๒๒.๑๐ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือเทียบเท่ากับอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่อย่างเขื่อนภูมิพล ๓ เขื่อนรวมกัน ป่าอนุรักษ์เหล่านี้เป็นอ่างเก็บน้ำตามธรรมชาติที่ทำหน้าที่ปล่อยน้ำลงลำธารให้มีน้ำไหลสม่ำเสมอตลอดทั้งปี ทั้งนี้ ได้มีการฟื้นฟูป่าตั้งแต่ ปี ๒๕๔๖-๒๕๖๖ ได้ดำเนินการฟื้นฟูพื้นที่ป่าอนุรักษ์ไปแล้วทั้งสิ้น ๑,๐๓๑,๔๙๑ ไร่ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากภาครัฐ จำนวน ๖๗๘,๔๑๙ ไร่ และการสนับสนุนงบประมาณจากภาคเอกชน จำนวน ๓๕๓,๐๗๒ ไร่ โดยหน่วยงานอื่นของรัฐ และหน่วยงานภาคเอกชนที่เข้ามาสนับสนุนการปลูกฟื้นฟูที่สำคัญ เช่น มูลนิธิสถาบันราชพฤกษ์ การไฟฟ้าการผลิตแห่งประเทศไทย บริษัทน้ำประปาไทย จำกัด (มหาชน) บริษัทเทสโก้ โลตัส จำกัด มูลนิธิปลูกต้นไม้ และบริษัทการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย (ปตท.) จำกัด (มหาชน) เป็นต้น สำหรับข้อมูลการกระทำผิดเกี่ยวกับป่าไม้ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๖-๒๕๖๖ พบว่า มีคดีบุกรุกพื้นที่ป่าอนุรักษ์ จำนวน ๑๗,๔๙๙ คดี เป็นพื้นที่บุกรุก จำนวน ๒๑๖,๖๖๒.๙๔ ไร่

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของกรมอุทยานแห่งชาติ สัตว์ป่า และพันธุ์พืช ในช่วงที่เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ นอกจากทำให้ฝนทิ้งช่วงและส่งผลกระทบต่อปริมาณน้ำในเขื่อนแล้วยังเพิ่มโอกาสในการเกิดไฟป่าในช่วงฤดูแล้ง ทำให้ปริมาณแหล่งน้ำธรรมชาติลดลงและประชาชนขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ทำให้เกิดการบุกรุก การลักลอบใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ รวมถึงเกิดการชะล้างพังทลายของหน้าดินเพราะดินแห้งแล้งและไม่อุ้มน้ำ

ข้อเสนอแนะและแนวทางการแก้ไขปัญหา ดังนี้ ๑) ดำเนินการปลูกป่าทั่วไปการปลูกป่าฟื้นฟูโครงสร้างระบบนิเวศต้นน้ำ การปลูกฟื้นฟูป่าพรุ การปลูกป่าไม้ใช้สอย การปลูกป่าเลียนแบบธรรมชาติ การปลูกป่าตามแนวพระราชดำริ การปลูกปรับปรุงระบบนิเวศต้นน้ำ การปลูกป่าเพื่ออนุรักษ์ไม้หายาก (ไม้กฤษณาและไม้พะยุง) การปลูกหญ้าแฝก และการสร้างฝายต้นน้ำ ๒) ฟื้นฟูพื้นที่เสื่อมโทรม เพื่อช่วยป้องกันน้ำท่วมและภัยแล้ง ๓) เพิ่มการกักเก็บน้ำไว้ในดิน ลดการไหลบ่าของน้ำหน้าดิน และ ๔) สร้างความชุ่มชื้นให้กับดิน ลดความรุนแรงของการเกิดไฟป่า และ ๕) ช่วยควบคุมการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

ผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๒ ธันวาคม ๒๕๕๘ เรื่อง การจัดสรรที่ดินทำกินให้ชุมชนตามนโยบายของรัฐบาล โดยคณะรัฐมนตรีได้อนุมัติหลักการจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนในลักษณะแปลงรวมโดยไม่ให้กรรมสิทธิ์ แต่อนุญาตให้เข้าใช้ประโยชน์ในเขตที่ดินของรัฐเป็นกลุ่มหรือชุมชน ตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขที่คณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ (คทช.) โดยการจัดการที่ดินของรัฐ จำแนกเป็น ๒ ลักษณะ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับรูปแบบการถือครองที่ดินของประชาชน ได้แก่ ๑) ที่ดินของรัฐที่มีราษฎรครอบครองอยู่ก่อนจะใช้รูปแบบการจัดระเบียบการใช้ประโยชน์ที่ดิน ๒) พื้นที่ว่างเปล่าไม่มีผู้ครอบครอง และมีศักยภาพในการจัดที่ดิน จึงให้ใช้รูปแบบการจัดระบบการใช้ประโยชน์จากที่ดินได้ โดยที่ดินของรัฐที่นำมาจัดที่ดินทำกินให้ชุมชนมี ๙ ประเภท ประกอบด้วย ๑) พื้นที่ป่าสงวน ๒) ป่าชายเลน ๓) ที่ดินในเขตปฏิรูปที่ดิน ๔) ที่ดินสาธารณประโยชน์ ๕) ที่ราชพัสดุ ๖) ที่ดินสงวนเพื่อกิจการนิคมในนิคมสร้างตนเอง ๗) ป่าตามพระราชบัญญัติป่าไม้ พ.ศ. ๒๕๔๔ ๘) ป่าไม้ถาวร และ ๙) ที่นิคมสหกรณ์

สำหรับกลไกการขับเคลื่อนนโยบายตามกระบวนการจัดสรรที่ดินประกอบด้วย คณะอนุกรรมการ ๔ คณะ ได้แก่ ๑) คณะอนุกรรมการจัดหาที่ดิน ๒) คณะอนุกรรมการจัดที่ดิน ๓) คณะอนุกรรมการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการตลาด และ ๔) คณะอนุกรรมการนโยบายที่ดินจังหวัด โดยคณะทำงานที่เกี่ยวข้อง หรืออาจได้รับผลกระทบภัยแล้ง คือ คณะอนุกรรมการส่งเสริมพัฒนาอาชีพและการตลาด ซึ่งมีกรอบการดำเนินการด้านการพัฒนาที่ดินและใช้ประโยชน์ที่ดินบนพื้นฐานข้อมูล Zoning และด้านการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบสาธารณูปโภค โดยการจัดทำแผนปรับปรุงและพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อสนับสนุนการเกษตร ได้แก่ การขุดลอกแหล่งน้ำ การสร้างฝายพร้อมระบบส่งน้ำ และการสร้างอ่างเก็บน้ำ

ตัวอย่างการดำเนินงานของคณะอนุกรรมการดังกล่าวในส่วนที่เกี่ยวข้องกับแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้งในพื้นที่จัดที่ดินทำกินตามแนวนโยบายจัดสรรที่ดิน เช่น กรมพัฒนาที่ดินได้ส่งเสริมการปรับปรุงคุณภาพดินและจัดทำระบบอนุรักษ์ดินและน้ำในพื้นที่จัดการปัญหาที่ดินทำกิน กรมส่งเสริมการเกษตรได้ถ่ายทอดความรู้เทคโนโลยีการเกษตรที่เหมาะสมตามศักยภาพของแต่ละพื้นที่ และกรมทรัพยากรน้ำได้ก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ในพื้นที่จังหวัดหนองบัวลำภู ก่อสร้างระบบกระจายน้ำด้วยพลังงานลมจากอ่างเก็บน้ำยางชุม จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ รวมถึงโครงการปรับปรุงประสิทธิภาพแหล่งน้ำในพื้นที่โครงการจัดที่ดินทำกินในชุมชนตามนโยบายรัฐบาลในพื้นที่ต่าง ๆ เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของสำนักงานคณะกรรมการนโยบายที่ดินแห่งชาติ เป็นปัญหาในเรื่องของงบประมาณในการพัฒนาแหล่งน้ำและโครงสร้างพื้นฐาน โดยมีแนวทางแก้ไขปัญหา คือ การจัดทำ (ร่าง) กรอบแผนงานงบประมาณรายจ่ายบูรณาการด้านที่ดินและทรัพยากรดินของประเทศ (พ.ศ. ๒๕๖๘-๒๕๗๑) การขับเคลื่อนการพัฒนา ระบบสาธารณูปโภคและโครงสร้างพื้นฐานที่จำเป็น

๒.๓.๔ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและน้ำบาดาลในช่วงฤดูแล้ง

คณะกรรมการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำ ผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล และผู้แทนจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า แผนงานโครงการเพื่อเตรียมความพร้อมรับมือช่วงฤดูแล้ง พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๘๙๔ โครงการ งบประมาณ ๑๑,๓๑๘.๕๐๙๘ ล้านบาท แบ่งเป็น ๑) ขอรับงบประมาณตามร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ เพื่อดำเนินโครงการอนุรักษ์และฟื้นฟู พัฒนาแหล่งน้ำ และระบบกระจายน้ำ จำนวน ๓๔๒ โครงการ และ ๒) เสนอขอรับสนับสนุนงบกลาง พ.ศ. ๒๕๖๗ โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

เพื่อรองรับสถานการณ์ภัยแล้งและฝนทิ้งช่วงใน พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๕๕๒ โครงการ ซึ่งประโยชน์จากทั้งสองโครงการนี้ จะทำให้มีปริมาณน้ำต้นทุน ๗๒.๗๗ ล้านลูกบาศก์เมตร และมีพื้นที่รับประโยชน์ ๓๓๘,๒๑๒ ไร่ โดยได้ดำเนินงาน ๒ มาตรการควบคู่กัน คือ **มาตรการเชิงรุก** ประกอบด้วย **ด้านที่ ๑** การจัดการน้ำอุปโภคบริโภค โดยสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มขึ้นเพื่อเป็นน้ำต้นทุน การจัดหาน้ำสะอาดในชุมชนทุรกันดาร **ด้านที่ ๒** การสร้างความมั่นคงของน้ำในภาคการผลิต โดยการสำรวจแหล่งน้ำสาธารณะ การทำโครงการแก้มลิงที่มีศักยภาพ การสร้างแหล่งกักเก็บน้ำเพิ่มมากขึ้น การฟื้นฟูแหล่งน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ การสนับสนุนแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมาย และ**ด้านที่ ๓** การจัดการน้ำในช่วงอุทกภัย สำหรับ**มาตรการเชิงรับ** ประกอบด้วย **ด้านที่ ๑** การสำรวจแหล่งน้ำธรรมชาติเพื่ออุปโภคบริโภค **ด้านที่ ๒** การจัดหาต้นทุนเพิ่มเติมจากที่กรมทรัพยากรน้ำรับผิดชอบ เช่น โครงการพัฒนาพื้นที่สูง สนับสนุนโครงการในพระราชดำริ เป็นต้น เพื่อเตรียมความพร้อมสำรองน้ำไว้ในฤดูแล้ง และ**ด้านที่ ๓** การสำรวจแหล่งน้ำและควบคุมการใช้น้ำให้คุ้มค่า

สำหรับปัญหาอุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา กรมทรัพยากรน้ำรับผิดชอบพื้นที่นอกเขตชลประทาน คิดเป็นร้อยละ ๗๐ ของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งประสบปัญหาภัยแล้งซ้ำซากเนื่องจากมีพื้นที่กักเก็บน้ำน้อย ทั้งยังมีงบประมาณไม่เพียงพอในการบริหารจัดการน้ำให้บรรลุเป้าหมายตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี จึงมีแนวทางในการแก้ไขปัญหาเบื้องต้น โดยการอนุรักษ์และพัฒนาแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่เกินความสามารถของท้องถิ่น เพื่อให้บรรลุเป้าหมายน้ำต้นทุน ๕๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ตามแผนแม่บทดังกล่าว รวมทั้งการจัดสรรงบประมาณในพื้นที่นอกเขตชลประทานเพิ่มมากขึ้น เพื่อยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในพื้นที่

ผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า สัดส่วนของน้ำในโลกแบ่งเป็นน้ำเค็มร้อยละ ๙๗ และน้ำจืดร้อยละ ๓ ซึ่งในสัดส่วนของน้ำจืดมีน้ำบาดาลอยู่ถึงร้อยละ ๓๐ คิดเป็นอัตราส่วนน้ำบาดาลต่อน้ำผิวดินเท่ากับ ๓๐ เท่า สำหรับน้ำบาดาลในประเทศไทยมีปริมาณน้ำบาดาลกักเก็บ ๑,๑๓๑,๙๕๙ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นปริมาณน้ำบาดาลที่นำมาใช้ได้ ๔๕,๓๘๖ ล้านลูกบาศก์เมตร และมีการใช้น้ำบาดาลทั้งสิ้น ๑๔,๗๔๑ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี โดยใช้น้ำไปเพื่อการเกษตร ๑๒,๗๔๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ใช้น้ำเพื่อการอุปโภคบริโภค ๑,๒๒๓ ล้านลูกบาศก์เมตร และใช้น้ำเพื่อการอุตสาหกรรม ๗๗๗ ล้านลูกบาศก์เมตร ตามลำดับ สำหรับบ่อน้ำบาดาลมีจำนวน ๓๕๖,๐๓๔ บ่อ ดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐจำนวน ๑๘๒,๒๓๓ บ่อ และดำเนินการโดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานเอกชน จำนวน ๑๗๓,๘๐๑ บ่อ ภารกิจหลักของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล คือ การบริหารจัดการน้ำบาดาล ทั้งในด้านของการสำรวจและประเมินศักยภาพของน้ำบาดาล เพื่อพัฒนาน้ำบาดาลให้มีคุณภาพ พร้อมกับแนวทางการอนุรักษ์และฟื้นฟูแหล่งน้ำบาดาล เพื่อให้ประชาชนมีน้ำอุปโภคบริโภคเพียงพอในช่วงฤดูแล้ง โดยจัดทำมาตรการ ๙ มาตรการรองรับฤดูแล้ง ใน พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๗ กล่าวคือ ๑) การเฝ้าระวังและเตรียมจัดหาแหล่งน้ำสำรองพร้อมวางแผนเตรียมเครื่องมือ เครื่องจักรต่าง ๆ ๒) ปฏิบัติการเติมน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ๓) กำหนดแผนจัดสรรน้ำและพื้นที่เพาะปลูกพืชฤดูแล้ง โดยควบคุมการปลูกข้าวนาปรัง และเตรียมน้ำสำรองสำหรับพื้นที่ลุ่มต่ำรับน้ำนอง ๔) การบริหารจัดการน้ำให้เป็นไปตามลำดับความสำคัญ ตามที่คณะกรรมการลุ่มน้ำกำหนด ๕) เพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ การใช้น้ำอย่างประหยัดและลดการสูญเสียในทุกภาคส่วน ๖) การเฝ้าระวังและแก้ไขคุณภาพน้ำ ๗) เสริมสร้างความเข้มแข็ง ด้านการบริหารจัดการน้ำของชุมชนและองค์กรผู้ใช้น้ำ ๘) การประชาสัมพันธ์ และ ๙) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

นอกจากนี้ ยังได้กำหนดแผนการขอรับการจัดสรรงบประมาณประจำปี (งบลงทุน) ภายใต้แผนงานบูรณาการบริหารจัดการน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๗ จำนวน ๓๓๕ โครงการ ในทุกภาคของประเทศ แบ่งเป็น ๑) โครงการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร จำนวน ๒๓๖ แห่ง ใช้งบประมาณ ๑,๑๗๕ ล้านบาท

๒) โครงการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อความมั่นคงในระดับชุมชน ๗๕ แห่ง ใช้งบประมาณ ๔๑๐ ล้านบาท และ ๓) โครงการจัดหาแหล่งน้ำบาดาลระยะไกล เพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่แล้งซ้ำซากและปัญหาน้ำเค็ม จำนวน ๒๔ แห่ง ใช้งบประมาณ ๒๙๖ ล้านบาท ทั้งยังมีแผนงานโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการน้ำ เพื่อรองรับสถานการณ์ภัยแล้งและฝนทิ้งช่วง พ.ศ. ๒๕๖๗ (งบกลาง) เช่น โครงการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ พื้นที่ ๖๐ ไร่ จำนวน ๓๓๖ แห่ง งบประมาณ ๖๕๔.๒๙๒๘ ล้านบาท โครงการจัดหาแหล่งน้ำบาดาลขนาดใหญ่แก้ปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากพระราชดำริ จำนวน ๑๒ พื้นที่ งบประมาณ ๑,๐๔๘.๘๕๘๕ ล้านบาท ตลอดจนการเตรียมความพร้อมให้ความช่วยเหลือประชาชนเมื่อประสบภัยพิบัติ โดยเตรียมชุดชุดเจาะน้ำบาดาล รถผลิตน้ำดื่มเคลื่อนที่ เป็นต้น

สำหรับปัญหา อุปสรรคและแนวทางแก้ไขปัญหา กรมทรัพยากรน้ำบาดาลมีปัญหาอุปสรรคในเรื่องของงบประมาณที่ได้รับจัดสรรอย่างจำกัด จึงไม่สามารถบริหารจัดการน้ำให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชนได้ รวมทั้งปัญหาการซ่อมบำรุงระบบกระจายน้ำที่ดำเนินการสำเร็จแล้ว เนื่องจากมีการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว สำหรับแนวทางการแก้ไขปัญหา มีการขอรับการจัดสรรงบประมาณ ทั้งงบประมาณรายจ่ายประจำปีและงบกลางเพื่อแก้ไขปัญหา

ผู้แทนจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า การบริหารจัดการน้ำอย่างเป็นระบบจำเป็นต้องทำความเข้าใจกฎหมายและแผนแม่บทที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งองค์กรที่รับผิดชอบ โดยกฎหมายที่เกี่ยวข้อง คือ พระราชบัญญัติทรัพยากรน้ำ พ.ศ. ๒๕๖๑ เป็นกฎหมายที่มีเจตนารมณ์เพื่อให้เกิดการบูรณาการ การจัดสรร การใช้ การพัฒนา การบริหารจัดการ การบำรุงรักษา การฟื้นฟู และการอนุรักษ์ทรัพยากรน้ำและสิทธิในน้ำ ซึ่งทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องประสานสอดคล้องกันทุกมิติอย่างสมดุล สำหรับแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) มีการทบทวนแผนในทุก ๆ ๔ ปี ทั้งในส่วนน้ำแล้ง น้ำท่วม คุณภาพน้ำป่าต้นน้ำ เป็นการบูรณาการทำงานร่วมกันของหน่วยงานด้านน้ำมากกว่า ๕๐ หน่วยงาน ซึ่งแผนแม่บทแบ่งเป็น ๕ ด้าน ดังนี้

(๑) ด้านการจัดการน้ำอุปโภคบริโภค ทั้งการสร้างระบบประปาหมู่บ้าน การจัดหา น้ำสำรอง และการเพิ่มกำลังการผลิตน้ำประปา

(๒) ด้านการสร้างความมั่นคงของน้ำ ภาคการผลิต โดยการจัดหาน้ำในพื้นที่เกษตร การพัฒนาแหล่งเก็บกักน้ำ และการส่งเสริมการปลูกพืชการเกษตร

(๓) ด้านการจัดการน้ำในช่วงอุทกภัย โดยการปรับปรุงลำน้ำสายหลัก การจัดการพื้นที่ น้ำท่วม ลดน้ำหลาก และการปรับปรุงเขื่อน

(๔) ด้านการอนุรักษ์และฟื้นฟูระบบนิเวศทรัพยากรน้ำ โดยการฟื้นฟูป่าต้นน้ำ ลดการพังทลายของหน้าดิน พัฒนาระบบบำบัดน้ำเสีย และฟื้นฟูแม่น้ำ

(๕) ด้านการบริหารจัดการ การจัดทำแผนทุกระดับให้แล้วเสร็จ การจัดทำผังน้ำให้ครบ ทั้ง ๒๒ กลุ่มน้ำ

สำหรับการขับเคลื่อนแผนแม่บทด้านที่ ๑ น้ำสะอาดเพื่อการอุปโภคบริโภค เริ่มดำเนินการตามกลยุทธ์ ๔ ชั้น ได้แก่ ๑) การบำรุงรักษาและซ่อมแซมระบบประปา ๒) การพัฒนา ขยายเขตระบบประปา เพิ่มประสิทธิภาพน้ำประปา และน้ำต้นทุน ๓) การตรวจสอบคุณภาพน้ำ ทั้งคุณภาพน้ำประปา และแหล่งน้ำธรรมชาติ และ ๔) การบริหารจัดการน้ำร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกรมการบริหารกิจการประปา การจัดทำฐานข้อมูลประปาหมู่บ้าน โดยกลไกการทำแผนปฏิบัติการ เริ่มจากคณะอนุกรรมการทรัพยากรน้ำในแต่ละจังหวัด ส่งแผนปฏิบัติการไปยังคณะกรรมการลุ่มน้ำ เพื่อขอความเห็น จากนั้นส่งไปที่สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ และส่งให้คณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

(กนข.) ให้ความเห็นชอบและนำเสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้มีการบริหารจัดการจัดการน้ำตามช่วงฤดูฝนและฤดูแล้ง ได้กำหนดมาตรการรับมือฤดูฝนใน พ.ศ. ๒๕๖๖ แบ่งเป็น ๑๒ มาตรการ ก่อนจะมีการเพิ่ม ๓ มาตรการเพื่อรองรับสถานการณ์เอลนีโญ ได้แก่ ๑) การจัดสรรน้ำตามลำดับความสำคัญ ตามที่คณะกรรมการลุ่มน้ำจัดสรรน้ำไว้ ๙ กิจกรรม ๒) การควบคุมการเพาะปลูกข้าวนาปีต่อเนื่องในช่วงฤดูฝน โดยขอความร่วมมือเกษตรกรในพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง และ ๓) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำ ประหยัดน้ำ และลดการสูญเสียในทุภาคส่วน มีการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการน้ำส่วนหน้า รองรับสถานการณ์อุทกภัย ในพื้นที่หลัก ได้แก่ การตั้งศูนย์บริหารจัดการน้ำส่วนหน้าภาคกลางที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา การตั้งศูนย์บริหารจัดการน้ำส่วนหน้าภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่จังหวัดอุบลราชธานี และการตั้งศูนย์บริหารจัดการน้ำส่วนหน้าภาคใต้ที่จังหวัดยะลา เพื่อช่วยเหลือประชาชนให้ทันท่วงที รวมทั้งการเฝ้าระวังน้ำเค็มรุกกล้า แม่น้ำเจ้าพระยา แม่น้ำท่าจีน แม่น้ำแม่กลอง และแม่น้ำบางปะกง

สำหรับมาตรการรองรับฤดูแล้ง พ.ศ. ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ได้กำหนด ๙ มาตรการสำคัญ ประกอบด้วย ๑) การเฝ้าระวังและเตรียมจัดหาแหล่งน้ำสำรอง ๒) ปฏิบัติการเติมน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ๓) กำหนดแผนจัดสรรน้ำและพื้นที่เพาะปลูกพืชฤดูแล้ง ๔) การบริหารจัดการน้ำตามลำดับความสำคัญ ๕) การเพิ่มประสิทธิภาพการใช้น้ำและลดการสูญเสีย ๖) การเฝ้าระวังและแก้ไขปัญหาเรื่องคุณภาพน้ำ ๗) เสริมสร้างความเข้มแข็งด้านการบริหารจัดการน้ำของชุมชนและองค์กรผู้ใช้น้ำ ๘) สร้างการรับรู้ และประชาสัมพันธ์การแจ้งเตือนภัยแก่ประชาชน และ ๙) การติดตามและประเมินผลการดำเนินงาน

นอกจากนี้ สำนักงานสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้ดำเนินโครงการเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำเพื่อรองรับสถานการณ์ภัยแล้ง พ.ศ. ๒๕๖๗ โดยกำหนดแผนงานเพิ่มเติม ได้แก่ ๑) การซ่อมแซมและปรับปรุงอาคารชลศาสตร์ เช่น ซ่อมแซมพนังกันน้ำ ซ่อมแซมฝาย ปรับปรุงอาคารระบายน้ำ เป็นต้น ๒) การสร้างความมั่นคงด้านน้ำอุปโภคบริโภค การสร้างและปรับปรุงบ่อน้ำบาดาล การสร้างระบบประปา ๓) การเพิ่มปริมาณน้ำต้นทุนเพื่อรองรับสถานการณ์ภัยแล้ง โดยการขุดลอกห้วยหนอง คลอง บึง การสร้างแหล่งน้ำใหม่และการสร้างธนาคารน้ำใต้ดิน และ ๔) การเตรียมความพร้อมด้านเครื่องมือเครื่องจักร

สำหรับปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการดำเนินงานของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ มีดังนี้

(๑) ปัญหาการคัดค้านโครงการขนาดใหญ่-ขนาดกลาง จนไม่สามารถขับเคลื่อนได้ แนวทางแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น คือ การสร้างการรับรู้ ความเข้าใจ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย

(๒) ปัญหางบประมาณที่มีจำกัด ทำให้ไม่สามารถดำเนินโครงการตามแผนแม่บทได้ แนวทางแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น คือ การพิจารณางบประมาณจากช่องทางอื่นเพิ่มเติม เช่น เงินกู้และงบเหลือจ่าย เพื่อมาช่วยสนับสนุนโครงการที่มีความสำคัญ

(๓) ปัญหาความล่าช้าในการขับเคลื่อนโครงการต่าง ๆ ที่ต้องผ่านการพิจารณากฎหมายหลายฉบับ แนวทางแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น คือ ให้ร่วมดำเนินการกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่กระบวนการเริ่มโครงการ

(๔) ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศที่ทำให้การบริหารจัดการน้ำมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้น แนวทางการแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น คือ ศึกษาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและนำปัจจัยดังกล่าวมาใช้ในการคาดการณ์และวางแผนบริหารจัดการน้ำ

(๕) ปัญหาระบบคาดการณ์หรือพยากรณ์ที่ต้องพัฒนาให้มีความแม่นยำ รวมทั้งการสื่อสาร และประชาสัมพันธ์ในเรื่องการเตือนภัยให้สามารถเข้าถึงประชาชนได้ยิ่งขึ้น

๒.๓.๕ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาภัยแล้ง แผนป้องกัน และแก้ไขปัญหาภัยแล้งและฝนทิ้งช่วง

คณะกรรมการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ประกอบด้วย ผู้แทนจากกรมฝนหลวงและการบินเกษตร และผู้แทนจากกรมส่งเสริมการเกษตร สรุปลงสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากกรมฝนหลวงและการบินเกษตรได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า การคาดการณ์ภาวะเอลนีโญและภาวะลานีญาใน พ.ศ. ๒๕๖๗ พบว่า ภาวะเอลนีโญที่กำลังรุนแรงขณะนี้ มีแนวโน้มอ่อนกำลังลงและจะเข้าสู่ภาวะปกติในเดือนพฤษภาคมและเปลี่ยนเข้าสู่ภาวะลานีญาในช่วงกลางปี ๒๕๖๗ ส่งผลกระทบให้ประเทศไทยมีสภาพอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป จากแผนที่ที่แสดงอุณหภูมิผิวน้ำทะเลทั่วโลก ในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๗ ประเทศไทยอยู่บริเวณน้ำทะเลที่มีมวลอากาศเย็น มีมวลอากาศแห้งและชื้นบางช่วง ส่งผลให้ประเทศไทยมีปริมาณฝนตกน้อย และทางฝั่งทะเลอันดามันจะมีอุณหภูมิผิวน้ำทะเลที่เปลี่ยนแปลงไปเป็นมวลอากาศร้อนชื้น ซึ่งมวลอากาศร้อนชื้นนี้จะถูกพัดพาเข้าสู่ประเทศไทยโดยลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ จึงคาดการณ์ได้ว่าประเทศไทยจะมีปริมาณน้ำฝนเพิ่มมากขึ้นกว่าปีที่แล้ว

ภาวะเอลนีโญและภาวะลานีญาจะมีผลต่อการปฏิบัติการฝนหลวง ภาวะเอลนีโญ ส่งผลให้มีปริมาณฝนตกน้อย สืบเนื่องมาจากความชื้นหรือน้ำในชั้นบรรยากาศ และพลังงานที่ทำให้เกิดเมฆ และฝนมีน้อย ซึ่งต่างจากภาวะลานีญาที่มีความชื้นในชั้นบรรยากาศมากและเกิดเมฆฝนได้ง่ายกว่า กรมฝนหลวงและการบินเกษตร จึงได้วางแนวทางปฏิบัติการฝนหลวงในภาวะเอลนีโญไว้ ๒ แนวทาง ได้แก่ ๑) เน้นการปฏิบัติตามตำราฝนหลวงพระราชทาน โดยเฉพาะในขั้นตอนที่ ๒ คือ เลี้ยงให้อ้วน หมายถึง การเพิ่มพลังงานให้กับระบบการเจริญเติบโตของเมฆ ซึ่งจะทำให้เกิดกระแสอากาศไหลขึ้นในก้อนเมฆมากกว่าที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ทำให้เมฆเจริญเติบโตได้ดีแม้อยู่ในภาวะที่มีความชื้นและพลังงานน้อย เพราะปรากฏการณ์เอลนีโญ และ ๒) การระดมสรรพกำลังคนและอากาศยานในการปฏิบัติการฝนหลวงในพื้นที่ที่มีศักยภาพ ซึ่งประเมินแล้วสามารถทำฝนหลวงได้ รวมทั้งในพื้นที่แห้งแล้งมาก เพื่อเป็นการเพิ่มปริมาณน้ำฝนให้กระจายตัวอย่างทั่วถึงและมีปริมาณน้ำฝนที่มากขึ้น

สำหรับการดำเนินการปฏิบัติการฝนหลวงใน พ.ศ. ๒๕๖๖ ตั้งแต่วันที่ ๑ กันยายน-๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ กรมฝนหลวงและการบินเกษตรได้เปิดหน่วยปฏิบัติการฝนหลวงทั้งสิ้น ๑๑ หน่วยปฏิบัติการ ครอบคลุมทั่วประเทศไทย โดยการปฏิบัติการฝนหลวงมี ๖ ขั้นตอน ได้แก่ ๑) ก่อทวน การก่อให้เกิดเมฆ ๒) เลี้ยงให้อ้วน เป็นการเร่งการเจริญเติบโตของเมฆและเม็ดน้ำในก้อนเมฆ ๓) โจมตีแบบแซนด์วิช เป็นการเร่งให้เมฆตกเป็นฝน ๔) เสริมการโจมตี เป็นการทำให้ฝนตกถึงพื้นดินมากขึ้น ๕) โจมตีเมฆเย็น เป็นการทำให้เกิดผลึกน้ำแข็งและรวมตัวกันเป็นเมฆใหญ่แล้วตกลงมาละลายกลายเป็นน้ำฝน และ ๖) การโจมตีแบบซูเปอร์แซนด์วิช เป็นการดำเนินการในขั้นตอนที่ ๓ ขั้นตอนที่ ๔ และขั้นตอนที่ ๕ พร้อมกัน เพื่อบังคับให้ปริมาณน้ำในก้อนเมฆตกลงมาเป็นฝนให้มากที่สุด ซึ่งจะเน้นปฏิบัติการขั้นที่ ๒ และขั้นที่ ๓ เป็นหลัก สำหรับผลการปฏิบัติการฝนหลวง มีพื้นที่ฝนตกจากการปฏิบัติการฝนหลวงทั้งสิ้น ๔๘๘,๘๑๗ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๕๓ จากพื้นที่ฝนตกทั่วประเทศ และคิดเป็นปริมาณน้ำฝนจากปฏิบัติการฝนหลวง ๓,๔๔๐ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือคิดเป็นร้อยละ ๕๔ จากปริมาณน้ำฝนทั้งหมด

ด้านปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการของกรมฝนหลวงและการบินเกษตรพบว่า อากาศยานที่เหมาะสมต่อการปฏิบัติงานอย่างมีประสิทธิภาพมีจำนวนไม่เพียงพอ งบประมาณที่ได้รับค่อนข้างจำกัดไม่เพียงพอต่อการดำเนินงาน อีกทั้งต้องสนับสนุนภารกิจในการแก้ไขปัญหาหมอกควันและไฟป่า ตลอดจนปัญหาพายุลูกเห็บ

ผู้แทนจากกรมส่งเสริมการเกษตรได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า ได้มีการเตรียมความพร้อมรับมือสถานการณ์เอลนีโญและภัยแล้งใน พ.ศ. ๒๕๖๗ โดยเริ่มจากการเก็บข้อมูลสถานการณ์น้ำร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง การคาดการณ์และประเมินพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งทั้งในเขตชลประทานและนอกเขตชลประทาน จำนวน ๑๖.๕๑ ล้านไร่ พร้อมกับประเมินความเสี่ยงขาดแคลนน้ำและผลกระทบต่อพื้นที่เพาะปลูกพืชต่าง ๆ โดยกรมส่งเสริมการเกษตรรับผิดชอบดูแลไม้ยืนต้น ไม้ผล และพืชมูลค่าสูงหรือพืชเศรษฐกิจ เช่น พื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมัน ๖.๒๕ ล้านไร่ พื้นที่ปลูกมันสำปะหลัง ๙.๗๓ ล้านไร่ และพื้นที่ปลูกอ้อยโรงงาน ๑๑.๔ ล้านไร่ ไม่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งมากเพราะเป็นพืชทนแล้ง ไม้ยืนต้นที่เป็นไม้ผลมีพื้นที่เสี่ยงได้รับความเสียหายจากการขาดแคลนน้ำ จึงต้องเตรียมการให้ความช่วยเหลือ ส่วนกล้วยไม้ซึ่งเป็นพืชมูลค่าสูงประเมินความเสี่ยงแล้วต้องเฝ้าระวังน้ำเค็มรุกกล้าใน ๙ จังหวัดภาคกลางและภาคตะวันออก และการปลูกข้าวทั้งในส่วนของข้าวนาปีและข้าวนาปรัง ได้รับผลกระทบอย่างมากและจำเป็นต้องมีแผนการดำเนินงานช่วยเหลือ เป็นต้น

การวิเคราะห์ข้อมูลและประเมินความเสี่ยงในเบื้องต้น นำไปสู่การจัดทำแผนงานหรือโครงการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง พ.ศ. ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ในระยะเวลาดำเนินการระหว่างวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖-๓๐ กันยายน ๒๕๖๗ โดยกำหนดเป็น ๔ แผนงาน ๑๔ โครงการ และขอสนับสนุนงบกลางรวม ๗,๗๗๔.๘๘๙ ล้านบาท ซึ่งสรุปรายละเอียดแต่ละแผนงาน ดังนี้

(๑) แผนงานการส่งเสริมการปลูกพืชทดแทนและอาชีพทางเลือก (๓,๑๕๘ ล้านบาท) ประกอบด้วย ๕ โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริมการจัดการพื้นที่เพื่อรองรับผลกระทบจากภัยแล้ง โดยโอนเงินสนับสนุนให้เกษตรกรปลูกพืชทดแทนและบริหารจัดการผลผลิตตามปริมาณของน้ำในอัตรา ๒,๐๐๐ บาทต่อไร่ รายละเอียดไม่เกิน ๑๕ ไร่ เช่น การปลูกข้าวโพดสำหรับเลี้ยงสัตว์และพืชที่อายุเก็บเกี่ยวไม่เกิน ๑๒๐ วัน จำพวกพืชตระกูลถั่ว พืชผัก เป็นต้น ซึ่งมีการสำรวจความต้องการและจัดหาตลาดรับซื้อไว้แล้ว โครงการฝึกอาชีพเพื่อลดความเสี่ยงจากภัยแล้งด้านการเกษตร โดยการฝึกอาชีพเสริม หรืออาชีพทางเลือกที่ใช้ปริมาณน้ำน้อย เช่น การเพาะถั่วงอก การเพาะเห็ด การเลี้ยงแมลงเศรษฐกิจ การซ่อมเครื่องจักรกล เป็นต้น โครงการส่งเสริมการผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง โดยการรวมกลุ่มเกษตรกรและสนับสนุนปัจจัยการผลิตปุ๋ยอินทรีย์ โครงการฝึกอบรมส่งเสริมการปลูกพืชระยะสั้นใช้น้ำน้อย โดยอบรมเชิงปฏิบัติการการให้น้ำพืชระบบน้ำหยด และโครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรอย่างยั่งยืน โดยการสนับสนุนเงินทุนและการให้สินเชื่อเกษตรกรที่ปลูกพืชใช้น้ำน้อยและทำอาชีพเสริม

(๒) แผนงานสร้างรายได้ หรือลดภาระค่าใช้จ่าย หรืออื่น ๆ ในพื้นที่ที่ไม่สามารถเพาะปลูกได้ (๑,๐๔๔ ล้านบาท) ประกอบด้วย ๓ โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีกเพื่อลดค่าใช้จ่ายในครัวเรือน โดยส่งเสริมการเลี้ยงสัตว์ปีก ได้แก่ ไก่พื้นเมือง ไก่ไข่ เป็ดเทศ และเป็ดไข่ โครงการส่งเสริมการเลี้ยงปลาในกระชังบ่ เพื่อสนับสนุนการเลี้ยงปลา และโครงการช่วยเหลือด้านหนี้สินสมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร โดยการชดเชยดอกเบี้ยให้แก่สมาชิกสหกรณ์และกลุ่มเกษตรกร ที่มีต้นเงินกู้ไม่เกิน ๓๐๐,๐๐๐ บาท อัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๓ ในระยะเวลา ๑ ปี

(๓) แผนงานเพิ่มน้ำต้นทุนเพื่อการเกษตรและอุปโภคบริโภคในครัวเรือน (๓,๕๗๘ ล้านบาท) ประกอบด้วย ๔ โครงการ ได้แก่ โครงการสนับสนุนการบริหารจัดการน้ำชลประทาน โดยเพิ่มแหล่งเก็บกักน้ำต้นทุน ตลอดจนงานซ่อมแซม งานขุดลอก และการบำรุงรักษาและจัดส่งน้ำ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดิน โดยดำเนินการก่อสร้างแหล่งน้ำขุดสระเก็บน้ำ ขุดบ่อบาดาล โครงการส่งเสริมและพัฒนาอาชีพการเกษตรให้สมาชิกสถาบันเกษตรกรอย่างยั่งยืน โดยสนับสนุนเงินทุนให้สมาชิกสหกรณ์เพื่อนำไปพัฒนาแหล่งน้ำ และโครงการบริหารจัดการเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติการฝนหลวงสู้ภัยแล้ง

และเอลนีโญ เป็นการบริหารจัดการร่วมกับกรมฝนหลวงและการบินเกษตรในการเพิ่มประสิทธิภาพการปฏิบัติการฝนหลวง

(๔) แผนงานเพื่อเตรียมการในช่วงฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๖๗ และในระยะต่อไป (๑๔๓ ล้านบาท) ประกอบด้วย ๒ โครงการ ได้แก่ โครงการส่งเสริมการปลูกข้าวโดยวิธีเปียกสลับแห้งเพื่อการประหยัดน้ำ ฤดูการผลิต พ.ศ. ๒๕๖๖/๒๕๖๗ โดยสนับสนุนเมล็ดพันธุ์ข้าวให้แก่เกษตรกร และส่งเสริมการจัดตั้งกลุ่มผู้ผลิตปุ๋ยอินทรีย์คุณภาพสูง และโครงการผลิตขยายเมล็ดพันธุ์พืชตระกูลถั่ว โดยกรมส่งเสริมการเกษตรทำงานร่วมกับกรมวิชาการในการสนับสนุนการผลิต ขยาย และกระจายพันธุ์พืชตระกูลถั่ว (ถั่วลิสงและถั่วเขียว) เพราะเป็นพืชใช้น้ำน้อยและเป็นที่ต้องการของตลาด กรมส่งเสริมการเกษตรนอกจากสนับสนุนการปลูกพืชตระกูลถั่วแล้ว ยังจัดหาตลาดไว้รองรับการผลิต เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปตามนโยบาย “ตลาดนำนวัตกรรมเสริม เพิ่มรายได้”

อย่างไรก็ดี แม้จะมีการเตรียมแผนงานและโครงการเพื่อรับมือกับสถานการณ์ภัยแล้งแล้ว ยังคงประสบปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ เนื่องจากสภาพอากาศมีการเปลี่ยนแปลงผันผวนมาก การวางแผนงานต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์ การวางแผนการเพาะปลูกในฤดูแล้งต้องปรับเปลี่ยนไปตามสถานการณ์น้ำ มีการจัดทำแผนการเพาะปลูกทั้งประเทศ โดยกำหนดพื้นที่เพาะปลูกทั้งสิ้น ๑๐.๖๖ ล้านไร่ มีการเพาะปลูกไปแล้ว ๘.๑๑ ล้านไร่ ซึ่งเป็นไปตามแผนงาน แต่ถ้าพิจารณาเฉพาะพื้นที่ในเขตชลประทานโดยเฉพาะในบริเวณลุ่มน้ำเจ้าพระยา ตามแผนการเพาะปลูกกำหนดพื้นที่เพาะปลูกไว้ ๓.๑๖ ล้านไร่ แต่มีการใช้พื้นที่ไปแล้ว ๔.๘๒ ล้านไร่ ซึ่งอาจมีปัญหาในการจัดสรรน้ำได้

๒.๓.๖ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาภัยแล้ง และสถานการณ์ปัญหาฝุ่นละอองขนาดเล็ก (PM2.5) ที่ส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศไทย และที่อาจเกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

คณะกรรมการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเชิญผู้แทนจากกรมควบคุมมลพิษเข้าร่วมหารือ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากกรมควบคุมมลพิษได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า สถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 เป็นปัญหาที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับภาวะเอลนีโญ เนื่องจากภาวะเอลนีโญทำให้สภาพภูมิอากาศมีอุณหภูมิสูงขึ้น และมีปริมาณฝนตกน้อยกว่าปกติ รวมทั้งปัจจัยจากการเผาไหม้ของยานพาหนะ ไฟป่า และการเผาในพื้นที่การเกษตร ล้วนแต่ส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 รุนแรงยิ่งขึ้น จากการคาดการณ์ปรากฏการณ์เอนโซ (ENSO) พบว่า ในช่วงเดือนมกราคม-กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๗ ปรากฏการณ์เอนโซ จะอยู่ในภาวะเอลนีโญไปจนถึงเดือนพฤษภาคม สอดคล้องกับสถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 ที่มีความรุนแรงขึ้น และมีค่าเฉลี่ย PM2.5 เกินค่ามาตรฐานตั้งแต่ช่วงเดือนต้นเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๗ ในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑล ในเดือนมกราคม พ.ศ. ๒๕๖๕-๒๕๖๗ มีค่าเฉลี่ย PM2.5 สูงขึ้น โดยแหล่งกำเนิดฝุ่น PM2.5 ในพื้นที่กรุงเทพมหานครส่วนใหญ่มาจากรถยนต์ดีเซล คิดเป็นร้อยละ ๕๗ มาจากฝุ่นทุติยภูมิหรือเกิดจากปฏิกิริยาทางเคมีของสารพิษในชั้นบรรยากาศ คิดเป็นร้อยละ ๑๖ มาจากการเผาไหม้ชีวมวล คิดเป็นร้อยละ ๑๕ และมาจากรถยนต์เบนซิน คิดเป็นร้อยละ ๘ เช่นเดียวกับสถานการณ์ฝุ่นละออง PM2.5 ในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งมีค่าเฉลี่ยสูงขึ้นเช่นกัน แต่มีจำนวนจุดความร้อน (Hotspot) ลดลง

สำหรับการแก้ไขปัญหาฝุ่นละออง PM2.5 ใน พ.ศ. ๒๕๖๗ ได้กำหนดมาตรการแก้ไขปัญหาแบ่งตามเขตพื้นที่โดยมีพื้นที่มุ่งเป้า ซึ่งเป็นพื้นที่เฝ้าระวังและป้องกันเข้มงวด ดังนี้

(๑) พื้นที่ ๑๑ ป่าอนุรักษ์ ๑๐ ป่าสงวนแห่งชาติ ดำเนินการโดยใช้กลยุทธ์การตรึงพื้นที่ที่มีการวางแผนระยะเตรียมการเฝ้าระวังและตรวจสอบไฟป่า การจัดทำแผนที่เก็บของป่า แผนที่เลี้ยงปศุสัตว์

และแผนบริหารจัดการเชื้อเพลิงในพื้นที่ มีการวางแผนระยะเฉื่อยเหตุ โดยควบคุมการรูกเข้าป่า ตั้งจุดตรวจจุดสกัด จุดเฝ้าระวังการเข้าออกของประชาชนในพื้นที่ป่า และการลาดตระเวน

(๒) พื้นที่เกษตรที่เผาไหม้ มีการวางแผนในระยะเตรียมการ โดยกำหนดแนวทางการบริหารจัดการเชื้อเพลิงในพื้นที่เกษตร การจัดทำข้อมูลเกษตรกรและจำนวนพื้นที่ การกำหนดเงื่อนไขการเผา และการประกาศให้ประชาชนรับรู้ การใช้ระบบบริหารการเผาในที่โล่ง หรือ Burn Check ในการประมวลผล "เช็คก่อนเผา เราต้องช่วยกัน" ตามนโยบาย ชิง เก็บ ลดเผา มีการส่งเสริมให้เกษตรกรปลอดการเผาในพื้นที่ไร่อ้อย โดยการสนับสนุนเครื่องจักรกลให้เกษตรกรเก็บเกี่ยวได้ ไม่รับอ้อยไฟไหม้ ส่วนในพื้นที่นาข้าว มีการบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสม และสนับสนุนเครื่องอัดฟาง เครื่องไถกลบ รวมทั้งการบริหารจัดการเศษวัสดุเหลือใช้ทางการเกษตร โดยเฉพาะพื้นที่เกษตรรอบโรงไฟฟ้าชีวมวลในรัศมี ๕๐ กิโลเมตร และการแปรรูปสร้างมูลค่าเพิ่ม สำหรับระยะเฉื่อยเหตุ ต้องมีการบริหารจัดการไฟตามข้อตกลงที่กำหนดในระยะเตรียมการ เกษตรกรที่จำเป็นต้องเผาให้ขออนุญาตฝ่ายปกครอง หรือกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นก่อนเผา เมื่ออนุญาตให้เผาจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ มีการกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด และประมวลผลผ่านระบบบริหารการเผาในที่โล่ง (Burn Check)

(๓) พื้นที่เขตเมือง มีการวางแผนในระยะเตรียมการ โดยการให้ผู้ค้าน้ำมันนำน้ำมันดีเซลกัมมะถันต่ำมาจำหน่ายในราคาเท่ากับน้ำมันดีเซลปกติ ก่อนการประกาศบังคับใช้มาตรฐานน้ำมัน Euro 5 การให้บริการประชาชนตรวจเช็คสภาพเครื่องยนต์ เปลี่ยนถ่ายน้ำมันเครื่อง ลดค่าน้ำมันเครื่อง ค่าแรง และค่าอะไหล่ ตลอดจนการแจ้งโรงงานควบคุมการผลิตและตรวจสอบการทำงานระบบบำบัดมลพิษทางอากาศให้มีประสิทธิภาพ สำหรับระยะเฉื่อยเหตุ มีการเพิ่มจุดตรวจสอบและตรวจจับควันดำให้ครอบคลุมพื้นที่วิกฤต การเข้มงวดในวินัยจราจรและการบังคับใช้อัตราโทษสูงสุด การเข้มงวดกับการตรวจสภาพรถยนต์ประจำปี การเร่งคืนผิวจราจรจากการก่อสร้างและการตรวจกำกับโรงงานทุกแห่งที่มีความเสี่ยงสูงในการปล่อยฝุ่นละออง อาจต้องเหลื่อมเวลาการผลิต ลดหรือหยุดการผลิตชั่วคราวในช่วงที่ค่า PM2.5 อยู่ในภาวะวิกฤต

นอกจากนี้ ได้มีการปรับปรุงค่ามาตรฐานฝุ่นละออง PM2.5 จากเดิมค่าเฉลี่ยมาตรฐานต้องไม่เกิน ๕๐ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร เปลี่ยนเป็นค่าเฉลี่ยไม่เกิน ๓๗.๕ ไมโครกรัมต่อลูกบาศก์เมตร และเพิ่มค่าดัชนีคุณภาพอากาศให้เข้มข้น เพื่อให้ระบบแจ้งเตือนมีประสิทธิภาพและแจ้งเตือนได้รวดเร็ว และเป็นการยกระดับมาตรฐานคุณภาพอากาศของประเทศ

๒.๓.๗ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแผนการดำเนินงานด้านการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศของประเทศทั้งระยะสั้น ระยะกลางและระยะยาว ตลอดจนการบูรณาการร่วมกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเชิญผู้แทนจากกรมเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมเข้าร่วมหารือ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากกรมเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อมได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า กรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม มีการจัดทำนโยบายและแผนการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ โดยบูรณาการแผนงานทั้ง ๓ ระดับ ได้แก่ แผนระดับที่ ๑ ยุทธศาสตร์ชาติ พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐ ด้านการสร้างการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม รวมถึงการสร้างการเติบโตอย่างยั่งยืน โดยลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก การลงทุนที่เป็นมิตรต่อสภาพอากาศ แผนระดับที่ ๒ แผนการปฏิรูปประเทศ การจัดทำร่างพระราชบัญญัติการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ พ.ศ. ระบบฐานข้อมูลการปล่อยก๊าซเรือนกระจก รวมทั้งแนวทางในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๑๓

และแผนระดับที่ ๓ เป็นการจัดทำแผนแม่บทรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพอากาศ ซึ่งเป็นภารกิจหลักของกรมการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและสิ่งแวดล้อม โดยมีการจัดทำแผนปฏิบัติการลดก๊าซเรือนกระจก (NDC Action Plan) โดยมีเป้าหมายลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงร้อยละ ๓๐-๔๐ และแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ (National Adaptation Plan: NAP) ซึ่งเป็นแผนบูรณาการทั้ง ๖ สาขา ภายใต้แนวคิดที่ว่า ประเทศไทยมีภูมิคุ้มกันและสามารถปรับตัวจากผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เพื่อมุ่งสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

สำหรับแผนการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศแห่งชาติ (National Adaptation Plan : NAP) มีการดำเนินงาน ๖ ด้าน ได้แก่

(๑) ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อเพิ่มความมั่นคงของน้ำ ประกอบด้วย แนวทางที่ ๑ การจัดการพื้นที่ต้นน้ำ โดยการอนุรักษ์ป่าต้นน้ำ และป้องกันการพังทลายของดิน แนวทางที่ ๒ การจัดการพื้นที่กลางน้ำ โดยแยกเป็นแนวทางจัดการพื้นที่กลางน้ำและท้ายน้ำในการจัดการอุทกภัย และการจัดการพื้นที่กลางน้ำและท้ายน้ำในการจัดการภัยแล้ง แนวทางที่ ๓ การจัดการพื้นที่ท้ายน้ำ เป็นการจัดการปัญหาการรุกคืบของน้ำเค็ม การสร้างและปรับปรุงประตูระบายน้ำ และแนวทางที่ ๔ กลไกสนับสนุนการจัดการน้ำ โดยการจัดทำแนวทางการปรับตัวโดยอาศัยระบบนิเวศ (Ecosystem-based Adaptation: EbA) เข้ามาเป็นเครื่องมือในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำอย่างยั่งยืน โดยเน้นการใช้ความหลากหลายทางชีวภาพและประโยชน์ต่าง ๆ จากระบบนิเวศ

(๒) ด้านการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร ประกอบด้วย แนวทางที่ ๑ การจัดการพื้นที่เพาะปลูกพืช โดยการปรับปรุงพันธุกรรมพืช การปลูกพืชใช้น้ำน้อยในฤดูแล้ง การปลูกพืชทดแทน รวมทั้งการปลูกพืชหมุนเวียน แนวทางที่ ๒ การจัดการพื้นที่ปศุสัตว์ ทั้งการปรับปรุงโรงเรือนเลี้ยงสัตว์ และพัฒนาระบบควบคุม ป้องกัน และบำบัดโรคสัตว์ แนวทางที่ ๓ การจัดการพื้นที่ทำการประมง และเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และแนวทางที่ ๔ กลไกสนับสนุนด้านการเกษตรและความมั่นคงทางอาหาร โดยการจัดทำแผนที่เกษตรเสี่ยงภัย การพัฒนากลไกการเตือนภัยและรายงานสถานการณ์ทางการเกษตร

(๓) ด้านการสาธารณสุข ประกอบด้วย แนวทางที่ ๑ การป้องกันผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศต่อสุขภาพ โดยเฉพาะการป้องกันและดูแลสุขภาพบุคคลในกลุ่มเสี่ยง และพัฒนาระบบบริการสาธารณสุข และแนวทางที่ ๒ กลไกสนับสนุนด้านสาธารณสุข โดยการเตรียมแผนฉุกเฉินด้านการป้องกันผลกระทบต่อสุขภาพและพัฒนาโครงสร้างของสถานบริการสาธารณสุข

(๔) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ ประกอบด้วย แนวทางที่ ๑ การจัดการระบบนิเวศบนบก โดยลดการบุกรุกทำลายป่า พร้อมกับสนับสนุนการปลูกป่าและเพิ่มพื้นที่ป่า แนวทางที่ ๒ การจัดการพื้นที่ชุ่มน้ำ โดยฟื้นฟูพื้นที่ชุ่มน้ำเพื่อเป็นพื้นที่รองรับน้ำ ป้องกันก้นน้ำท่วม และการจัดการความเสี่ยงเกิดไฟป่าในพื้นที่ป่าพรุ แนวทางที่ ๓ การจัดการระบบนิเวศทางทะเลและชายฝั่ง โดยการฟื้นฟูระบบนิเวศทางทะเลและป้องกันผลกระทบจากคลื่นพายุซัดฝั่ง และแนวทางที่ ๔ กลไกสนับสนุนการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและความหลากหลายทางชีวภาพ โดยส่งเสริมและพัฒนาชุมชนที่มีวิถีชีวิตเชิงนิเวศ

(๕) ด้านการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วย แนวทางที่ ๑ การจัดการมหานครและเมืองขนาดใหญ่ โดยการพัฒนาการใช้ประโยชน์ที่ดินแบบผสมผสาน การพัฒนาพื้นที่สีเขียวอเนกประโยชน์ และหาแนวทางรับมือกับปรากฏการณ์เกาะความร้อน แนวทางที่ ๒ การจัดการเมืองขนาดเล็กและชุมชน โดยการจัดทำผังเมืองเฉพาะเพื่อการปรับตัวต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศ และแนวทางที่ ๓ กลไกสนับสนุนการจัดการด้านการตั้งถิ่นฐานและความมั่นคงของมนุษย์ โดยการนำแนวคิดสถาปัตยกรรมที่สอดคล้องกับสภาพอากาศมาใช้ และสนับสนุนธุรกิจการประกันภัยด้านภูมิอากาศ

(๖) ด้านการท่องเที่ยว ประกอบด้วย แนวทางที่ ๑ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติ โดยการปรับปรุงการท่องเที่ยว การจัดการการท่องเที่ยวทางทะเล และการกำหนดรูปแบบการท่องเที่ยวในพื้นที่เสี่ยง แนวทางที่ ๒ การจัดการแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น โดยการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบป้องกันน้ำท่วม และแนวทางที่ ๓ กลไกสนับสนุนด้านการท่องเที่ยว โดยการจัดทำแผนบริหารความเสี่ยงในแหล่งท่องเที่ยว และส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบที่หลากหลาย พร้อมกับการเพิ่มความสามารถของผู้ประกอบการท่องเที่ยว

๒.๓.๘ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับการเตรียมความพร้อมรับมือกับปัญหาภัยแล้ง การบริหารจัดการน้ำ การสำรวจน้ำใต้ดินและการเติมน้ำใต้ดิน

คณะกรรมการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเชิญผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาลเข้าร่วมหารือ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า หลักการและวิธีการสำรวจแหล่งน้ำบาดาล มีดังนี้

(๑) การวิเคราะห์ข้อมูล โดยรวบรวมข้อมูลเดิมเพื่อวิเคราะห์และจัดเตรียมข้อมูล ได้แก่ ข้อมูลบ่อน้ำบาดาล (Records of wells) ข้อมูลชั้นดินชั้นหิน (Drilled Logs of wells) แผนที่ภูมิประเทศ (Topographic Maps) แผนที่ธรณีวิทยา (Geologic Maps) แผนที่อุทกธรณีวิทยา (Hydrogeologic Maps) แผนที่น้ำบาดาล (Groundwater Availability Map) ภาพถ่ายทางอากาศ ภาพถ่ายดาวเทียม (Aerial photographs /Satellite images)

(๒) การสำรวจภาคสนาม หรือการสำรวจบนผิวดิน (Surface Investigation) ประกอบด้วย (๑) การสำรวจลักษณะภูมิประเทศ การสำรวจเส้นทางคมนาคมและพื้นที่ที่จะทำการพัฒนา เช่น สภาพหมู่บ้าน ประชากร เป็นต้น (๒) การสำรวจทางธรณีวิทยา โดยการสำรวจตำแหน่งทิศทางการวางตัวของโครงสร้างทางธรณีวิทยา ได้แก่ โครงสร้างรอยเลื่อน รอยแตกต่าง ๆ การเอียงเทของชั้นหิน (๓) การสำรวจทางอุทกธรณีวิทยา โดยการสำรวจบ่อน้ำบาดาลที่มีอยู่ในพื้นที่ การวัดระดับน้ำบาดาล การเก็บตัวอย่างน้ำเพื่อตรวจสอบคุณภาพน้ำเบื้องต้น การตรวจสอบทิศทางการไหลของน้ำบาดาล และ (๔) การสำรวจทางธรณีฟิสิกส์ โดยการวัดค่าความแตกต่างทางกายภาพของสิ่งที่อยู่ใต้ดิน โดยใช้คุณสมบัติทางฟิสิกส์ เพื่อหาพื้นที่ที่เหมาะสมในการกำหนดจุดเจาะบ่อน้ำบาดาล โดยการสำรวจธรณีฟิสิกส์บนผิวดินสามารถทำได้ ๕ วิธี ได้แก่ (๑) วิธีการวัดค่าความต้านทานไฟฟ้า (Resistivity Method) ซึ่งมีทั้งรูปแบบ ๑ มิติ แบบ ๒ มิติ และแบบ ๓ มิติ โดยกรมทรัพยากรน้ำบาดาล เลือกใช้แบบ ๑ มิติ เพราะสามารถกำหนดขอบเขตของชั้นหินในความลึกต่าง ๆ และใช้เวลาสำรวจน้อยกว่าวิธีอื่น (๒) วิธีการวัดคลื่นแม่เหล็กไฟฟ้า (Electromagnetic Method) (๓) วิธีการวัดค่าสนามแม่เหล็ก (Magnetic Method) (๔) วิธีการตรวจวัดแรงโน้มถ่วง (Gravity Method) และ (๕) วิธีการวัดคลื่นไหวสะเทือนแบบหักเห (Seismic Refraction Method) โดยวิธีการสำรวจธรณีฟิสิกส์ ทั้ง ๕ วิธี เป็นการวัดคุณสมบัติด้านความนำไฟฟ้า ความต้านทานไฟฟ้า ความหนาแน่นและความยืดหยุ่นของชั้นดินชั้นหินใต้ผิวดิน เพื่อให้กำหนดจุดเจาะและความลึกที่เหมาะสมได้

(๓) การคัดเลือกสถานที่ เมื่อผ่านการวิเคราะห์ข้อมูลและแปลความหมายแล้วจะสามารถบอกถึงผลการสำรวจชนิดของชั้นน้ำบาดาล เช่น เป็นชั้นกรวดทราย หรือเป็นหินแข็งที่มีรอยแตกความลึกของชั้นน้ำบาดาล คุณภาพน้ำ กำหนดประเภทของเครื่องจักรเจาะบ่อที่เหมาะสมกับชั้นน้ำบาดาลได้ และสรุปผลการสำรวจเพื่อกำหนดสถานที่จุดเจาะที่เหมาะสมได้ ทำให้ประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย เป็นต้น

(๔) การเจาะสำรวจน้ำบาดาลและวิเคราะห์ชั้นดินชั้นหิน มีการใช้เทคโนโลยีการเจาะสำรวจน้ำบาดาลที่สามารถพิสูจน์ผลการสำรวจธรณีวิทยา อุทกธรณีวิทยาและการสำรวจธรณีฟิสิกส์

สำหรับการศึกษาชั้นน้ำบาดาลใหม่ ๆ และใช้เป็นข้อมูลในการกำหนดความลึกบ่อสังเกตการณ์และบ่อผลิต รวมทั้งกำหนดชนิดของเครื่องเจาะและวิธีการเจาะให้เหมาะสมกับสภาพธรณีวิทยา ซึ่งในปัจจุบัน กรมทรัพยากรน้ำบาดาล มีชุดเจาะบ่อน้ำบาดาลที่มีสมรรถนะและประสิทธิภาพสูง สามารถเจาะสำรวจความลึกได้ตั้งแต่ ๒๐๐ ถึง ๑,๐๐๐ เมตร โดยพื้นที่ที่รองรับด้วยหินร่วนจะใช้ชุดเจาะบ่อน้ำบาดาลระบบแบบน้ำโคลนเครื่องเจาะหมุนตรง (Direct Rotary Rig) และชุดเจาะบ่อน้ำบาดาลระบบแบบน้ำโคลนเครื่องเจาะหมุนดัดกลับ (Reverse Rotary Circulation Rig) แต่ถ้าพื้นที่ที่รองรับด้วยหินแข็ง จะใช้ชุดเจาะบ่อน้ำบาดาลระบบเจาะแบบหมุนอัดตรง ร่วมกับระบบการเจาะแบบกระแทกด้วยแรงลม (Down The Hole หรือ Hammer Drill) และใช้ชุดเจาะเก็บตัวอย่างแบบแท่งหิน (Coring) รวมทั้งมีการใช้การหยั่งธรณีหลุมเจาะ (Electric logging: E-log) เพื่อวัดศักย์ของไฟฟ้า วัดสภาพความต้านทานไฟฟ้าของชั้นหิน และวัดค่ารังสีแกมมาที่อยู่ในชั้นหิน

(๕) การออกแบบก่อสร้างบ่อน้ำบาดาล และการลงท่อกรองน้ำ/ทึบน้ำ ซึ่งจากผลการวิเคราะห์ชั้นน้ำบาดาลทำให้สามารถนำมาออกแบบบ่อน้ำบาดาลและก่อสร้างบ่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด ตลอดจนป้องกันความผิดพลาดในการระบุชั้นน้ำบาดาลที่ต้องการนำมาใช้ เช่น ช่วงความลึกของท่อกรอง ท่อเจาะร่อง จะต้องวางให้ตรงกับชั้นน้ำบาดาลที่คัดเลือกจากการวิเคราะห์ จากนั้น จึงใส่กรวดกรูข้างบ่อ ซึ่งเป็นกรวดที่มีขนาดเหมาะสมลรอบ ๆ ท่อกรอง เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการไหลของน้ำบาดาลเข้าบ่อ โดยบริเวณเหนือชั้นกรวดซึ่งเป็นท่อกรูบ่อนั้นต้องอุดข้างบ่อด้วยดินเหนียวสะอาดหรือฉีดยูซีเมนต์รอบ ๆ ข้างบ่อจนถึงบนผิวดิน เพื่อป้องกันน้ำเสียไหลซึมเข้าบ่อ

(๖) การพัฒนาบ่อน้ำบาดาล การเจาะบ่อนั้นมักจะมีน้ำโคลน คราบน้ำมัน และน้ำคุณภาพไม่ดีแทรกตัวเข้าไปในชั้นน้ำบาดาล จึงจำเป็นต้องทำความสะอาดบ่อบริเวณที่เป็นชั้นน้ำบาดาล ซึ่งมีหลายวิธี เช่น การเป่าด้วยลม (Air Lifting) การตักน้ำ (Bailing) การฉีดน้ำ (Jetting) และการสูบน้ำ (Pumping) เป็นต้น วิธีที่นิยมกันมากเพราะมีความสะดวกในการทำงาน คือ การใช้เครื่องอัดลมที่มีกำลังสูงเป่าล้างบ่อเพื่อขจัดสิ่งปนเปื้อนที่เกิดขึ้นในระหว่างการเจาะทั้งน้ำโคลน เศษดิน เศษหิน ตลอดจนเม็ดดินเม็ดทรายละเอียดออกจากบ่อ ทำให้กรวดกรูบ่อซึ่งอยู่รอบ ๆ ท่อกรอง หรือท่อเจาะกรองมีการเรียงตัวที่ดีและทำให้น้ำไหลเข้าบ่อได้สะดวกขึ้น

(๗) การสูบทดสอบปริมาณน้ำบาดาล เป็นการสูบน้ำออกจากบ่อน้ำบาดาลด้วยอัตราที่กำหนด พร้อมทั้งวัดระดับน้ำที่เปลี่ยนแปลง และจะใช้เวลาสูบต่อเนื่องกันประมาณ ๗๒ ชั่วโมง เพื่อประเมินคุณลักษณะของบ่อน้ำบาดาลว่าสามารถสูบได้ในปริมาณเท่าใด มีระดับน้ำปกติและระดับน้ำลดลงเท่าใด และยังสามารถนำข้อมูลที่ได้ไปคำนวณหาคุณสมบัติทางศาสตร์ของบ่อ และชั้นน้ำบาดาลในชั้นตอนนี้สามารถนำข้อมูลไปใช้ในการคัดเลือกชนิดและขนาดแรงม้าของเครื่องสูบน้ำ การคำนวณระดับความลึกที่เหมาะสมในการติดตั้งท่อดูดน้ำ ตลอดจนสามารถกำหนดอัตราการสูบที่เหมาะสมกับบ่อได้ เพื่อนำไปกำหนดเป็นมาตรการที่ดีในการบริหารจัดการการพัฒนาแหล่งน้ำในเชิงอนุรักษ์ที่เหมาะสมและยั่งยืนต่อไป

(๘) การเก็บวิเคราะห์คุณภาพน้ำบาดาล การนำน้ำบาดาลมาใช้อุปโภคและบริโภคจะต้องมีการตรวจวิเคราะห์คุณภาพน้ำบาดาลก่อน โดยวิเคราะห์คุณสมบัติทางกายภาพ เช่น สี กลิ่น ความขุ่น รส อุณหภูมิ ความนำไฟฟ้า และความเป็นกรด-ด่าง เป็นต้น คุณสมบัติทางเคมีที่ไม่สามารถมองเห็นได้จากภายนอก เช่น เหล็ก ความกระด้าง ฟลูออไรด์ และความเค็ม เป็นต้น ต้องอาศัยการวิเคราะห์ในห้องปฏิบัติการ รวมทั้งการวิเคราะห์คุณลักษณะทางแบคทีเรียและคุณลักษณะที่เป็นพิษ เช่น สารหนู และสารตะกั่ว เป็นต้น หากพบว่าน้ำมีคุณภาพไม่เหมาะสมจะต้องติดตั้งระบบปรับปรุงคุณภาพน้ำก่อนนำไปใช้อุปโภคบริโภค

(๙) การออกแบบก่อสร้างระบบกระจายน้ำ การทำระบบประปาบาดาล จะต้องนำข้อมูลในขั้นตอนต่าง ๆ ข้างต้น มาคำนวณและออกแบบระบบที่เกี่ยวข้อง จากนั้น จึงทำการก่อสร้าง ซึ่งจะประกอบด้วย การติดตั้งเครื่องสูบน้ำ การก่อสร้างอาคารสถานีสูบน้ำ การติดตั้งหอถังสูง การติดตั้งระบบกรองน้ำ การก่อสร้างระบบจ่ายน้ำและระบบท่อจ่ายน้ำ

(๑๐) การนำไปใช้ประโยชน์ การพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลขึ้นมาใช้ประโยชน์ โดยผ่านขั้นตอนต่าง ๆ ทางวิชาการน้ำบาดาลหลายขั้นตอนอย่างเป็นระบบ จะขึ้นอยู่กับคุณสมบัติของบ่อน้ำบาดาล ทั้งปริมาณน้ำ คุณภาพน้ำ และวัตถุประสงค์ของการใช้ ได้แก่ การนำไปใช้เพื่อการอุปโภคบริโภค เพื่อเกษตรกรรม หรือเพื่ออุตสาหกรรม

สำหรับแผนงานโครงการสำคัญของกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ได้แก่

(๑) โครงการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรด้วยพลังงานแสงอาทิตย์ พื้นที่ ๖๐ ไร่ โดยใช้บ่อบาดาล ๑ บ่อ งบประมาณ ๑.๙๕ ล้านบาท มีเป้าหมายช่วยเหลือเกษตรกรไม่น้อยกว่า ๘ ครัวเรือน ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า ๖๐ ไร่

(๒) โครงการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรแปลงใหญ่ พื้นที่ ๓๐๐ ไร่ โดยใช้บ่อบาดาล ๓ บ่อ งบประมาณ ๖.๗๘ ล้านบาท มีเป้าหมายช่วยเหลือเกษตรกรไม่น้อยกว่า ๑๐ ครัวเรือน ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า ๓๐๐ ไร่

(๓) โครงการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรแปลงใหญ่ พื้นที่ ๕๐๐ ไร่ โดยใช้บ่อบาดาล ๖ บ่อ งบประมาณ ๑๓.๒๕ ล้านบาท มีเป้าหมายช่วยเหลือเกษตรกรไม่น้อยกว่า ๑๕ ครัวเรือน ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า ๕๐๐ ไร่

(๔) โครงการจัดหาแหล่งน้ำบาดาลระยะไกลเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ขาดแคลนน้ำหรือน้ำเค็มรูปแบบที่ ๑ งบประมาณ ๑๒.๓๔ ล้านบาท มีเป้าหมายเพื่อช่วยเหลือพื้นที่ขาดแคลนน้ำโดยเพิ่มจุดบริการน้ำดื่มให้เพียงพอ

(๕) โครงการจัดหาแหล่งน้ำบาดาลระยะไกลเพื่อแก้ปัญหาในพื้นที่ขาดแคลนน้ำหรือน้ำเค็มรูปแบบที่ ๒ งบประมาณ ๓๐-๔๐ ล้านบาท ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่ารูปแบบที่ ๑ มีเป้าหมายช่วยเหลือพื้นที่ขาดแคลนน้ำ

(๖) โครงการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อความมั่นคงระดับชุมชน เป็นโครงการเพื่อช่วยเหลือชุมชนที่ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคและบริโภค งบประมาณ ๕.๔๗ ล้านบาท โดยมีทั้งจุดจ่ายน้ำและบริการน้ำดื่ม

(๗) โครงการจัดหาน้ำบาดาลขนาดใหญ่แก้ปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากพระราชดำริ เป็นโครงการขนาดใหญ่เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ขาดแคลนน้ำในการอุปโภคและบริโภคในพื้นที่ระดับ ๑,๐๐๐ ไร่ งบประมาณ ๗๐-๑๐๐ ล้านบาท

สำหรับการเติมน้ำใต้ดินจะมีหลักเกณฑ์การคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายในการเติมน้ำใต้ดิน จะพิจารณาจาก ๑) สภาพปัญหาของพื้นที่ ได้แก่ พื้นที่ที่มีการใช้ปริมาณน้ำบาดาลมาก หรือเป็นพื้นที่ซึ่งมีน้ำบาดาลลดลงอย่างต่อเนื่อง ๒) พิจารณาความเหมาะสมของพื้นที่เบื้องต้น และ ๓) การสำรวจและประเมินเพื่อเลือกพื้นที่เหมาะสมในการเติมน้ำใต้ดิน สำหรับรูปแบบระบบเติมน้ำใต้ดินของกรมทรัพยากรน้ำบาดาลมี ๓ ระบบ ดังนี้

(๑) ระบบเติมน้ำใต้ดินระดับต้นผ่านบ่อวงคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นวิธีที่รวบรวมน้ำฝนและน้ำที่ไหลหลากให้ไหลลงสู่บ่อน้ำต้นผ่านกรวดทรายกรองที่บรรจุอยู่ในบ่อ มีทั้งหมด ๓ รูปแบบย่อย พื้นที่ที่เหมาะสมจะใช้ระบบนี้ คือ ชั้นน้ำใต้ดินเป็นตะกอนร่วนแบบไร้แรงดัน มีชั้นตะกอนที่มีการซึมผ่านต่ำวางตัวอยู่ด้านบน ระบบนี้มีข้อดี คือ ลดค่าใช้จ่ายโดยใช้บ่อเดิมที่มีอยู่ หรือฟื้นฟูสภาพบ่อเดิมเพื่อลดการอุดตัน

ส่วนข้อจำกัด คือ น้ำที่นำมาเติมต้องสะอาด ไม่มีการปนเปื้อน ปัจจุบันระบบเติมน้ำดังกล่าวมีทั้งสิ้น จำนวน ๒,๗๕๔ แห่ง คาดว่ามีปริมาณน้ำที่เติมลงสู่ใต้ดิน ๗,๙๐๙,๕๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อปี

(๒) ระบบเติมน้ำฝนจากหลังคาผ่านบ่อวงคอนกรีตเสริมเหล็ก เป็นวิธีการรวบรวมน้ำฝนจากหลังคาบ้านเรือน โดยต่อท่อน้ำฝนที่รวบรวมจากหลังคาผ่านลงสู่บ่อเติมน้ำ ซึ่งเหมาะกับพื้นที่ชุมชนเมืองที่รองรับด้วยชั้นน้ำใต้ดินแบบไร้แรงดัน ระบบนี้มีข้อดี คือ ใช้โครงสร้างวางรินที่มีอยู่เดิมและช่วยลดปริมาณน้ำหลาก ส่วนข้อจำกัด คือ ความสะอาดของหลังคาและวางรินที่อาจมีผลต่อความสะอาดของน้ำ ปัจจุบันระบบเติมน้ำดังกล่าวมีทั้งสิ้น จำนวน ๒๓๐ แห่ง คาดว่ามีปริมาณน้ำที่เติมลงสู่ใต้ดิน ๑๖,๕๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อปี

(๓) ระบบเติมน้ำใต้ดินระดับตื้นผ่านสระ เป็นวิธีการเติมน้ำโดยขุดสระให้ลึกถึงชั้นน้ำใต้ดินระดับตื้น เพื่อเพิ่มพื้นที่ในการซึมของน้ำ โดยสระนี้ทำหน้าที่เหมือนแก้มลิงที่ช่วยกักเก็บน้ำและชะลอน้ำให้มีเวลาในการซึมผ่านชั้นใต้ดิน เหมาะกับพื้นที่ราบลาดเอียงเล็กน้อย รองรับด้วยชั้นน้ำใต้ดินแบบไร้แรงดันที่ประกอบด้วยหินตะกอน หินแข็งที่มีรอยแตกและดินที่น้ำซึมผ่านได้ดี ระบบนี้มีข้อดี คือ มีการซึมผ่านของน้ำในปริมาณมากและราคาถูก การป้องกันและบำรุงรักษาทำได้ง่าย และสารอินทรีย์ที่อยู่ในแหล่งน้ำจะถูกกรองผ่านชั้นตะกอน ส่วนข้อเสีย คือ ต้องใช้พื้นที่ขนาดใหญ่ เสี่ยงต่อการปนเปื้อนสามารถเกิดการระเหยได้สูง และหากเกิดน้ำท่วมซึ่งเป็นเวลานานอาจกลายเป็นแหล่งเพาะเชื้อโรคได้ ปัจจุบันระบบเติมน้ำดังกล่าวมีทั้งสิ้น ๔๗ แห่ง คาดว่ามีปริมาณน้ำที่เติมลงสู่ใต้ดิน ๓,๗๗๑,๓๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อปี

สำหรับปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะในการดำเนินการเกี่ยวกับการเติมน้ำใต้ดินส่วนใหญ่มักเป็นปัญหาเรื่องของพื้นที่ที่เหมาะสมในการเติมน้ำใต้ดินไม่ได้รับความยินยอมจากเจ้าของที่ดิน บางพื้นที่เป็นแหล่งน้ำสาธารณะหรือพื้นที่ป่าไม้ จึงไม่สามารถดำเนินการสร้างระบบเติมน้ำได้ทันที เพราะต้องมีการขออนุญาตเจ้าของพื้นที่ก่อนดำเนินการที่ค่อนข้างยุ่งยาก รวมทั้งปัญหาความเข้าใจผิดพลาดคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับการเติมน้ำใต้ดินหรือธนาคารน้ำใต้ดิน ทำให้การสนับสนุนงบประมาณให้ท้องถิ่นไปดำเนินการไม่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ตลอดจนปัญหาการอุดหนุนของระบบเติมน้ำใต้ดิน จากความชุนของแหล่งน้ำที่เติมลงสู่ระบบน้ำใต้ดิน ซึ่งกรมทรัพยากรน้ำบาดาลได้มีข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น โดยการคัดเลือกพื้นที่ที่เหมาะสมในการเติมน้ำใต้ดินและในพื้นที่ที่มีการลดลงของน้ำบาดาลจนเกินสมดุล การรณรงค์ให้ประชาชนลดการใช้น้ำบาดาล การประชาสัมพันธ์และจัดอบรมความรู้เกี่ยวกับการเติมน้ำใต้ดินหรือธนาคารน้ำใต้ดินให้แก่หน่วยงานระดับท้องถิ่นและประชาชน รวมทั้งจัดทำคู่มือการเติมน้ำใต้ดินสำหรับประชาชนและองค์กรส่วนท้องถิ่นที่เข้าใจง่ายและตรงตามหลักวิชาการสำหรับประชาชนที่สนใจ

๒.๓.๙ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับความคืบหน้าในการดำเนินโครงการผันน้ำโขง เลย์ ซี มูล เพื่อแก้ไขปัญหาร้ายแรงในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

คณะกรรมการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเชิญผู้แทนจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ผู้แทนจากกรมชลประทานเข้าร่วมหารือ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า พื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือครอบคลุมพื้นที่ ๑๐๓.๕ ล้านไร่ หรือประมาณ ๑ ใน ๓ ของพื้นที่ประเทศไทย มีลุ่มน้ำหลักที่สำคัญ คือ ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ ลุ่มน้ำชี และลุ่มน้ำมูล มีพื้นที่การเกษตร ๖๓.๘๕ ล้านไร่ และเป็นพื้นที่เกษตรชลประทาน ๘.๖๙ ล้านไร่ หรือร้อยละ ๑๓.๖๑ ของพื้นที่การเกษตร ซึ่งในพื้นที่ดังกล่าวประสบปัญหาการกระจายตัวของฝนไม่สม่ำเสมอ มีปริมาณน้ำฝนน้อยโดยเฉพาะบริเวณต้นน้ำชี-มูล ที่มีฝนทิ้งช่วงในเดือนกรกฎาคม-สิงหาคม เป็นเวลานาน ต่างจากบริเวณริมแม่น้ำโขงที่มีปริมาณน้ำฝนมาก และจากการศึกษา

ในเชิงที่ตั้งภูมิเศรษฐศาสตร์พบว่า พื้นที่บริเวณนี้มีโอกาสพัฒนาเป็นเกษตรเชิงธุรกิจศูนย์กลางของอนุภูมิภาค ลุ่มแม่น้ำโขงที่มีความโดดเด่นทั้งศักยภาพในการผลิต (Production Potential) ศักยภาพในการกระจายสินค้า (Logistic Potential) และศักยภาพพื้นที่การผลิต (Area Potential) นำไปสู่การจัดทำแผนหลักการใช้ประโยชน์ จากแม่น้ำโขงและลำน้ำสาขา เพื่อแก้ไขปัญหาขาดแคลนน้ำ เพิ่มพื้นที่ชลประทานและพัฒนาพื้นที่ให้เป็นพื้นที่ เกษตรเชิงธุรกิจ โดยโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูล เป็นหนึ่งในแผนงานดังกล่าว

แผนหลักการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงและลำน้ำสาขา มี ๔ หลักการ คือ ๑) การพัฒนา ตามแผนงานของหน่วยงาน โดยใช้น้ำภายในลุ่มน้ำตนเองก่อนจนเต็มศักยภาพ ๒) เก็บน้ำในลำน้ำสาขา และแหล่งน้ำเดิมไว้ให้มากที่สุด ก่อนไหลลงสู่แม่น้ำโขง ๓) เชื่อมโยงแหล่งน้ำ การใช้น้ำระหว่างลุ่มน้ำ เพื่อให้การบริหารจัดการน้ำมีความยืดหยุ่น และถ่ายเทน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ และ ๔) ใช้น้ำจากนอกลุ่มน้ำ หรือนำน้ำจากแม่น้ำโขงมาใช้ในประเทศ นำไปสู่การจัดกลุ่มการพัฒนาและใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขง และลำน้ำสาขา โดยแบ่งเป็น ๔ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ ๑ การพัฒนาใช้น้ำสาขาของแม่น้ำโขง โดยการสร้างประตู ระบายน้ำในลำน้ำสาขา กลุ่มที่ ๒ การพัฒนาใช้น้ำโขงสู่ลุ่มน้ำข้างเคียง โดยมีโครงการบรรเทาวิกฤตภัยแล้ง ในลุ่มน้ำห้วยหลวงและลุ่มน้ำข้างเคียง กลุ่มที่ ๓ การพัฒนาใช้น้ำโขงโดยแรงโน้มถ่วงสู่พื้นที่ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยมีโครงการบริหารจัดการน้ำโขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง แบ่งการพัฒนา เป็น ๔ ระยะย่อย ประกอบด้วย ระยะย่อยที่ ๑ การเติมน้ำให้อ่างเก็บน้ำ เนื่องจากมีปัญหาน้ำไหล เข้าอ่างเก็บน้ำน้อย ระยะย่อยที่ ๒ พื้นที่ต้นน้ำซีและต้นน้ำมูล ซึ่งขาดแหล่งเก็บกักน้ำและมีปริมาณฝนตกน้อย ระยะย่อยที่ ๓ พื้นที่ตอนกลางของลุ่มน้ำโขง ซี มูล ซึ่งเป็นพื้นที่ราบตอนกลาง ระยะย่อยที่ ๔ พื้นที่ลุ่มน้ำโขง ซี มูล ตอนล่าง ซึ่งมีปริมาณฝนเฉลี่ยสูง และกลุ่มที่ ๔ การพัฒนาเขื่อนในแม่น้ำโขงสายประธาน

สำหรับโครงการบริหารจัดการน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง มีพื้นที่รับประโยชน์ จำนวน ๓๑.๗๘ ล้านไร่ โดยจะผันน้ำผ่านอุโมงค์เส้นผ่าศูนย์กลางขนาด ๑๐ เมตร จำนวน ๑๖ แถว แบ่งการดำเนินการเป็น ๔ ระยะ ใช้เงินลงทุน ๑,๙๖๖,๑๕๓ ล้านบาท ระยะเวลาก่อสร้างโครงการ ๑๑.๕ ปี ในปัจจุบันการพัฒนาอยู่ในระยะที่ ๑ ช่วงปากแม่น้ำเลย-เขื่อนอุบลรัตน์ มีลักษณะเป็นโครงการผันน้ำซี-มูล ความยาว ๑๗๔.๔๔๙ กิโลเมตร ในระยะที่ ๑ ช่วยเพิ่มพื้นที่ชลประทาน ๑.๖๗ ล้านไร่ ใช้งบประมาณ ๑๔๔,๗๓๙ ล้านบาท ใช้ระยะเวลาก่อสร้าง ๖ ปี (พ.ศ. ๒๕๗๑-๒๕๗๖) มีปริมาณน้ำผันเท่ากับ ๑,๘๙๔ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี เติมให้อ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ได้ปีละไม่น้อยกว่า ๑๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งโครงการอยู่ระหว่างการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โดยองค์ประกอบที่ ๑ แนวผันน้ำช่วงปากน้ำ เลย-เขื่อนอุบลรัตน์ มีการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมเสร็จแล้ว อยู่ในขั้นตอนการเสนอรายงานชี้แจง ต่อคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.) สำหรับองค์ประกอบที่ ๒ ระบบส่งน้ำชลประทานระยะที่ ๑ อยู่ระหว่างการศึกษาระเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) ซึ่งคาดว่าจะแล้วเสร็จใน พ.ศ. ๒๕๖๘ โดยการขับเคลื่อนโครงการห้วงงานแนวผันน้ำช่วงปากน้ำเลย-เขื่อนอุบลรัตน์ ในกระบวนการศึกษา หากผ่านการตรวจสอบจากคณะกรรมการผู้ชำนาญการพิจารณารายงานการวิเคราะห์ ผลกระทบสิ่งแวดล้อม (คชก.) แล้ว จะดำเนินการส่งให้คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติพิจารณา เมื่อโครงการผ่านการพิจารณาแล้วจึงจะดำเนินการสำรวจและออกแบบ รวมทั้งการขออนุญาตใช้พื้นที่ป่า จากนั้นจึงดำเนินการขับเคลื่อนโครงการหรือขออนุมัติเปิดโครงการ โดยมีขั้นตอนเริ่มจากการได้รับอนุมัติ จากคณะกรรมการทรัพยากรน้ำจังหวัด ในพื้นที่จังหวัดที่อยู่ในโครงการ ผ่านการพิจารณา จากคณะกรรมการลุ่มน้ำ คณะกรรมการขับเคลื่อนโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ คณะกรรมการทรัพยากรน้ำ แห่งชาติ (กนช.) ตามลำดับ ก่อนส่งให้คณะรัฐมนตรีพิจารณา ทั้งนี้ ต้องดำเนินการตามระเบียบปฏิบัติ ของคณะกรรมการแม่น้ำโขง (Mekong River Commission: MRC)

ปัญหา อุปสรรคและแนวทางการแก้ไขปัญหาโครงการบริหารน้ำ โขง เลย ซี มูล ประสบปัญหาการคัดค้านจากประชาชนและกลุ่มผู้ได้รับผลกระทบ เนื่องจากการดำเนินการอาจเกิดผลกระทบต่อการใช้ชีวิตประจำวันของประชาชน กระทบถึงระบบนิเวศและสิ่งแวดล้อมในพื้นที่ ปัญหาความชัดเจนในการชดเชยเยียวยากรณีเกิดความเสียหายและปัญหาการยืนยันข้อมูลความเป็นไปได้ของโครงการในการนำน้ำจากแม่น้ำโขงเข้ามาใช้ ซึ่งแนวทางแก้ไขปัญหาคือต้องสร้างความเชื่อมั่นในการดำเนินงานและประชาสัมพันธ์ข้อมูลความรู้ที่ถูกต้อง สำหรับปัญหาเรื่องสิ่งแวดล้อม สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมกันวางแผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมและติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมรวมทั้งสิ้น จำนวน ๓๖ แผนงาน ประกอบด้วย แผนปฏิบัติการป้องกันและแก้ไขผลกระทบสิ่งแวดล้อมรวมทั้งสิ้น จำนวน ๒๑ แผน และแผนปฏิบัติการติดตามตรวจสอบผลกระทบสิ่งแวดล้อมต่อสิ่งแวดล้อม จำนวน ๑๕ แผน

นอกจากนี้ ปัญหาดังกล่าวนำไปสู่การร้องเรียนถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่มีลักษณะละเมิดสิทธิมนุษยชนโดยเฉพาะในเรื่องของการได้รับข้อมูลข่าวสาร ซึ่งคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ตรวจสอบข้อมูลและเสนอแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชน ใน ๔ ประเด็น ได้แก่ การชะลอการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม (EIA) โดยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทบทวนการดำเนินโครงการบริหารน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยมีการเชิญประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เข้ามามีส่วนร่วมในเวทีรับฟังความคิดเห็นอย่างรอบด้าน รวมทั้งการจัดทำฝั่งน้ำและทบทวนโครงการ

ผู้แทนจากกรมชลประทานได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า โครงการบริหารน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง มีแนวคิดมาจากแผนหลักการพัฒนาการใช้ประโยชน์จากแม่น้ำโขงและลำน้ำสาขา เพื่อผันน้ำจากแม่น้ำโขงซึ่งมีปริมาณมากมาแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้งในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนน้อย พื้นที่ประสบภัยแล้งซ้ำซาก และช่วยเติมน้ำให้อ่างเก็บน้ำที่มีปริมาณน้ำน้อย เช่น เขื่อนห้วยหลวง และเขื่อนอุบลรัตน์ เป็นต้น และได้ดำเนินการเตรียมความพร้อมของโครงการบริหารน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยดำเนินการศึกษาความเหมาะสมและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อม ในระยะเวลาดำเนินการ ๕๔๐ วัน ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๖๘ และในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๗ ได้เสนอตั้งงบประมาณในการสำรวจและออกแบบโครงการบริหารน้ำ โขง เลย ซี มูล โดยแรงโน้มถ่วง ระยะที่ ๑ ในระยะเวลาดำเนินการ ๗๒๐ วัน เริ่มตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๗-๒๕๖๙ ใช้งบประมาณ ๒๔๐ ล้านบาท ซึ่งเป็นโครงการผันน้ำจากที่สูงที่ปากแม่น้ำเลย อำเภอเชียงคาน จังหวัดเลย ไหลผ่านอุโมงค์ผันน้ำ ผันผ่านแนวผันน้ำโขงอีสาน สิ้นสุดที่อำเภอสุวรรณคูหา จังหวัดหนองบัวลำภู และแนวผันน้ำซี-มูล สิ้นสุดที่อำเภออุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น ก่อนกระจายน้ำผ่านระบบคลองส่งน้ำและอ่างสำรองน้ำ เพื่อส่งน้ำให้พื้นที่เกษตรทั้งหมดในกลุ่มแม่น้ำโขง แม่น้ำชี และแม่น้ำมูล รวมทั้งการปรับปรุงปากแม่น้ำเลย ขุดคลองชักน้ำ สร้างบ่อตักตะกอน ขุดคลองลำเลียงน้ำ ๕ ช่วง ความยาว ๕๙.๑๖๘ กิโลเมตร รวมความยาวของห้วงงานแนวผันน้ำ ๑๗๔.๔๔๙ กิโลเมตร ช่วยเพิ่มพื้นที่ชลประทานประมาณ ๑.๗๓ ล้านไร่ มีพื้นที่รับประโยชน์ครอบคลุม ๖ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดขอนแก่น จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดชัยภูมิ และจังหวัดนครราชสีมา มีปริมาณน้ำผัน ๑,๘๙๔ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อปี งบประมาณในการก่อสร้างในระยะที่ ๑ ประมาณ ๙๕,๖๙๙ ล้านบาท

สำหรับปัญหา และอุปสรรคในการดำเนินโครงการบริหารน้ำ โขง เลย ซี มูล คือ การถูกร้องเรียนไปยังคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติว่า มีการกระทำละเมิดสิทธิมนุษยชน เนื่องจากประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมและไม่ได้รับข้อมูลที่เพียงพอ สำหรับแนวทางในการแก้ไขปัญหาคือ กรมชลประทาน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ดำเนินการตามแนวทางของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ซึ่งกรมชลประทานและสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้เร่งดำเนินการ โดยเริ่มจากชะลอการประเมิน

ผลกระทบสิ่งแวดล้อม ทบพทวนความเหมาะสมและความจำเป็นของโครงการดังกล่าว จากนั้น จึงจัดการประชุมร่วมกันระหว่างคณะกรรมการลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ ลุ่มน้ำชี ลุ่มน้ำมูล องค์กรผู้ใช้น้ำ และประชาชนผู้ใช้น้ำในพื้นที่ทั้ง ๓ ลุ่มน้ำ รวมทั้งผู้มีส่วนได้เสียและที่อาจได้รับผลกระทบจากโครงการ เพื่อเสนอทางเลือกในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำให้เหมาะสมกับสภาพปัญหาและวิถีชีวิต วัฒนธรรมการใช้น้ำ สอดคล้องกับการประเมินสิ่งแวดล้อมระดับยุทธศาสตร์ (SEA) นอกจากนี้ กรมชลประทานยังได้ดำเนินการประชาสัมพันธ์ข้อมูลของโครงการ และรับฟังความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ซึ่งอาจได้รับผลกระทบ เพื่อสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของทุกภาคส่วน

๒.๓.๑๐ ศึกษาข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่จังหวัดลพบุรี และจังหวัดสุพรรณบุรี

คณะกรรมการวิชาการวิสามัญได้หารือและรับฟังความคิดเห็นจากผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเชิญ ผู้แทนจากกรมชลประทาน ผู้แทนจากกรมโยธาธิการและผังเมืองและผู้แทนจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ เข้าร่วมหารือ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากกรมชลประทานได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า ข้อมูลปริมาณน้ำใช้การ ณ วันที่ ๒๓ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ใน ๔ เขื่อน ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ได้แก่ เขื่อนภูมิพล เขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน และเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ พบว่า เขื่อนภูมิพลมีปริมาณน้ำใช้การน้อยกว่าปี ๒๕๖๖ โดยมีน้ำใช้การอยู่ที่ ๑,๓๑๙ ล้านลูกบาศก์เมตร เมื่อเปรียบเทียบกับปี ๒๕๖๖ ที่มีน้ำใช้การอยู่ที่ ๒,๑๒๕ ล้านลูกบาศก์เมตร สำหรับเขื่อนสิริกิติ์ เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน และเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์ มีน้ำใช้การมากกว่า พ.ศ. ๒๕๖๖ โดยเขื่อนเจ้าพระยาได้มีการระบายน้ำทั้งฝั่งตะวันออกและฝั่งตะวันตก เขื่อนเจ้าพระยาฝั่งตะวันออกมีการระบายน้ำประมาณ ๑๗๗ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ฝั่งตะวันตกประมาณ ๓๓๗ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที และด้านท้ายเขื่อนเจ้าพระยาประมาณ ๗๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ซึ่งกรมชลประทานพยายามจะระบายน้ำเพิ่มมากขึ้นเป็น ๘๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที เนื่องจากมีปริมาณน้ำทางด้านเหนือเขื่อนเพิ่มมากขึ้น สำหรับสถานการณ์ปริมาณน้ำฝนในช่วง ๒๔ ชั่วโมง ที่ผ่านมา มีปริมาณน้ำฝนในจังหวัดสุพรรณบุรี อยู่ที่ประมาณ ๑๐-๒๐ มิลลิเมตร และปริมาณน้ำฝนมากที่สุด ใน ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดสระแก้ว จังหวัดปราจีนบุรีและจังหวัดชุมพร โดยจังหวัดสระแก้วมีปริมาณน้ำฝนมากที่สุดอยู่ที่ ๘๒ มิลลิเมตร

สำนักงานชลประทานที่ ๑๒ กรมชลประทาน มีเขตพื้นที่รับผิดชอบในพื้นที่จังหวัด นครสวรรค์บางส่วน จังหวัดอุทัยธานี จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดพระนครศรีอยุธยาบางส่วน โดยทำหน้าที่รับผิดชอบดูแลพื้นที่ฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยาตลอดแนว การรับน้ำเข้าระบบจะรับมาจากแม่น้ำน้อยประมาณ ๑๑๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ระบายและลำเลียงน้ำไปยังโครงการส่งน้ำที่เกี่ยวข้อง เช่น โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาชัยสุตร โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษา ยางมณี โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาผักไห่ เป็นต้น สำหรับแม่น้ำท่าจีนจะรับน้ำอยู่ที่ประมาณ ๑๔๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ระบายน้ำไปยังโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาท่าโบสถ์ โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาสามชุก โครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาโพธิ์พระยา ระบายต่อท้ายไปยังสำนักงานชลประทานที่ ๑๑ และสำนักงานชลประทานที่ ๑๓ โดยกรมชลประทานพยายามรับน้ำเข้าระบบให้เต็มประสิทธิภาพ และระบายน้ำหรือลำเลียงน้ำไปยังด้านท้ายให้น้อยที่สุดเพื่อลดผลกระทบในพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี มีเขื่อนที่สำคัญ คือ เขื่อนกระเสียวที่สามารถกักเก็บน้ำได้สูงสุด ๒๔๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ปัจจุบันมีน้ำที่กักเก็บ อยู่ในเขื่อนประมาณ ๘๐ ล้านลูกบาศก์เมตร คิดเป็นร้อยละ ๒๖ ของความจุ ซึ่งถือว่าอยู่ในเกณฑ์ที่มีน้ำน้อย สำนักงานชลประทานที่ ๑๒ ได้มีการเฝ้าระวังระดับความเค็มในแม่น้ำท่าจีนและแม่น้ำเจ้าพระยา พบว่า ระดับของความเค็มในแม่น้ำทั้งสองอยู่ในสภาวะปกติ

จากแผนการเพาะปลูกข้าวนาปี พ.ศ. ๒๕๖๗ พบว่า มีแผนการเพาะปลูกข้าวนาปี จำนวน ๘.๐๘ ล้านไร่ ได้ดำเนินการเพาะปลูกข้าวไปแล้ว จำนวน ๗.๐๑ ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ ๘๗ การบริหารจัดการน้ำ-ระบายน้ำสูงสุดในช่วงฤดูน้ำหลาก ปริมาณการระบายน้ำในเขื่อนเจ้าพระยาทางฝั่งตะวันตกสูงสุดอยู่ ๔๖๕ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที ฝั่งตะวันออกระบายน้ำสูงสุดอยู่ที่ ๒๗๕ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที รวมทั้งสองฝั่งสูงสุดอยู่ที่ ๗๔๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที การบริหารจัดการน้ำเขื่อนเจ้าพระยาในช่วงฤดูน้ำหลาก ได้แก่ ๑) การเฝ้าระวังพายุจร ร่องความกดอากาศต่ำที่ทำให้เกิดปริมาณน้ำฝนและน้ำหลากอย่างใกล้ชิด ๒) การพร่องน้ำด้านเหนือเขื่อนเจ้าพระยาในช่วง +๑๖.๐๐ เมตรเทียบกับระดับน้ำทะเลปานกลาง ถึง +๑๕.๕๐ เมตร เทียบกับระดับน้ำทะเลปานกลาง เพื่อรองรับปริมาณน้ำด้านเหนือเขื่อน และ ๓) เมื่อน้ำหลากเดินทางมาถึงจะตัดยอดน้ำหลาก โดยการยกระดับด้านเหนือเขื่อนขึ้น และเพิ่มการรับน้ำเข้าคลองส่งน้ำหรือแม่น้ำ ทั้ง ๕ สาย ได้แก่ แม่น้ำน้อย แม่น้ำท่าจีน คลองมะขามเฒ่า-อู่ทอง คลองชัยนาท-ป่าสัก และคลองชัยนาท-อยุธยา (ตามศักยภาพ) จากนั้น เพิ่มการระบายน้ำท้ายเขื่อนเจ้าพระยา เพื่อให้เกิดผลกระทบพื้นที่ท้ายน้ำให้น้อยที่สุด อย่างไรก็ตาม หากมีการระบายน้ำ ๗๐๐-๒,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อวินาที น้ำจะเริ่มเอ่อท่วมพื้นที่ลุ่มต่ำนอกคันกั้นน้ำ ได้แก่ คลองโผงเผง จังหวัดอ่างทอง คลองบางบาล จังหวัดพระนครศรีอยุธยา ตำบลหัวเวียง อำเภอเสนา ตำบลลาดชิด ตำบลท่าดินแดง อำเภอผักไห่ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา หากมีการระบายน้ำเพิ่มมากขึ้นจะมีผลกระทบไปถึงจังหวัดอ่างทอง จังหวัดสิงห์บุรี และจังหวัดชัยนาท สำหรับเกณฑ์การระบายน้ำของเขื่อนเจ้าพระยา หากระบายน้ำน้อยกว่า ๗๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร จะให้หน่วยงานของกรมชลประทานในพื้นที่เป็นผู้รับผิดชอบในการบริหารจัดการน้ำ คือ สำนักงานชลประทานที่ ๑๒ กรณีระบายน้ำระหว่าง ๗๐๐-๑,๕๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที จะต้องรายงานต่อคณะอนุกรรมการอำนวยการด้านบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ กรณีระบายน้ำระหว่าง ๑,๕๐๐-๒,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที จะต้องขออนุญาตต่อคณะอนุกรรมการอำนวยการด้านบริหารจัดการทรัพยากรน้ำล่วงหน้า ๓ วัน กรณีระบายน้ำเกินกว่า ๒,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตรต่อวินาที จะต้องขออนุญาตต่อคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติล่วงหน้า ๓ วัน โดยกรมชลประทานได้เตรียมความพร้อมในการรับมือกับปัญหาดังกล่าวและได้จัดทำแนวทาง ๑๐ มาตรการรับมือฤดูฝน ปี ๒๕๖๗ รวมทั้งมาตรการบริหารจัดการน้ำฤดูฝน พ.ศ. ๒๕๖๗

ผู้แทนจากกรมโยธาธิการและผังเมืองได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า กรมโยธาธิการและผังเมือง มีภารกิจในการป้องกันและแก้ไขปัญหาน้ำท่วมในเขตพื้นที่ชุมชน ซึ่งได้มีการดำเนินการโครงการแก้ไขปัญหาดังกล่าวในพื้นที่จังหวัดลพบุรีและจังหวัดสุพรรณบุรีไปบางส่วนแล้ว สำหรับแผนการปรับปรุงระบบระบายน้ำในเขตพื้นที่ต่าง ๆ กรมโยธาธิการและผังเมืองมีโครงการและแผนงานเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวแล้ว ซึ่งจะดำเนินการจัดสรรงบประมาณเพื่อดำเนินการในพื้นที่ลุ่มเสี่ยงน้ำท่วมหรือพื้นที่ที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการระบายน้ำต่อไป

ผู้แทนจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกำลังอยู่ในระหว่างจัดทำโครงการเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาพื้นที่จังหวัดสุพรรณบุรี โดยจะเร่งดำเนินการจัดทำโครงการเกี่ยวกับการผันน้ำในลุ่มน้ำเจ้าพระยาเพื่อให้สามารถระบายน้ำออกได้ทั้งฝั่งทางตะวันออกและฝั่งตะวันตก ซึ่งอยู่ในแผนหลักระยะเวลา ๓ ปี และจะต้องพิจารณาว่าใช้งบประมาณเท่าใดในการดำเนินการ สำหรับปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่จังหวัดลพบุรี สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจะเร่งจัดทำโครงการและดำเนินการแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยเร็วต่อไป สำหรับโครงการคลองระบายน้ำหลากชัยนาท-ป่าสัก และโครงการคลองระบายน้ำหลากป่าสัก-อ่าวไทย ยังประสบปัญหาในเรื่องของการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน ซึ่งมีการกำหนดไว้ว่า ภาคประชาชนต้องมีส่วนร่วมในโครงการดังกล่าว ร้อยละ ๑๐๐

จึงทำให้โครงการยังไม่สามารถดำเนินการต่อไปได้ สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กำลังอยู่ในระหว่างการปรับแผนงานและข้อกำหนดดังกล่าว สำหรับการศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการจัดทำโครงการผันน้ำลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตกหรือโครงการพลัดเวย์ฝั่งตะวันตก กำลังอยู่ในระหว่างการศึกษาของคณะกรรมการจัดทำแผนยุทธศาสตร์โครงการสำคัญเพื่อการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำรองรับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศรุนแรง ซึ่งมีนายปลอดประสพ สุรัสวดี เป็นประธานคณะกรรมการ

สำหรับข้อสังเกตเกี่ยวกับกรณีเขื่อนบางลางที่มีการพร่องน้ำออกไปนั้น เขื่อนบางลางมีความจุในการกักเก็บน้ำประมาณ ๑,๒๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ปริมาณการใช้น้ำในเขตพื้นที่จังหวัดปัตตานี จังหวัดยะลา และจังหวัดนราธิวาสอยู่ประมาณ ๗๐๐-๘๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร แม้จะมีการพร่องน้ำออกไปบ้าง แต่กรมชลประทานจะกักเก็บน้ำไว้ประมาณ ๘๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร เพื่อให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน สาเหตุที่มีการพร่องน้ำออกไปเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำเกินความจุของเขื่อนในช่วงฤดูฝน หากมีฝนตกลงมามากก็จะทำให้ระบายน้ำไม่ทันก่อให้เกิดปัญหาน้ำท่วมในพื้นที่ได้ นอกจากนี้ กรมชลประทาน กำลังอยู่ในระหว่างดำเนินการจัดทำโครงการประตูละบายน้ำกรังปิ้ง ซึ่งจะช่วยแก้ไขปัญหาคาราคาซังน้ำในลุ่มน้ำแม่น้ำปัตตานีและท้ายเขื่อนบางลางให้แก่ประชาชนในพื้นที่ต่อไป

๒.๔ ข้อมูลการพิจารณาเรื่องร้องเรียนของคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญ

ในการประชุมของคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ได้มีการพิจารณาเรื่องร้องเรียนจากประชาชนผู้ได้รับความเดือดร้อนจากปัญหาภัยแล้ง จำนวน ๓ เรื่อง สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๒.๔.๑ พิจารณาศึกษาเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำเค็มในระบบคลองบางกะเจ้า รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและผลกระทบจากน้ำเค็มรุกเข้าพื้นที่การเกษตรชุมชนคู้บางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ

ความเป็นมา

ตามที่ นายวีรภัทร คันธะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทรปราการ ได้มีหนังสือเรียนประธานคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ที่ ๑๐๐๖/๒๕๖๖ ลงวันที่ ๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๖ เรื่อง ขอความอนุเคราะห์แก้ไขปัญหาน้ำเค็มในระบบคลองบางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ นั้น ที่ประชุมได้พิจารณาศึกษาเกี่ยวกับแนวทางแก้ไขปัญหาน้ำเค็มในระบบคลองบางกะเจ้า รวมทั้งการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนและผลกระทบจากน้ำเค็มรุกเข้าพื้นที่การเกษตรชุมชนคู้บางกะเจ้า

การดำเนินงาน

คณะกรรมการสิทธิการวิสามัญได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว โดยเชิญผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ และนายวีรภัทร คันธะ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดสมุทรปราการ เข้าร่วมประชุมและแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการสิทธิการวิสามัญ ทั้งนี้ ได้มีผู้แทนจากกลุ่มประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากน้ำเค็มรุกเข้าพื้นที่การเกษตรชุมชนคู้บางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ เข้าร่วมประชุมด้วย สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากกลุ่มประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากน้ำเค็มรุกเข้าพื้นที่การเกษตรชุมชนคู้บางกะเจ้า จังหวัดสมุทรปราการ ได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า พื้นที่บริเวณคู้บางกะเจ้าประสบปัญหาการรุกคืบของน้ำเค็มที่ทวีความรุนแรงยิ่งขึ้น จากเดิมการรุกคืบของน้ำเค็มในพื้นที่จะอยู่ประมาณ ๓-๔ เดือน แต่ในปัจจุบันน้ำเค็มรุกคืบนานถึง ๘-๙ เดือน ส่วนคั่นกันน้ำรอบคู้บางกะเจ้าขาดการดูแลและการซ่อมบำรุง

จึงทำให้น้ำเค็มกัดเซาะเข้ามาได้ง่าย รวมทั้งประตูละบายน้ำ ทั้ง ๓๔ ประตู เกิดการชำรุดจนไม่สามารถใช้งานหรือเปิดปิดประตูละบายน้ำได้ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่มีศักยภาพเพียงพอที่จะดำเนินการดูแลหรือบำรุงรักษาคันกันน้ำและประตูละบายน้ำดังกล่าว ส่งผลให้เกษตรกรในพื้นที่ได้รับความเดือดร้อนประชาชนในพื้นที่ได้ร้องเรียนไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง แต่ยังไม่ได้รับการช่วยเหลือเท่าที่ควร จึงได้ยื่นหนังสือผ่านสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในเขตพื้นที่ เพื่อขอให้คณะกรรมการวิสามัญและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องช่วยแก้ไข ดังนี้

๑) ขอให้มีการดูแลและซ่อมแซมคันกันน้ำประมาณ ๑๘ กิโลเมตร เพื่อป้องกันน้ำเค็มรั่วซึม

๒) ซ่อมแซมประตูละบายน้ำและพัฒนาระบบเปิด-ปิดประตูละบายน้ำให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งผู้แทนประชาชนเสนอให้ใช้ระบบเปิด-ปิดประตูละบายน้ำแบบอัตโนมัติผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่

๓) ขอให้ช่วยสนับสนุนเครื่องสูบน้ำ หรือหาวิธีการนำน้ำจืดจากคลองลัดโพธิ์เข้าสู่คลองบางกะเจ้าอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อใช้น้ำจืดระบายและผลักดันน้ำเค็มที่รुकล้า

๔) ปรับปรุงและขุดลอกคู คลอง ที่ตื้นเขินเพื่อให้น้ำไหลผ่านถึงกันได้

๕) ขอรับการสนับสนุนน้ำเพื่อการเกษตรและน้ำประปาให้แก่ประชาชนในพื้นที่

ผู้แทนจากกรมทรัพยากรน้ำได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า ตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติมได้กำหนดให้มีการถ่ายโอนภารกิจการดูแลและบำรุงรักษาประตูละบายน้ำให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ดังนั้น องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงมีหน้าที่และความรับผิดชอบเกี่ยวกับการบำรุงรักษาและการควบคุมการเปิดปิดประตูละบายน้ำ กรมทรัพยากรน้ำจึงไม่สามารถเข้าไปดำเนินการเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวได้ในกรณีที่มีน้ำเค็มรุกล้าเข้าไปในพื้นที่ กรมทรัพยากรน้ำสามารถให้เจ้าของพื้นที่ยืมเครื่องสูบน้ำได้ แต่ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการเจ้าของพื้นที่จะต้องเป็นผู้รับผิดชอบเอง

ผู้แทนจากกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า สถานการณ์การรุกล้าของน้ำเค็มบริเวณคู้บางกะเจ้า อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ เป็นสถานการณ์ที่น้ำเค็มรุกล้าบริเวณดังกล่าวเพิ่มความรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ จากเดิมที่มีขวงน้ำเค็มรุกล้าเข้าพื้นที่เพียง ๓-๔ เดือน ต่อมาได้เปลี่ยนเป็นน้ำเค็มรุกล้าเข้าพื้นที่นานถึง ๘-๙ เดือน ส่งผลกระทบต่อประชาชนในพื้นที่ตามที่ผู้แทนประชาชนได้นำเสนอข้อมูล

ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า สำหรับประตูละบายน้ำในพื้นที่คู้บางกะเจ้ามีทั้งสิ้น จำนวน ๓๔ ประตู ปัจจุบันได้มีการถ่ายโอนภารกิจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ ๓ ตำบล ได้แก่ (๑) ตำบลบางน้ำผึ้ง จำนวน ๗ ประตู (๒) ตำบลบางยอ จำนวน ๔ ประตู และ (๓) ตำบลบางกอบัว จำนวน ๗ ประตู โดยยังอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ จำนวน ๑๖ ประตู เมื่อองค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการทราบว่าประตูละบายน้ำมีความชำรุดเสียหาย องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่สมุทรปราการจึงได้ดำเนินการซ่อมแซมแล้ว เหลือเพียง ๔ ประตูที่ยังชำรุดเล็กน้อยซึ่งอยู่ในพื้นที่ตำบลบางกะเจ้า จำนวน ๒ ประตู และตำบลบางกระสอบ จำนวน ๒ ประตู สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดูแลรักษาประตูละบายน้ำ ส่วนหนึ่งเกิดจากองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่ของประตูละบายน้ำบางแห่ง ยังไม่มีความพร้อมในด้านงบประมาณและบุคลากรที่จะรับผิดชอบดูแล กรณีการเปิด-ปิดประตูละบายน้ำอัตโนมัติผ่านโทรศัพท์เคลื่อนที่ มีการดำเนินการติดตั้งในประตูละบายน้ำในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลบางยอ สำหรับเครื่องสูบน้ำ องค์การบริหารส่วนจังหวัดมีเครื่องสูบน้ำไว้ช่วยเหลือประชาชน แต่เมื่อได้ลงพื้นที่พร้อมกับตัวแทนภาคประชาชนพบปัญหาในการติดตั้งเครื่องสูบน้ำ เนื่องจากบางพื้นที่คลอง

ต้นเขิน มีน้ำไม่เพียงพอ และบางพื้นที่เจ้าของพื้นที่ไม่อนุญาตให้ติดตั้งเครื่องสูบน้ำ จึงไม่สามารถดำเนินการได้ สำหรับการขุดลอกคลองที่ต้นเขินนั้น เนื่องจากมีคลองอยู่ในพื้นที่ประมาณ ๕๐ แห่ง หากมีการขุดลอกคลองดังกล่าวต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก จึงไม่สามารถดำเนินการได้ทั้งหมด

ผลการพิจารณา

ที่ประชุมได้มีข้อสังเกตและข้อเสนอแนะให้องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรปราการ เป็นหน่วยงานหลักในการรับผิดชอบดูแลพื้นที่คู้บางกะเจ้า โดยร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งกรมทรัพยากรน้ำและกรมชลประทาน เพื่อแก้ไขปัญหาในเบื้องต้น ทั้งนี้ ได้มีกรมการซึ่งเป็นหนึ่งในคณะกรรมการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สภาผู้แทนราษฎร จะรับเรื่องดังกล่าวไปเสนอต่อ คณะกรรมการการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ เพื่อพิจารณาดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนต่อไป

๒.๔.๒ พิจารณาติดตามความคืบหน้าโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม ตลอดจนการสร้างแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่จังหวัดกาฬสินธุ์

ความเป็นมา

ตามที่ในคราวประชุม ครั้งที่ ๑๖ เมื่อวันที่ ๑๐ กรกฎาคม ๒๕๖๗ ได้พิจารณา เรื่องร้องเรียนของนายกองค์การบริหารส่วนตำบลหัวหิน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งได้มีหนังสือขอความอนุเคราะห์ นางสาววิจิตา ฉายแสง กรรมการ นำเสนอโครงการแก้มลิงฝายชะลอน้ำทางเขื่อนลำปาว ต่อที่ประชุมคณะกรรมการวิสามัญนั้น เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสำรวจพื้นที่เพื่อจัดทำโครงการแก้มลิงฝายชะลอน้ำทางเขื่อนลำปาว สำหรับกักเก็บน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคและทำการเกษตรให้แก่ประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนที่อาศัยอยู่บริเวณท้ายเขื่อน ตลอดจนขอสนับสนุนงบประมาณเพื่อดำเนินโครงการขุดลอกแก้มลิงดังกล่าว

การดำเนินงาน

คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว โดยเชิญผู้แทนจากกรมชลประทาน และองค์การบริหารส่วนตำบลหัวหิน จังหวัดกาฬสินธุ์ มาให้ข้อมูลและแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการสรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนตำบลหัวหิน จังหวัดกาฬสินธุ์ ได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า สภาพปัญหาในพื้นที่ตำบลหัวหิน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ เป็นพื้นที่ที่อยู่เหนือเขื่อน เมื่อถึงฤดูฝนในบางปีน้ำในเขื่อนลำปาวมีปริมาณความจุมาก น้ำจะไหลเข้าท่วมพื้นที่เขตอำเภอเมือง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงทำการปิดประตูเขื่อนเพื่อป้องกันน้ำท่วม แต่ในขณะที่เดียวกันน้ำในเขื่อนจะเอ่อล้นขึ้นท่วมบริเวณเหนือเขื่อนเมื่อถึงฤดูแล้งประชาชนที่อยู่ด้านล่างเขื่อนต้องการใช้น้ำ ทางโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาลำปาวจำเป็นต้องเปิดประตูระบายน้ำ ซึ่งทำให้พื้นที่เหนือเขื่อนมีสถานะแห้งแล้ง ส่งผลให้ประชาชนเดือดร้อนทั้งขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและทำการเกษตร องค์การบริหารส่วนตำบลหัวหิน จังหวัดกาฬสินธุ์ จึงได้นำเสนอโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งน้ำท่วม ดังนี้

๑) โครงการตั้งสถานีสูบน้ำและชุดขักร่อง บริเวณหนองค้อ บ้านหนองโน หมู่ที่ ๗ ตำบลหัวหิน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยให้มีการขุดขักร่องกว้างประมาณ ๑๐ เมตร ขักร่องจากกลางเขื่อนลำปาว พร้อมติดตั้งเครื่องสูบน้ำเพื่อดึงน้ำมาทำการเกษตรและเลี้ยงกุ้ง จึงขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำการสำรวจ วิเคราะห์ ออกแบบ และศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการดังกล่าวเพื่อดำเนินการต่อไป

๒) โครงการแก้มลิงก่อสร้างระบบกักเก็บและบริหารจัดการน้ำ ตำบลหัวหิน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากพื้นที่ที่ประสบปัญหาน้ำท่วมในฤดูฝนและประสบปัญหาขาดแคลนน้ำในฤดูแล้ง

ประชาชนในพื้นที่จึงต้องการระบบกักเก็บน้ำและบริหารจัดการน้ำไว้ใช้โดยทำเป็นแก้มลิงในบริเวณ ๔ จุด ได้แก่ (๑) บริเวณใกล้กับสถานีสูบน้ำ บ้านหนองโน (๒) บริเวณโนนมน่ม บ้านหนองโน (๓) บริเวณทางลงเขื่อน ใกล้วัดเก่า บ้านโคกกลางเหนือ และ (๔) บริเวณหนองค้อ บ้านหนองโน โดยขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำการสำรวจ วิเคราะห์ ออกแบบ และศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการดังกล่าวเพื่อดำเนินการต่อไป

๓) โครงการก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อส่งน้ำเพื่อชลประทานและอุปโภคบริโภค หนองกุ้ง ตำบลหัวหิน-หนองบ้าน (วังเดือนห้า) ตำบลโนนสะอาด อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ เนื่องจากกรมชลประทานมีโครงการก่อสร้างสถานีสูบน้ำบริเวณใกล้กับหนองค้อภูธร บ้านโคกกลาง หมู่ที่ ๔ ตำบลหัวหิน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยการวางท่อจากสถานีสูบน้ำดังกล่าวส่งต่อท่อไปยังบริเวณหนองกุ้ง บ้านโคกกลาง หมู่ที่ ๔ ตำบลหัวหิน อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งการดำเนินการตามแผนงานนี้ องค์การบริหารส่วนตำบลหัวหินเห็นว่า หากมีการก่อสร้างสถานีสูบน้ำและท่อส่งน้ำเพื่อการชลประทาน และการอุปโภคบริโภค บริเวณหนองกุ้ง ตำบลหัวหิน-หนองบ้าน (วังเดือนห้า) ตำบลโนนสะอาด อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ข้ามไปยังตำบลโนนสะอาด อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งมีพื้นที่รับน้ำอยู่บริเวณหนองบ้าน (วังเดือนห้า) โดยเป็นน้ำต้นทุนที่มีความสำคัญในการผลิตน้ำประปาในหลายตำบล จึงขอให้เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องทำการสำรวจ วิเคราะห์ ออกแบบ และศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการดังกล่าวเพื่อดำเนินการต่อไป

ผู้แทนจากกรมชลประทานได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า กรมชลประทานได้ดำเนินการโครงการเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม ตลอดจนสร้างแหล่งกักเก็บน้ำในพื้นที่ตำบลหัวหิน ตำบลบึงนาเรียง อำเภอห้วยเม็ก และเทศบาลตำบลคำกาว อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ โดยแหล่งน้ำที่ได้ดำเนินการแล้ว ได้แก่ (๑) ขุดลอกหนองโน ตำบลหัวหิน ใช้งบประมาณ ๓.๔๒ ล้านบาท เพิ่มปริมาณเก็บกักน้ำได้ ๑๒๖,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร (๒) ขุดลอกหนองบ้านโคกกลางเหนือ ตำบลหัวหิน ใช้งบประมาณ ๓.๕ ล้านบาท เพิ่มปริมาณเก็บกักน้ำได้ ๑๒๗,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร (๓) สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านหนองโน พื้นที่รับประโยชน์ จำนวน ๑,๕๐๐ ไร่ และ (๔) สถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านโคกกลางเหนือ ตำบลหัวหิน พื้นที่รับประโยชน์ จำนวน ๒,๐๐๐ ไร่

สำหรับโครงการที่อยู่ระหว่างการดำเนินการใน พ.ศ. ๒๕๖๗ คือ (๑) แก้มลิงหนองโน งบประมาณ ๒๐ ล้านบาท เก็บน้ำเพิ่มขึ้น ๓๕๐,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร (ความก้าวหน้าของโครงการร้อยละ ๒๖) (๒) ขุดลอกอ่างเก็บน้ำลำปาว ตำบลบึงนาเรียง งบประมาณ ๒๔ ล้านบาท เก็บน้ำเพิ่มขึ้น ๔๐๐,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร (ความก้าวหน้าของโครงการร้อยละ ๒๐) และ (๓) งานสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านโคกกลางพร้อมท่อส่งน้ำ ตำบลหัวหิน งบประมาณ ๔๙ ล้านบาท ซึ่งเริ่มดำเนินการในเดือนพฤษภาคม สอดคล้องกับโครงการที่องค์การบริหารส่วนตำบลหัวหินต้องการให้เข้าไปสำรวจพื้นที่ โดยจะให้สำนักงานชลประทานที่ ๖ เข้าไปดำเนินการต่อไป

นอกจากนี้ กรมชลประทานมีแผนงานที่เสนอของงบประมาณใน พ.ศ. ๒๕๖๙ ได้แก่ (๑) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำอ่างเก็บน้ำลำปาว บ้านนาสินวน ตำบลหัวหิน งบประมาณ ๑๐ ล้านบาท ช่วยเก็บกักน้ำเพิ่มขึ้น ๓๐๐,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร และ (๒) โครงการเพิ่มประสิทธิภาพการเก็บกักน้ำอ่างเก็บน้ำลำปาว บ้านโคกกลางเหนือ ตำบลหัวหิน งบประมาณ ๓ ล้านบาท เก็บกักน้ำเพิ่มขึ้น ๗๐๐,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร สำหรับโครงการในพื้นที่ตำบลคำกาว อำเภอหนองกุงศรี จังหวัดกาฬสินธุ์ และงานสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้าบ้านโคกกลางพร้อมท่อส่งน้ำ ตำบลหัวหิน และขุดลอกหนองค้อ ตำบลหัวหิน ทางกรมชลประทานจะได้สำรวจและพิจารณาความเหมาะสมเพื่อดำเนินการต่อไป

ผลการพิจารณา

ที่ประชุมได้มีข้อเสนอแนะให้กรมชลประทานเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยขอให้เร่งดำเนินการสำรวจและออกแบบโครงการดังกล่าว หากโครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วน กรมชลประทานอาจพิจารณาใช้งบประมาณรายจ่ายงบกลางของกรมชลประทานในการจัดทำโครงการให้เป็นรูปธรรมต่อไป

๒.๔.๓ พิจารณาเรื่องเกี่ยวกับโครงการแก้ไขปัญหาน้ำภัยแล้งและการกักเก็บน้ำไว้ใช้สำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภค ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

ความเป็นมา

เนื่องด้วย นางฐิติมา ฉายแสง กรรมการ ได้รับหนังสือขอความอนุเคราะห์แก้ไขปัญหาน้ำขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและขาดแคลนน้ำภาคการเกษตร จากประชาชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองฉะเชิงเทราและอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ที่ประชุมจึงเห็นควรให้พิจารณาเกี่ยวกับโครงการแก้ไขปัญหาน้ำภัยแล้งและการกักเก็บน้ำไว้ใช้สำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภคในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา

การดำเนินงาน

คณะกรรมการวิสามัญได้พิจารณาเรื่องดังกล่าว โดยเชิญผู้แทนจากกรมชลประทาน ผู้แทนจากโครงการชลประทานฉะเชิงเทราและผู้แทนจากโครงการส่งน้ำและบำรุงรักษาพระองค์เจ้าไชยานุชิต ตลอดจนผู้แทนจากภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา เข้าร่วมประชุมชี้แจงแสดงความคิดเห็นต่อคณะกรรมการ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

ผู้แทนจากภาคประชาชนในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า ปัญหาการขาดแคลนน้ำในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราประกอบด้วย ตำบลบางพระ ตำบลโสธร ตำบลบางเตย ตำบลบางกะไห ตำบลวังตะเคียน ตำบลหนามแดง และตำบลคลองเปรง อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา ตำบลเกาะไร่ และตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งเป็นพื้นที่การเกษตรที่อยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำบางปะกง ประชาชนในพื้นที่ประกอบอาชีพทำนา เลี้ยงกุ้ง และเลี้ยงปลาเป็นหลัก ที่ผ่านมามีประชาชนในพื้นที่ประสบปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคและการเกษตร เนื่องจากไม่มีประตูท่อน้ำตามคลองต่าง ๆ ทำให้ประชาชนในพื้นที่ต้องช่วยกันทำประตูท่อน้ำชั่วคราวกันเองจากไม้และถุงทราย ซึ่งช่วยได้เพียงระดับหนึ่งเท่านั้น ประชาชนในพื้นที่จึงต้องการให้กรมชลประทานพิจารณาก่อสร้างประตูท่อน้ำในลักษณะถาวร ๓ แห่ง ประกอบด้วย ๑) ประตูท่อน้ำคลองแขวงกลั่น ๒) ประตูท่อน้ำคลองบางกะไห และ ๓) ประตูท่อน้ำคลองลัดยายหรั่ง

ผู้แทนจากกรมชลประทานได้ให้ข้อมูลต่อที่ประชุมว่า กรมชลประทานได้มีแนวทางเกี่ยวกับโครงการแก้ไขปัญหาน้ำภัยแล้งและการกักเก็บน้ำไว้ใช้สำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภคในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา โดยพื้นที่ริมคลองพระองค์เจ้าไชยานุชิตและคลองประเวศบุรีรมย์ มีแนวทางในการแก้ไขปัญหานี้ ดังนี้

- ๑) แนวทางการซ่อมแซมประตูท่อน้ำ จำนวน ๓ แห่ง ประกอบด้วย
 - ๑.๑) ประตูท่อน้ำเกาะไร่ หมู่ที่ ๔ ตำบลบางกะไห อำเภอบ้านโพธิ์
 - ๑.๒) ประตูท่อน้ำบางกะไห คลองบางกะไห ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์
 - ๑.๓) ประตูท่อน้ำลัดยายหรั่ง คลองลัดยายหรั่ง ตำบลประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์

๒) มาตรการแก้ไขปัญหามลพิษและการกักเก็บน้ำไว้ใช้สำหรับการเกษตรและการอุปโภคบริโภคในพื้นที่อำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา ในระยะยาว ดังนี้

๒.๑) โครงการประตูละบายน้ำบึงหนามแดง-บางพระ ตำบลหนามแดง อำเภอมืองฉะเชิงเทรา อยู่ในแผนงานปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๒.๒) โครงการประตูละบายน้ำคลองแขวงกลั่นบน ตำบลเกาะไร่ อำเภอบ้านโพธิ์ โครงการประตูละบายน้ำคลองบางกะเห ตำบลเทพราช อำเภอบ้านโพธิ์ ประตูละบายน้ำคลองลัดยายหรั่ง ตำบลประเวศ อำเภอบ้านโพธิ์ อยู่ในแผนงานปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๐

๒.๓) โครงการประตูละบายน้ำปากคลองเปรง ตำบลคลองเปรง อำเภอมืองฉะเชิงเทรา อยู่ในแผนงานปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๗๑

๒.๔) โครงการก่อสร้างประตูละบายน้ำ จำนวน ๖ แห่ง ประกอบด้วย ประตูละบายน้ำคลองเปรงล่าง ตำบลเปร็ง อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ หนึ่งแห่ง และประตูละบายน้ำในอำเภอบ้านโพธิ์ จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน ๕ แห่ง

สำหรับปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกรมชลประทาน โดยเฉพาะการก่อสร้างประตูละบายน้ำ อาจมีผู้คัดค้านหรือไม่เห็นด้วย จึงต้องศึกษาและพิจารณาความเหมาะสมของโครงการ จุดดำเนินการก่อสร้างไปพร้อมกับส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในพื้นที่ ประกอบกับปัญหาการบริหารจัดการภายหลังโครงการแล้วเสร็จมีอัตรากำลังคนไม่เพียงพอ จำเป็นต้องได้รับการสนับสนุนบุคลากรหรืองบประมาณในการบริหารจัดการเพิ่ม และควรอุดหนุนงบประมาณในการดำเนินการอย่างต่อเนื่องทุกปี

ผลการพิจารณา

ที่ประชุมได้มีข้อเสนอแนะให้กรมชลประทานเร่งดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำให้แก่ประชาชนในพื้นที่ โดยขอให้เร่งดำเนินการสำรวจและออกแบบโครงการดังกล่าว หากโครงการใดมีความจำเป็นเร่งด่วน กรมชลประทานอาจพิจารณาใช้งบประมาณรายจ่ายงบกลางของกรมชลประทานในการจัดทำโครงการเพื่อแก้ไขปัญหาน้ำให้แก่ประชาชนต่อไป

บทที่ ๓

สภาพปัญหา อุปสรรคตามรายภาคและพืชเศรษฐกิจ

รายงานบทนี้จะเสนอแนวทางการพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อรับมือกับปัญหาภัยแล้งในแต่ละภูมิภาค จำนวน ๕ ภูมิภาค ตลอดจนภัยแล้งกับผลกระทบต่อพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศ โดยเรียงตามลำดับ ดังนี้

๓.๑ ภาคเหนือ

๓.๑.๑ ภาพรวมข้อมูลน้ำภาคเหนือ

ภาคเหนือมีลุ่มน้ำสำคัญทั้งสิ้น ๖ ลุ่มน้ำ ประกอบด้วย ลุ่มน้ำสาละวิน ลุ่มน้ำโขงเหนือ ลุ่มน้ำปิง ลุ่มน้ำวัง ลุ่มน้ำยม ลุ่มน้ำน่าน (ข้อมูลจากรายงานสรุปข้อมูลพื้นฐานของลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ)

๑) ลุ่มน้ำสาละวิน แม่น้ำสาละวินเป็นแม่น้ำนานาชาติ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาในทิเบต ทางภาคเหนือตอนล่างของประเทศจีนไหลสู่ตอนใต้ของประเทศจีน ผ่านด้านตะวันออกของพม่า ผ่านรัฐฉาน และคะยา และกลายเป็นแม่น้ำกั้นพรมแดนระหว่างสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา กับประเทศไทย ช่วงจังหวัดแม่ฮ่องสอน ก่อนจะวกไหลกลับเข้าสู่สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาอีกครั้ง ก่อนจะไหลลงสู่ทะเลอันดามันที่อ่าวมะตะมะ เมืองมัวเมน ความยาวประมาณ ๒,๒๐๐ กิโลเมตร โดยช่วงที่ผ่านพรมแดน ไทย-พม่า มีความยาวประมาณ ๑๒๗ กิโลเมตร ลุ่มน้ำสาละวินในประเทศไทยครอบคลุมพื้นที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน และบางส่วนของจังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดกำแพงเพชร มีพื้นที่ประมาณ ๑๗,๙๒๐ ตารางกิโลเมตร สภาพพื้นที่เป็นภูเขาสลับซับซ้อน

๒) ลุ่มน้ำโขงเหนือ แม่น้ำโขงเป็นแม่น้ำนานาชาติ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาหิมาลัย เกิดจากการละลายของหิมะและน้ำแข็งบริเวณที่ราบสูงทิเบตไหลผ่านตอนใต้ของประเทศจีนผ่านตะวันออกของสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมา ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย จากนั้นจะไหลผ่านสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและราชอาณาจักรกัมพูชา ก่อนที่จะไหลลงสู่ทะเลจีนใต้ในภาคใต้ของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ในช่วงที่ไหลผ่านภาคเหนือของประเทศไทย ครอบคลุมพื้นที่จังหวัด เชียงใหม่ จังหวัดเชียงราย และจังหวัดพะเยา สภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของลุ่มน้ำโขงเหนือในประเทศไทย ล้อมรอบไปด้วยเทือกเขาที่มีความสูงระหว่าง ๓๐๐-๑,๕๕๐ เมตร ระดับน้ำทะเลปานกลาง (ม.รทก.) เทือกเขาที่สำคัญ ได้แก่ เทือกเขาดอยภูลังกา ดอยสันปันน้ำ ดอยแม่สุก ดอยขุนแม่ต้า และดอยขุนแม่ต้อม การแบ่งลุ่มน้ำสาขาในลุ่มน้ำโขงเหนือได้กำหนดตามผลการศึกษาศึกษาของโครงการศึกษาทบทวนการแบ่งพื้นที่ลุ่มน้ำที่เหมาะสมสำหรับการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำและผลกระทบจากการแบ่งพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ปี ๒๕๖๒ ซึ่งในพื้นที่ลุ่มน้ำโขงเหนือแบ่งเป็น ๑๗ ลุ่มน้ำสาขา คือ แม่น้ำโขงตอนบน ส่วนที่ ๑ น้ำแม่จัน น้ำแม่ฝาง น้ำแม่กกตอนล่างส่วนที่ ๑ น้ำแม่กกตอนล่างส่วนที่ ๒ น้ำแม่ลาวส่วนที่ ๑ น้ำแม่สรวย น้ำแม่ลาวส่วนที่ ๒ น้ำแม่กกตอนล่างส่วนที่ ๓ แม่น้ำโขงตอนบนส่วนที่ ๒ แม่น้ำอิงตอนบน แม่น้ำอิงตอนกลางส่วนที่ ๑ แม่น้ำพุง แม่น้ำอิงตอนกลางส่วนที่ ๒ แม่น้ำลาว แม่น้ำอิงตอนล่างและแม่น้ำโขงส่วนที่ ๒

๓) ลุ่มน้ำปิง ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของประเทศไทย ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๓๔,๔๗๑.๕๑ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดลำพูน จังหวัดตาก จังหวัดกำแพงเพชร และจังหวัดนครสวรรค์ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวในแนวเหนือ ใต้ ทางตอนบนของลุ่มน้ำเป็นเทือกเขาสลับซับซ้อน มีแม่น้ำปิงเป็นแม่น้ำสายหลัก ซึ่งมีต้นกำเนิดจากทิวเขาผีปันน้ำ ในเขตอำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

แล้วไหลผ่านหุบเขาลงมาสู่ที่ราบลุ่มกว้างใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่ ผ่านจังหวัดลำพูน จากนั้นไหลไปทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ผ่านอำเภอจอมทอง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วไหลลงทิศใต้ผ่านอำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ ก่อนจะไหลลงสู่อ่างเก็บน้ำเขื่อนภูมิพล ส่วนแม่น้ำปิงตอนล่างใต้เขื่อนภูมิพลจะไหลผ่านที่ราบมาบรรจบกับแม่น้ำวังและไหลผ่านที่ราบกว้างใหญ่ในเขตจังหวัดกำแพงเพชร ก่อนจะไปบรรจบกับแม่น้ำยมและแม่น้ำน่านรวมเป็นแม่น้ำเจ้าพระยาที่ปากน้ำโพ จังหวัดนครสวรรค์ ลุ่มน้ำปิงมีลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ น้ำแม่จัด มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาแดนลาวทางตอนเหนือของกลุ่มน้ำ ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำปิงทางฝั่งซ้าย น้ำแม่แตง ไหลจากเทือกเขาแดนลาวลงมาบรรจบแม่น้ำปิงทางฝั่งขวา แม่น้ำกวงไหลมาบรรจบแม่น้ำปิงทางฝั่งซ้ายที่จังหวัดลำพูน แม่น้ำลี้ ไหลจากอำเภอลี้ขึ้นไปทางทิศเหนือบรรจบแม่น้ำปิงทางฝั่งซ้ายที่อำเภอจอมทอง น้ำแม่แจ่มไหลจากเทือกเขาถนนธงชัยจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือของกลุ่มน้ำลงมาบรรจบแม่น้ำปิงทางฝั่งขวาที่อำเภอฮอด จังหวัดเชียงใหม่ อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ได้แก่ เขื่อนแม่กวงอุดมธารา อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ และเขื่อนแม่จัดสมบูรณ์ชล อำเภอแม่แตง จังหวัดเชียงใหม่

๔) ลุ่มน้ำวัง ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑๐,๗๘๘.๘๖ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดลำปางและจังหวัดตาก ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวตามแนวเหนือ ใต้ ลักษณะภูมิประเทศโดยรวมของลุ่มน้ำวังจะมีเทือกเขาล้อมรอบตลอดแนว ทางทิศตะวันตกของลุ่มน้ำคือ เทือกเขาขุนตาล ส่วนทางทิศตะวันออก คือ เทือกเขาผีปันน้ำ และมีที่ราบลุ่มสลับกับที่ราบแคบ ๆ ตามหุบเขา มีพื้นที่ลุ่มน้ำแคบและมีความยาวของแม่น้ำสั้นกว่าแม่น้ำอื่น ๆ ในภาคเหนือ มีแม่น้ำวังเป็นแม่น้ำสายหลัก ซึ่งมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาผีปันน้ำไหลผ่านหุบเขาที่บริเวณอำเภอวังเหนือ จังหวัดลำปาง แล้วไหลลงทางทิศใต้เข้าสู่ที่ราบในอำเภอแจ้ห่ม อำเภอเมือง อำเภอเกาะคา อำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง ก่อนจะไหลผ่านที่ราบแคบตามหุบเขาในอำเภอเถิน อำเภอแม่พริก จังหวัดลำปาง และไหลเข้าสู่ที่ราบในจังหวัดตาก ก่อนจะบรรจบกับแม่น้ำปิง ที่บ้านแม่ขอน ตำบลบ้านตาก อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก ลุ่มน้ำวังมีลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ น้ำแม่ต๋อยและน้ำแม่สวย ซึ่งมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาทางด้านตะวันตกของลุ่มน้ำ น้ำแม่จางมีต้นกำเนิดจากดอยผาแดงในเทือกเขาผีปันน้ำซึ่งเป็นสันปันน้ำของลุ่มน้ำวังและลุ่มน้ำยมทางทิศตะวันออกของลุ่มน้ำ อ่างเก็บน้ำที่สำคัญในพื้นที่ลุ่มน้ำวัง ได้แก่ เขื่อนกิ่วลม อำเภอเมืองลำปาง จังหวัดลำปาง และเขื่อนกิ่วคอหมา อำเภอแจ้ห่ม จังหวัดลำปาง

๕) ลุ่มน้ำยม ตั้งอยู่ทางตอนเหนือของประเทศไทย ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๒๓,๙๙๕.๕๕ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ครอบคลุมจังหวัดลำปาง จังหวัดน่าน จังหวัดพะเยา จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร และจังหวัดแพร่ ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวตามแนวเหนือ ใต้ มีแม่น้ำยมเป็นแม่น้ำสายหลัก ซึ่งมีต้นกำเนิดจากดอยขุนยวมในเทือกเขาผีปันน้ำในเขตอำเภอปงและอำเภอเชียงม่วน จังหวัดพะเยา ไหลผ่านหุบเขาที่มีความลาดชันมาก มีที่ราบแคบริมแม่น้ำเป็นบางตอน เข้าสู่เขตจังหวัดแพร่ จากนั้นจะไหลออกสู่ที่ราบผืนใหญ่ผ่านอำเภอสอง อำเภอเมือง อำเภอสูงเม่น อำเภอเด่นชัย จากนั้นจะไหลเข้าสู่หุบเขาทางตะวันตก ผ่านอำเภอลอง อำเภอวังชิ้น แล้วไหลลงทางใต้เข้าสู่ที่ราบที่อำเภอศรีสัชนาลัย จังหวัดสุโขทัย ในช่วงนี้แม่น้ำยมจะไหลคูกุขนานมากับแม่น้ำน่าน และเริ่มมีความลาดชันลดลง จากนั้นจะไหลผ่านอำเภอสวรรคโลก อำเภอศรีสำโรง อำเภอกงไกรลาศและผ่านอำเภอบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก เข้าสู่อำเภอสามง่าม จังหวัดพิจิตร ผ่านอำเภอโพทะเล จนเข้าเขตจังหวัดนครสวรรค์ แล้วไหลมาบรรจบกับแม่น้ำน่าน ที่บ้านเกยชัย อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ ลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำาว ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำยมในเขตจังหวัดแพร่ น้ำแม่สองบรรจบกับแม่น้ำยมที่อำเภอสอง จังหวัดแพร่ แม่น้ำรำพันบรรจบกับแม่น้ำยมที่อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย แม่น้ำพิจิตรบรรจบกับแม่น้ำยมที่บ้านบางคลาน อำเภอโพทะเล จังหวัดพิจิตร

๖) ลุ่มน้ำน่าน ตั้งอยู่ทางภาคเหนือของประเทศไทย ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๓๔,๘๓๗.๗๐ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดอุดรธานี จังหวัดน่าน จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดพิษณุโลก จังหวัดพิจิตร และจังหวัดเพชรบูรณ์ ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวตามแนวทิศเหนือ ใต้ เป็นเส้นแบ่งเขตแดนไทย และสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีความสูงอยู่ที่ระดับ ๒๒๐ เมตร ระดับน้ำทะเลปานกลาง (ม.รทก.) มีแม่น้ำน่านเป็นแม่น้ำสายหลัก โดยมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาหลวงพระบาง ในเขตจังหวัดน่าน จากนั้นไหลผ่านที่ราบระหว่างหุบเขาในเขตอำเภอเมืองน่านและอำเภอเวียงสา หุบเขาทางด้านตะวันตกและตะวันออกทั้งสองด้านนี้เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำสาขาหลายสาย ที่ราบบริเวณนี้จะมีระดับความสูงประมาณ ๑๘๐-๒๒๐ เมตร ระดับน้ำทะเลปานกลาง (ม.รทก.) จากนั้นแม่น้ำน่านจะไหลผ่านหุบเขาสูงอ่างเก็บน้ำเขื่อนสิริกิติ์ พื้นที่ตอนล่างของลุ่มน้ำน่านจะเป็นที่ราบสองฝั่งแม่น้ำ ซึ่งจัดได้ว่าเป็นทุ่งราบผืนใหญ่ที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยจากจังหวัดพิษณุโลก แม่น้ำน่านจะไหลเคียงคู่กับแม่น้ำยมลงมาจนบรรจบกันที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ จากนั้นจะไหลผ่านบึงบอระเพ็ดทางฝั่งซ้าย ก่อนจะบรรจบกับแม่น้ำปิง ที่อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของแม่น้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำน่านมีลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ลำน้ำว่า มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาหลวงพระบางไหลมาบรรจบทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำน่านที่อำเภอเวียงสา จังหวัดน่าน ซึ่งลำน้ำปาด เป็นลำน้ำสาขาสายใหญ่ มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาหลวงพระบางเช่นกัน ไหลมาบรรจบทางฝั่งซ้ายที่จังหวัดอุดรธานี แม่น้ำแควน้อยเป็นลำน้ำสาขาที่ใหญ่ที่สุด ไหลมาบรรจบที่อำเภอพรหมพิราม จังหวัดพิษณุโลก และแม่น้ำวังทองไหลมาบรรจบทางฝั่งซ้ายของแม่น้ำน่านที่อำเภอบางกระพุ่ม จังหวัดพิษณุโลก อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ได้แก่ เขื่อนแควน้อยบำรุงแดน อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก

ตารางที่ ๑ แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำท่าของกลุ่มน้ำในภาคเหนือ ทั้ง ๖ กลุ่มน้ำหลัก ซึ่งแสดงว่า ปริมาณน้ำฝนในกลุ่มน้ำภาคเหนืออยู่ในระดับ ๑,๑๐๐-๑,๖๐๐ มิลลิเมตรต่อปี โดยลุ่มน้ำวัง เป็นลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด และมีปริมาณน้ำท่าน้อยที่สุดด้วย รองลงมา คือ ลุ่มน้ำยม ส่วนลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด คือ ลุ่มน้ำโขงภาคเหนือ และลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่ามากที่สุด คือ ลุ่มน้ำน่าน

โดยภาพรวม ภาคเหนือมีปริมาณน้ำท่า ๔๓,๐๗๖ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี โดยประมาณ ร้อยละ ๘๐ จะเป็นปริมาณน้ำท่าในช่วงฤดูฝน

ตารางที่ ๑ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำท่าของกลุ่มน้ำในภาคเหนือ

ลุ่มน้ำ	พื้นที่ลุ่มน้ำ	จำนวน สาขา	จำนวน จังหวัด	ปริมาณฝน เฉลี่ย	ปริมาณ น้ำท่า เฉลี่ย	ปริมาณ น้ำท่า ฤดูฝน	ปริมาณ น้ำท่า ฤดูแล้ง
	ตาราง กิโลเมตร	ลุ่มน้ำ	จังหวัด	มิลลิเมตร	ล้าน ลูกบาศก์ เมตร	ล้าน ลูกบาศก์ เมตร	ล้าน ลูกบาศก์ เมตร
สาละวิน	๑๙,๑๐๕.๕๙	๒๒	๓	๑,๓๑๕.๗๐	๙,๒๓๘	๖,๘๐๔	๒,๔๓๔
โขงเหนือ	๑๗,๔๓๘.๒๘	๑๗	๓	๑,๖๐๗.๕๑	๗,๖๖๕	๕,๕๖๕	๒,๑๙๙
ปิง	๓๔,๔๗๑.๕๑	๓๐	๖	๑,๒๕๖.๒๐	๘,๘๙๔	๖,๘๑๐	๒,๐๘๔
วัง	๑๐,๗๘๘.๘๖	๑๑	๔	๑,๑๗๒.๘๐	๑,๖๑๑	๑,๓๖๙	๒๔๒
ยม	๒๓,๙๙๕.๕๖	๑๙	๑๑	๑,๒๖๔.๘๐	๓,๖๘๘	๓,๒๔๗	๔๔๑
น่าน	๓๔,๘๓๗.๗๐	๒๓	๑๐	๑,๓๐๘.๐๐	๑๑,๙๘๐	๑๐,๔๔๓	๑,๕๓๗
เหนือ	๑๔๐,๖๓๗.๕๐	๑๒๒	-	-	๔๓,๐๗๖	๓๔,๒๓๘	๘,๘๓๗

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๑.๒ การพัฒนาแหล่งน้ำในภาคเหนือ

เมื่อพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคเหนือพบว่า ในภาคเหนือมีโครงการรวมกัน ๒,๑๖๑ แห่ง มีความจุ ๒๖,๓๖๘ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ ๕.๓ ล้านไร่ มีความต้องการใช้น้ำโดยรวม ๑๗,๘๐๔ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และส่วนใหญ่เป็นความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ๑๖,๘๖๙ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี

อย่างไรก็ดี เมื่อพิจารณาความจุตามลุ่มน้ำจะพบว่า ลุ่มน้ำในภาคเหนือที่มีความจุก็กเก็บน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำมีถึง ๔ ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำสาละวิน (ความจุ ๒๘ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๑,๐๐๐ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำโขงภาคเหนือ (ความจุ ๓๙๖ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๒,๒๑๘ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำวัง (ความจุ ๕๘๘ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๙๗๔ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) และลุ่มน้ำยม (ความจุ ๑๖๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๔,๑๓๕.๗๖ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) เพราะฉะนั้น การพัฒนาแหล่งน้ำจำเป็นต้องให้ความสำคัญในพื้นที่เหล่านี้เพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ ๒ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและความต้องการใช้น้ำในภาคเหนือ

ลุ่มน้ำ	จำนวนโครงการ	ความจุ	พื้นที่ได้รับประโยชน์	ปริมาณความต้องการใช้น้ำ	เกษตรกรรม	อุปโภคบริโภค	อุตสาหกรรม
	แห่ง	ล้านลูกบาศก์เมตร	ไร่	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร
สาละวิน	๑๕๙	๒๘	๑๑,๙๘๑	๑,๐๐๐.๐๐	๙๖๔.๓๔	๓๒.๐๔	๓.๖๓
โขงเหนือ	๑๘๗	๓๙๖	๓๔๙,๑๕๓	๒,๒๑๘.๒๕	๒,๐๘๓.๑๓	๑๑๗.๕๘	๑๗.๕๔
ปิง	๖๙๙	๑๔,๓๗๖	๒,๒๑๕,๘๕๒	๔,๔๕๐.๔๕	๔,๐๔๘.๐๒	๒๒๘.๙๗	๑๗๓.๔๕
วัง	๑๗๔	๕๘๘	๔๐๐,๖๖๗	๙๗๔.๐๐	๘๕๔.๘๐	๓๑.๙๗	๘๗.๙๘
ยม	๒๒	๑๖๑	๙๑,๓๘๒	๔,๑๓๕.๗๖	๔,๐๓๕.๔๕	๘๑.๔๘	๑๘.๘๓
น่าน	๙๒๐	๑๐,๘๑๙	๒,๒๒๐,๒๘๔	๕,๐๒๕.๒๑	๔,๘๘๓.๒๐	๑๑๐.๘๕	๓๑.๑๗
ภาคเหนือ	๒,๑๖๑	๒๖,๓๖๘	๕,๒๘๙,๓๑๙	๑๗,๘๐๓.๖๗	๑๖,๘๖๘.๙๔	๖๐๒.๘๙	๓๓๒.๒๔

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๑.๓ พื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในภาคเหนือ

โดยภาพรวม ภาคเหนือมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๔๐.๗๑ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ และมีสัดส่วนพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑ ร้อยละ ๓๒.๙๒ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้น้อย ได้แก่ ลุ่มน้ำยม (ร้อยละ ๓๐.๑๙) และลุ่มน้ำน่าน (ร้อยละ ๓๓.๗๗) เพราะฉะนั้น จำเป็นที่ต้องพัฒนาพื้นที่ต้นน้ำให้มีระบบนิเวศที่มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

สำหรับในกรณีของพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในระดับปานกลางถึงมากของภาคเหนือ มีถึงร้อยละ ๓๐.๖๕ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ และมีพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในระดับปานกลางถึงมาก ถึงร้อยละ ๑๘.๗๐ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ แต่โดยภาพรวมสัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงภัยยังต่ำกว่าสัดส่วนของทั้งประเทศ

ทั้งนี้ สัดส่วนของลุ่มน้ำที่มีความเสี่ยงต่อภัยแล้งมากที่สุด คือ ลุ่มน้ำปิงและลุ่มน้ำวัง ที่มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในระดับปานกลางถึงมาก ถึงร้อยละ ๕๓.๙๗ และร้อยละ ๕๑.๗๔ ของพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมดตามลำดับและสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ เพราะฉะนั้น ลุ่มน้ำปิงและลุ่มน้ำวังจึงเป็นลุ่มน้ำที่มีความเสี่ยงต่อภัยแล้งมากที่สุดในภาคเหนือ ส่วนหนึ่งเพราะมีปริมาณน้ำฝนค่อนข้างน้อยนั่นเอง (ตารางที่ ๓)

ตารางที่ ๓ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง และพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคเหนือ

ลุ่มน้ำ/ ภูมิภาค	สัดส่วน พื้นที่ป่า ไม้ต่อ พื้นที่ลุ่ม น้ำ	สัดส่วน พื้นที่ต้น น้ำชั้น ๑ ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ	สัดส่วน พื้นที่ป่าไม้ ต่อพื้นที่ ต้นน้ำ ชั้น ๑	สัดส่วน พื้นที่เสี่ยง ภัยแล้งต่อ พื้นที่ ลุ่มน้ำ	สัดส่วน พื้นที่เสี่ยง อุทกภัย ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ	สัดส่วน พื้นที่ เสี่ยงภัย แล้งปาน กลาง- มาก ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ	สัดส่วน พื้นที่ เสี่ยง อุทกภัย ปาน กลาง- มาก ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
สาละวิน	๕๖.๕๔	๖๙.๑๔	๘๑.๗๗	๙๘.๔๒	๑๒.๗๗	๑๓.๒๗	๒.๘๘
โขงเหนือ	๔๔.๙๕	๒๙.๘๕	๑๕๐.๕๙	๙๓.๒๒	๕๐.๑๑	๔.๖๑	๒๗.๖๕
ปิง	๔๒.๐๖	๓๗.๙๓	๑๑๐.๘๘	๙๘.๗๙	๓๙.๑๗	๕๓.๙๗	๑๑.๙๓
วัง	๔๗.๒๘	๒๒.๙๒	๒๐๖.๒๘	๙๙.๕๓	๕๕.๘๙	๕๑.๗๔	๑๑.๗๒
ยม	๓๐.๑๙	๑๗.๐๔	๑๓๗.๑๔	๙๗.๗๔	๖๑.๑๑	๓๗.๐๑	๓๒.๓๔
น่าน	๓๓.๗๗	๒๓.๖๘	๑๔๒.๖๑	๙๕.๓๕	๔๕.๔๐	๑๙.๒๑	๒๒.๓๖
เหนือ	๔๐.๗๑	๓๒.๙๒	๑๒๓.๖๔	๙๗.๐๗	๔๓.๕๑	๓๐.๖๕	๑๘.๗๐
รวมทั้ง ประเทศ	๒๑.๕๖	๑๗.๘๔	๑๒๐.๘๖	๙๔.๑๐	๖๘.๗๗	๒๙.๓๓	๓๔.๖๙

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๑.๔ สมดุลน้ำในภาคเหนือ

เมื่อพิจารณาจากความจุและสมดุลของน้ำในช่วงฤดูแล้งและฤดูฝน ในตารางที่ ๔ พบว่า กลุ่มน้ำในภาคเหนือที่มีความจุต่อปริมาณน้ำทำน้อยในภาคเหนือ และความจุเทียบกับสมดุลน้ำในฤดูแล้ง คือ กลุ่มน้ำสาละวิน กลุ่มน้ำโขงเหนือและกลุ่มน้ำยม ดังนั้น ทั้งสามกลุ่มน้ำนี้จึงเป็นกลุ่มน้ำสำคัญที่จะต้องเพิ่มความจุของแหล่งน้ำในอนาคต

ตารางที่ ๔ ปริมาณความจุ และสมดุลน้ำ ในภาคเหนือ

กลุ่มน้ำ/ ภูมิภาค	ปริมาณความจุ ต่อปริมาณน้ำท่า	สมดุลน้ำในฤดูฝน	สมดุลน้ำในฤดูแล้ง	ความจุเทียบกับ ความต้องการน้ำ ในฤดูแล้ง
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
สาละวิน	๐.๓๐	๓.๘๑	๑๐.๘๙	๓.๗๘
โขงเหนือ	๕.๑๗	๑๗.๘๑	๒๒.๐๕	๓๒.๒๗
ปิง	๑๖๑.๖๔	๒๓.๕๖	๔๑.๗๙	๕๐๕.๑๙
วัง	๓๖.๕๐	๓๒.๑๘	๓๙.๐๒	๑๑๐.๐๖
ยม	๔.๓๖	๕๕.๖๐	๗๑.๗๖	๖.๙๐
น่าน	๙๐.๓๑	๑๙.๒๔	๒๘.๘๘	๓๕๘.๗๔
เหนือ	๖๑.๒๑	๒๐.๗๗	๓๑.๒๓	๒๔๖.๕๗
รวมทั้ง ประเทศ	๓๖.๙๒	๒๒.๘๕	๔๐.๑๒	๑๐๗.๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ กลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

จากตารางที่ ๕ แสดงให้เห็นว่า ภาคเหนือมีความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร เฉลี่ย ๕๔๕.๒๓ ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศเล็กน้อย (ยกเว้นในกลุ่มน้ำปิง) โดยร้อยละ ๓๗ เป็นความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้ง ส่วนปริมาณความต้องการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคของภาคเหนือเท่ากับ ๙๔.๓๒ ลูกบาศก์เมตร/คน/ปี ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศเล็กน้อย ยกเว้นในกลุ่มน้ำปิงและลุ่มน้ำวัง ทั้งนี้ อาจเกี่ยวข้องกับปริมาณของนักท่องเที่ยวในพื้นที่ เพราะฉะนั้น ในลุ่มน้ำปิงอาจจะเป็นลุ่มน้ำที่มีความสำคัญในการจัดการด้านความต้องการใช้น้ำ

สำหรับผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญในปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ พบว่า จังหวัดในภาคเหนือที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้ง จะมีปริมาณสมมูลน้ำที่ไม่เพียงพอ ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดเชียงราย จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดพิจิตรและจังหวัดแม่ฮ่องสอน นอกจากนี้ ยังมีบางจังหวัดที่มีปริมาณน้ำใกล้เคียงกับความต้องการใช้น้ำ (ซึ่งแปลว่า อาจจะมีน้ำไม่เพียงพอในบางพื้นที่ได้) ได้แก่ จังหวัดสุโขทัย จังหวัดพิษณุโลกและจังหวัดอุตรดิตถ์ จะเห็นได้ว่า ผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญจะหนักในพื้นที่ภาคเหนือตอนล่าง

ตารางที่ ๕ ปริมาณความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่ และน้ำอุปโภคบริโภค และอุตสาหกรรมเฉลี่ยต่อคนของภาคเหนือ

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	ความต้องการใช้น้ำเพื่อเกษตร		ความต้องการใช้น้ำอุปโภค และอุตสาหกรรมต่อคน
	ต่อพื้นที่การเกษตร	ในฤดูแล้งต่อทั้งหมด	
	ลบม./ไร่	ร้อยละ	ลบม./คน/ปี
สาละวิน	๓๔๕.๖๓	๒๔.๑	๕๑.๒๓
โขงเหนือ	๔๐๑.๔๗	๔๑.๖	๗๐.๔๕
ปิง	๗๖๑.๗๔	๓๑.๕	๑๕๘.๕๙
วัง	๖๐๑.๗๒	๓๙.๑	๑๗๗.๒๙
ยม	๕๗๘.๓๙	๔๒.๔	๕๕.๓๐
น่าน	๕๒๒.๑๘	๓๘.๖	๖๒.๓๒
เหนือ	๕๔๕.๒๓	๓๗.๓	๙๔.๓๒
รวมทั้งประเทศ	๖๔๒.๕๕	๓๓.๕	๑๑๐.๔๗

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ตารางที่ ๖ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำ ในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคเหนือ

ลำดับ	จังหวัด	ในเขตชลประทาน		นอกเขตชลประทาน		เปรียบเทียบน้ำต้นทุนต่อความต้องการในช่วงฤดูแล้ง ๒๕๖๗		สัดส่วนความเพียงพอของน้ำต้นทุน (ความต้องการ = ๑๐๐)	
		น้ำต้นทุน	ความต้องการ	น้ำต้น	ความต้องการ	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน
๑	กำแพงเพชร	๔๔	๓๙๙	๖๗๕	๒๓๑	(๓๕๕)	๔๔๔	๑๑.๐	๒๙๒.๒
๒	เชียงราย	๓๒๖	๓๐๙	๒๘๐	๓๔๒	๑๗	(๖๒)	๑๐๕.๕	๘๑.๙
๓	เชียงใหม่	๖๗๓	๓๕๓	๔๓๔	๒๑๑	๓๒๐	๒๒๓	๑๙๐.๗	๒๐๕.๗
๔	ตาก	๕,๕๕๒	๖๐	๖๖๓	๑๕๓	๕,๔๙๒	๕๑๐	๙๒๕๓.๓	๔๓๓.๓
๕	นครสวรรค์	๙๙	๕๑๗	๔๕๕	๓๕๗	(๔๑๘)	๙๘	๑๙.๑	๑๒๗.๕
๖	น่าน	๓๘	๒๑	๔๖๐	๑๐๓	๑๗	๓๕๗	๑๘๑.๐	๔๔๖.๖
๗	พะเยา	๘๖	๔๔	๑๗๔	๗๗	๔๒	๙๗	๑๙๕.๕	๒๒๖.๐
๘	พิจิตร	๘๙	๓๓๗	๔๒๑	๓๙๒	(๒๔๘)	๒๙	๒๖.๕	๑๐๗.๔
๙	พิษณุโลก	๙๓๐	๓๘๙	๕๓๒	๓๖๖	๕๔๑	๑๖๖	๒๓๙.๑	๑๔๕.๔
๑๐	เพชรบูรณ์	๑๖๖	๒๖	๔๓๕	๑๖๓	๑๔๐	๒๗๒	๖๓๘.๕	๒๖๖.๙
๑๑	แพร่	๑๒๕	๕๒	๓๐๕	๒๘	๗๓	๒๗๗	๒๔๐.๔	๑๐๘๙.๓
๑๒	แม่ฮ่องสอน	๒๕	๒๗	๒๗๕	๖๔	(๒)	๒๑๑	๙๒.๖	๔๒๙.๗
๑๓	ลำปาง	๓๗๙	๑๗๓	๒๗๖	๕๘	๒๐๖	๒๑๘	๒๑๙.๑	๔๗๕.๙
๑๔	ลำพูน	๔๗	๒๙	๑๑๒	๔๓	๑๘	๖๙	๑๖๒.๑	๒๖๐.๕
๑๕	สุโขทัย	๒๑๙	๑๑๕	๓๗๒	๒๐๙	๑๐๔	๑๖๓	๑๙๐.๔	๑๗๘.๐
๑๖	อุตรดิตถ์	๓,๒๔๘	๑๐๕	๓๖๘	๓๒๖	๓,๑๔๓	๔๒	๓๐๙๓.๓	๑๑๒.๙
๑๗	อุทัยธานี	๖๗	๓๒	๒๐๓	๘๕	๓๕	๑๑๘	๒๐๙.๔	๒๓๘.๘
ภาคเหนือ		๑๒,๑๑๔	๒,๙๘๖	๖,๔๓๙	๓,๒๐๘	๙,๑๒๘	๓,๒๓๑	๔๐๕.๗	๒๐๐.๗

ที่มา : รายงานของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๑.๕ การพัฒนาแหล่งน้ำในอนาคต

เมื่อพิจารณาแต่ละลุ่มน้ำในภาคเหนือ ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ มากน้อยเพียงใด ในตารางที่ ๗ จะพบว่า เมื่อเทียบระหว่างพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ (กล่าวคือ มีการพัฒนาแล้ว ในปัจจุบัน) และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาระบบชลประทาน พบว่า ภาคเหนือมีพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนา ประมาณร้อยละ ๕๖ ของพื้นที่ที่มีศักยภาพและลุ่มน้ำในภาคเหนือที่มีการพัฒนาระบบชลประทานน้อย ได้แก่ ลุ่มน้ำยม ลุ่มน้ำโขงภาคเหนือและลุ่มน้ำสาละวินในอนาคต และเมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ที่จะได้รับประโยชน์ จากการชลประทานในอนาคต เทียบกับพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในอนาคต พบว่า ทั้งสามลุ่มน้ำก็ยังได้รับการจัดสรรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่ค่อนข้างน้อยเช่นเดิม

ตารางที่ ๗ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำ และพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทาน
ในภาคเหนือ

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	พื้นที่ได้รับ ประโยชน์ เทียบกับ พื้นที่ เกษตร กรรม	พื้นที่ ที่เหมาะสม กับ ชลประทาน เทียบกับ พื้นที่ เกษตร กรรม	พื้นที่ได้รับ ประโยชน์ เทียบกับ พื้นที่ ที่มี ศักยภาพ ชล ประทาน	พื้นที่ได้รับ ประโยชน์ ในอนาคต เทียบกับ พื้นที่ เหมาะสม สำหรับ ชลประทาน	สัดส่วนพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ จำแนกตามขนาดโครงการ		
					ใหญ่	กลาง	เล็ก
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
สาละวิน	๐.๔๑	๑.๙๕	๒๑.๒๑	๒๐.๗๕	๐	๑๐๐	๐
โขงเหนือ	๖.๓๒	๓๓.๘๕	๑๘.๖๗	๖.๓๙	๐	๘๐	๒๐
ปิง	๓๗.๙๓	๒๑.๖๗	๑๗๕.๐๖	๑๓๗.๖๗	๔๖	๑๐	๔๔
วัง	๒๔.๗๕	๑๙.๕๘	๑๒๖.๓๙	๓๑.๙๐	๓๑	๑๔	๕๕
ยม	๑.๒๘	๔๐.๐๒	๓.๑๙	๓.๑๙	๔	๒๒	๗๔
น่าน	๒๓.๐๗	๓๑.๑๓	๗๔.๑๑	๗.๒๗	๗	๖๗	๒๖
เหนือ	๑๖.๒๐	๒๘.๖๙	๕๖.๔๗	๒๔.๓๙	๒๑	๓๗	๔๒
รวมทั้ง ประเทศ	๑๖.๓๒	๓๒.๑๒	๕๐.๘๓	๑๒.๖๘	๔๔	๓๑	๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ทั้งนี้ ตัวอย่างของโครงการในภาคเหนือแสดงไว้ในตารางที่ ๘

ตารางที่ ๘ ตัวอย่างรายชื่อโครงการในแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายในภาคเหนือ

รหัส	ชื่อ AreaBased	พื้นที่เสี่ยงน้ำ ท่วม	พื้นที่เสี่ยงแล้ง	พื้นที่เสี่ยง แล้ง + ท่วม	รวมพื้นที่ เสี่ยงภัย	ประเภท
N-๐๑	ลุ่มน้ำอิง	๑๕๕,๓๐๐ ไร่	๒๘๔,๔๐๐ ไร่	๗๖,๗๐๐ ไร่	๕๑๖,๔๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
N-๐๒	สนับสนุนเขต พัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ เชียงราย	-	๓๐,๗๐๐ ไร่	-	๓๐,๗๐๐ ไร่	เขตพัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ
N-๐๓	เชียงใหม่- ลำพูน	๔๖,๖๐๐ ไร่	๔๖,๑๐๐ ไร่	๑,๑๐๐ ไร่	๙๓,๘๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
N-๐๔	ลุ่มน้ำปิง ตอนล่าง (กำแพงเพชร- นครสวรรค์)	๑๐๖,๐๐๐ ไร่	๖๘๗,๕๐๐ ไร่	๓๗,๖๐๐ ไร่	๘๓๑,๑๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
N-๐๕	ลุ่มน้ำวัง ตอนบน	๓,๕๐๐ ไร่	๑๗,๔๐๐ ไร่	๓๐๐ ไร่	๒๑,๒๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
N-๐๖	ลุ่มน้ำวัง ตอนกลาง	๔๙,๔๐๐ ไร่	๑๕๖,๐๐๐ ไร่	๒๔,๒๐๐ ไร่	๒๒๙,๖๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
N-๐๗	ลุ่มน้ำวัง ตอนล่าง	๓,๒๐๐ ไร่	๒๙,๒๐๐ ไร่	๔๐๐ ไร่	๓๒,๘๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
N-๐๘	ลุ่มน้ำยม ตอนบน	๕๑,๙๐๐ ไร่	๑๐๒,๐๐๐ ไร่	๒,๑๐๐ ไร่	๑๕๖,๐๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
N-๐๙	ลุ่มน้ำน่าน ตอนบน	๖,๙๐๐ ไร่	๒๑๔,๖๐๐ ไร่	-	๒๒๑,๕๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง

ตารางที่ ๘ ตัวอย่างรายชื่อโครงการในแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายในภาคเหนือ (ต่อ)

รหัส	ชื่อ AreaBased	พื้นที่เสี่ยงน้ำ ท่วม	พื้นที่เสี่ยงแล้ง	พื้นที่เสี่ยง แล้ง + ท่วม	รวมพื้นที่ เสี่ยงภัย	ประเภท
N-๑๐	ลุ่มน้ำยม-น่าน ตอนล่าง	๒,๑๙๓,๑๐๐ ไร่	๕๕๑,๓๐๐ ไร่	๒๘๒,๗๐๐ ไร่	๓,๐๒๗,๑๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยน้ำท่วม
N-๑๑	ลุ่มน้ำน่าน ตอนล่าง	๓๘,๓๐๐ ไร่	๑,๔๒๖,๐๐๐ ไร่	๗๐,๗๐๐ ไร่	๑,๕๓๕,๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยแล้ง
N-๑๒	สนับสนุนเขต พัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษตาก	๕๐๐ ไร่	๒๒๒,๘๐๐ ไร่	-	๒๒๓,๖๐๐ ไร่	เขตพัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ

ที่มา : สำนักงานคณะกรรมการทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๑.๖ แนวทางการพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติระบุว่า ในภาคเหนือมีพื้นที่เป้าหมาย หรือ Area-Based ในการพัฒนาแหล่งน้ำอยู่ ๑๒ พื้นที่ จำแนกเป็นพื้นที่ประสบปัญหาด้านน้ำ ๑๐ พื้นที่ รวม ๖.๖๖ ล้านไร่ และพื้นที่เศรษฐกิจพิเศษ ๒ พื้นที่ รวม ๑.๔๖ ล้านไร่ ประกอบด้วย

- พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมและภัยแล้ง ๘ พื้นที่ ได้แก่ ลุ่มน้ำอิง เชียงใหม่-ลำพูน ลุ่มน้ำปิง ตอนล่าง (กำแพงเพชร-นครสวรรค์) ลุ่มน้ำวังตอนบน ลุ่มน้ำวังตอนกลาง ลุ่มน้ำวังตอนล่าง ลุ่มน้ำยมตอนบน และลุ่มน้ำน่านตอนบน รวม ๒.๑๐ ล้านไร่

- พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วม ๑ พื้นที่ ได้แก่ ลุ่มน้ำยม-น่านตอนล่าง รวม ๓.๐๓ ล้านไร่

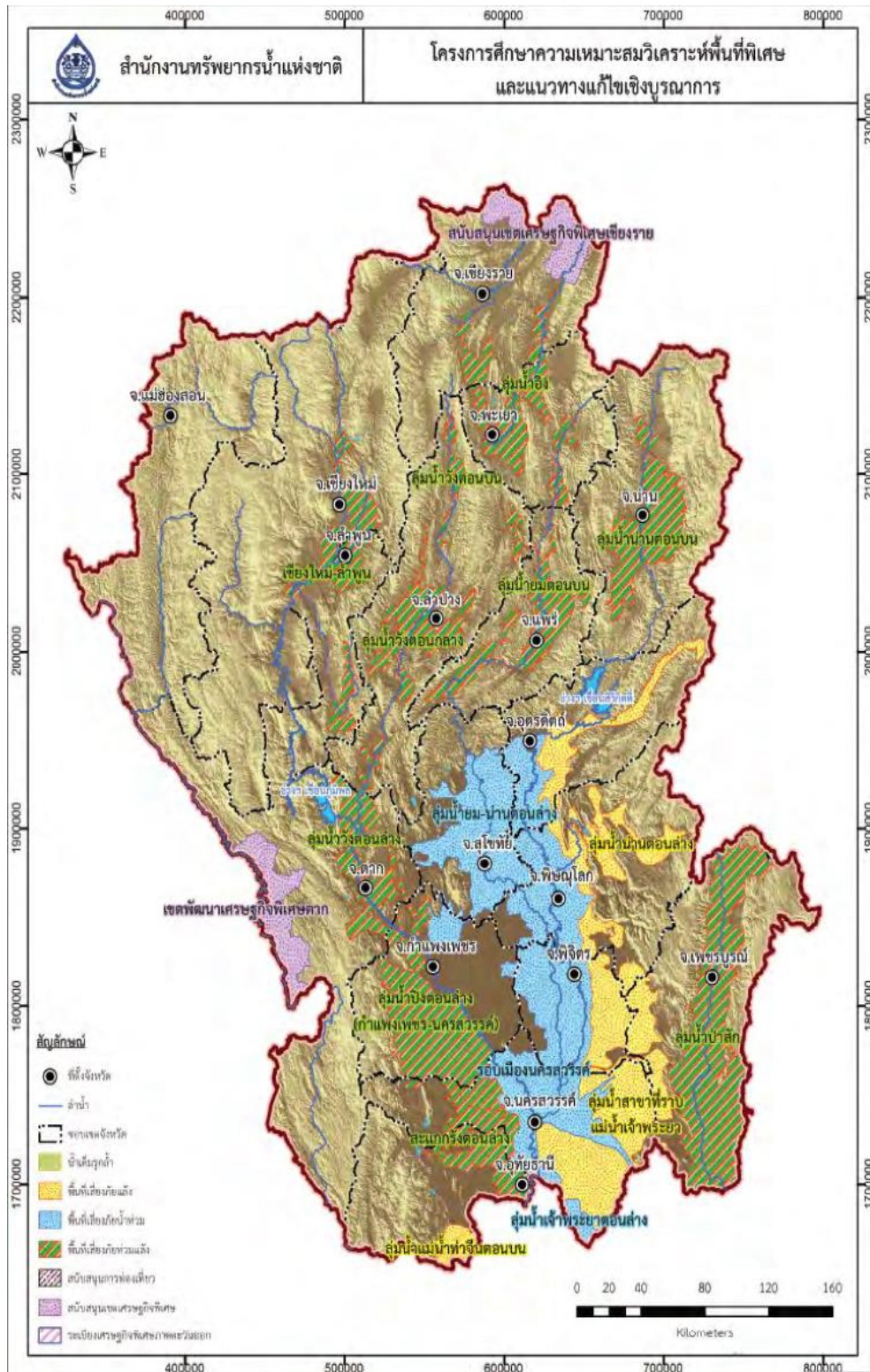
- พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ๑ พื้นที่ ได้แก่ ลุ่มน้ำน่านตอนล่าง รวม ๑.๕๓ ล้านไร่

- เขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒ พื้นที่ ได้แก่ สนับสนุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตาก และสนับสนุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษเชียงราย รวม ๑.๔๖ ล้านไร่

โดยตัวอย่างของพื้นที่โครงการในพื้นที่ภาคเหนือ แสดงไว้ในภาพที่ ๑๗ ถึงภาพที่ ๒๐

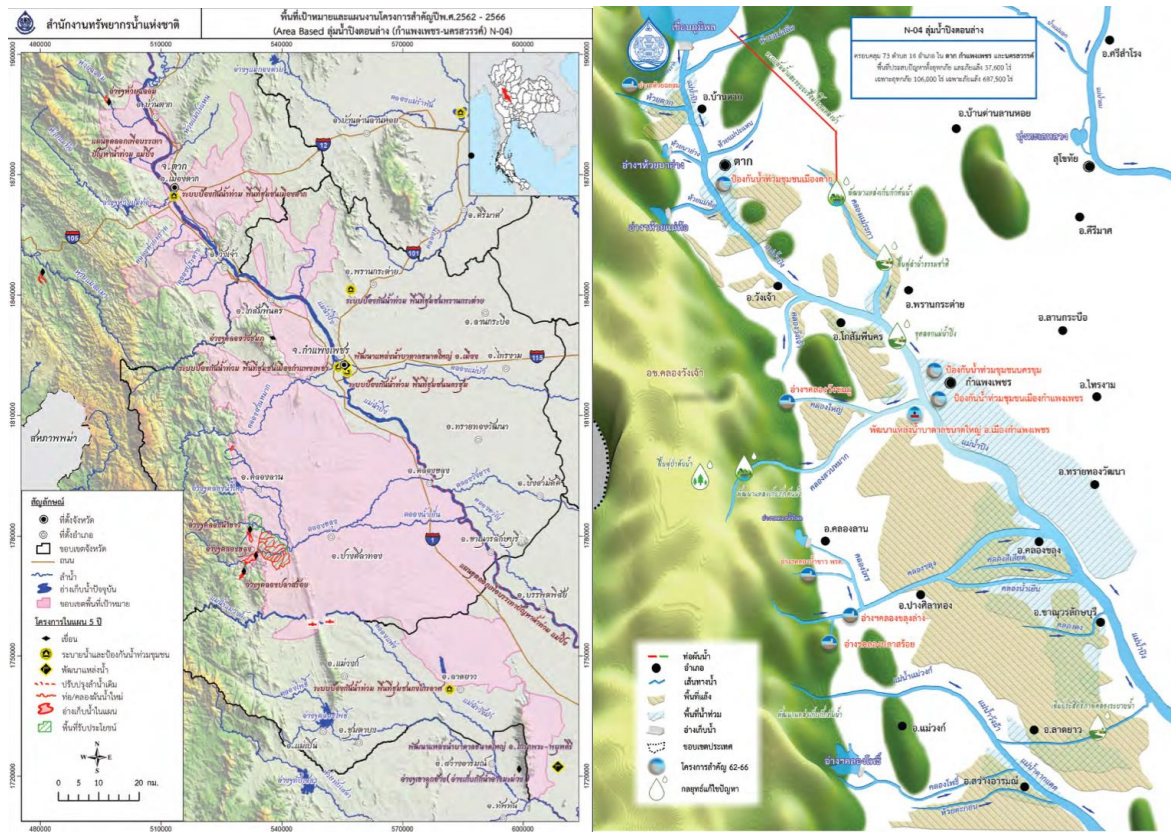
ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะประเด็นปัญหาภัยแล้งจะเห็นว่า แนวทางการพัฒนาตามพื้นที่เป้าหมายดังกล่าวจะครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๓.๖ ล้านไร่ เทียบกับพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งทั้งหมดในภาคเหนือ ๒๗ ล้านไร่ จึงยังถือว่าไม่ได้ครอบคลุมมากนักและจำเป็นต้องลงทุนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นในอนาคต

ภาพที่ ๑๗ พื้นที่พัฒนาโครงการในภาคเหนือ

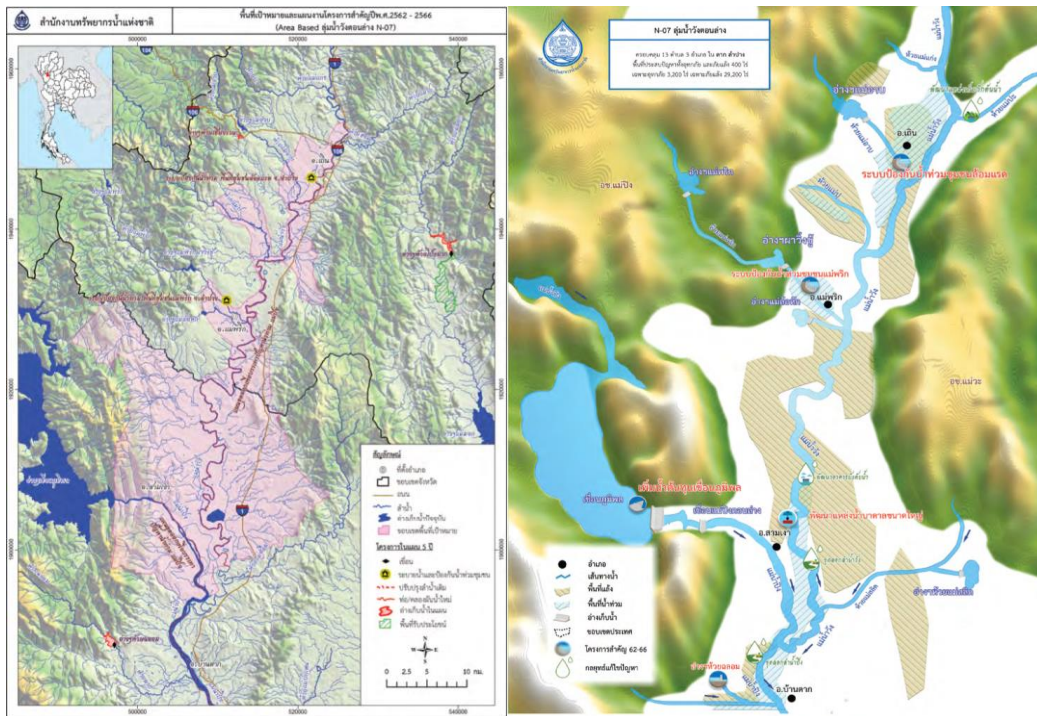
ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ ๑๘ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำปิงตอนล่าง

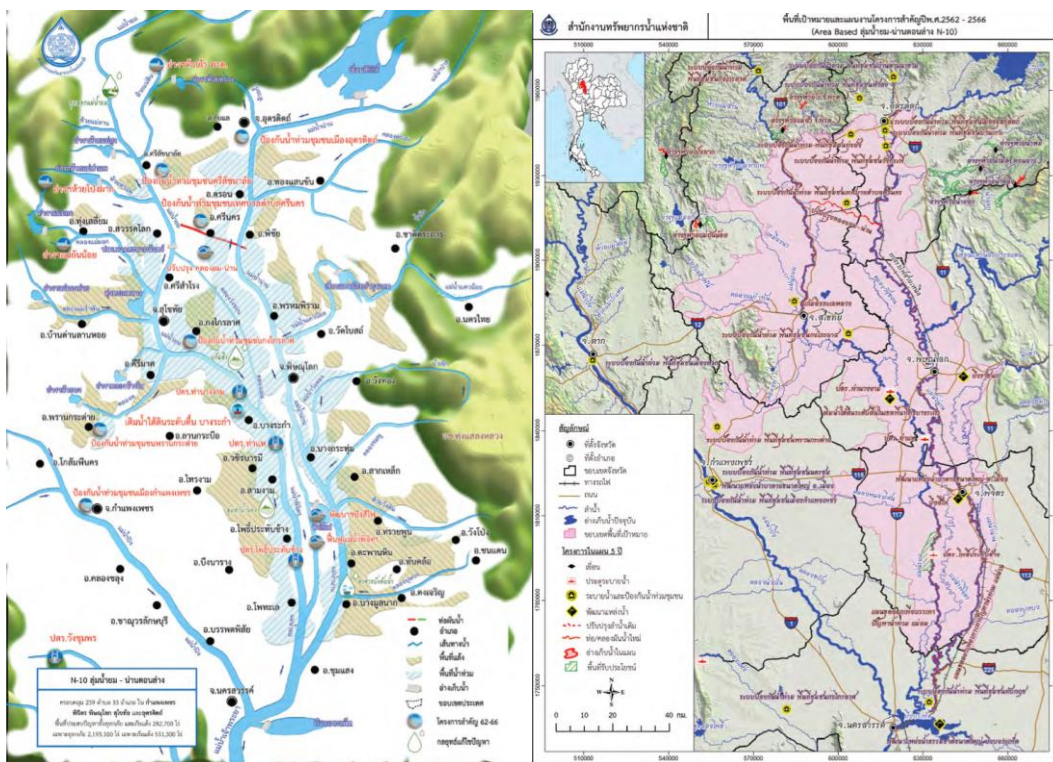
ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ ๑๙ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำวังตอนล่าง

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ ๒๐ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำยมและน่าน

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๒ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

๓.๒.๑ ภาพรวมข้อมูลลุ่มน้ำภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีลุ่มน้ำสำคัญ ๓ ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำโขง ลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูล (ข้อมูลจากรายงานสรุปข้อมูลพื้นฐานของลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ)

๑) ลุ่มน้ำโขง (ตะวันออกเฉียงเหนือ) เป็นแม่น้ำสาขาของแม่น้ำโขง (ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ) สภาพทั่วไปของพื้นที่ลุ่มน้ำโขงจะเป็นลุ่มน้ำสาขาแต่ละลุ่มน้ำทั้ง ๘ จังหวัด มีลุ่มน้ำสาขา ๒๙ ลุ่มน้ำ ครอบคลุมพื้นที่ ๘ จังหวัด คือ จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคาย จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดเลย จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหารและจังหวัดอำนาจเจริญ พื้นที่ลุ่มน้ำโขง (ตะวันออกเฉียงเหนือ) ทั้งหมดรวมประมาณ ๔๖,๙๓๒ ตารางกิโลเมตร แบ่งออกเป็น ๒๙ ลุ่มน้ำสาขา ๕ กลุ่มลุ่มน้ำ ครอบคลุมพื้นที่ ๙ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเลย จังหวัดหนองคาย จังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดสกลนคร จังหวัดนครพนม จังหวัดมุกดาหาร จังหวัดอำนาจเจริญและจังหวัดอุบลราชธานี ๘๒ อำเภอ ๖๑๘ ตำบล ๕,๖๐๘ หมู่บ้าน พื้นที่ลุ่มน้ำสาขา ขอบเขตลุ่มน้ำและการจัดกลุ่มลุ่มน้ำสามารถแสดงลักษณะเฉพาะของลุ่มน้ำโขง (ตะวันออกเฉียงเหนือ) คือ ทุกลำน้ำในแต่ละลุ่มน้ำสาขาจะไหลลงแม่น้ำโขง ซึ่งเป็นทางน้ำธรรมชาติระหว่างประเทศ ลำน้ำส่วนใหญ่ในลุ่มน้ำโขงจะมีความยาวของลำน้ำน้อยกว่า ๕๐ กิโลเมตร และมีความลาดชันของลำน้ำมาก จึงมีการกัดเซาะสูง หากมีฝนตกหนักจะเกิดน้ำป่าไหลหลากรุนแรง มีพื้นที่การเกษตรจะอยู่บริเวณสองฝั่งของลำน้ำ สำหรับพื้นที่อาศัยจะอยู่บริเวณตอนกลางและท้ายของลำน้ำ

๒) ลุ่มน้ำชี ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของประเทศไทย มีแม่น้ำชีเป็นแม่น้ำสายหลัก มีต้นกำเนิดมาจากเขายอดชีในเทือกเขาเพชรบูรณ์ ไหลผ่านอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเพชรบูรณ์ เข้าสู่จังหวัดและจังหวัดขอนแก่น ผ่านอำเภอมัญจาคีรีและอำเภอชนบท ผ่านอำเภอโกสุมพิสัย จังหวัดมหาสารคาม เข้าสู่จังหวัดร้อยเอ็ด และจังหวัดยโสธร แล้วไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูลที่ตำบลบุ่งหวาย อำเภวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี ความยาวรวมทั้งสิ้น ๑,๐๓๐ กิโลเมตร ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๔๙,๒๗๓.๘๖ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดหนองบัวลำภู จังหวัดขอนแก่น จังหวัดอุดรธานี จังหวัดเลย จังหวัดมหาสารคาม จังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดเพชรบูรณ์ และจังหวัดร้อยเอ็ด สภาพภูมิประเทศของลุ่มน้ำชีประกอบไปด้วยเทือกเขาสูง ทางทิศตะวันออกและทิศเหนือ คือ เทือกเขาภูพาน ส่วนทิศตะวันตก คือ เทือกเขาตงพญาเย็น ลำน้ำสาขาที่สำคัญในลุ่มน้ำชี ได้แก่ ลำน้ำพรม มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาตงพญาเย็น ซึ่งเป็นสันปันน้ำของลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำป่าสักไหลผ่านจังหวัดชัยภูมิ มาบรรจบกับลำน้ำเชิญ แล้วไหลมาลงอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์ ลำน้ำเชิญมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาตงพญาเย็น ซึ่งเป็นสันปันน้ำของลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำป่าสักเช่นเดียวกับลำน้ำพรม ไหลผ่านจังหวัดชัยภูมิเข้าสู่จังหวัดขอนแก่น แล้วไหลมาลงอ่างเก็บน้ำเขื่อนอุบลรัตน์เช่นกัน ลำน้ำพองมีต้นกำเนิดมาจากภูกระดึง ไหลผ่านภูกระดึง และอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดเลยเข้าสู่จังหวัดขอนแก่น ก่อนบรรจบกับแม่น้ำชีที่อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น ลำน้ำปาวมีต้นกำเนิดมาจากหนองหาน กุมภวาปี ในจังหวัดอุดรธานีไหลผ่านจังหวัดกาฬสินธุ์มาบรรจบกับแม่น้ำชีที่อำเภออ่องคา สำหรับลำน้ำยัง จะมีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาภูพาน ซึ่งเป็นสันปันน้ำของลุ่มน้ำชีกับลุ่มน้ำสงครามไหลผ่านจังหวัดกาฬสินธุ์ จังหวัดร้อยเอ็ด มาบรรจบกับแม่น้ำชีก่อนถึงอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ได้แก่ เขื่อนลำปาว อำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์

๓) ลุ่มน้ำมูล ตั้งอยู่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวตามแนวตะวันตก ตะวันออก ทางตอนบนของลุ่มน้ำมีสภาพภูมิประเทศส่วนใหญ่เป็นที่ราบสูง มีเทือกเขาบรรทัดและพนมดงรัก เป็นแนวยาวอยู่ทางทิศใต้ มีระดับประมาณ +๓๐๐ ถึง +๑,๓๕๐ เมตร ระดับน้ำทะเลปานกลาง (ม.รทก.) ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำมูลและลำน้ำสาขาต่าง ๆ ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๗๐,๙๔๓.๐๑ ตารางกิโลเมตร

มีพื้นที่ครอบคลุมจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดศรีสะเกษ จังหวัดอุบลราชธานี จังหวัดยโสธร จังหวัดอำนาจเจริญ จังหวัดขอนแก่น จังหวัดมหาสารคาม และจังหวัดร้อยเอ็ด ทางตอนใต้ของกลุ่มน้ำมีเทือกเขาเป็นแนวยาวตลอดแนวพื้นที่จะค่อย ๆ ลาดต่ำลงมาทางทิศเหนือ ส่วนทางตะวันออกบริเวณจังหวัดสุรินทร์และจังหวัดศรีสะเกษเป็นที่ราบ สภาพโดยทั่วไปเป็นที่ราบลุ่มสลับเนินเขา แต่ในจังหวัดอุบลราชธานีจะเป็นที่ราบลุ่มสลับลูกคลื่นลอนลาดถึงลูกคลื่นลอนชัน แม่น้ำสายหลัก คือ แม่น้ำมูล มีต้นกำเนิดจากทิวเขาสันกำแพงบริเวณเขื่อนมูลบน อำเภอครบุรี จังหวัดนครราชสีมา ไหลผ่านจังหวัดนครราชสีมา จังหวัดบุรีรัมย์ จังหวัดสุรินทร์ จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดศรีสะเกษ ก่อนจะไหลลงแม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ลุ่มน้ำมูลมีลุ่มน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ลำตะคอง มีต้นกำเนิดจากบริเวณเทือกเขาตงพญาเย็น ซึ่งเป็นสันปันน้ำของกลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำนครนายกทางตะวันตกของกลุ่มน้ำ ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่บ้านวังมูล อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ลำพระเพลิง มีต้นกำเนิดจากบริเวณสันปันน้ำของกลุ่มน้ำมูลและลุ่มน้ำนครนายกไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่อำเภอโชคชัย จังหวัดนครราชสีมา อำเภอลำปลายมาศ จังหวัดบุรีรัมย์ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสันกำแพงซึ่งกั้นเขตแดนไทย และราชอาณาจักรกัมพูชา ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่อำเภอชุมพวง จังหวัดนครราชสีมา ลำน้ำชีมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสันกำแพงทางตอนใต้ของจังหวัดบุรีรัมย์ ไหลลงมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่อำเภอท่าตูม จังหวัดสุรินทร์ ลำน้ำโดมใหญ่ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาพนมดงรักทางตอนใต้ของอำเภอน้ำเย็น จังหวัดอุบลราชธานีไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่อำเภอพิบูลมังสาหาร จังหวัดอุบลราชธานี ลำน้ำวังโดมน้อย มีต้นกำเนิดจากเทือกเขากั้นเขตแดนไทยกับราชอาณาจักรกัมพูชา ไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลที่อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ลำน้ำเซบาย มีต้นกำเนิดมาจากเทือกเขาภูพาน ไหลไปบรรจบกับแม่น้ำมูลก่อนถึงอำเภอเมือง จังหวัดอุบลราชธานี ลำน้ำเสียว มีต้นกำเนิดจากที่ราบสูงบริเวณสันปันน้ำระหว่างลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูล มีลำน้ำสาขา คือ ลำเตา ลำเสียวใหญ่ ลำเสียวน้อย ไหลมาบรรจบกันเป็นลำเสียวใหญ่ แล้วไหลมารวมกับห้วยก้าก้ากเป็นลำเสียวลงแม่น้ำมูลที่อำเภอราษีไศล จังหวัดศรีสะเกษ นอกจากนี้ ยังมีลำน้ำเชียงไกร ลำสะเทต ลำเซบก ซึ่งมารวมกับแม่น้ำมูลทางฝั่งซ้าย และยังมีห้วยทับทัน ห้วยสำราญ ห้วยชะยุ้ง

ตารางที่ ๙ แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำท่าของลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ทั้ง ๓ ลุ่มน้ำหลัก โดยลุ่มน้ำชี เป็นลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด และมีปริมาณน้ำท่าน้อยที่สุดด้วย รองลงมา คือ ลุ่มน้ำมูล ส่วนลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำฝนและน้ำท่ามากที่สุด คือ ลุ่มน้ำโขงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ โดยภาพรวม ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีปริมาณน้ำท่า ๕๗,๘๐๕ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี โดยประมาณร้อยละ ๙๐ จะเป็นปริมาณน้ำท่าในช่วงฤดูฝน

ตารางที่ ๙ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำท่าของลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลุ่มน้ำ	พื้นที่ลุ่มน้ำ	จำนวน สาขา	จำนวน จังหวัด	ปริมาณฝน เฉลี่ย	ปริมาณ น้ำท่าเฉลี่ย	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง
	ตาราง กิโลเมตร	ลุ่มน้ำ	จังหวัด	มิลลิเมตร	ล้าน ลูกบาศก์ เมตร	ล้าน ลูกบาศก์ เมตร	ล้าน ลูกบาศก์ เมตร
โขง ตะวันออกเฉียงเหนือ	๔๗,๑๖๑.๙๗	๓๖	๑๕	๑,๕๙๙.๗๐	๒๖,๗๑๓	๒๕,๔๑๕	๑,๒๙๘
ชี	๔๙,๒๗๓.๘๖	๒๗	๑๕	๑,๒๘๔.๗๐	๑๑,๒๕๗	๙,๖๖๓	๑,๕๙๕
มูล	๗๐,๙๔๓.๐๑	๕๓	๑๕	๑,๔๒๗.๐๐	๑๙,๘๓๕	๑๗,๖๔๑	๒,๑๙๕
อีสาน	๑๖๗,๓๗๙	๑๑๖	-	-	๕๗,๘๐๕	๕๒,๗๑๙	๕,๐๘๘

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๒.๒ การพัฒนาแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เมื่อพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือพบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีโครงการรวมกัน จำนวน ๕,๘๘๑ แห่ง มีความจุ ๑๒,๑๐๒ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ ๗.๕ ล้านไร่ มีความต้องการใช้น้ำโดยรวม ๔๕,๓๖๕ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และส่วนใหญ่เป็นความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ๔๓,๘๗๙ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ความจุของแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือยังน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำโดยรวมถึง ๓ เท่า

เมื่อพิจารณาความจุตามลุ่มน้ำจะพบว่า ทุกลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่มีความจุกักเก็บน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ (ความจุ ๑,๗๓๘ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๑๒,๕๙๓.๘๗ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำชี (ความจุ ๕,๔๘๙ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๑๔,๕๙๒.๐๘ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำมูล (ความจุ ๔,๘๗๕ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๑๘,๑๗๙.๐๗ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) เพราะฉะนั้น ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ลุ่มน้ำ

ตารางที่ ๑๐ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ และความต้องการใช้น้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลุ่มน้ำ	จำนวนโครงการ	ความจุ	พื้นที่ได้รับประโยชน์	ปริมาณความต้องการใช้น้ำ	เกษตรกรรม	อุปโภคบริโภค	อุตสาหกรรม
	แห่ง	ล้านลูกบาศก์เมตร	ไร่	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร
โขงตะวันออกเฉียงเหนือ	๑,๘๒๔	๑,๗๓๘	๑,๘๔๗,๐๖๐	๑๒,๕๙๓.๘๗	๑๒,๓๐๒.๙๑	๒๖๑.๖๙	๒๙.๒๗
ชี	๑,๔๒๕	๕,๔๘๙	๒,๒๗๗,๔๔๕	๑๔,๕๙๒.๐๘	๑๓,๙๘๕.๐๘	๓๔๐.๗๙	๒๖๖.๑๐
มูล	๒,๖๓๒	๔,๘๗๕	๓,๔๑๙,๐๒๓	๑๘,๑๗๙.๐๗	๑๗,๕๙๑.๑๕	๕๔๒.๑๔	๔๕.๗๘
อีสาน	๕,๘๘๑	๑๒,๑๐๒	๗,๕๔๓,๕๒๘	๔๕,๓๖๕	๔๓,๘๗๙	๑,๑๔๕	๓๔๑

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๒.๓ พื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

โดยภาพรวมของภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๑๒.๗๕ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ และมีสัดส่วนพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑ เท่ากับร้อยละ ๗.๐๖ ของพื้นที่ลุ่มน้ำซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ บ่งชี้ชัดเจนว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือจำเป็นต้องฟื้นฟูและขยายพื้นที่ป่าไม้ โดยทั้ง ๓ ลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้น้อย ได้แก่ ลุ่มน้ำมูล (ร้อยละ ๗.๙๖) ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือ (ร้อยละ ๒๐.๐๗) และลุ่มน้ำชี (ร้อยละ ๑๒.๖๔)

สำหรับกรณีของพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งจะอยู่ในระดับปานกลางถึงมากของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีถึงร้อยละ ๓๔.๗๓ ของพื้นที่ลุ่มน้ำและมีพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในระดับปานกลางถึงมากมีถึงร้อยละ ๔๖.๑๕ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ แต่โดยภาพรวมสัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงภัยสูงกว่าสัดส่วนของทั้งประเทศ

ทั้งนี้ สัดส่วนของลุ่มน้ำที่มีความเสี่ยงต่อภัยแล้งมากที่สุด คือ ลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูล ที่มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในระดับปานกลางถึงมาก ถึงร้อยละ ๕๕.๐๗ และร้อยละ ๔๐.๒๖ ของพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมดตามลำดับและสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ เพราะฉะนั้น ลุ่มน้ำชีและลุ่มน้ำมูลจึงควรได้รับการดูแลและเสริมหนุนให้สามารถรับมือกับภัยแล้งโดยเร่งด่วน (ตารางที่ ๑๑)

ตารางที่ ๑๑ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑ต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งปานกลาง-มากต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยปานกลาง-มากต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
โขงตะวันออกเฉียงเหนือ	๒๐.๐๗	๑๐.๐๓	๒๐๐.๐๖	๙๗.๒๒	๘๔.๒๒	๕.๑๗	๓๙.๕๕
ชี	๑๒.๖๔	๑๐.๔๗	๑๒๐.๗๔	๙๗.๙๓	๘๘.๕๖	๕๕.๐๗	๔๕.๕๑
มูล	๗.๙๖	๒.๗๒	๒๙๒.๖๖	๙๘.๖๕	๙๕.๔๓	๔๐.๒๖	๕๐.๙๘
อีสาน	๑๒.๗๕	๗.๐๖	๑๘๐.๕๗	๙๘.๐๓	๙๐.๒๕	๓๔.๗๓	๔๖.๑๕
รวมทั้งประเทศ	๒๑.๕๖	๑๗.๘๔	๑๒๐.๘๖	๙๔.๑๐	๖๘.๗๗	๒๙.๓๓	๓๔.๖๙

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๒.๔ สมดุลน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

เมื่อพิจารณาจากความจุและสมดุลของน้ำในช่วงฤดูแล้งและฤดูฝน ในตารางที่ ๑๒ พบว่า ลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความจุต่อปริมาณน้ำท่าน้อย คือ ร้อยละ ๒๐.๙๔ ของปริมาณน้ำท่าเท่านั้น และมีความจุเทียบกับสมดุลน้ำในฤดูแล้งเพียงแค่ร้อยละ ๔๔.๖๗ ซึ่งเป็นเหตุผลสำคัญที่ทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในวงกว้างของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ดังนั้น ทั้งสามลุ่มน้ำนี้จึงเป็นลุ่มน้ำสำคัญที่จะต้องเพิ่มความจุของแหล่งน้ำในอนาคต ทั้งนี้ ลุ่มน้ำโขงตะวันออกเฉียงเหนือที่เป็นลุ่มน้ำที่มีความจุเทียบกับปริมาณน้ำท่าและความจุเทียบกับสมดุลน้ำในฤดูแล้งน้อยที่สุด

ตารางที่ ๑๒ ปริมาณความจุ และสมตลน้ำ ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	ปริมาณความจุ ต่อปริมาณน้ำท่า	สมตลน้ำในฤดูฝน	สมตลน้ำในฤดู แล้ง	ความจุเทียบกับ ความต้องการน้ำ ในฤดูแล้ง
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
โขง ตะวันออกเฉียงเหนือ	๖.๕๑	๑๔.๙๐	๓๔.๖๖	๑๙.๗๓
ชี	๔๘.๗๖	๖๒.๓๖	๙๒.๓๘	๖๑.๔๙
มูล	๒๔.๕๘	๕๐.๐๑	๕๓.๐๔	๕๒.๑๐
อีสาน	๒๐.๙๔	๓๕.๓๔	๕๑.๓๙	๔๔.๖๗
รวมทั้งประเทศ	๓๖.๙๒	๒๒.๘๕	๔๐.๑๒	๑๐๗.๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

จากตารางที่ ๑๓ แสดงให้เห็นว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร เฉลี่ย ๖๒๖.๔๔ ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศเล็กน้อย โดยร้อยละ ๓๙.๔ เป็นความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้ง ส่วนปริมาณความต้องการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคของภาคตะวันออกเฉียงเหนือเท่ากับ ๖๘.๐๓ ลูกบาศก์เมตร/คน/ปี ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศมาก ยกเว้นในลุ่มน้ำชีที่ความต้องการน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศเล็กน้อย

สำหรับผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญในปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ พบว่า จังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งจนมีปริมาณสมตลน้ำที่ไม่เพียงพอ ได้แก่ จังหวัดนครพนม และจังหวัดมหาสารคาม นอกจากนี้ ยังมีบางจังหวัดที่มีปริมาณน้ำใกล้เคียงกับความต้องการใช้น้ำ (ซึ่งแปลว่า อาจจะมีน้ำไม่เพียงพอในบางพื้นที่ได้) ได้แก่ จังหวัดหนองคาย จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดศรีสะเกษ และจังหวัดสุรินทร์ จะเห็นได้ว่า ผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญ จะกระจายทั่วทั้งภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ตารางที่ ๑๓ ปริมาณความต้องการใช้น้ำการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่และน้ำอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรม
เฉลี่ยต่อคนของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	ความต้องการใช้น้ำเพื่อเกษตร		ความต้องการ ใช้น้ำอุปโภค และอุตสาหกรรม ต่อคน
	ต่อพื้นที่การเกษตร	ในฤดูแล้งต่อทั้งหมด	
	ลบม./ไร่	ร้อยละ	ลบม./คน/ปี
โขง ตะวันออกเฉียงเหนือ	๖๗๒.๐๕	๒๘.๙	๕๔.๖๙
ชี	๗๐๑.๙๒	๓๙.๒	๙๓.๒๔
มูล	๕๕๒.๗๔	๔๖.๙	๕๘.๗๓
อีสาน	๖๒๖.๔๔	๓๙.๔	๖๘.๐๓
รวมทั้งประเทศ	๖๔๒.๕๕	๓๓.๕	๑๑๐.๔๗

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ตารางที่ ๑๔ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำ ในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลำดับ	จังหวัด	ในเขตชลประทาน		นอกเขต ชลประทาน		เปรียบเทียบน้ำต้นทุน ต่อความต้องการ ในช่วง ฤดูแล้ง ๒๕๖๗		สัดส่วนความเพียงพอ ของน้ำต้นทุน (ความต้องการ=๑๐๐)	
		น้ำ ต้นทุน	ความ ต้อง การ	น้ำ ต้นทุน	ความ ต้อง การ	ในเขต ชล ประทาน	นอกเขต ชล ประทาน	ในเขตชล ประ ทาน	นอกเขต ชล ประทาน
๑๘	กาฬสินธุ์	๑,๙๖๐	๘๓๕	๓๑๘	๑๓๙	๑,๑๒๕	๑๗๙	๒๓๔.๗%	๒๒๘.๘%
๑๙	ขอนแก่น	๒,๔๙๙	๒๘๖	๖๖๖	๘๗	๒,๒๑๓	๕๗๙	๘๗๓.๘%	๗๖๕.๕%
๒๐	ชัยภูมิ	๑๘๘	๔๘	๔๖๙	๖๗	๑๔๐	๔๐๒	๓๙๑.๗%	๗๐๐.๐%
๒๑	นครพนม	๖๑	๒๐	๑๗๖	๙๗	๔๑	๗๙	๓๐๕.๐%	๑๘๑.๔%
๒๒	นครราชสีมา	๗๐๘	๒๑๙	๗๔๕	๑๐๙	๔๘๙	๖๓๖	๓๒๓.๓%	๖๘๓.๕%
๒๓	บึงกาฬ	๔	๑	๒๕๘	๓๙	๓	๒๑๙	๔๐๐.๐%	๖๖๑.๕%
๒๔	บุรีรัมย์	๑๙๓	๔๒	๔๐๔	๖๘	๑๕๑	๓๓๖	๔๕๙.๕%	๕๙๔.๑%

ตารางที่ ๑๔ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำ ในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗
ของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ในเขตชลประทาน		นอกเขตชลประทาน		เปรียบเทียบน้ำต้นทุนต่อความต้องการในช่วงฤดูแล้ง ๒๕๖๗		สัดส่วนความเพียงพอของน้ำต้นทุน (ความต้องการ=๑๐๐)	
		น้ำต้นทุน	ความต้องการ	น้ำต้นทุน	ความต้องการ	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน
๒๕	มหาสารคาม	๘๗	๓๐๑	๒๓๒	๙๒	(๒๑๔)	๑๔๐	๒๘.๙%	๒๕๒.๒%
๒๖	มุกดาหาร	๙๒	๓๒	๖๓	๑๒	๖๐	๕๑	๒๘๗.๕%	๕๒๕.๐%
๒๗	ยโสธร	๑๑๑	๕๙	๖๙๕	๘๐	๕๒	๖๑๕	๑๘๘.๑%	๘๖๘.๘%
๒๘	ร้อยเอ็ด	๑๐๒	๘๕	๑,๓๕๐	๒๐๗	๑๗	๑,๑๔๓	๑๒๐.๐%	๖๕๒.๒%
๒๙	เลย	๑๑๑	๔๙	๓๐๓	๓๙	๖๒	๒๖๔	๒๒๖.๕%	๗๗๖.๙%
๓๐	ศรีสะเกษ	๒๓๙	๑๕๕	๔๙๕	๑๓๔	๘๔	๓๖๑	๑๕๔.๒%	๓๖๙.๔%
๓๑	สกลนคร	๙๒๘	๓๖๕	๔๗๗	๘๖	๕๖๓	๓๙๑	๒๕๔.๒%	๕๕๔.๗%
๓๒	สุรินทร์	๑๕๘	๙๙	๔๖๕	๘๖	๕๙	๓๗๙	๑๕๙.๖%	๕๔๐.๗%
๓๓	หนองคาย	๗๘	๖๗	๒๐๓	๑๑๖	๑๑	๘๗	๑๑๖.๔%	๑๗๕.๐%
๓๔	หนองบัวลำภู	๒๑	๑๐	๘๒	๒๕	๑๑	๕๗	๒๑๐.๐%	๓๒๘.๐%
๓๕	อำนาจเจริญ	๔๗	๑๓	๓๑๓	๓๖	๓๔	๒๗๗	๓๖๑.๕%	๘๖๙.๔%
๓๖	อุดรธานี	๒๖๘	๑๘๒	๓๗๗	๙๒	๘๖	๒๘๕	๑๔๗.๓%	๔๐๙.๘%
๓๗	อุบลราชธานี	๑,๒๔๖	๓๐๑	๒,๗๕๐	๑๘๗	๙๔๕	๒,๕๖๓	๔๑๔.๐%	๑,๔๗๐.๖%
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		๙,๑๐๐	๓,๑๗๑	๑๐,๘๔๐	๑,๗๙๙	๕,๙๒๙	๙,๐๔๑	๒๘๗.๐%	๖๐๒.๖%

ที่มา : รายงานของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๒.๕ การพัฒนาแหล่งน้ำในอนาคต

เมื่อพิจารณาแต่ละลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำมากน้อยเพียงใด ในตารางที่ ๑๕ จะพบว่า เมื่อเทียบระหว่างพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ (กล่าวคือมีการพัฒนาแล้วในปัจจุบัน) และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาระบบชลประทาน พบว่าภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาประมาณร้อยละ ๓๐ ของพื้นที่ที่มีศักยภาพ ถือเป็นสัดส่วนที่น้อยมาก ซึ่งลุ่มน้ำทั้ง ๓ ลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีสัดส่วนการพัฒนาระบบชลประทานน้อยใกล้เคียงกันและเมื่อพิจารณาถึงพื้นที่ที่จะได้รับประโยชน์จากการชลประทานในอนาคตเทียบกับพื้นที่ที่มีความเหมาะสมในอนาคต พบว่า ทั้งสามลุ่มน้ำก็ยังคงได้รับการจัดสรรโครงการพัฒนาแหล่งน้ำที่ค่อนข้างน้อยเช่นเดิม โดยเฉพาะในลุ่มน้ำมูลที่ได้รับประโยชน์ในอนาคตเพียงร้อยละ ๑.๐๖ ของพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับชลประทาน

ตารางที่ ๑๕ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทาน
ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์เทียบกับพื้นที่เกษตรกรรม	พื้นที่ที่เหมาะสมกับชลประทานเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรม	พื้นที่ได้รับประโยชน์เทียบกับพื้นที่ที่มีศักยภาพชลประทาน	พื้นที่ได้รับประโยชน์ในอนาคตเทียบกับพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับชลประทาน	สัดส่วนพื้นที่ได้รับประโยชน์จำแนกตามขนาดโครงการ		
					ใหญ่	กลาง	เล็ก
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
โขง ตะวันออกเฉียงเหนือ	๙.๘๖	๓๑.๘๒	๓๐.๙๗	๑๓.๖๐	๑๖	๔๑	๔๓
ชี	๑๐.๙๖	๓๗.๐๒	๒๙.๕๙	๒๔.๒๓	๒๙	๔๔	๒๗
มูล	๑๐.๔๐	๓๕.๙๖	๒๘.๙๑	๑.๐๖	๑๘	๔๓	๓๙
อีสาน	๑๐.๔๒	๓๕.๑๙	๒๙.๖๐	๑๐.๙๙	๒๑	๔๓	๓๖
รวมทั้งประเทศ	๑๖.๓๒	๓๒.๑๒	๕๐.๘๓	๑๒.๖๘	๔๔	๓๑	๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๒.๖ แนวทางการพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติระบุว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีแนวทางในการพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย หรือมี Area Based ทั้งหมด ๑๖ พื้นที่ จำแนกเป็นพื้นที่ประสบปัญหาด้านน้ำ ๑๔ พื้นที่ รวม ๑๑.๘๖ ล้านไร่ และพื้นที่พัฒนา ๒ พื้นที่ รวม ๑.๒๕ ล้านไร่ ประกอบด้วย

- พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมและภัยแล้ง ๑๓ พื้นที่ ได้แก่ กลุ่มน้ำโขงตอนบน กลุ่มน้ำห้วยหลวง กลุ่มน้ำแม่น้ำสงคราม กลุ่มน้ำพุง-น้ำคำ กลุ่มน้ำลำพะเนียง กลุ่มน้ำเชิญ กลุ่มน้ำชีตอนบน กลุ่มน้ำชีตอนกลาง กลุ่มน้ำชีตอนล่าง-เซบาย-เซบก กลุ่มน้ำมูลตอนบน กลุ่มน้ำมูลตอนกลาง กลุ่มน้ำมูลตอนล่างและเมืองบุรีรัมย์-สุรินทร์ รวม ๑๑.๗๕ ล้านไร่

- พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ๑ พื้นที่ คือ กลุ่มน้ำเลยตอนล่าง มีพื้นที่ ๐.๐๖ ล้านไร่

- พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ๒ พื้นที่ ได้แก่ สนับสนุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษนครพนม และสนับสนุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษมุกดาหาร รวม ๑.๒๕ ล้านไร่

โดยตัวอย่างของพื้นที่โครงการในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ แสดงไว้ในตารางที่ ๑๖ และในภาพที่ ๒๑ ถึงภาพที่ ๒๓

ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะประเด็นปัญหาภัยแล้งจะเห็นว่า แนวทางการพัฒนาตามพื้นที่เป้าหมายดังกล่าว ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๑๑.๘ ล้านไร่ เทียบกับพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งทั้งหมดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ๓๖.๓ ล้านไร่ จึงยังถือว่าไม่ได้ครอบคลุมมากนักและจำเป็นต้องลงทุนให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นในอนาคต

ตารางที่ ๑๖ ตัวอย่างรายชื่อโครงการในแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

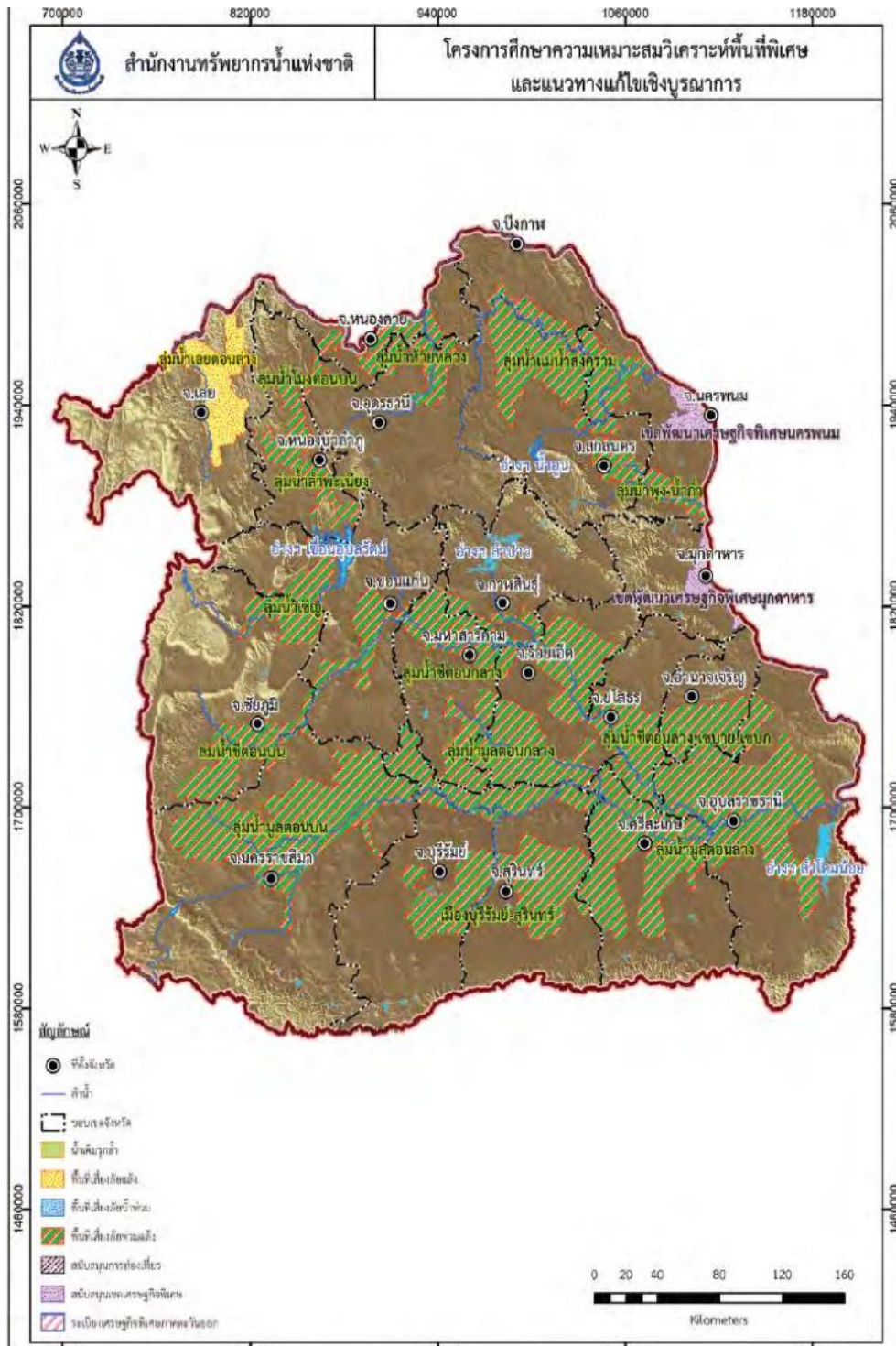
รหัส	ชื่อ AreaBased	พื้นที่เสี่ยง น้ำท่วม	พื้นที่เสี่ยง แล้ง	พื้นที่เสี่ยง แล้ง + ท่วม	รวมพื้นที่ เสี่ยงภัย	ประเภท
NE-๐๑	ลุ่มน้ำเลย ตอนล่าง	-	๖๒,๕๐๐ ไร่	-	๖๒,๕๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยแล้ง
NE-๐๒	ลุ่มน้ำโขง ตอนบน	๔๖,๑๐๐ ไร่	๑๖๖,๘๐๐ ไร่	๖,๐๐๐ ไร่	๒๑๘,๙๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
NE-๐๓	ลุ่มน้ำ ห้วยหลวง	๑๔๒,๑๐๐ ไร่	๑๗๐,๙๐๐ ไร่	๑๓,๒๐๐ ไร่	๓๒๖,๒๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
NE-๐๔	ลุ่มน้ำสงคราม	๓๔๓,๑๐๐ ไร่	๕๐๐,๘๐๐ ไร่	๔๖,๕๐๐ ไร่	๘๙๐,๔๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
NE-๐๕	ลุ่มน้ำพุง -น้ำก่ำ	๑๗,๓๐๐ ไร่	๑๖๐,๘๐๐ ไร่	๒,๒๐๐ ไร่	๑๘๐,๓๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
NE-๐๖	ลุ่มน้ำ ลำพะเนียง	๓,๘๐๐ ไร่	๒๐๔,๙๐๐ ไร่	๑,๐๐๐ ไร่	๒๐๙,๗๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
NE-๐๗	ลุ่มน้ำเชิญ	๔๓,๘๐๐ ไร่	๑๑๕,๓๐๐ ไร่	๑,๓๐๐ ไร่	๑๖๐,๔๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
NE-๐๘	ลุ่มน้ำชี ตอนบน	๓๙๒,๙๐๐ ไร่	๓๔๘,๕๐๐ ไร่	๕๖,๑๐๐ ไร่	๗๙๗,๕๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
NE-๐๙	ลุ่มน้ำชี ตอนกลาง	๓๕๖,๒๐๐ ไร่	๖๐๕,๘๐๐ ไร่	๑๑,๔๐๐ ไร่	๙๗๓,๖๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง
NE-๑๐	ลุ่มน้ำชี ตอนล่าง -เซบาย-เซบก	๒๐๐,๗๐๐ ไร่	๔๖๗,๐๐๐ ไร่	๒๖,๗๐๐ ไร่	๖๙๔,๔๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยง ภัยท่วมแล้ง

ตารางที่ ๑๖ ตัวอย่างรายชื่อโครงการในแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
(ต่อ)

รหัส	ชื่อ AreaBased	พื้นที่เสี่ยง น้ำท่วม	พื้นที่เสี่ยง แล้ง	พื้นที่เสี่ยง แล้ง + ท่วม	รวมพื้นที่ เสี่ยงภัย	ประเภท
NE-๑๑	ลุ่มน้ำมูล ตอนบน	๓๘๐,๓๐๐ ไร่	๑,๒๓๖,๘๐๐ ไร่	๑๙๕,๖๐๐ ไร่	๑,๘๑๒,๗๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย ท่วมแล้ง
NE-๑๒	ลุ่มน้ำมูล ตอนกลาง	๒๘๒,๔๐๐ ไร่	๒,๐๘๘,๓๐๐ ไร่	๕๒,๗๐๐ ไร่	๒,๔๒๓,๔๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย ท่วมแล้ง
NE-๑๓	ลุ่มน้ำมูล ตอนล่าง	๓๘๙,๐๐๐ ไร่	๑,๑๐๒,๑๐๐ ไร่	๕๖,๙๐๐ ไร่	๑,๕๔๘,๐๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย ท่วมแล้ง
NE-๑๔	เมืองบุรีรัมย์ -สุรินทร์	๖๐,๔๐๐ ไร่	๑,๔๒๗,๓๐๐ ไร่	๓๑,๔๐๐ ไร่	๑,๕๑๙,๑๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย ท่วมแล้ง
NE-๑๕	สนับสนุนเขต พัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ นครพนม	๓,๓๐๐ ไร่	๓๐,๘๐๐ ไร่	๔๐๐ ไร่	๓๔,๕๐๐ ไร่	เขตพัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ
NE-๑๖	สนับสนุนเขต พัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ มุกดาหาร	-	๗,๓๐๐ ไร่	-	๗,๓๐๐ ไร่	เขตพัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ

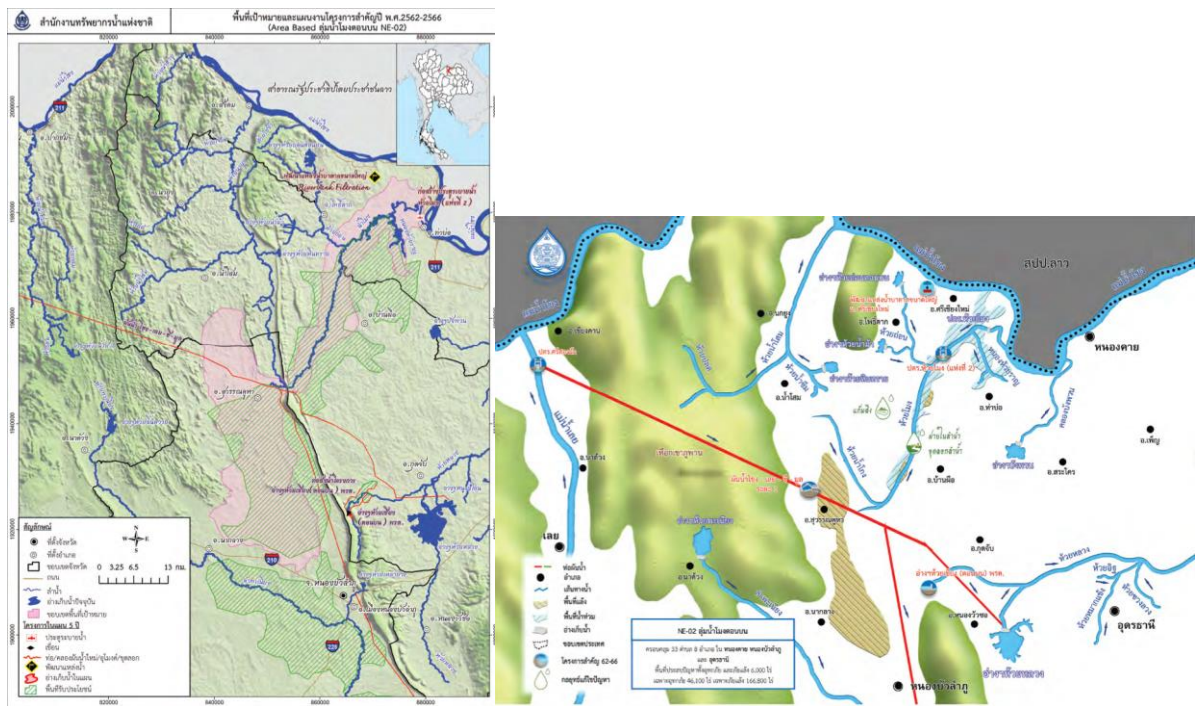
ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ ๒๑ แผนภาพพื้นที่พัฒนาโครงการภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

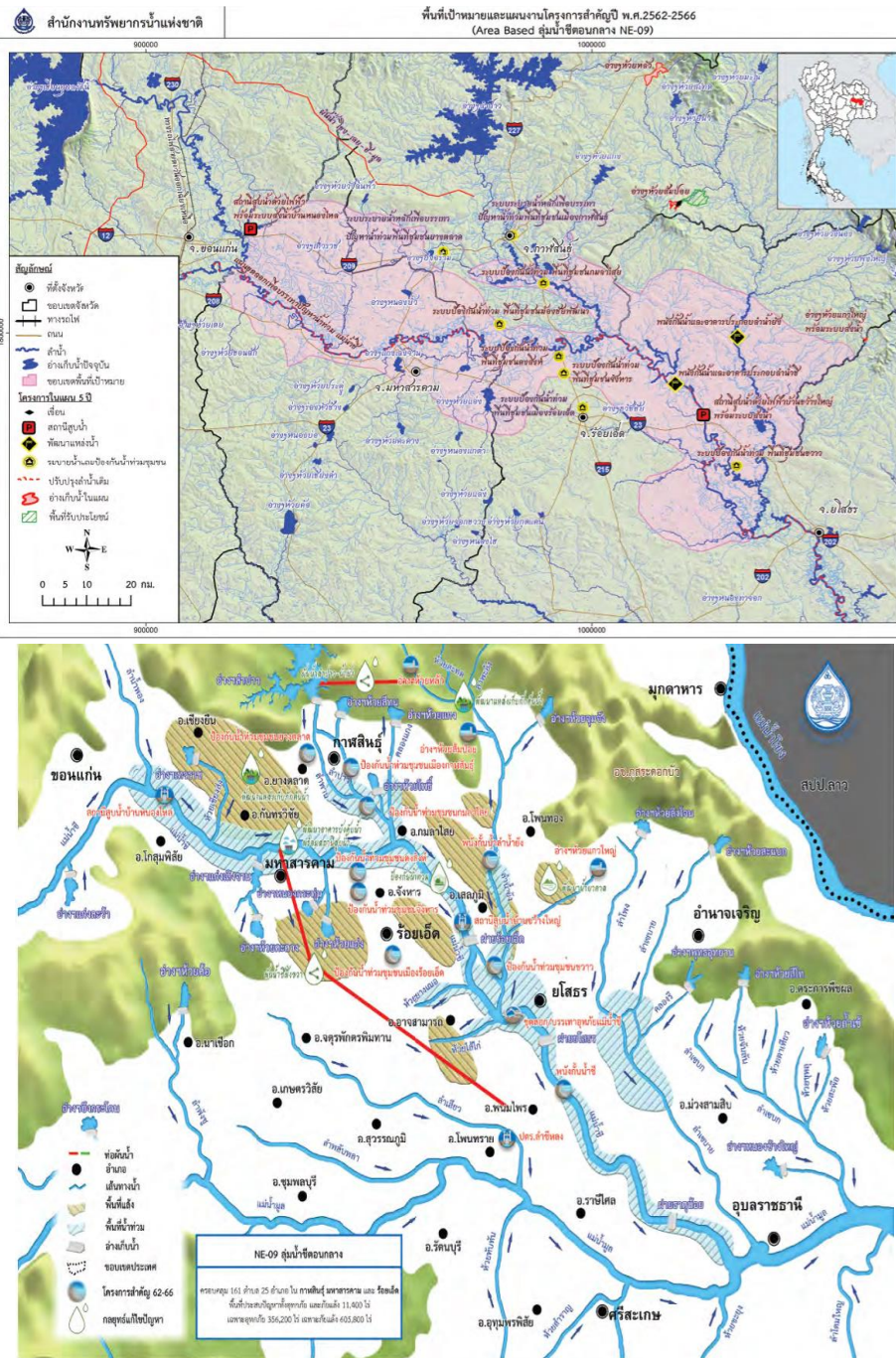
ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ ๒๒ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำโขงภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ ๒๓ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการในกลุ่มน้ำซี

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๓ ภาคกลาง

๓.๓.๑ ภาพรวมข้อมูลน้ำภาคกลาง

ภาคกลางมีลุ่มน้ำสำคัญ ๖ ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำสะแกกรัง ลุ่มน้ำเจ้าพระยา ลุ่มน้ำป่าสัก ลุ่มน้ำท่าจีน ลุ่มน้ำแม่กลอง และลุ่มน้ำเพชรบุรี-ประจวบคีรีขันธ์ (ข้อมูลจากรายงานสรุปข้อมูลพื้นฐานของลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ)

๑) ลุ่มน้ำสะแกกรัง เป็นลุ่มน้ำที่ตั้งอยู่ทางตอนกลางของประเทศไทยมีพื้นที่ลุ่มน้ำรวมทั้งสิ้น ๔,๙๐๖.๕๓ ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยลุ่มน้ำสาขา จำนวน ๔ ลุ่มน้ำสาขา ได้แก่ ลุ่มน้ำสาขาแม่वंก มีพื้นที่ ๑,๐๓๑.๕๔ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๐๒ ลุ่มน้ำสาขาคลองโพธิ์ มีพื้นที่ ๑,๑๓๔.๐๙ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๒๓.๙๓ ลุ่มน้ำสาขาห้วยทับเสลา มีพื้นที่ ๗๕๕.๒๔ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๑๕.๓๙ และลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำสะแกกรังตอนล่าง มีพื้นที่ ๑,๙๘๕.๖๖ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๓๙.๖๕ พื้นที่ส่วนใหญ่ครอบคลุม ๓ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดกำแพงเพชร จังหวัดนครสวรรค์ และจังหวัดอุทัยธานี โดยบริเวณทางทิศตะวันตกของลุ่มน้ำเป็นเทือกเขาสูงและเป็นต้นน้ำของลำน้ำสาขาที่สำคัญหลายสาย ได้แก่ ห้วยแม่वंก ห้วยคลองโพธิ์และห้วยทับเสลา ต้นกำเนิดของลำน้ำสะแกกรังคือ เทือกเขาโมโกจู ซึ่งเป็นเส้นแบ่งเขตระหว่างจังหวัดตากและจังหวัดนครสวรรค์ทางด้านต้นน้ำของลำน้ำสาขาทั้ง ๓ สายนี้จะมีความลาดชันค่อนข้างมากและค่อยลาดเทลงจนไหลออกสู่ทุ่งราบของแม่น้ำเจ้าพระยาทางด้านตะวันออกของลุ่มน้ำสะแกกรัง ลุ่มน้ำสาขาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำสะแกกรัง คือ ห้วยแม่वंก ไหลผ่านอำเภอแม่वंกและอำเภอลาดยาว จังหวัดนครสวรรค์ มาบรรจบกับห้วยคลองโพธิ์ ซึ่งไหลมาจากเทือกเขาแนวแบ่งเขตระหว่างจังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดอุทัยธานี กลายเป็นแม่น้ำตากแดด แล้วไหลลงมาบรรจบกับห้วยทับเสลาในเขตอำเภอทัพทัน จังหวัดอุทัยธานี ไหลเข้าเขตอำเภอเมืองนครสวรรค์เลียบผ่านภูเขาสะแกกรัง จึงได้ชื่อว่าแม่น้ำสะแกกรัง ก่อนจะไหลลงสู่แม่น้ำเจ้าพระยาทางตอนเหนือของเขื่อนเจ้าพระยา

๒) ลุ่มน้ำเจ้าพระยา เป็นลุ่มน้ำที่ตั้งอยู่ทางตอนกลางของประเทศไทย มีพื้นที่ลุ่มน้ำรวมทั้งสิ้น ๒๐,๒๖๖.๔๙ ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยลุ่มน้ำสาขาจำนวน ๒ ลุ่มน้ำสาขา ได้แก่ ลุ่มน้ำสาขาบึงบอระเพ็ด มีพื้นที่ ๔,๓๙๒.๓๖ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖๗ และลุ่มน้ำสาขาที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยา มีพื้นที่ ๑๕,๘๗๕.๑๔ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๒๑.๖๗ (กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๔) ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรปราการ และกรุงเทพมหานคร โดยมีแม่น้ำเจ้าพระยาเป็นแม่น้ำสายหลักไหลผ่าน ซึ่งเกิดจากการรวมตัวของแม่น้ำ ๔ สาย ได้แก่ แม่น้ำปิง แม่น้ำวัง แม่น้ำยม และแม่น้ำน่าน โดยแม่น้ำปิงกับแม่น้ำวังไหลมาบรรจบกันที่อำเภอบ้านตาก จังหวัดตาก รวมกันเป็นแม่น้ำปิง และแม่น้ำยมกับแม่น้ำน่านไหลมาบรรจบกันที่อำเภอชุมแสง จังหวัดนครสวรรค์ รวมกันเป็นแม่น้ำน่าน หลังจากนั้นแม่น้ำปิงกับแม่น้ำน่านไหลมาบรรจบกันที่ปากน้ำโพ อำเภอเมือง จังหวัดนครสวรรค์ รวมกันเป็นแม่น้ำเจ้าพระยา ซึ่งไหลผ่านจังหวัดอุทัยธานี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสิงห์บุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดพระนครศรีอยุธยา จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนนทบุรี และกรุงเทพมหานคร ก่อนออกสู่อ่าวไทยที่อำเภอพระสมุทรเจดีย์ จังหวัดสมุทรปราการ

๓) ลุ่มน้ำป่าสัก มีพื้นที่ลุ่มน้ำรวมทั้งสิ้น ๑๕,๖๒๕.๘๗ ตารางกิโลเมตร ประกอบไปด้วยลุ่มน้ำสาขา จำนวน ๘ ลุ่มน้ำสาขา ได้แก่ ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำป่าสักตอนบน มีพื้นที่ ๑,๕๓๑.๕๕ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๙.๘๐ ลุ่มน้ำสาขาห้วยน้ำพุ มีพื้นที่ ๖๘๑.๔๓ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๔.๓๖ ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำป่าสัก ส่วนที่ ๒ มีพื้นที่ ๒,๕๕๖.๕๗ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๑๖.๓๖ ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำป่าสัก ส่วนที่ ๓ มีพื้นที่ ๔,๒๐๗.๒๙ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๙๓ ลุ่มน้ำสาขาห้วยเกาะแก้ว

มีพื้นที่ ๔๙๖.๙๓ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๓.๑๘ ลุ่มน้ำสาขาลำสนธิ มีพื้นที่ ๑,๓๓๖.๙๕ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๘.๕๖ ลุ่มน้ำสาขาแม่น้ำป่าสักตอนล่าง มีพื้นที่ ๔,๑๔๙.๖๖ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๒๖.๕๖ และลุ่มน้ำสาขาห้วยมวกเหล็ก มีพื้นที่ ๖๖๕.๐๙ ตารางกิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ ๔.๒๖ (กรมทรัพยากรน้ำ, ๒๕๕๔) ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดเลย จังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดชัยภูมิ จังหวัดสระบุรี จังหวัดลพบุรี จังหวัดนครราชสีมา และจังหวัดพระนครศรีอยุธยา โดยมีแม่น้ำป่าสักเป็นแม่น้ำสายหลัก มีต้นน้ำอยู่บริเวณเทือกเขาตอนบนในเขตจังหวัดเลย ไหลจากทิศเหนือลงสู่ทางใต้ โดยไหลผ่านพื้นที่ของจังหวัดเพชรบูรณ์ จังหวัดลพบุรี ลงเขื่อนป่าสักชลสิทธิ์และไหลผ่านจังหวัดสระบุรีสู่เขื่อนทดน้ำพระราม ๖ และไหลบรรจบกับแม่น้ำเจ้าพระยาที่จังหวัดพระนครศรีอยุธยา รวมความยาวทั้งสิ้นประมาณ ๗๐๐ กิโลเมตร มีลำน้ำสาขาแยกไปทางตะวันตกและตะวันออก แต่ลำน้ำสาขาส่วนใหญ่จะสั้นและพื้นที่รับน้ำมีขนาดเล็ก

๔) ลุ่มน้ำท่าจีน ตั้งอยู่ทางตอนกลางประเทศไทยและอยู่ทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยา มีพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑๓,๔๔๖.๔๙ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดอุทัยธานี จังหวัดชัยนาท จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม จังหวัดสมุทรสาคร จังหวัดอ่างทอง จังหวัดอยุธยา และจังหวัดนนทบุรี ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวตามแนวทิศเหนือ ใต้ สภาพทั่วไปของลุ่มน้ำท่าจีน เป็นที่ราบลุ่มริมแม่น้ำซึ่งเป็นที่ราบเดียวกันกับที่ราบลุ่มน้ำเจ้าพระยาฝั่งตะวันตก ตอนบนของลุ่มน้ำเป็นที่เชิงเขาแต่มีระดับไม่สูงมากนัก ส่วนตอนกลางและตอนล่างเป็นที่ราบลุ่มติดต่อกับที่ราบลุ่มของลุ่มน้ำแม่กลอง และแม่น้ำท่าจีน แยกออกมาทางฝั่งขวาของแม่น้ำเจ้าพระยาที่ตำบลมะขามเฒ่า อำเภอวัดสิงห์ จังหวัดชัยนาท ไหลผ่านจังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดนครปฐม และออกสู่อ่าวไทยที่จังหวัดสมุทรสาคร ความยาวรวมทั้งสิ้น ๓๒๓ กิโลเมตร แม่น้ำท่าจีนมีชื่อเรียกต่างกันตั้งแต่ต้นน้ำจนถึงปากแม่น้ำ คือ คลองมะขามเฒ่า แม่น้ำสุพรรณบุรี แม่น้ำนครชัยศรี และแม่น้ำท่าจีน ลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยกระเสียว มีต้นกำเนิดอยู่ระหว่างเขาหะเลกับเขาใหญ่เหนืออำเภอบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี และไปบรรจบกับแม่น้ำสุพรรณบุรีที่อำเภอสามชูก จังหวัดสุพรรณบุรี อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ได้แก่ เขื่อนกระเสียว อำเภอด่านช้าง จังหวัดสุพรรณบุรี

๕) ลุ่มน้ำแม่กลอง ตั้งอยู่ทางตะวันตกของประเทศไทย สามารถแบ่งตามสภาพภูมิประเทศได้เป็น ๒ บริเวณ คือ บริเวณลุ่มน้ำแม่กลองตอนบนและตอนล่าง โดยเขตลุ่มน้ำแม่กลองตอนบน เริ่มตั้งแต่เขตอำเภอเมืองกาญจนบุรีที่ลำน้ำแควใหญ่และแควน้อย ไหลมาบรรจบกันขึ้นไปยังที่สูงในเทือกเขาที่เป็นต้นน้ำ ส่วนบริเวณที่เป็นลุ่มน้ำแม่กลองตอนล่าง คือ สองฝั่งแม่น้ำแม่กลอง จากเขตอำเภอเมืองกาญจนบุรีไปจนออกสู่อ่าวไทย ความแตกต่างระหว่างสองบริเวณนี้ก็คือ สภาพภูมิประเทศทางตอนบนของลุ่มน้ำเป็นที่สูง ซึ่งเป็นบริเวณที่ลำน้ำแควใหญ่และแควน้อยไหลผ่านซอกเขาและที่ราบระหว่างเขาออกมาบรรจบกัน สภาพภูมิประเทศสองฝั่งแม่น้ำแควใหญ่เป็นป่าเขา จึงมีแหล่งที่สงวนไว้เป็นอุทยานและเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าหลายแห่ง เช่น เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าห้วยขาแข้ง อุทยานแห่งชาติเขาสลอบ เป็นต้น ส่วนสภาพภูมิประเทศโดยทั่วไปของลุ่มน้ำแควน้อยจะเป็นภูเขาใหญ่น้อยเรียงสลับซับซ้อนและสูงชัน บางแห่งเป็นหน้าผาสูงบางแห่งเป็นที่ราบ ลำน้ำแควน้อยไหลผ่านภูมิประเทศที่สวยงามมีน้ำตก มีห้วยและลำธารเล็ก ๆ ไหลลงลำน้ำเกือบตลอดสาย สภาพป่าส่วนใหญ่เป็นป่าไม้เบญจพรรณและป่าดงดิบ มีป่าไผ่แซมอยู่ทั่วไป ลำน้ำสาขาที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำแม่กลอง ไหลจากจังหวัดกาญจนบุรีลงไปทิศตะวันออกเฉียงใต้เข้าสู่จังหวัดราชบุรี แล้วออกทะเลที่จังหวัดสมุทรสงคราม อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ได้แก่ อ่างเก็บน้ำเขื่อนศรีนครินทร์ สร้างปิดกั้นแม่น้ำแควใหญ่ ที่บ้านเจ้าเณร ตำบลท่ากระดาน อำเภอศรีสวัสดิ์ จังหวัดกาญจนบุรี เขื่อนวชิราลงกรณ ปิดกั้นแม่น้ำแควน้อยที่ตำบลท่าขนุน อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่งทั้งสองเขื่อนอยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทยและเขื่อนทดน้ำแม่กลองซึ่งเป็นเขื่อนทดน้ำขนาดใหญ่ของกรมชลประทาน

ตั้งอยู่ที่ตำบลม่วงชุม อำเภอม่วงสามสิบ จังหวัดกาญจนบุรี สามารถท่อน้ำและส่งน้ำให้กับพื้นที่เกษตรกรรม และเพื่อการอุปโภคบริโภคในพื้นที่จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรีและจังหวัดนครปฐม

๖) กลุ่มน้ำเพชรบุรี-ประจวบคีรีขันธ์ มีขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑๓,๓๖๕.๖๗ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่จังหวัดราชบุรี จังหวัดสมุทรสงคราม จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ และจังหวัดชุมพร ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวในแนวตะวันตก ตะวันออก โดยพื้นที่จะค่อย ๆ ลาดเทลงมาทางทิศตะวันออก และมีเทือกเขาเป็นแนวเขาเตี้ย ๆ ที่ทำให้เกิดที่ราบระหว่างภูเขาทางด้านตะวันตกของลุ่มน้ำ จะเป็นเทือกเขาสูงซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำสาขาสายสำคัญหลายสาย ถัดเข้ามาทางตอนกลางของลุ่มน้ำ จะมีลักษณะภูมิประเทศเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำซึ่งมีแม่น้ำเพชรบุรีไหลผ่านอ่างเก็บน้ำเขื่อนแก่งกระจาน และเขื่อนเพชร ส่วนพื้นที่ตอนกลางทางด้านตะวันออกของลุ่มน้ำมีลักษณะเป็นที่ราบลุ่มชายฝั่งทะเล มีลำน้ำสายสั้น ๆ กระจายอยู่ทั่วไป ซึ่งลำน้ำส่วนใหญ่จะไหลลงสู่มแม่น้ำเพชรบุรีและออกทะเลทางตอนล่างของลุ่มน้ำในเขตจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ลักษณะภูมิประเทศทางด้านตะวันตกสุดจะเป็นเทือกเขา ซึ่งเป็นต้นน้ำของลำน้ำต่าง ๆ ถัดเข้ามาทางตะวันออกจะเป็นพื้นที่แบบเชิงเขาถึงลูกคลื่นลอนชันยาวไปตามแนวเหนือ ใต้ ต่อมาจะมีลักษณะพื้นที่แบบลูกคลื่นลอนชันถึงลอนลาด ซึ่งเป็นพื้นที่ส่วนใหญ่ของลุ่มน้ำ ประกอบไปด้วยพื้นที่แบบที่ราบเชิงเขาหรือพื้นที่แบบเนินตะกอนรูปพัดติดต่อกันยาวไปตามแนวทิศเหนือ ถึงทิศใต้สุดของลุ่มน้ำมีภูเขาโดดกระจายเป็นหย่อม ๆ ด้านตะวันออกสุดจะเป็นพื้นที่ราบชายฝั่งทะเล เป็นแถบยาวแคบ ๆ จากอำเภอหัวหินมาถึงช่วงกลางของอำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์และอีกช่วงหนึ่งที่บริเวณอำเภอบางสะพาน ชายฝั่งทะเลของลุ่มน้ำส่วนใหญ่เป็นหาดโคลนหรือทรายปนโคลน มีหาดทรายเป็นบางแห่ง ลุ่มน้ำเพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ลำน้ำสาขาที่สำคัญในเขตจังหวัดเพชรบุรี ได้แก่ แม่น้ำบางกลอย ต้นกำเนิดจากเทือกเขาตะนาวศรีทางทิศตะวันตกเฉียงเหนือของลุ่มน้ำและไหลลงมาทางทิศตะวันออกเฉียงใต้ บรรจบกับแม่น้ำเพชรบุรีที่บริเวณใกล้บ้านห้วยครก อำเภอแก่งกระจาน ห้วยแม่ประโดน มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาทางด้านเหนือของลุ่มน้ำไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเพชรบุรีที่บ้านประตู่ฝี่ อำเภอแก่งกระจาน ห้วยแม่ประจันต์ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาทางด้านเหนือของลุ่มน้ำ ไหลผ่านอำเภอหนองหญ้าปล้อง มารวมกับแม่น้ำเพชรบุรีที่บ้านท่าซึก อำเภอท่ายาง ห้วยผาก มีต้นกำเนิดจากภูเขาอ่างแก้วและภูเขาน้ำหยด ทางตอนใต้ของลุ่มน้ำไหลมาบรรจบกับแม่น้ำเพชรบุรีบริเวณใกล้บ้านวังมะละกอ

จากตารางที่ ๑๗ แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำท่าของลุ่มน้ำในภาคกลาง ทั้ง ๖ ลุ่มน้ำหลัก โดยลุ่มน้ำท่าจีนเป็นลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด ส่วนลุ่มน้ำสะแกกรังเป็นลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่าน้อยที่สุดด้วย และลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่ามากที่สุด คือ ลุ่มน้ำแม่กลองมีปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย ๑๔,๒๔๖ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี (หรือประมาณครึ่งหนึ่งของปริมาณน้ำท่าทั้งภาค)

โดยภาพรวม ภาคกลางมีปริมาณน้ำท่า ๒๔,๖๗๒ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี โดยประมาณ ร้อยละ ๘๕ จะเป็นปริมาณน้ำท่าในช่วงฤดูฝน

ตารางที่ ๑๗ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำท่าของกลุ่มน้ำในภาคกลาง

ลุ่มน้ำ	พื้นที่ลุ่มน้ำ	จำนวน สาขา	จำนวน จังหวัด	ปริมาณฝน เฉลี่ย	ปริมาณ น้ำท่า เฉลี่ย	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง
	ตารางกิโลเมตร	ลุ่มน้ำ	จังหวัด	มิลลิเมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร		
เจ้าพระยา	๒๐,๔๔๑.๙๔	๒	๑๙	๑,๒๒๒.๙๐	๑,๗๘๐	๑,๗๐๐	๘๐
สะแกกรัง	๔,๙๑๑.๔๘	๖	๓	๑,๗๔๘.๗๐	๑,๐๘๗	๘๖๓	๒๒๕
ป่าสัก	๑๕,๖๐๓.๓๓	๑๑	๗	๑,๑๕๐.๒๐	๒,๗๗๙	๒,๔๑๔	๓๖๕
ท่าจีน	๑๓,๔๔๖.๔๙	๒	๑๓	๑,๑๒๐.๓๐	๑,๓๕๖	๑,๒๓๗	๑๑๙
แม่กลอง	๓๐,๒๒๘.๑๒	๑๗	๘	๑,๔๑๔.๔๐	๑๔,๒๔ ๖	๑๑,๙๕ ๕	๒,๒๙ ๐
เพชรบุรี- ประจวบ	๑๓,๓๗๐.๙๖	๙	๕	๑,๑๘๒.๔๐	๓,๔๒๔	๓,๐๔๑	๓๘๓
กลาง-ตะวันตก	๙๘,๐๐๒.๓๒	๔๗	-	-	๒๔,๖๗๒	๒๑,๒๑๐	๓,๔๖๒

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๓.๒ การพัฒนาแหล่งน้ำในภาคกลาง

เมื่อพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคกลางพบว่า ในภาคกลางมีโครงการรวมกัน ๑,๐๔๖ แห่ง มีความจุ ๓๐,๓๖๖ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ ๙.๖ ล้านไร่ มีความต้องการใช้น้ำโดยรวม ๒๔,๗๒๙ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และส่วนใหญ่เป็นความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ๒๒,๑๒๙ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี แสดงให้เห็นว่า ในภาพรวมภาคกลางมีความจุของแหล่งน้ำมากกว่าความต้องการใช้น้ำ

เมื่อพิจารณาความจุตามลุ่มน้ำจะพบว่า ลุ่มน้ำในภาคกลางเกือบทั้งหมดที่มีความจุก็กเก็บน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำ (ตารางที่ ๑๘) ยกเว้นลุ่มน้ำแม่กลองที่มีความจุ ๒๖,๘๓๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๓,๖๐๑.๐๖ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี ส่วนลุ่มน้ำที่มีความจุน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำเจ้าพระยา (ความจุ ๓๑๓ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๗,๙๒๙.๕๔ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำสะแกกรัง (ความจุ ๒๕๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๘๕๐.๘๖ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำป่าสัก (ความจุ ๑,๒๓๘ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๔,๐๔๐.๓๑ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำท่าจีน (ความจุ ๓๓๘ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๕,๕๓๖.๒๗ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) และลุ่มน้ำเพชรบุรี-ประจวบคีรีขันธ์ (ความจุ ๑,๓๙๔ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๒,๗๗๑.๓๕ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี)

อย่างไรก็ดี ลุ่มน้ำเจ้าพระยา และลุ่มน้ำท่าจีน (ซึ่งมีความจุน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำมาก) ยังรับน้ำจากลุ่มน้ำในภาคเหนือ ซึ่งมีความจุก็กเก็บน้ำมากกว่าความต้องการใช้น้ำมาก โดยเฉพาะในลุ่มน้ำปิงและลุ่มน้ำน่าน

ตารางที่ ๑๘ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและความต้องการใช้น้ำในภาคกลาง

ลุ่มน้ำ	จำนวนโครงการ	ความจุ	พื้นที่ได้รับประโยชน์	ปริมาณความต้องการใช้น้ำ	เกษตรกรรม	อุปโภคบริโภค	อุตสาหกรรม
	แห่ง	ล้านลูกบาศก์เมตร	ไร่	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร
เจ้าพระยา	๔๑	๓๑๓	๔๖๕,๗๐๑	๗,๙๒๙.๕๔	๖,๒๔๐.๐๐	๑,๔๓๗.๒๘	๒๕๒.๒๖
สะแกกรัง	๑๕๓	๒๕๒	๖๘๕,๕๘๖	๘๕๐.๘๖	๘๓๑.๓๔	๑๖.๘๕	๒.๔๑
ป่าสัก	๑๗๙	๑,๒๓๘	๙๖๖,๕๐๐	๔,๐๔๐.๓๑	๓,๘๑๗.๗๑	๙๗.๖๕	๑๒๔.๙๕
ท่าจีน	๒๖๘	๓๓๘	๔,๙๘๓,๓๕๑	๕,๕๓๖.๒๗	๕,๒๑๕.๙๑	๑๘๐.๓๑	๑๔๐.๐๕
แม่กลอง	๑๐๘	๒๖,๘๓๑	๑,๓๘๗,๐๐๐	๓,๖๐๑.๐๖	๓,๓๖๐.๐๐	๑๑๐.๑๔	๑๓๐.๔๗
เพชรบุรี-ประจวบ	๒๙๗	๑,๓๙๔	๑,๑๑๗,๙๗๓	๒,๗๗๑.๓๕	๒,๖๖๔.๔๒	๗๖.๓๖	๓๐.๕๗
กลาง-ตะวันตก	๑,๐๔๖	๓๐,๓๖๖	๙,๖๐๖,๑๑๑	๒๔,๗๒๙	๒๒,๑๒๙	๑,๙๑๙	๖๘๑

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๓.๓ พื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในภาคกลาง

โดยภาพรวมของภาคกลางมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๑๓.๓๒ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศและมีสัดส่วนพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑ เท่ากับร้อยละ ๒๐.๕๗ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ภาคกลางยังจำเป็นต้องฟื้นฟูและขยายพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๓.๕๕) ลุ่มน้ำเจ้าพระยา (ร้อยละ ๑.๒๐) ซึ่งมักเป็นพื้นที่การเกษตรและพื้นที่เมือง

สำหรับในกรณีของพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ในระดับปานกลางถึงมากของภาคกลาง มีถึงร้อยละ ๔๓.๐๖ ของพื้นที่ลุ่มน้ำและมีพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในระดับปานกลางถึงมากมีถึงร้อยละ ๓๖.๖๘ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยภาพรวมแล้ว สัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งสูงกว่าสัดส่วนของทั้งประเทศมาก ส่วนสัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยสูงกว่าสัดส่วนของทั้งประเทศเล็กน้อย

ทั้งนี้ สัดส่วนของลุ่มน้ำที่มีความเสี่ยงต่อภัยแล้งมากที่สุดคือ ลุ่มน้ำเพชรบุรี-ประจวบคีรีขันธ์ ที่มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในระดับปานกลางถึงมาก ถึงร้อยละ ๗๘.๗๙ ของพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด รองลงมา คือ ลุ่มน้ำสะแกกรัง ร้อยละ ๖๒.๖๐ และลุ่มน้ำท่าจีน ร้อยละ ๔๕.๙๕ ของพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมดตามลำดับ เพราะฉะนั้น หลายลุ่มน้ำในภาคกลางจึงมีความเสี่ยงภัยแล้งค่อนข้างสูง (ตารางที่ ๑๙)

ตารางที่ ๑๙ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง และพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคกลาง

ลุ่มน้ำ/ ภูมิภาค	สัดส่วน พื้นที่ ป่าไม้ ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ	สัดส่วน พื้นที่ ต้นน้ำ ชั้น ๑ ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ	สัดส่วน พื้นที่ป่าไม้ ต่อพื้นที่ ต้นน้ำ ชั้น ๑	สัดส่วน พื้นที่เสี่ยง ภัยแล้ง ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ	สัดส่วน พื้นที่เสี่ยง อุทกภัย ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ	สัดส่วน พื้นที่เสี่ยง ภัยแล้ง ปานกลาง -มาก ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่ เสี่ยงอุทกภัย ปานกลาง -มาก ต่อพื้นที่ ลุ่มน้ำ
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
เจ้าพระยา	๓.๘๒	๑.๒๐	๓๑๗.๗๔	๙๔.๘๑	๙๖.๒๓	๔๓.๓๐	๗๒.๘๗
สะแกกรัง	๘.๕๒	๑๔.๒๘	๕๙.๖๕	๙๘.๓๙	๗๓.๙๒	๖๒.๖๐	๓๖.๐๑
ป่าสัก	๒๕.๒๔	๑๘.๔๘	๑๓๖.๕๔	๙๗.๙๐	๖๙.๕๘	๔๒.๐๖	๒๘.๕๔
ท่าจีน	๙.๒๔	๓.๕๕	๒๖๐.๐๒	๙๓.๕๙	๙๑.๙๗	๔๕.๙๕	๖๓.๒๕
แม่กลอง	๑๔.๔๓	๔๐.๐๔	๓๖.๐๓	๙๒.๖๔	๓๗.๓๔	๒๓.๑๖	๑๒.๓๔
เพชรบุรี- ประจวบ	๑๗.๒๖	๒๘.๐๔	๖๑.๕๗	๙๘.๑๒	๕๔.๖๗	๗๘.๗๙	๑๙.๔๐
กลาง-ตะวันตก	๑๓.๓๒	๒๐.๕๗	๖๔.๗๓	๙๕.๑๐	๖๖.๔๕	๔๓.๐๖	๓๖.๖๘
รวมทั้งประเทศ	๒๑.๕๖	๑๗.๘๔	๑๒๐.๘๖	๙๔.๑๐	๖๘.๗๗	๒๙.๓๓	๓๔.๖๙

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๓.๔ สมดุลน้ำในภาคกลาง

เมื่อพิจารณาจากความจุและสมดุลของน้ำในช่วงฤดูแล้งและฤดูฝน ในตารางที่ ๒๐ พบว่า กลุ่มน้ำในภาคกลาง มีความจุกักเก็บน้ำมากกว่าปริมาณน้ำท่า คือ ร้อยละ ๑๒๓.๐๘ ของปริมาณน้ำท่า ทั้งภูมิภาค และมีความจุมากกว่าสมดุลน้ำในฤดูแล้งถึงหนึ่งเท่าตัว แต่เนื่องจากปริมาณความจุต่อปริมาณน้ำท่า ของกลุ่มน้ำต่าง ๆ ในภาคกลางมีความแตกต่างกันมาก โดยเกือบทั้งหมดจะมีปริมาณความจุกักเก็บน้ำน้อยกว่า ความต้องการใช้น้ำ ยกเว้นในกลุ่มน้ำแม่กลองที่มีความจุกักเก็บน้ำสูงมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ (ก) ภาคกลางรับน้ำ มาจากภาคเหนือ (ข) กลุ่มน้ำในภาคกลางเกือบทั้งหมดมีความเชื่อมโยงกันเกือบทั้งหมด

ตารางที่ ๒๐ ปริมาณความจุและสมดุลน้ำในภาคกลาง

กลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	ปริมาณความจุ ต่อปริมาณน้ำท่า	สมดุลน้ำ ในฤดูฝน	สมดุลน้ำ ในฤดูแล้ง	ความจุเทียบกับ ความต้องการน้ำ ในฤดูแล้ง
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
เจ้าพระยา	๑๗.๖๐	๒๑๕.๒๕	๒๕๑.๑๙	๗.๓๔
สะแกกรัง	๒๓.๑๘	๓๐.๑๔	๖๘.๔๓	๔๒.๖๗
ป่าสัก	๔๔.๕๕	๕๑.๓๖	๑๑๖.๐๑	๔๔.๒๑
ท่าจีน	๒๔.๙๓	๑๙๒.๑๒	๒๕๕.๔๓	๑๐.๗๐
แม่กลอง	๑๘๘.๓๔	๙.๑๕	๒๐.๙๘	๑๐๖๙.๙๘
เพชรบุรี-ประจวบ	๔๐.๗๑	๓๔.๐๓	๕๗.๑๐	๘๐.๒๘
กลาง-ตะวันตก	๑๒๓.๐๘	๔๕.๕๖	๗๑.๐๓	๒๐๑.๕๗
รวมทั้งประเทศ	๓๖.๙๒	๒๒.๘๕	๔๐.๑๒	๑๐๗.๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ กลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

จากตารางที่ ๒๑ แสดงให้เห็นว่า ภาคกลางมีความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร เฉลี่ย ๘๐๕.๑๐ ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ โดยเฉพาะในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา กลุ่มน้ำท่าจีน กลุ่มน้ำเพชรบุรี-ประจวบคีรีขันธ์ และกลุ่มน้ำแม่กลองที่มีความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ ทั้งนี้ กลุ่มน้ำในภาคกลางยังมีสัดส่วนความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้ง โดยในภาคกลาง ร้อยละ ๓๓.๘๒ ของความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรในภาคกลางจะเป็นความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้ง มีปริมาณความต้องการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคของภาคกลางเท่ากับ ๑๘๘.๓๑ ลูกบาศก์เมตร/คน/ปี ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศพอสมควร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการขยายตัวของพื้นที่ท่องเที่ยวและการเติบโตของชุมชนเมืองขนาดใหญ่ในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา

สำหรับผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญในปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ พบว่า จังหวัดในภาคกลางที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งจะมีปริมาณสมมูลน้ำที่ไม่เพียงพอ ได้แก่ จังหวัดชัยนาท จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดสระบุรี จังหวัดอ่างทอง จังหวัดอยุธยา จังหวัดปทุมธานี จังหวัดนครปฐม จังหวัดนนทบุรี จังหวัดสมุทรปราการ จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดสมุทรสงคราม จะเห็นได้ว่า ผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญจะกระจายทั่วเกือบทุกจังหวัดในภาคกลาง อย่างไรก็ตาม จังหวัดในภาคกลางยังได้รับน้ำส่วนหนึ่งจากภาคเหนือเพื่อมาช่วยคลี่คลายสถานการณ์ในช่วงฤดูแล้ง

ตารางที่ ๒๑ ปริมาณความต้องการใช้น้ำการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่และน้ำอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรมเฉลี่ยต่อคนของภาคกลาง

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	ความต้องการใช้น้ำเพื่อเกษตร		ความต้องการใช้น้ำอุปโภคและอุตสาหกรรมต่อคน
	ต่อพื้นที่การเกษตร	ในฤดูแล้งต่อทั้งหมด	
	ลบม./ไร่	ร้อยละ	ลบม./คน/ปี
เจ้าพระยา	๘๗๘.๘๙	๓๕.๕	๒๗๕.๖๒
สะแกกรัง	๔๗๓.๔๑	๒๙.๔	๕๒.๓๖
ป่าสัก	๗๐๓.๘๙	๒๗.๙	๑๔๒.๓๕
ท่าจีน	๘๗๗.๑๑	๔๐.๐	๑๒๐.๕๐
แม่กลอง	๗๙๘.๖๑	๒๗.๐	๑๒๓.๐๔
เพชรบุรี-ประจวบ	๘๓๐.๘๗	๓๕.๔	๙๔.๘๐
กลาง-ตะวันตก	๘๐๕.๑๐	๓๓.๘๒	๑๘๘.๓๑
รวมทั้งประเทศ	๖๔๒.๕๕	๓๓.๔๗	๑๑๐.๔๗

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ตารางที่ ๒๒ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคกลาง

ลำดับ	จังหวัด	ในเขตชลประทาน		นอกเขตชลประทาน		เปรียบเทียบน้ำต้นทุนต่อความต้องการในช่วงฤดูแล้ง ๒๕๖๗		สัดส่วนความเพียงพอของน้ำต้นทุน (ความต้องการ = ๑๐๐)	
		น้ำต้นทุน	ความต้องการ	น้ำต้นทุน	ความต้องการ	ในเขต	นอกเขต	ในเขต	นอกเขต
๓๘	กรุงเทพฯ	-	๕๗	๒๑๒	๑๙๒	(๕๗)	๒๐	๐.๐%	๑๑๐.๔%
๓๙	ชัยนาท	-	๑๙๑	๑,๒๐๕	๒๑๗	(๑๙๑)	๙๘๘	๐.๐%	๕๕๕.๓%
๔๐	อยุธยา	-	๓๖๙	๑๔๐	๑๐๕	(๓๖๙)	๓๕	๐.๐%	๑๓๓.๓%
๔๑	ลพบุรี	๙๔๐	๑๔๑	๔๐๒	๑๓๘	๗๙๙	๒๖๔	๖๖๖.๗%	๒๙๑.๓%
๔๒	สระบุรี	๔๙	๒๑๙	๑๒๔	๖๐	(๑๗๐)	๖๔	๒๒.๔%	๒๐๖.๗%
๔๓	สิงห์บุรี	-	๖๓	๘๑๙	๑๔๓	(๖๓)	๖๗๖	๐.๐%	๕๗๒.๗%
๔๔	พทุมธานี	-	๑,๒๓๕	๖๓	๓๘	(๑,๒๓๕)	๒๕	๐.๐%	๑๖๕.๘%
๔๕	อ่างทอง	-	๘๒	๔๒	๑๒	(๘๒)	๓๐	๐.๐%	๓๕๐.๐%
๔๖	นนทบุรี	-	๖๕	๓๒	๔๒	(๖๕)	(๑๐)	๐.๐%	๗๖.๒%
๔๗	นครปฐม	-	๑,๓๔๘	๑๗๗	๗๔	(๑,๓๔๘)	๑๐๓	๐.๐%	๒๓๙.๒%
๔๘	สุพรรณบุรี	๗๘	๘๙๙	๒๖๑	๘๔	(๘๒๑)	๑๗๗	๘.๗%	๓๑๐.๗%
๔๙	สมุทรปราการ	-	๑,๐๔๐	๒๐๐	๕๕	(๑,๐๔๐)	๑๔๕	๐.๐%	๓๖๓.๖%
๕๐	สมุทรสาคร	-	๖๐๓	๘๕	๔๕	(๖๐๓)	๔๐	๐.๐%	๑๘๘.๙%
๕๑	สมุทรสงคราม	-	๖๒๒	๘๖	๒๗	(๖๒๒)	๕๙	๐.๐%	๓๑๘.๕%
ภาคกลาง		๑,๐๖๗	๖,๙๓๕	๓,๘๔๙	๑,๒๓๐	(๕,๘๖๘)	๒,๖๑๙	๑๕.๔%	๓๑๒.๙%
๖๐	กาญจนบุรี	๘,๙๗๐	๙๕๙	๑,๔๘๙	๔๒๕	๘,๐๑๑	๑,๐๖๔	๙๓๕.๓%	๓๕๐.๔%
๖๑	ประจวบฯ	๑๔๖	๙๒	๓๗๖	๓๗	๕๔	๓๓๙	๑๕๘.๗%	๑๐๑๖.๒%
๖๒	เพชรบุรี	๔๐๘	๕๒๖	๒๘๕	๖๔	(๑๑๘)	๒๒๑	๗๗.๖%	๔๔๕.๓%
๖๓	ราชบุรี	๒๔	๙๕๓	๒๙๖	๑๔๓	(๙๒๙)	๑๕๓	๒.๕%	๒๐๗.๐%
ภาคตะวันตก		๙,๕๔๘	๒,๕๒๙	๒,๔๕๕	๖๖๙	๗,๐๑๙	๑,๗๗๖	๓๗๗.๕%	๓๖๕.๕%
รวมภาคกลางและตะวันตก		๑๐,๖๑๕	๙,๔๖๔	๖,๒๙๔	๑,๘๙๙	๑,๑๕๑	๔,๓๙๕	๑๑๒.๒%	๓๓๑.๔%

ที่มา : รายงานของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๓.๕ การพัฒนาแหล่งน้ำในอนาคต

เมื่อพิจารณาแต่ละลุ่มน้ำในภาคกลางได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ มากน้อยเพียงใด ในตารางที่ ๒๓ จะพบว่า เมื่อเทียบระหว่างพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ (กล่าวคือมีการพัฒนาแล้ว ในปัจจุบัน) และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาระบบชลประทาน พบว่า ภาคกลางมีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ ประมาณร้อยละ ๗๔.๐๘ ของพื้นที่ที่มีศักยภาพซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง เมื่อเทียบกับค่าเฉลี่ย ทั่วประเทศ

ตารางที่ ๒๓ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทาน
ในภาคกลาง

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	พื้นที่ได้รับ ประโยชน์ เทียบกับ พื้นที่ เกษตรกรรม	พื้นที่ที่ เหมาะสมกับ ชลประทาน เทียบกับ พื้นที่ เกษตรกรรม	พื้นที่ได้รับ ประโยชน์ เทียบกับ พื้นที่ ที่มีศักยภาพ ชลประทาน	พื้นที่ได้รับ ประโยชน์ใน อนาคต เทียบกับ พื้นที่ เหมาะสม สำหรับ ชลประทาน	สัดส่วนพื้นที่ ได้รับประโยชน์		
					จำแนกตามขนาดโครงการ		
					ใหญ่	กลาง	เล็ก
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
เจ้าพระยา	๕.๑๖	๖๑.๐๒	๘.๔๖	๘.๔๖	๘๗	๑๒	๑
สะแกกรัง	๓๘.๑๕	๓๖.๑๔	๑๐๕.๕๖	๓.๗๗	๒๔	๑๗	๕๙
ป่าสัก	๑๖.๘๔	๒๕.๖๔	๖๕.๖๗	๑.๕๕	๑๘	๕๔	๒๘
ท่าจีน	๗๘.๙๕	๕๓.๓๔	๑๔๘.๐๒	๐.๖๙	๗๒	๑๗	๑๑
แม่กลอง	๓๐.๗๖	๒๗.๔๒	๑๑๒.๑๗	๗.๒๘	๘๒	๒	๑๕
เพชรบุรี- ประจวบ	๓๓.๕๒	๒๒.๑๒	๑๕๑.๕๐	๑๗.๐๑	๖๓	๘	๓๐
กลาง-ตะวันตก	๓๑.๒๗	๔๒.๒๒	๗๔.๐๘	๕.๘๐	๗๕	๑๕	๑๐
รวมทั้งประเทศ	๑๖.๓๒	๓๒.๑๒	๕๐.๘๓	๑๒.๖๘	๔๔	๓๑	๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๓.๖ แนวทางการพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติระบุว่า ภาคกลางมีแนวทางการพัฒนาที่เป้าหมาย หรือ Area Based ๑๕ พื้นที่ มีพื้นที่ประสบปัญหาด้านน้ำ ๑๔ พื้นที่ รวม ๑๒.๘๑ ล้านไร่ และพื้นที่ เขตเศรษฐกิจพิเศษ ๑ พื้นที่ รวม ๐.๑๖ ล้านไร่ ประกอบด้วย

- พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมและภัยแล้ง ๔ พื้นที่ ได้แก่ กลุ่มน้ำสะแกกรังตอนล่าง กลุ่มน้ำท่าจีน ตอนบน กลุ่มน้ำป่าสัก กลุ่มน้ำเพชรบุรีและกลุ่มน้ำปราณบุรี รวม ๓.๑๕ ล้านไร่

- พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วม ๕ พื้นที่ ได้แก่ รอบเมืองนครสวรรค์ กลุ่มน้ำที่ราบแม่น้ำท่าจีน กลุ่มน้ำเจ้าพระยาตอนล่าง กรุงเทพมหานครและปริมณฑล และกลุ่มน้ำคลองบางสะพานใหญ่ รวม ๕.๔๔ ล้านไร่

- พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ๓ พื้นที่ ได้แก่ กลุ่มน้ำสาขาที่ราบแม่น้ำเจ้าพระยา กลุ่มน้ำลำตะเพิน และอำเภอห้วยกระเจาเลาขวัญ และกลุ่มน้ำที่ราบแม่น้ำแม่กลอง รวม ๔.๗๔ ล้านไร่

- พื้นที่น้ำเค็มรุกกล้า ๒ พื้นที่ ได้แก่ ปากแม่น้ำท่าจีนและปากแม่น้ำแม่กลอง รวม ๐.๐๐๑ ล้านไร่

- พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ๑ พื้นที่ คือ สนับสนุนเขตเศรษฐกิจพิเศษเมืองกาญจนบุรี ในพื้นที่ ๐.๑๖ ล้านไร่

โดยตัวอย่างของพื้นที่โครงการในพื้นที่ภาคกลาง แสดงไว้ในตารางที่ ๒๔ และภาพที่ ๒๔ ถึงภาพที่ ๒๖

ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะประเด็นปัญหาภัยแล้งจะเห็นว่า แนวทางการพัฒนาตามพื้นที่ เป้าหมายดังกล่าว ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๗.๓๗ ล้านไร่ เทียบกับพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งระดับปานกลาง ถึงมากทั้งหมดในภาคกลาง ๒๘.๕ ล้านไร่ จึงยังถือว่าไม่ได้ครอบคลุมมากนัก และจำเป็นต้องลงทุน ให้ครอบคลุมมากยิ่งขึ้นในอนาคต

ตารางที่ ๒๔ ตัวอย่างรายชื่อโครงการในแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายในภาคกลาง

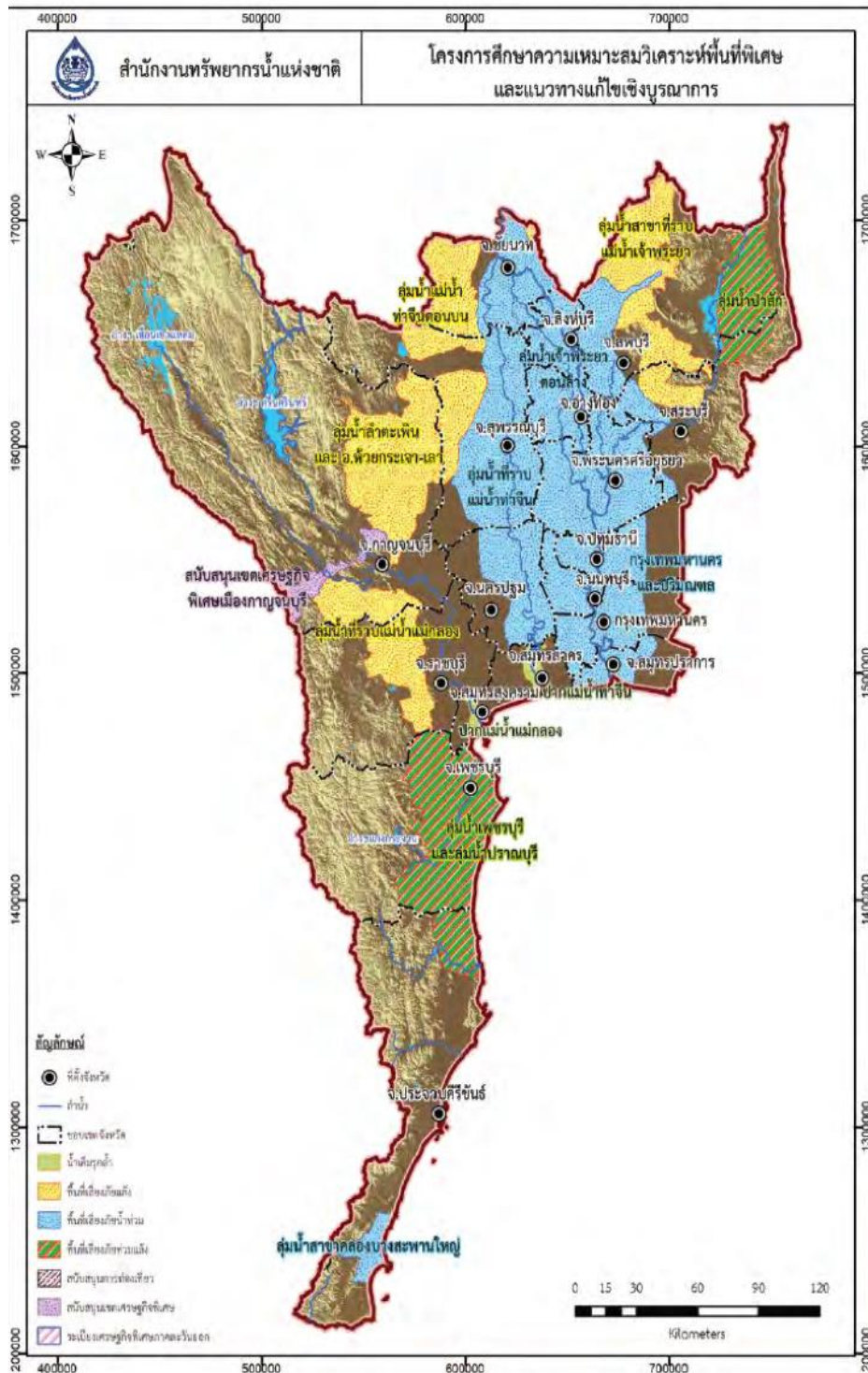
รหัส	ชื่อ AreaBased	พื้นที่เสี่ยง น้ำท่วม	พื้นที่เสี่ยงแล้ง	พื้นที่เสี่ยง แล้ง + ท่วม	รวมพื้นที่ เสี่ยงภัย	ประเภท
C-๐๑	สะแกกรัง ตอนล่าง	๑๒๔,๒๐๐ ไร่	๓๗๕,๙๐๐ ไร่	๒๙,๕๐๐ ไร่	๕๒๙,๖๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย ท่วมแล้ง
C-๐๒	รอบเมือง นครสวรรค์	๘๒๘,๑๐๐ ไร่	๑๐๔,๕๐๐ ไร่	๒๘๙,๖๐๐ ไร่	๑,๒๒๒,๒๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย น้ำท่วม
C-๐๓	ลุ่มน้ำสาขา ที่ราบแม่น้ำ เจ้าพระยา	๑๐,๐๐๐ ไร่	๒,๖๒๗,๖๐๐ ไร่	๖๑,๑๐๐ ไร่	๒,๖๙๘,๗๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย แล้ง
C-๐๔	ลุ่มน้ำท่าจีน ตอนบน	๖,๘๐๐ ไร่	๕๑๐,๒๐๐ ไร่	๑,๓๐๐ ไร่	๕๑๘,๓๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย ท่วมแล้ง
C-๐๕	ลุ่มน้ำลำ ตะเพิน และอำเภอ ห้วยกระเจา เลาขวัญ	๑๓,๙๐๐ ไร่	๑,๐๗๕,๙๐๐ ไร่	๓,๖๐๐ ไร่	๑,๐๙๓,๔๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย แล้ง
C-๐๖	ลุ่มน้ำที่ราบ แม่น้ำท่าจีน	๑,๔๕๕,๙๐๐ ไร่	๕๐๐ ไร่	๒๐๐ ไร่	๑,๔๕๖,๖๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย น้ำท่วม
C-๐๗	ปากแม่น้ำ ท่าจีน	๙๐๐ ไร่	๒๐๐ ไร่	-	๑,๑๐๐ ไร่	น้ำเค็ม รุกล้ำ
C-๐๘	ลุ่มน้ำ เจ้าพระยา ตอนล่าง	๒,๔๓๖,๔๐๐ ไร่	๓๓,๒๐๐ ไร่	๒๘,๘๐๐ ไร่	๒,๔๙๘,๔๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย น้ำท่วม

ตารางที่ ๒๔ ตัวอย่างรายชื่อโครงการในแผนพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายในภาคกลาง (ต่อ)

รหัส	ชื่อ AreaBased	พื้นที่เสี่ยงน้ำ ท่วม	พื้นที่เสี่ยงแล้ง	พื้นที่เสี่ยง แล้ง + ท่วม	รวมพื้นที่ เสี่ยงภัย	ประเภท
C-๐๙	กรุงเทพฯ และปริมณฑล	๒๕๙,๘๐๐ ไร่	๑,๖๐๐ ไร่	๑๐๐ ไร่	๒๖๑,๕๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย น้ำท่วม
C-๑๐	ลุ่มน้ำป่าสัก	๑๕๙,๖๐๐ ไร่	๑,๖๔๗,๘๐๐ ไร่	๑๖๕,๘๐๐ ไร่	๑,๙๗๓,๒๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย ท่วมแล้ง
C-๑๑	สนับสนุนเขต พัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ กาญจนบุรี	-	๔๓,๘๐๐ ไร่	-	๔๓,๘๐๐ ไร่	เขตพัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ
C-๑๒	ลุ่มน้ำที่ราบ แม่น้ำแม่กลอง		๔๓๑,๓๐๐ ไร่		๔๓๑,๓๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย แล้ง
C-๑๓	ปากแม่น้ำ แม่กลอง					น้ำเค็ม รุกล้ำ
C-๑๔	ลุ่มน้ำเพชรบุรี และลุ่มน้ำ ปราณบุรี	๗,๓๐๐ ไร่	๑๒๓,๑๐๐ ไร่		๑๓๐,๔๐๐ ไร่	พื้นที่ เสี่ยงภัย ท่วมแล้ง
C-๑๕	ลุ่มน้ำ คลอง บางสะพาน ใหญ่					พื้นที่ เสี่ยงภัย น้ำท่วม

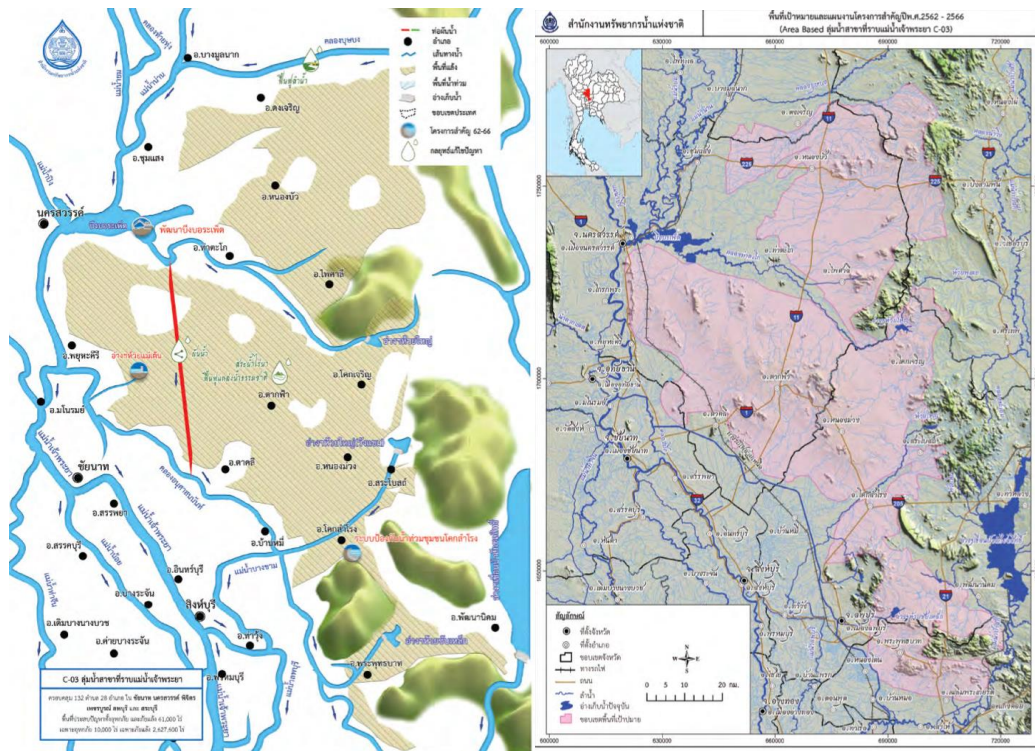
ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ ๒๔ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคกลาง

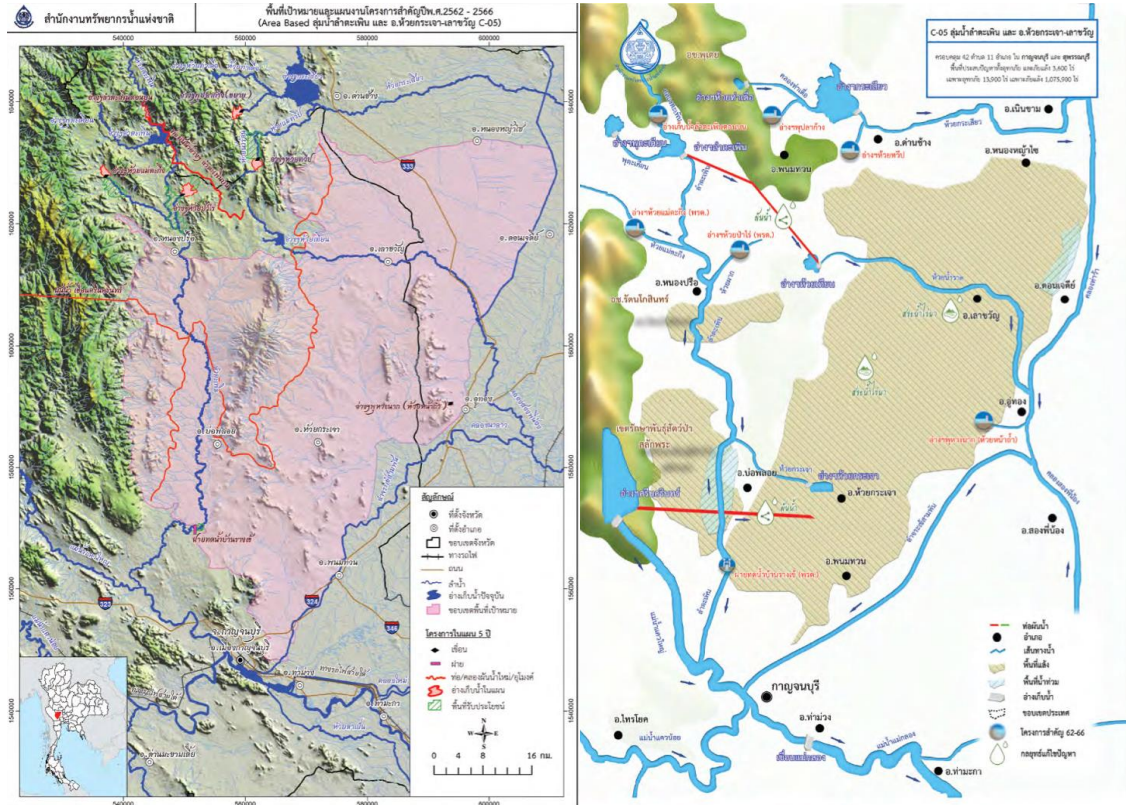
ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ ๒๕ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในกลุ่มน้ำเจ้าพระยา จังหวัดนครสวรรค์และจังหวัดลพบุรี

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ภาพที่ ๒๖ ตัวอย่างการพัฒนาโครงการลุ่มน้ำท่าจีนตอนบน

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๔ ภาคตะวันออก

๓.๔.๑ ภาพรวมข้อมูลน้ำภาคตะวันออก

ภาคตะวันออกมีลุ่มน้ำสำคัญ ๓ ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำบางปะกง ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก และลุ่มน้ำโตนเลสาป (ข้อมูลจากรายงานสรุปข้อมูลพื้นฐานของลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ)

๑) ลุ่มน้ำบางปะกง อยู่ในภาคตะวันออกของประเทศไทย มีพื้นที่ลุ่มน้ำ ๒๐,๓๐๓ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุม ๖ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดจันทบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดนครนายก และจังหวัดสระแก้ว สภาพทั่วไปของลุ่มน้ำบางปะกงพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นที่ราบทางเหนือจะมีเทือกเขาสูงซึ่งเป็นต้นกำเนิดของแม่น้ำนครนายก ส่วนทางตอนใต้และทางตะวันออกเฉียงใต้ของลุ่มน้ำมีเทือกเขาซึ่งเป็นแนวแบ่งเขตระหว่างจังหวัดชลบุรี จังหวัดฉะเชิงเทรา และจังหวัดจันทบุรี ซึ่งเป็นต้นกำเนิดของลำน้ำสาขาสายต่าง ๆ ได้แก่ คลองใหญ่ คลองหลวงและคลองท่าลาด โดยแม่น้ำนครนายกมีทิศทางการไหลจากทิศเหนือลงมาทางทิศใต้และมาบรรจบกับแม่น้ำปราจีนบุรี ซึ่งไหลเข้ามาทางฝั่งซ้ายที่บริเวณเหนืออำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนจะไหลลงทางใต้ผ่านที่ราบต่ำในเขตอำเภอบางคล้า และอำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา และไหลลงอ่าวไทยที่อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา ลำน้ำสาขาที่สำคัญของแม่น้ำบางปะกง ประกอบด้วย แม่น้ำนครนายกที่อยู่ทางทิศเหนือ คลองใหญ่ คลองหลวง และคลองท่าลาด (รวมคลองระบม และคลองสียัด) ซึ่งไหลลงมาจากเทือกเขาทางตอนใต้ของลุ่มน้ำบางปะกงและแม่น้ำปราจีนบุรี เกิดจากการไหลมาบรรจบกันของแม่น้ำ ๒ สาย คือ แม่น้ำหनुมานและแม่น้ำพระปรัง โดยลำน้ำสาขาของแม่น้ำพระปรัง ได้แก่ คลองพระปรัง คลองปะตง คลองพระสทิงและห้วยไคร้ ส่วนลำน้ำสาขาของแม่น้ำหनुมาน ได้แก่ ห้วยโสมง และลำพระยาธาร ทางด้านท้ายน้ำมีลำน้ำสาขาที่สำคัญ คือ คลองประจันตคาม ห้วยเกษียร คลองหนองแก้ว และคลองยาง

๒) ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย มีขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑๓,๑๒๒.๖๖ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ครอบคลุม ๔ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง จังหวัดจันทบุรี และจังหวัดตราด ลักษณะลุ่มน้ำวางตัวตามแนวทิศตะวันตก ตะวันออก ลักษณะภูมิประเทศของลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกส่วนใหญ่เป็นแนวเทือกเขาทอดตัวอยู่ตามแนวเหนือ ใต้ สลับกับที่ราบ และมีแนวเขาทอดยาวตลอดแนวทางฝั่งตะวันออกของลุ่มน้ำ จากตอนบนของพื้นที่ลุ่มน้ำลงมาจะเป็นที่ราบลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและลุ่มน้ำบางปะกงขนานไปกับฝั่งทะเลไปจนถึงจังหวัดระยองซึ่งเป็นที่ราบชายฝั่งทะเลแคบ ๆ บางช่วงชายฝั่งทะเลจะมีลักษณะเว้าแหว่ง บางแห่งเป็นปากแม่น้ำและมีป่าชายเลน บางแห่งเป็นหาดทรายสวยงามซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญ เช่น หาดบางแสน หาดจอมเทียนและหาดพัทยาในจังหวัดชลบุรี ส่วนพื้นที่ด้านตะวันออกของจังหวัดชลบุรีและตอนบนของจังหวัดระยองจะเป็นที่ราบลูกคลื่นและเนินเขา ก่อนจะเข้าเขตเทือกเขาทางด้านตะวันออกสุดของลุ่มน้ำ นอกจากนี้ ลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออกยังมีส่วนที่เป็นเกาะ ซึ่งประกอบด้วยหมู่เกาะต่าง ๆ มากกว่า ๕๐ เกาะ อยู่ห่างจากชายฝั่งตั้งแต่ ๒๔๐ กิโลเมตร เกาะที่สำคัญ ได้แก่ เกาะเสม็ดในจังหวัดระยอง เกาะช้างและเกาะกูดในจังหวัดตราด เกาะสีชังและเกาะล้านในจังหวัดชลบุรี อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ ได้แก่ เขื่อนบางพระ อำเภอศรีราชา จังหวัดชลบุรี เขื่อนหนองปลาไหล อำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง และเขื่อนประแสร์ อำเภอวังจันทร์ จังหวัดระยอง

๓) ลุ่มน้ำโตนเลสาป เป็นลุ่มน้ำขนาดเล็กที่ตั้งอยู่ทางทิศตะวันออกของประเทศไทย ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๔,๑๔๘.๑๒ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ส่วนใหญ่อยู่ในเขตจังหวัดสระแก้วและจังหวัดจันทบุรี เป็นลุ่มน้ำที่ทอดตัวยาวจากทิศเหนือลงสู่ทิศใต้ สภาพพื้นที่ตอนบนเป็นแนวเทือกเขาบรรทัดซึ่งกั้นเขตพื้นที่จังหวัดบุรีรัมย์และจังหวัดปราจีนบุรี เป็นต้นกำเนิดของลำน้ำต่าง ๆ หลายสาย พื้นที่ในเขตอำเภอตาพระยาส่วนใหญ่เป็นภูเขาและมีที่ราบริมลำน้ำ สำหรับพื้นที่ตอนกลางของลุ่มน้ำซึ่งอยู่ในเขตอำเภออรัญประเทศ

และอำเภอวัฒนานคร เป็นที่ราบโดยลาดเทลงจากทิศตะวันตกไปทิศตะวันออก ส่วนในเขตอำเภอวัฒนานคร จะเป็นที่ราบสูงและมีภูเขาซึ่งเป็นต้นกำเนิดของคลองน้ำใส พื้นที่ทางตอนใต้ในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อน มีสภาพเป็นภูเขาสูง มีเทือกเขาสอยดาวเป็นต้นกำเนิดของคลองพระพุทธรักษาและคลองโป่งน้ำร้อน เนื่องจากสภาพพื้นที่ มีความลาดเทจากทิศตะวันตกไปสู่ทิศตะวันออก ลำน้ำสายต่าง ๆ จึงไหลออกไปทางราชอาณาจักรกัมพูชา และลงทะเลสาบเขมร พื้นที่ลุ่มน้ำโตนเลสาปไม่มีลำน้ำสายหลัก มีเพียงลำน้ำสายย่อยที่สำคัญ ได้แก่ ห้วยพรหมโหด คลองน้ำใส คลองด่าน ห้วยยาง คลองพระพุทธรักษา ลำสะเตาะ ห้วยตะเคียน ห้วยนางาม และคลองโป่งน้ำร้อน

ตารางที่ ๒๕ แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำท่าของกลุ่มน้ำในภาคตะวันออก ทั้ง ๓ กลุ่มน้ำหลัก โดยกลุ่มน้ำบางปะกงเป็นกลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด ส่วนกลุ่มน้ำโตนเลสาป เป็นกลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่าน้อยที่สุดและกลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่ามากที่สุด คือ กลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออก โดยภาพรวม ภาคตะวันออก มีปริมาณน้ำท่า ๒๒,๘๙๐ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี โดยประมาณร้อยละ ๙๐ จะเป็นปริมาณน้ำท่าในช่วงฤดูฝน

ตารางที่ ๒๕ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำท่าของกลุ่มน้ำในภาคตะวันออก

กลุ่มน้ำ	พื้นที่ลุ่มน้ำ	จำนวน สาขา	จำนวน จังหวัด	ปริมาณฝน เฉลี่ย	ปริมาณ น้ำท่า เฉลี่ย	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง
	ตาราง กิโลเมตร	กลุ่มน้ำ	จังหวัด	มิลลิเมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร		
บางปะกง	๒๐,๓๐๓.๐๐	๑๐	๑๑	๑,๕๑๒.๑๐	๘,๖๓๖	๗,๙๓๕	๗๐
โตนเลสาป	๔,๑๔๘.๑๒	๓	๓	๑,๗๔๘.๗๐	๒,๔๐๒	๒,๐๑๑	๓๙๑
ชายฝั่งตะวันออก	๑๓,๑๒๒.๖๖	๑๐	๕	๒,๒๔๘.๕๐	๑๑,๘๕๒	๑๐,๔๑๙	๑,๔๓๓
ตะวันออก	๓๗,๕๗๔	๒๓	-	-	๒๒,๘๙๐	๒๐,๓๖๕	๑,๘๙๔

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ กลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๔.๒ การพัฒนาแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียง

เมื่อพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงพบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงมีโครงการรวมกัน ๕๑๑ แห่ง มีความจุ ๑,๗๑๗ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ประมาณ ๒.๖ ล้านไร่ มีความต้องการใช้น้ำโดยรวม ๙,๗๔๕ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และส่วนใหญ่เป็นความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ๘,๗๗๒ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ความจุของแหล่งน้ำในภาคตะวันออกเฉียงน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำหลายเท่า

ปริมาณความจุตามลุ่มน้ำจะพบว่า ทุกลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงที่มีความจุกักเก็บน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำบางปะกง (ความจุ ๑,๑๙๕ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๔,๘๕๓ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำโตนเลสาป (ความจุ ๑๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๘๔๖ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออกเฉียง (ความจุ ๓๖๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๔,๐๔๕.๔๑ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) เพราะฉะนั้น ในภาคตะวันออกเฉียงจำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มมากขึ้นในทุก ๆ ลุ่มน้ำ

ตารางที่ ๒๖ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำและความต้องการใช้น้ำในภาคตะวันออกเฉียง

ลุ่มน้ำ	จำนวนโครงการ	ความจุ	พื้นที่ได้รับประโยชน์	ปริมาณความต้องการใช้น้ำ	เกษตรกรรม	อุปโภคบริโภค	อุตสาหกรรม
	แห่ง	ล้านลูกบาศก์เมตร	ไร่				
บางปะกง	๔๐๘	๑,๑๙๕	๒,๑๙๐,๔๙๖	๔,๘๕๓.๒๒	๔,๓๘๓.๒๓	๓๐๙.๙๗	๑๖๐.๐๒
โตนเลสาป	๙๒	๑๖๐	๑๖๑,๖๕๑	๘๔๖.๐๐	๘๒๗.๐๐	๑๕.๐๗	๓.๓๐
ชายฝั่งตะวันออกเฉียง	๑๑	๓๖๒	๒๓๑,๙๒๖	๔,๐๔๕.๔๑	๓,๕๖๑.๓๕	๒๖๗.๘๘	๒๑๖.๑๙
ตะวันออกเฉียง	๕๑๑	๑,๗๑๗	๒,๕๘๔,๐๗๓	๙,๗๔๕	๘,๗๗๒	๕๙๓	๓๘๐

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๔.๓ พื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในภาคตะวันออก

โดยภาพรวม ภาคตะวันออกมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๑๔.๕๓ ของพื้นที่ลุ่มน้ำและมีสัดส่วนพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑ เท่ากับร้อยละ ๖.๒๕ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ บ่งชี้ชัดเจนว่าภาคตะวันออกจำเป็นต้องฟื้นฟูและขยายพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้น้อย ได้แก่ ลุ่มน้ำบางปะกง ร้อยละ ๙.๖๗ ส่วนในกรณีของพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ในระดับปานกลางถึงมากของภาคตะวันออก มีถึงร้อยละ ๒๐.๓๘ ของพื้นที่ลุ่มน้ำและมีพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในระดับปานกลางถึงมากมีถึงร้อยละ ๓๕.๘๐ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ แต่โดยภาพรวมสัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งต่ำกว่าสัดส่วนของทั้งประเทศ แต่สัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยสูงกว่าสัดส่วนของทั้งประเทศ

ทั้งนี้ สัดส่วนของลุ่มน้ำที่มีความเสี่ยงต่อภัยแล้งมากที่สุดคือ ลุ่มน้ำโตนเลสาป ที่มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในระดับปานกลางถึงมากถึงร้อยละ ๓๐.๒๘ ของพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมดตามลำดับและสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศเล็กน้อย เพราะฉะนั้น ลุ่มน้ำโตนเลสาปจึงควรได้รับการดูแลและเสริมหนุนให้สามารถรับมือกับภัยแล้งโดยเร่งด่วน (ตารางที่ ๒๗)

ตารางที่ ๒๗ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้งและพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคตะวันออก

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑ต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งปานกลาง-มากต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยปานกลาง-มากต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
บางปะกง	๙.๖๗	๗.๕๙	๑๒๗.๔๑	๘๕.๔๘	๘๔.๙๒	๒๓.๐๗	๔๒.๙๖
โตนเลสาป	๒๗.๐๘	๔.๐๓	๖๗๑.๕๒	๙๙.๑๗	๘๔.๒๘	๓๐.๒๘	๓๕.๙๗
ชายฝั่งตะวันออก	๑๘.๑๐	๔.๘๘	๓๗๐.๗๓	๘๙.๖๙	๘๒.๘๐	๑๓.๐๘	๒๔.๖๕
ตะวันออก	๑๔.๕๓	๖.๒๕	๒๓๒.๕๖	๘๘.๔๖	๘๔.๑๑	๒๐.๓๘	๓๕.๘๐
รวมทั้งประเทศ	๒๑.๕๖	๑๗.๘๔	๑๒๐.๘๖	๙๔.๑๐	๖๘.๗๗	๒๙.๓๓	๓๔.๖๙

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๔.๔ สมดุลน้ำในภาคตะวันออก

เมื่อพิจารณาจากความจริงและสมดุลของน้ำในช่วงฤดูแล้งและฤดูฝน ในตารางที่ ๒๘ พบว่า กลุ่มน้ำในภาคตะวันออกมีความจุต่อปริมาณน้ำทำน่อยมาก คือ ประมาณร้อยละ ๗.๕๐ ของปริมาณน้ำทำนอทั้งภูมิภาคเท่านั้นและมีความจุเทียบกับความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้งได้เพียงแค่อ้อยละ ๒๓.๐๓ ของสมดุลน้ำที่ต้องใช้ในฤดูแล้ง ซึ่งเป็นเหตุให้ภาคตะวันออกมีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำในวงกว้าง โดยเฉพาะในกลุ่มน้ำ

ชายฝั่งตะวันออกที่มีปริมาณความจุต่อความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้งเพียงร้อยละ ๑๐.๕๙ ของสมดุลน้ำเท่านั้น ดังนั้น ทั้งสามกลุ่มน้ำในภาคตะวันออกนี้จึงจำเป็นต้องเพิ่มความจุของแหล่งน้ำในอนาคต

ตารางที่ ๒๘ ปริมาณความจุและสมดุลน้ำในภาคตะวันออก

กลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	ปริมาณความจุต่อปริมาณน้ำทำ	สมดุลน้ำในฤดูฝน	สมดุลน้ำในฤดูแล้ง	ความจุเทียบกับความต้องการน้ำในฤดูแล้ง
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
บางปะกง	๑๓.๘๔	๑๗.๒๓	๔๓.๙๓	๓๔.๒๘
โตนเลสาป	๖.๖๖	๑๔.๖๕	๒๗.๔๒	๒๙.๐๑
ชายฝั่งตะวันออก	๓.๐๕	๖.๐๓	๓๒.๘๐	๑๐.๕๙
ตะวันออก	๗.๕๐	๑๑.๒๔	๓๖.๖๑	๒๓.๐๓
รวมทั้งประเทศ	๓๖.๙๒	๒๒.๘๕	๔๐.๑๒	๑๐๗.๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ กลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

จากตารางที่ ๒๘ แสดงให้เห็นว่า ภาคตะวันออกมีความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรเฉลี่ย ๖๗๕.๑๕ ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศเล็กน้อย โดยร้อยละ ๑๘.๕๑ เป็นความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้ง ส่วนปริมาณความต้องการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคของภาคตะวันออกเท่ากับ ๑๗๒.๑๐ ลูกบาศก์เมตร/คน/ปี ซึ่งสูงกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศพอสมควร ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะการขยายตัวของพื้นที่ท่องเที่ยวและการเติบโตของชุมชนเมืองขนาดใหญ่ในกลุ่มน้ำชายฝั่งทะเลตะวันออก และกลุ่มน้ำบางปะกง

สำหรับผลกระทบที่จะเกิดจากปรากฏการณ์เอลนีโญในปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ พบว่า จังหวัดในภาคตะวันออกที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งจะมีปริมาณสมดุลน้ำที่ไม่เพียงพอ ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา จังหวัดสระแก้ว และจังหวัดนครนายก นอกจากนี้ ยังมีบางจังหวัดที่มีปริมาณน้ำใกล้เคียงกับความต้องการใช้น้ำ (ซึ่งแปลว่า อาจจะมีน้ำไม่เพียงพอในบางพื้นที่ได้) ได้แก่ จังหวัดปราจีนบุรี จังหวัดชลบุรี จังหวัดระยอง และจังหวัดจันทบุรี จะเห็นได้ว่า ผลกระทบที่จะเกิดจากปรากฏการณ์เอลนีโญจะกระจายไปทั่วเกือบทุกจังหวัดในพื้นที่ภาคตะวันออก

ตารางที่ ๒๙ ปริมาณความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่และน้ำอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรมเฉลี่ยต่อคนของภาคตะวันออก

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	ความต้องการใช้น้ำเพื่อเกษตร		ความต้องการใช้น้ำอุปโภคและอุตสาหกรรมต่อคน
	ต่อพื้นที่การเกษตร	ในฤดูแล้งต่อทั้งหมด	
	ลบม./ไร่	ร้อยละ	ลบม./คน/ปี
บางปะกง	๖๒๑.๙๗	๒๓.๓๓	๑๖๐.๑๘
โตนเลสาป	๕๐๐.๙๘	๓๓.๗๓	๕๙.๕๕
ชายฝั่งตะวันออก	๘๑๘.๖๕	๙.๕๔	๒๐๑.๐๔
ตะวันออก	๖๗๕.๑๕	๑๘.๕๑	๑๗๒.๑๐
รวมทั้งประเทศ	๖๔๒.๕๕	๓๓.๔๗	๑๑๐.๔๗

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ตารางที่ ๓๐ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคตะวันออก

ลำดับ	จังหวัด	ในเขตชลประทาน		นอกเขตชลประทาน		เปรียบเทียบน้ำต้นทุนต่อความต้องการในช่วงฤดูแล้ง ๒๕๖๗		สัดส่วนความเพียงพอของน้ำต้นทุน (ความต้องการ= ๑๐๐)	
		น้ำต้นทุน	ความต้องการ	น้ำต้นทุน	ความต้องการ	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน
๕๒	จันทบุรี	๓๖๑	๒๙๑	๔๐๘	๔๔	๗๐	๓๖๔	๑๒๔.๑%	๙๒๗.๓%
๕๓	ฉะเชิงเทรา	๓๓๑	๔๘๘	๒๑๕	๖๙	(๑๕๗)	๑๔๖	๖๗.๘%	๓๑๑.๖%
๕๔	ชลบุรี	๒๕๑	๒๐๕	๒๒๘	๗๕	๔๖	๑๕๓	๑๒๒.๔%	๓๐๔.๐%
๕๕	ตราด	๑๙๑	๗๕	๒๓๕	๒๒	๑๑๖	๒๑๓	๒๕๔.๗%	๑๐๖๘.๒%
๕๖	นครนายก	๒๔๓	๓๔๔	๗๔	๒๑	(๑๐๑)	๕๓	๗๐.๖%	๓๕๒.๔%
๕๗	ปราจีนบุรี	๕๔๗	๔๕๒	๒๔๐	๘๓	๙๕	๑๕๗	๑๒๑.๐%	๒๘๙.๒%
๕๘	ระยอง	๕๒๙	๓๙๖	๒๕๖	๔๐	๑๓๓	๒๑๖	๑๓๓.๖%	๖๔๐.๐%
๕๙	สระแก้ว	๑๖๐	๒๓๓	๓๕๓	๑๒๓	(๗๓)	๒๓๐	๖๘.๗%	๒๘๗.๐%
ภาคตะวันออก		๒,๖๑๒	๒,๔๘๔	๒,๐๑๐	๔๗๖	๑๒๘	๑,๕๓๔	๑๐๕.๒%	๔๒๒.๓%

ที่มา : รายงานของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๔.๕ การพัฒนาแหล่งน้ำในอนาคต

เมื่อพิจารณาแต่ละลุ่มน้ำในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ มากน้อยเพียงใด ในตารางที่ ๓๑ จะพบว่า เมื่อเทียบระหว่างพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ (กล่าวคือ มีการพัฒนาแล้ว ในปัจจุบัน) และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาระบบชลประทาน พบว่า ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาประมาณร้อยละ ๗๓.๖๙ ของพื้นที่ที่มีศักยภาพ ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างสูงแต่ในทางกลับกัน ลุ่มน้ำโตนเลสาบและลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือกลับมีสัดส่วนการพัฒนาระบบชลประทานเทียบกับพื้นที่ การเกษตรน้อย ซึ่งแปลความได้ว่า พื้นที่ที่เหมาะสมกับระบบชลประทานมีจำกัด เพราะฉะนั้น พื้นที่ลุ่มน้ำ ชายฝั่งทะเลตะวันออกเฉียงเหนือและลุ่มน้ำโตนเลสาบจำเป็นต้องหาแนวทางหรือวิธีการใหม่ ๆ ในการจัดหา น้ำให้เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน

ตารางที่ ๓๑ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์เทียบกับพื้นที่เกษตรกรรม	พื้นที่ที่เหมาะสมกับชลประทานเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรม	พื้นที่ได้รับประโยชน์เทียบกับพื้นที่ที่มีศักยภาพชลประทาน	พื้นที่ได้รับประโยชน์ในอนาคตเทียบกับพื้นที่เหมาะสมสำหรับชลประทาน	สัดส่วนพื้นที่ได้รับประโยชน์จำแนกตามขนาดโครงการ		
					ใหญ่	กลาง	เล็ก
					ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
บางปะกง	๒๘.๐๗	๓๗.๒๘	๗๕.๓๐	๓๑.๑๑	๑๖	๖๕	๑๙
โตนเลสาบ	๙.๕๗	๑๓.๘๗	๖๙.๐๒	๑๐.๑๕	๐	๖๓	๓๗
ชายฝั่งตะวันออกเฉียงเหนือ	๔.๖๙	๗.๓๕	๖๓.๘๗	๖๓.๘๗	๒๙	๑๘	๕๓
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๗.๙๐	๒๔.๒๙	๗๓.๖๙	๓๓.๑๐	๑๘	๕๕	๒๗
รวมทั้งประเทศ	๑๖.๓๒	๓๒.๑๒	๕๐.๘๓	๑๒.๖๘	๔๔	๓๑	๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๔.๖ แนวทางการพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติระบุว่า ภาคตะวันออกมีพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนา หรือมี Area based ๘ พื้นที่ จำแนกเป็น พื้นที่ประสบปัญหาด้านน้ำ ๓ พื้นที่ รวม ๒.๐๕ ล้านไร่ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ๑ พื้นที่ ๐.๐๓ ล้านไร่ สนับสนุนการท่องเที่ยว ๑ พื้นที่ ๐.๓๔ ล้านไร่ สนับสนุน เขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ๓ พื้นที่ รวม ๖.๔๓ ล้านไร่ ประกอบด้วย

- พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วม ๑ พื้นที่ ได้แก่ กลุ่มน้ำบางปะกง-กลุ่มน้ำปราจีนบุรี รวมประมาณ ๑.๕๒ ล้านไร่

- พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง ๒ พื้นที่ ได้แก่ กลุ่มน้ำโตนเลสาบและกลุ่มน้ำปราจีนบุรีตอนบน รวมประมาณ ๐.๕๓ ล้านไร่

- เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ๑ พื้นที่ คือ สนับสนุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตราด มีพื้นที่ ๐.๐๓ ล้านไร่

- สนับสนุนการท่องเที่ยว ๑ พื้นที่ คือ สนับสนุนการท่องเที่ยวเกาะช้างและเกาะกูด มีพื้นที่ ๐.๓๔ ล้านไร่

- สนับสนุนเขตพัฒนาพิเศษภาคตะวันออก ๓ พื้นที่ ได้แก่ สนับสนุนเขตพัฒนาพิเศษ ภาคตะวันออก ระยอง ชลบุรี และฉะเชิงเทรา รวม ๖.๔๓ ล้านไร่

โดยตัวอย่างของพื้นที่โครงการในพื้นที่ภาคตะวันออก แสดงไว้ในตารางที่ ๓๒ และภาพที่ ๒๗ ถึงภาพที่ ๒๘

ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะประเด็นปัญหาภัยแล้งจะเห็นว่า แนวทางการพัฒนาตามพื้นที่ เป้าหมายดังกล่าว ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๐.๕๓ ล้านไร่ เมื่อเทียบกับพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งทั้งหมด ในภาคตะวันออก ๕.๓๒ ล้านไร่ จึงยังถือว่าไม่ได้ครอบคลุมมากนักและจำเป็นต้องลงทุนให้ครอบคลุม มากยิ่งขึ้นในอนาคต

ตารางที่ ๓๒ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายภาคตะวันออก

รหัส	ชื่อ AreaBased	พื้นที่เสี่ยงน้ำท่วม	พื้นที่เสี่ยงแล้ง	พื้นที่เสี่ยงแล้ง + ท่วม	รวมพื้นที่เสี่ยงภัย	ประเภท
E-๐๑	ลุ่มน้ำบางปะกง-ลุ่มน้ำปราจีนบุรี	๑,๓๙๒,๓๐๐ ไร่	๔๐,๘๐๐ ไร่	๘๗,๕๐๐ ไร่	๑,๕๒๐,๖๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วม
E-๐๒	ลุ่มน้ำโตนเลสาป	๑,๐๐๐ ไร่	๓๔๔,๗๐๐ ไร่	๒,๐๐๐ ไร่	๓๔๗,๗๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง
E-๐๓	ลุ่มน้ำปราจีนบุรีตอนบน	-	๑๘๔,๐๐๐ ไร่	-	๑๘๔,๐๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง
E-๐๔	ฉะเชิงเทรา	๙,๕๐๐ ไร่	๘๓,๖๐๐ ไร่	-	๙๓,๑๐๐ ไร่	เขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก
E-๐๕	ชลบุรี	๘,๓๐๐ ไร่	๙,๗๐๐ ไร่	-	๑๘,๐๐๐ ไร่	เขตพัฒนาเศรษฐกิจภาคตะวันออก
E-๐๖	ระยอง	๖,๕๐๐ ไร่	๒,๓๐๐ ไร่	-	๘,๘๐๐ ไร่	เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ
E-๐๗	สนับสนุนเขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษตราด	-	๘๐๐ ไร่	-	๘๐๐ ไร่	สนับสนุนการท่องเที่ยว
E-๐๘	สนับสนุนการท่องเที่ยวเกาะช้างและเกาะกูด	-	-	-	-	สนับสนุนการท่องเที่ยว

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๕ ภาคใต้

๓.๕.๑ ภาพรวมลุ่มน้ำภาคใต้

ภาคใต้มีลุ่มน้ำสำคัญ ๔ ลุ่มน้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนบน ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนล่างและลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก (ข้อมูลจากรายงานสรุปข้อมูลพื้นฐานของลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ)

๑) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนบน เป็นลุ่มน้ำทางภาคใต้ของประเทศไทย มีต้นกำเนิดมาจากทิวเขานครศรีธรรมราช ในเขตอำเภอพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช ไหลขึ้นทางทิศเหนือผ่านอำเภอฉวาง จังหวัดนครศรีธรรมราช ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๒๙,๑๘๑.๕๔ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่เกือบทั้งหมดของจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัดชุมพร บางส่วนของจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดกระบี่ พื้นที่ลุ่มน้ำตั้งอยู่ระหว่างเทือกเขานครศรีธรรมราชและทิวเขาภูเก็ต โดยพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่ราบ มีแม่น้ำสายสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำตาปีและแม่น้ำพุมดวง โดยแม่น้ำตาปีมีต้นกำเนิดจากเขาช่องลมใต้บริเวณเทือกเขานครศรีธรรมราชในเขตอำเภอทุ่งใหญ่ จังหวัดนครศรีธรรมราช ไหลขึ้นไปทางเหนือผ่านอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราช และจังหวัดสุราษฎร์ธานี ความยาวของแม่น้ำตาปี รวม ๒๕๔ กิโลเมตร ส่วนแม่น้ำพุมดวงมีต้นกำเนิดจากเทือกเขาภูเก็ตในเขตอำเภอคีรีรัฐนิคมและอำเภอพนม จังหวัดสุราษฎร์ธานี ไหลผ่านอำเภอต่าง ๆ มาบรรจบกับแม่น้ำตาปีที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี ลำน้ำสาขาที่สำคัญของแม่น้ำตาปี ประกอบด้วย คลองจันดี คลองสินปุนและคลองอิปัน ลำน้ำอีกสายประกอบด้วย คลองสก คลองแสงและคลองพุมดวง ลำน้ำทั้งสองสายไหลมาบรรจบกันที่อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วไหลลงสู่อ่าวไทย อ่างเก็บน้ำที่สำคัญ คือ อ่างเก็บน้ำเขื่อนรัชชประภา อำเภอบ้านตาขุน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

๒) ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นลุ่มน้ำแห่งเดียวของประเทศไทยที่มีระบบทะเลสาบแบบลากูน (Lagoon) ขนาดใหญ่เป็นแอ่งรองรับน้ำจืด (น้ำฝน น้ำจืดจากคลองและน้ำหลากจากแผ่นดิน) โดยมีน้ำเค็มจากทะเลไหลเข้ามาผสมผสาน ต้นกำเนิดของแม่น้ำสาขาย่อยของลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลาส่วนใหญ่อยู่ในจังหวัดพัทลุง ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑๑,๙๙๑.๓๖ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดสงขลา จังหวัดพัทลุง และบางส่วนของจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดยะลา สภาพภูมิประเทศทางด้านตะวันตกของลุ่มน้ำมีเทือกเขานครศรีธรรมราชทอดยาวจากทิศเหนือจรดทิศใต้ ซึ่งเป็นเขตติดต่อระหว่างจังหวัดตรังกับจังหวัดพัทลุงและประเทศมาเลเซียทางตอนใต้และค่อย ๆ ลาดเทลงมาสู่ทะเลสาบสงขลา ส่วนทางด้านตะวันออกของลุ่มน้ำจะเป็นสันทรายยาวจากทิศเหนือจรดทิศใต้ โดยมีทะเลสาบสงขลาตั้งอยู่กลางลุ่มน้ำก่อนไปทางตะวันออก ประกอบด้วย ๓ ส่วน จากปากทะเลสาบ คือ ทะเลสาบสงขลา ทะเลสาบ (ประกอบด้วยเกาะ ๒ เกาะ คือ เกาะใหญ่และเกาะสี่เกาะห้า) และทะเลหลวง

๓) ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนล่าง ตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศไทย มีต้นกำเนิดจากเทือกเขาสันกาลาคีรี ในเขตอำเภอเบตง จังหวัดยะลา ไหลจากทิศใต้ขึ้นไปทางทิศเหนือ แล้วไหลลงทะเลอ่าวไทยที่อำเภอเมืองปัตตานี จังหวัดปัตตานี มีพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นป่าเขามีพื้นที่ราบเล็กน้อย ทางตอนล่างของลุ่มน้ำเป็นที่ราบลุ่มมีความยาวลำน้ำประมาณ ๒๑๐ กิโลเมตร ขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑๐,๖๐๕.๔๕ ตารางกิโลเมตร ครอบคลุมพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และบางส่วนของจังหวัดสงขลา ลักษณะลุ่มน้ำเป็นแนวยาววางตัวอยู่ตามแนวทิศเหนือ ใต้ แม่น้ำที่สำคัญในจังหวัดปัตตานี ได้แก่ แม่น้ำปัตตานีซึ่งเป็นลำน้ำหลักและมีแม่น้ำยะหาเป็นลำน้ำสาขา ในช่วงปลายมีคลองหนองจิกแยกออกจากแม่น้ำปัตตานีและมีคลองเล็ก ๆ อีกมากมาย รวมทั้งแม่น้ำบางนราและแม่น้ำโกลกซึ่งเป็นแม่น้ำที่กั้นพรมแดนระหว่างประเทศไทยกับสหพันธรัฐมาเลเซียในเขตจังหวัดนราธิวาส

๔) **ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันตก** เป็นลุ่มน้ำที่อยู่ในภาคใต้ของประเทศไทย พื้นที่ติดกับชายฝั่งทะเลอันดามัน มีขนาดพื้นที่ลุ่มน้ำ ๑๙,๗๓๒.๙๙ ตารางกิโลเมตร พื้นที่ครอบคลุม ๗ จังหวัด ได้แก่ จังหวัดระนอง จังหวัดพังงา จังหวัดภูเก็ต จังหวัดกระบี่ จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดตรัง และจังหวัดสตูล มีเทือกเขาภูเก็ตพาดผ่านจากจังหวัดระนองลงมาจนถึงจังหวัดพังงา ซึ่งเป็นต้นกำเนิดแม่น้ำสายต่าง ๆ แม่น้ำและลำน้ำทั่วไปมีความยาวไม่มากนักและไหลลงสู่ทะเลอันดามันไปทางทิศตะวันตกและตะวันตกเฉียงใต้ เป็นส่วนใหญ่ ภูมิประเทศเกิดจากแผ่นดินยุบตัวลงไป ชายฝั่งทะเลเว้าแหว่งมีอ่าวและเกาะต่าง ๆ มากมาย เกาะที่สำคัญ ได้แก่ เกาะภูเก็ต เกาะตะรุเตา เกาะลันตา เกาะลิบง เกาะพระทองและเกาะยาวใหญ่ มีป่าชายเลนขึ้นอยู่ตั้งแต่จังหวัดพังงาลงไปถึงจังหวัดสตูล แม่น้ำสายสำคัญ ได้แก่ แม่น้ำตรัง เป็นแม่น้ำสายใหญ่ที่สุดในพื้นที่ลุ่มน้ำ มีต้นกำเนิดจากเทือกเขานครศรีธรรมราชในอำเภอทุ่งสง ไหลผ่านอำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดนครศรีธรรมราชและจังหวัดตรัง แล้วไหลไปลงทะเลอันดามันที่อำเภอกันตัง จังหวัดตรัง มีความยาวรวมประมาณ ๑๗๕ กิโลเมตร

ตารางที่ ๓๓ แสดงพื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝน ปริมาณน้ำท่าของลุ่มน้ำในภาคใต้ ทั้ง ๔ ลุ่มน้ำหลัก โดยลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำฝนน้อยที่สุด ลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันตก เป็นลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำฝนมากที่สุด (และมากที่สุดในประเทศไทย) ส่วนลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา เป็นลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่าน้อยที่สุดด้วย และลุ่มน้ำที่มีปริมาณน้ำท่ามากที่สุดคือ ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนบน

โดยภาพรวม ภาคใต้ มีปริมาณน้ำท่า ๖๓,๓๐๔ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี โดยประมาณ ร้อยละ ๘๐ จะเป็นปริมาณน้ำท่าในช่วงฤดูฝน

ตารางที่ ๓๓ พื้นที่ลุ่มน้ำ ปริมาณน้ำฝนและปริมาณน้ำท่าของลุ่มน้ำในภาคใต้

ลุ่มน้ำ	พื้นที่ลุ่มน้ำ	จำนวนสาขา	จำนวนจังหวัด	ปริมาณฝนเฉลี่ย	ปริมาณน้ำท่าเฉลี่ย	ฤดูฝน	ฤดูแล้ง
	ตารางกิโลเมตร	ลุ่มน้ำ	จังหวัด	มิลลิเมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร	ล้านลูกบาศก์เมตร
ฝั่งตะวันออกตอนบน	๒๙,๑๘๑.๕๔	๑๙	๙	๒,๒๙๕.๘๐	๒๕,๐๕๙	๒๑,๗๐๑	๓,๓๕๘
ทะเลสาบสงขลา	๑๑,๙๙๑.๓๖	๖	๖	๒,๐๖๙.๑๐	๘,๓๐๑	๖,๗๐๕	๑,๕๙๕
ฝั่งตะวันออกตอนล่าง	๑๐,๖๐๕.๔๕	๗	๔	๒,๔๘๑.๐๐	๙,๕๔๔	๗,๓๑๔	๒,๒๒๙
ฝั่งตะวันตก	๑๙,๗๓๒.๙๙	๑๓	๗	๒,๖๑๑.๑๐	๒๐,๔๐๐	๑๗,๔๒๗	๓,๐๓๑
ใต้	๗๑,๕๑๑	๔๕	-	-	๖๓,๓๐๔	๕๓,๑๔๗	๑๐,๒๑๓

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๕.๒ การพัฒนาแหล่งน้ำในภาคใต้

เมื่อพิจารณาโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคใต้พบว่า ในภาคใต้มีโครงการรวมกัน ๑,๖๑๓ แห่ง มีความจุ ๗,๖๑๘ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ประมาณ ๓.๙๕ ล้านไร่ มีความต้องการใช้น้ำโดยรวม ๑๖,๔๐๒ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี และส่วนใหญ่เป็นความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร ๑๕,๖๙๖ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ความจุของแหล่งน้ำในภาคภาคใต้ยังน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำ

เมื่อพิจารณาปริมาณความจุตามลุ่มน้ำจะพบว่า ลุ่มน้ำในภาคใต้ที่มีความจุกักเก็บใกล้เคียงกับความต้องการใช้น้ำ ได้แก่ ลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออกตอนบน (ความจุ ๕,๙๑๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๖,๙๒๒.๑๖ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ส่วนลุ่มน้ำอื่น ๆ อีก ๓ ลุ่มน้ำนั้น กลับมีความจุกักเก็บน้ำน้อยกว่าความต้องการใช้น้ำมาก เช่น ลุ่มน้ำทะเลสาบสงขลา (ความจุ ๑๖๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๓,๑๑๑.๗๔ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) ลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออกกลาง (ความจุ ๑,๔๖๓ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๒,๗๖๗.๔๘ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) และลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันตก (ความจุ ๘๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ความต้องการใช้น้ำ ๓,๖๐๐.๓๗ ล้านลูกบาศก์เมตร/ปี) เพราะฉะนั้น ในภาคใต้จำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำเพิ่มมากขึ้น

ตารางที่ ๓๔ โครงการพัฒนาแหล่งน้ำ และความต้องการใช้น้ำในภาคใต้

ลุ่มน้ำ	จำนวนโครงการ	ความจุ	พื้นที่ได้รับประโยชน์	ปริมาณความต้องการใช้น้ำ	เกษตรกรรม	อุปโภคบริโภค	อุตสาหกรรม
	แห่ง	ล้านลูกบาศก์เมตร	ไร่	ล้านลูกบาศก์เมตร			
ฝั่งตะวันออกตอนบน	๗๙๒	๕,๙๑๒	๒,๑๕๔,๔๙๕	๖,๙๒๒.๑๖	๖,๖๙๔.๘๕	๑๗๒.๒๒	๕๕.๑๐
ทะเลสาบสงขลา	๔๐๐	๑๖๑	๑,๐๙๕,๙๑๕	๓,๑๑๑.๗๔	๒,๙๒๙.๗๐	๑๒๙.๙๘	๕๒.๐๗
ฝั่งตะวันออกกลาง	๗๗	๑,๔๖๓	๓๖๖,๗๙๕	๒,๗๖๗.๔๘	๒,๖๗๕.๖๕	๘๒.๕๙	๙.๒๕
ฝั่งตะวันตก	๓๔๔	๘๒	๓๓๓,๔๗๘	๓,๖๐๐.๓๗	๓,๓๙๖.๑๗	๑๕๘.๓๘	๔๕.๘๒
ใต้	๑,๖๑๓	๗,๖๑๘	๓,๙๕๐,๖๘๓	๑๖,๔๐๒	๑๕,๖๙๖	๕๔๓	๑๖๒

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๕.๓ พื้นที่ป่าไม้และพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในภาคใต้

ภาพรวมของภาคใต้จะมีพื้นที่ป่าไม้ร้อยละ ๑๙.๕๐ ของพื้นที่ลุ่มน้ำและมีสัดส่วนพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑ เท่ากับร้อยละ ๑๕.๗๓ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศเล็กน้อย เพราะฉะนั้น ภาคใต้อย่างจำเป็นต้องฟื้นฟูและขยายพื้นที่ป่าไม้ โดยเฉพาะลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนพื้นที่ป่าไม้น้อย ได้แก่ ลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันออกตอนล่าง ร้อยละ ๑๔.๑๕

โดยร้อยละ ๘๐.๖๘ ของภาคใต้เป็นพื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง แต่เนื่องจากภาคใต้จะไม่มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งในระดับปานกลางถึงมาก และภาคใต้มีพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในระดับปานกลางถึงมากมีถึงร้อยละ ๓๖.๐๕ ของพื้นที่ลุ่มน้ำ โดยภาพรวมสัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งต่ำกว่าสัดส่วนของทั้งประเทศ แต่มีสัดส่วนของพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยสูงกว่าสัดส่วนของทั้งประเทศ

ทั้งนี้ สัดส่วนของลุ่มน้ำที่มีความเสี่ยงต่อภัยแล้งมากที่สุด คือ ลุ่มน้ำภาคใต้ฝั่งตะวันออกตอนบน ที่มีพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งร้อยละ ๘๗.๓๖ ของพื้นที่ลุ่มน้ำทั้งหมด (ตารางที่ ๓๕)

ตารางที่ ๓๕ สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ พื้นที่เสี่ยงภัยแล้ง และพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยในภาคใต้

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑ต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ต่อพื้นที่ต้นน้ำชั้น ๑	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งปานกลาง-มากต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ	สัดส่วนพื้นที่เสี่ยงอุทกภัยปานกลาง-มากต่อพื้นที่ลุ่มน้ำ
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
ฝั่งตะวันออกตอนบน	๑๗.๐๐	๑๖.๙๑	๑๐๐.๕๔	๘๗.๓๖	๖๖.๖๑	๐.๐๐	๓๙.๗๖
ทะเลสาบสงขลา	๑๗.๕๑	๙.๐๑	๑๙๔.๓๐	๗๓.๕๔	๖๘.๐๘	๐.๐๐	๔๐.๓๕
ฝั่งตะวันออกตอนล่าง	๑๔.๑๕	๑๙.๐๙	๗๔.๑๔	๗๖.๙๙	๕๔.๔๓	๐.๐๐	๓๔.๙๘
ฝั่งตะวันตก	๒๗.๒๙	๑๖.๒๗	๑๖๗.๗๔	๗๗.๑๑	๖๐.๑๔	๐.๐๐	๒๘.๕๑
ใต้	๑๙.๕๐	๑๕.๗๓	๑๒๓.๙๗	๘๐.๖๘	๖๓.๒๖	๐.๐๐	๓๖.๐๕
รวมทั้งประเทศ	๒๑.๕๖	๑๗.๘๔	๑๒๐.๘๖	๙๔.๑๐	๖๘.๗๗	๒๙.๓๓	๓๔.๖๙

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๕.๔ สมดุลน้ำในภาคใต้

เมื่อพิจารณาจากความจุและสมดุลของน้ำในช่วงฤดูแล้งและฤดูฝน ในตารางที่ ๓๖ พบว่า ลุ่มน้ำในภาคใต้มีความจุต่อปริมาณน้ำทำน่อยมาก คือ ร้อยละ ๑๒.๐๓ ของปริมาณน้ำทำนอทั้งภูมิภาคเท่านั้น และมีความจุเทียบกับสมดุลน้ำในฤดูแล้งได้เพียงร้อยละ ๒๓.๖๗ ของสมดุลน้ำที่ต้องใช้ในฤดูแล้ง ซึ่งต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ และน่าจะเป็นเหตุให้ภาคใต้มีความเสี่ยงต่อการขาดแคลนน้ำในวงกว้าง โดยเฉพาะในลุ่มน้ำ ชายฝั่งตะวันออกตอนล่างและลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันตกที่มีปริมาณความจุต่อสมดุลน้ำในฤดูแล้งเพียงร้อยละ ๑๙.๗๑ ของสมดุลน้ำเท่านั้น จึงจำเป็นต้องเพิ่มความจุของแหล่งน้ำในอนาคต

ตารางที่ ๓๖ ปริมาณความจุและสมดุลน้ำในภาคใต้

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	ปริมาณความจุต่อปริมาณน้ำทำ	สมดุลน้ำในฤดูฝน	สมดุลน้ำในฤดูแล้ง	ความจุเทียบกับความต้องการน้ำในฤดูแล้ง
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
ฝั่งตะวันออกตอนบน	๒๓.๕๙	๕.๔๑	๒๖.๔๘	๑๐๒.๘๗
ทะเลสาบสงขลา	๑.๙๔	๑๗.๔๓	๒๘.๙๘	๘.๒๙
ฝั่งตะวันออกตอนล่าง	๑๕.๓๓	๑๗.๙๙	๑๙.๘๕	๑๐๐.๗๖
ฝั่งตะวันตก	๐.๔๐	๐.๙๕	๑๙.๗๑	๒.๓๙
ใต้	๑๒.๐๓	๗.๒๐	๒๓.๖๗	๖๐.๕๗
รวมทั้งประเทศ	๓๖.๙๒	๒๒.๘๕	๔๐.๑๒	๑๐๗.๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

จากตารางที่ ๓๗ แสดงให้เห็นว่า ภาคใต้มีความต้องการใช้น้ำเพื่อการเกษตร เฉลี่ย ๖๐๑.๕๕ ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศเล็กน้อย โดยร้อยละ ๒๑.๒ เป็นความต้องการใช้น้ำในฤดูแล้ง ส่วนปริมาณความต้องการใช้น้ำเพื่ออุปโภคบริโภคของภาคใต้เท่ากับ ๗๔.๘๓ ลูกบาศก์เมตร/คน/ปี ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศพอสมควร โดยเฉพาะในชายฝั่งตะวันออกตอนล่างมีความต้องการใช้น้ำเพียง ๔๔.๐๙ ลูกบาศก์เมตร/คน/ปี เท่านั้น

สำหรับผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญในปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ (ตารางที่ ๓๘) พบว่า จังหวัดในภาคใต้ที่ได้รับผลกระทบจากภัยแล้งจนมีปริมาณสมดุลน้ำที่ไม่เพียงพอ ได้แก่ จังหวัดกระบี่ จังหวัดตรัง จังหวัดนราธิวาส จังหวัดปัตตานี และจังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้ ยังมีบางจังหวัดที่มีปริมาณน้ำใกล้เคียงกับความต้องการใช้น้ำ (ซึ่งแปลว่า อาจจะมีน้ำไม่เพียงพอในบางพื้นที่ได้) ได้แก่ จังหวัดระนอง จังหวัดยะลา จังหวัดพังงา จังหวัดพัทลุง จังหวัดนครศรีธรรมราช จังหวัดสงขลา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และจังหวัดสตูล จะเห็นได้ว่า ผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญจะกระจายไปทั่วเกือบทุกจังหวัดในภาคใต้ ทั้งนี้ น่าจะเป็นเพราะความจุกักเก็บน้ำของภาคใต้มีน้อยกว่าสมดุลน้ำในช่วงฤดูแล้งมาก

ตารางที่ ๓๗ ปริมาณความต้องการใช้น้ำการเกษตรเฉลี่ยต่อไร่และน้ำอุปโภคบริโภคและอุตสาหกรรม
เฉลี่ยต่อคนของภาคใต้

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	ความต้องการใช้น้ำเพื่อเกษตร		ความต้องการใช้น้ำ อุปโภคและอุตสาหกรรม ต่อคน
	ต่อพื้นที่ การเกษตร	ในฤดูแล้งต่อทั้งหมด	
	ลบม./ไร่	ร้อยละ	ลบม./คน/ปี
ฝั่งตะวันออกตอนบน	๕๗๗.๖๐	๑๕.๓	๗๔.๘๘
ทะเลสาบสงขลา	๖๔๐.๘๘	๓๔.๖	๙๑.๕๒
ฝั่งตะวันออกตอนล่าง	๖๙๔.๒๓	๔๕.๙	๔๔.๐๙
ฝั่งตะวันตก	๕๕๙.๐๙	๑.๘	๘๘.๐๕
ใต้	๖๐๑.๕๕	๒๑.๒	๗๔.๘๓
รวมทั้งประเทศ	๖๔๒.๕๕	๓๓.๕	๑๑๐.๔๗

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ตารางที่ ๓๘ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคใต้

ลำดับ	จังหวัด	ในเขตชลประทาน		นอกเขตชลประทาน		เปรียบเทียบ น้ำต้นทุน ต่อความต้องการ ในช่วง ฤดูแล้ง ๒๕๖๗		สัดส่วนความ เพียงพอ ของน้ำต้นทุน (ความต้องการ =๑๐๐)	
		น้ำ ต้นทุน	ความ ต้อง การ	น้ำ ต้นทุน	ความ ต้อง การ	ในเขต ชล ประทาน	นอกเขต ชล ประทาน	ในเขต ชล ประทาน	นอกเขต ชล ประทาน
๖๔	กระบี่	๔๖	๔๗	๔๕๑	๕๓	(๑)	๓๙๘	๙๗.๙%	๘๕๐.๙%
๖๕	ชุมพร	-	-	๕๕๘	๗๓	-	๔๘๕	-	๗๖๔.๔%
๖๖	ตรัง	๖๑	๗๓	๓๓๕	๔๔	(๑๒)	๒๙๑	๘๓.๖%	๗๖๑.๔%
๖๗	นครศรี ธรรม ราช	๔๕๘	๓๘๙	๑,๓๙๔	๑๗๔	๖๙	๑,๒๒๐	๑๑๗.๗%	๘๐๑.๑%
๖๘	นราธิวาส	๒๒๑	๒๓๔	๖๑๘	๘๕	(๑๓)	๕๓๓	๙๔.๔%	๗๒๗.๑%
๖๙	ปัตตานี	๗๘๘	๘๖๓	๒๕๔	๔๒	(๗๕)	๒๑๒	๙๑.๓%	๖๐๔.๘%
๗๐	พังงา	๘	๘	๓๓๔	๓๕	-	๒๙๙	๑๐๐.๐%	๙๕๔.๓%

ตารางที่ ๓๘ ปริมาณน้ำต้นทุนและความต้องการใช้น้ำในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ของภาคใต้ (ต่อ)

ลำดับ	จังหวัด	ในเขตชลประทาน		นอกเขตชลประทาน		เปรียบเทียบน้ำต้นทุนต่อความต้องการในช่วงฤดูแล้ง ๒๕๖๗		สัดส่วนความเพียงพอของน้ำต้นทุน (ความต้องการ = ๑๐๐)	
		น้ำต้นทุน	ความต้องการ	น้ำต้นทุน	ความต้องการ	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน
๗๑	พัทลุง	๑๔๗	๑๓๙	๔๖๕	๙๔	๘	๓๗๑	๑๐๕.๘%	๔๙๔.๗%
๗๒	ภูเก็ต	๑๘	๒๑	๔๐	๑๒	(๓)	๒๘	๘๕.๗%	๓๓๓.๓%
๗๓	ยะลา	๑	๑	๕๗๖	๑๒๗	-	๔๔๙	๑๐๐.๐%	๔๕๓.๕%
๗๔	ระนอง	๗	๗	๒๐๐	๒๒	-	๑๗๘	๑๐๐.๐%	๙๐๙.๑%
๗๕	สงขลา	๑๒๗	๑๐๗	๒,๑๑๖	๓๘๔	๒๐	๑,๗๓๒	๑๑๘.๗%	๕๕๑.๐%
๗๖	สตูล	๒๓	๒๓	๒๘๗	๓๓	-	๒๕๔	๑๐๐.๐%	๘๖๙.๗%
๗๗	สุราษฎร์ธานี	๓,๑๑๒	๑,๗๙๔	๑,๓๕๐	๑๗๐	๑,๓๑๘	๑,๑๘๐	๑๗๓.๕%	๗๙๔.๑%
ภาคใต้		๕,๐๑๖	๓,๗๐๕	๘,๙๗๗	๑,๓๔๙	๑,๓๑๑	๗,๖๒๘	๑๓๕.๔%	๖๖๕.๕%

ที่มา : รายงานของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๕.๕ การพัฒนาแหล่งน้ำในอนาคต

เมื่อพิจารณาแต่ละลุ่มน้ำในภาคใต้ ได้รับประโยชน์จากโครงการพัฒนาแหล่งน้ำมากน้อยเพียงใด ในตารางที่ ๓๙ จะพบว่า เมื่อเทียบระหว่างพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ (กล่าวคือ มีการพัฒนาแล้วในปัจจุบัน) และพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาระบบชลประทาน พบว่า ภาคใต้มีพื้นที่ที่ได้รับการพัฒนาประมาณร้อยละ ๒๐.๘๓ ของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาชลประทาน ซึ่งถือว่าเป็นสัดส่วนที่ค่อนข้างต่ำมาก เมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ โดยเฉพาะลุ่มน้ำชายฝั่งตะวันตก ลุ่มน้ำที่มีสัดส่วนการพัฒนาระบบชลประทานเทียบกับพื้นที่ที่มีศักยภาพน้อยเพียงร้อยละ ๑๐ เท่านั้น และเมื่อพิจารณาไปในอนาคตพบว่า ภาคใต้มีพื้นที่ที่จะได้รับประโยชน์ในอนาคตคิดเป็นร้อยละ ๔.๐๓ ของพื้นที่ที่มีความเหมาะสมสำหรับชลประทานเท่านั้น

ดังนั้น ตัวเลขทั้งหมดเหล่านี้บ่งชี้ว่า พื้นที่ที่จะได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำในภาคใต้ ทั้งในปัจจุบันและในอนาคตมีน้อยกว่าพื้นที่ที่มีศักยภาพและมีความเหมาะสมสำหรับการชลประทานมาก เพราะฉะนั้น ภาคใต้ควรจะได้รับพัฒนาโครงการแหล่งน้ำและควรมีพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์มากกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน

ตารางที่ ๓๙ พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำและพื้นที่ที่เหมาะสมในการชลประทานในภาคใต้

ลุ่มน้ำ/ภูมิภาค	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์เทียบกับพื้นที่เกษตรกรรม	พื้นที่ที่เหมาะสมกับชลประทานเทียบกับพื้นที่เกษตรกรรม	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์เทียบกับพื้นที่ที่มีศักยภาพชลประทาน	พื้นที่ที่ได้รับประโยชน์ในอนาคตเทียบกับพื้นที่ที่เหมาะสมสำหรับชลประทาน	สัดส่วนพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จำแนกตามขนาดโครงการ		
					ใหญ่	กลาง	เล็ก
	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ	ร้อยละ
ฝั่งตะวันออกตอนบน	๑๗.๙๘	๒๐.๓๙	๘๘.๑๕	๔.๘๒	๕	๖๓	๓๒
ทะเลสาบสงขลา	๒๒.๕๗	๓๔.๐๒	๖๖.๓๔	๒.๘๙	๐	๕๘	๔๒
ฝั่งตะวันออกตอนล่าง	๙.๒๐	๒๓.๕๘	๓๙.๐๒	๑.๖๓	๗๕	๙	๑๖
ฝั่งตะวันตก	๕.๑๘	๙.๙๘	๕๑.๙๑	๗.๔๔	๐	๑๐	๙๐
ใต้	๑๔.๔๙	๒๐.๘๓	๖๙.๕๗	๔.๐๓	๑๐	๕๒	๓๘
รวมทั้งประเทศ	๑๖.๓๒	๓๒.๑๒	๕๐.๘๓	๑๒.๖๘	๔๔	๓๑	๒๕

ที่มา : ปรับปรุงจากฐานข้อมูล ๒๒ ลุ่มน้ำของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๕.๖ แนวทางการพัฒนาพื้นที่เป้าหมาย

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติระบุว่า ภาคใต้มีพื้นที่เป้าหมายในการพัฒนาหรือมี Area Based ทั้งสิ้น ๑๕ พื้นที่ จำแนกเป็น พื้นที่ประสบปัญหาด้านน้ำ ๑๑ พื้นที่ รวม ๑.๐๗ ล้านไร่ พื้นที่เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษ ๑ พื้นที่ ๐.๓๕ ล้านไร่ สนับสนุนการท่องเที่ยว ๓ พื้นที่ รวม ๐.๖๘ ล้านไร่ ประกอบด้วย

- พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วม ๑๐ พื้นที่ ได้แก่ ชุมพร-หลังสวน สุราษฎร์ธานี-ไชยา-ตาปี นครศรีธรรมราช ทะเลสาบสงขลา เมืองสตูล เมืองตรัง รอบเมืองปัตตานี ลุ่มน้ำแม่น้ำสายบุรี รอบเมือง นราธิวาสและลุ่มน้ำแม่น้ำโก-ลก รวม ๑.๐๖ ล้านไร่

- พื้นที่เสี่ยงภัยน้ำท่วมและภัยแล้ง ๑ พื้นที่ ได้แก่ คลองเทพา-นาทวี มีพื้นที่ ๐.๐๒ ล้านไร่

- พื้นที่เขตเศรษฐกิจพิเศษ ๑ พื้นที่ คือ เขตพัฒนาเศรษฐกิจพิเศษสงขลา มีพื้นที่ ๐.๓๕ ล้านไร่

- พื้นที่สนับสนุนการท่องเที่ยว ๓ พื้นที่ คือ สนับสนุนการท่องเที่ยวจังหวัดภูเก็ต คาบสมุทรสหิงพระและรอบเมืองสงขลา และสนับสนุนการท่องเที่ยวเกาะสมุย รวม ๐.๖๘ ล้านไร่

โดยตัวอย่างของพื้นที่โครงการในพื้นที่ภาคใต้ แสดงไว้ในตารางที่ ๔๐ และภาพที่ ๒๙

ทั้งนี้ หากพิจารณาเฉพาะประเด็นปัญหาภัยแล้งจะเห็นว่า แนวทางการพัฒนาตามพื้นที่เป้าหมายดังกล่าว ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ ๐.๐๒ ล้านไร่ ซึ่งน่าจะยังไม่ได้ครอบคลุมมากนัก และจำเป็นต้องลงทุนในครอบคลุมมากขึ้นในอนาคต

ตารางที่ ๔๐ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายของภาคใต้

รหัส	ชื่อ AreaBased	พื้นที่เสี่ยง น้ำท่วม	พื้นที่เสี่ยง แล้ง	พื้นที่เสี่ยง แล้ง + ท่วม	รวมพื้นที่ เสี่ยงภัย	ประเภท
S-๐๑	ชุมพร- หลังสวน	๖๐๐ ไร่	๒๐๐ ไร่	-	๘๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม
S-๐๒	สุราษฎร์ธานี -ไชยา-ตาปี	๑๑๐,๗๐๐ ไร่	๑๓,๓๐๐ ไร่	๕,๖๐๐ ไร่	๑๒๙,๒๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม
S-๐๓	สนับสนุน การท่องเที่ยว เกาะสมุย	๕๐๐ ไร่	๓,๘๐๐ ไร่	-	๔,๓๐๐ ไร่	สนับสนุน การ ท่องเที่ยว
S-๐๔	นครศรี ธรรมราช	๕๒๘,๗๐๐ ไร่	๑,๐๐๐ ไร่	๓,๕๐๐ ไร่	๕๓๓,๒๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม
S-๐๕	ทะเลสาบสงขลา	๑๘๕,๒๐๐ ไร่	๑,๑๐๐ ไร่	๑,๓๐๐ ไร่	๑๘๗,๖๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม
S-๐๖	คาบสมุทร สติงพระ และรอบเมือง สงขลา	๑๙๑,๐๐๐ ไร่	๖,๐๐๐ ไร่	๔,๖๐๐ ไร่	๒๐๑,๖๐๐ ไร่	สนับสนุน การ ท่องเที่ยว
S-๐๗	คลองเทพา -นาทวี	๑๓,๐๐๐ ไร่	๔,๗๐๐ ไร่	๑,๒๐๐ ไร่	๑๘,๙๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย ท่วมแล้ง
S-๐๘	สนับสนุน การท่องเที่ยว จังหวัดภูเก็ต	-	๓,๘๐๐ ไร่	-	๓,๘๐๐ ไร่	สนับสนุน การ ท่องเที่ยว

ตารางที่ ๔๐ ตัวอย่างโครงการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เป้าหมายของภาคใต้ (ต่อ)

รหัส	ชื่อ AreaBased	พื้นที่เสี่ยง น้ำท่วม	พื้นที่เสี่ยง แล้ง	พื้นที่เสี่ยง แล้ง + ท่วม	รวมพื้นที่ เสี่ยงภัย	ประเภท
S-๐๙	เมืองตรัง	๑๑,๙๐๐ ไร่	๒,๐๐๐ ไร่	๓๐๐ ไร่	๑๔,๒๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม
S-๑๐	เมืองสตูล	๑,๘๐๐ ไร่	๑,๑๐๐ ไร่		๒,๙๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม
S-๑๑	สนับสนุน เขตพัฒนา เศรษฐกิจพิเศษ สงขลา	๒๐๐ ไร่			๒๐๐ ไร่	เขตพัฒนา เศรษฐกิจ พิเศษ
SS-๐๑	รอบเมือง ปัตตานี	๕๐,๗๐๐ ไร่	๗๐๐ ไร่	๑,๒๐๐ ไร่	๕๒,๖๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม
SS-๐๒	ลุ่มน้ำแม่น้ำ สายบุรี	๕๖,๖๐๐ ไร่	๓,๘๐๐ ไร่	๑,๓๐๐ ไร่	๖๑,๗๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม
SS-๐๓	รอบเมือง นราธิวาส	๓๖,๐๐๐ ไร่			๓๖,๐๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม
SS-๐๔	ลุ่มน้ำแม่น้ำ โก-ลก	๓๗,๗๐๐ ไร่	-		๓๗,๗๐๐ ไร่	พื้นที่เสี่ยงภัย น้ำท่วม

ที่มา : สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๓.๖ ภัยแล้งกับผลกระทบต่อพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ

การผลิตอ้อย ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ปาล์มน้ำมัน ทูเรียน และสัตว์น้ำสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจมหาศาลให้แก่ประเทศไทย แต่ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศและเอลนีโญส่งผลกระทบต่อการผลิตอย่างรุนแรง โดยเฉพาะภัยแล้งที่ทำให้พืชและสัตว์เศรษฐกิจเสียหายทั้งปริมาณและคุณภาพ เอกสารนี้รวบรวมข้อมูลพื้นที่การผลิต ความต้องการใช้น้ำ ผลกระทบจากภัยแล้ง และการจัดการน้ำเพื่อรับมือกับปัญหาภัยแล้งสำหรับพืชและสัตว์เศรษฐกิจ สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๑) อ้อย

อ้อยเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศไทย ใช้เป็นวัตถุดิบหลักในอุตสาหกรรมน้ำตาล ซึ่งเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของประเทศ นอกจากนี้ อ้อยยังมีบทบาทในอุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพ เช่น เอทานอล และอุตสาหกรรมอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

(๑) พื้นที่ปลูกอ้อยในและนอกเขตชลประทาน

ในปีการเพาะปลูก ๒๕๖๖ พื้นที่เพาะปลูกอ้อยมีทั้งหมด ๑๐,๒๔๐,๐๐๐ ไร่ โดยให้ผลผลิตรวม ๙๓,๙๘๑,๗๗๐ กิโลกรัม สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจได้ถึง ๑๐๔,๗๗๒ ล้านบาท สำหรับปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ มีพื้นที่ปลูกอ้อยในเขตชลประทานจำนวน ๙๙๗,๙๓๑ ไร่ ซึ่งการปลูกอ้อยในเขตชลประทานจะให้ผลผลิตประมาณ ๑๒-๑๕ ตันต่อไร่ สูงกว่าผลผลิตจากการปลูกอ้อยนอกเขตชลประทานที่ได้ผลผลิตเฉลี่ยประมาณ ๘-๑๒ ตันต่อไร่ มูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานที่ใช้ในการปลูกอ้อย (VMP) มีค่าเฉลี่ยอยู่ที่ประมาณ ๙.๘๕ บาทต่อน้ำชลประทาน ๑ ลูกบาศก์เมตร (TDR) ขณะที่มูลค่าเพิ่มของอ้อยในพื้นที่ชลประทานอยู่ที่ประมาณ ๕,๒๓๐ บาทต่อไร่

(๒) ความต้องการใช้น้ำของอ้อย

อ้อยมีความต้องการใช้น้ำอยู่ระหว่าง ๑,๕๓๔-๑,๖๕๖ ลูกบาศก์เมตร/ไร่ หรือประมาณ ๑,๒๐๐-๑,๖๐๐ มิลลิเมตรต่อปี ขึ้นอยู่กับระยะเวลาการเจริญเติบโตและสภาพภูมิอากาศ หากได้รับน้ำไม่เพียงพอ อ้อยจะเจริญเติบโตช้า ผลผลิตต่ำและมีระดับความหวานต่ำ การให้น้ำที่เหมาะสมและตรงตามความต้องการของอ้อยในแต่ละระยะสามารถเพิ่มผลผลิตได้ถึงร้อยละ ๕๐ โดยสามารถทำให้ผลผลิตเพิ่มจาก ๘-๑๐ ตันต่อไร่ เป็น ๑๕-๑๗ ตันต่อไร่ การจัดการน้ำที่ดีช่วยลดต้นทุนการผลิตและเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร

(๓) ผลกระทบของเอลนีโญและภัยแล้งต่ออ้อย

ในช่วงปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ปรากฏการณ์เอลนีโญและภัยแล้งส่งผลกระทบต่ออ้อยอย่างมีนัยสำคัญต่อการผลิตอ้อยในประเทศไทย คาดว่าผลผลิตอ้อยจะลดลงประมาณ ๑๕.๔ ล้านตัน เมื่อเทียบกับปีที่ไม่มีภัยแล้ง โดยคาดการณ์ว่าผลผลิตจะอยู่ที่ประมาณ ๘๐ ล้านตัน ซึ่งลดลงจากฤดูการผลิตก่อนหน้าที่มีผลผลิต ๙๓.๘๘ ล้านตัน เนื่องจากฝนทิ้งช่วงในช่วงพฤษภาคม-มิถุนายน ๒๕๖๖ ผลผลิตต่อไร่ของไทยอยู่ที่ ๑๑.๔๒ ตัน/ไร่ ต่ำกว่าค่าเฉลี่ยโลก โดยเฉพาะในปีที่เกิดเอลนีโญจะลดลงอย่างมีนัย คาดว่าผลผลิตอ้อยจะสูญเสียระหว่างร้อยละ ๑๕.๕ ถึงร้อยละ ๔๑.๕ ปัจจัยหลักจากภาวะแห้งแล้ง เนื่องจากร้อยละ ๗๘ ของพื้นที่ปลูกอ้อยอยู่ในเขตอาศัยน้ำฝน ทำให้เสี่ยงขาดแคลนน้ำเมื่อเกิดฝนทิ้งช่วง ปริมาณฝนปี ๒๕๖๖ ลดลงร้อยละ ๓๐ เมื่อเทียบกับปีก่อนหน้า โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือและตะวันออกได้รับผลกระทบหนักที่สุด

(๔) การจัดการน้ำเพื่อรับมือภัยแล้งสำหรับการปลูกอ้อย

(๔.๑) การสร้างแหล่งน้ำ อาทิ การขุดลอกเพื่อฟื้นฟูแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น คลอง และหนองน้ำธรรมชาติให้สามารถกักเก็บน้ำได้มากขึ้น การขุดสระน้ำสำหรับเก็บน้ำ การเจาะบ่อน้ำบาดาล และระบบกระจายน้ำในพื้นที่ปลูกอ้อยเป็นแนวทางหนึ่งในการจัดการน้ำเพื่อให้พืชสามารถเจริญเติบโตได้อย่างต่อเนื่องในช่วงเกิดปัญหาภัยแล้ง เป็นต้น

(๔.๒) การให้น้ำอ้อยด้วยระบบน้ำหยด

การปรับปรุงระบบน้ำให้มีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้นโดยใช้ระบบน้ำหยด มีประสิทธิภาพการใช้น้ำร้อยละ ๘๐-๙๐ ระบบน้ำหยดเป็นระบบให้น้ำอ้อยจากแหล่งน้ำต่าง ๆ เช่น สระน้ำ บ่อน้ำบาดาล แหล่งน้ำธรรมชาติ และสถานีสูบน้ำด้วยไฟฟ้า เป็นต้น แม้จะมีต้นทุนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับวิธีการให้น้ำแบบอื่น ๆ เงินลงทุนเบื้องต้นประมาณ ๘,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ บาท/ไร่ แต่การให้น้ำหยดนอกจากจะให้น้ำอ้อยมีประสิทธิภาพแล้ว ยังใช้ต้นทุนต่ำในด้านแรงงาน ค่าสูบน้ำ ต่างจากการให้น้ำแบบราดร่องและฉีดฝอยที่มีค่าใช้จ่ายเรื่องแรงงานและการกำจัดวัชพืชที่เพิ่มขึ้นค่อนข้างสูงกว่าปกติ มีผลผลิตเฉลี่ยของการให้น้ำระบบนี้ ประมาณ ๑๒-๑๘ ตัน/ไร่

ตารางที่ ๔๑ ตัวอย่างของมิตรผลโมเดิร์นฟาร์มใช้ระบบน้ำหยดในไร่อ้อย แบบชุด Mobile สามารถเคลื่อนย้ายได้ ขนาดพื้นที่ ๕ ไร่ ซึ่งมีส่วนประกอบดังนี้

สายน้ำหยด หนา ๑๐ มิลลิเมตร ความยาว	๖,๐๐๐ เมตร
ระยะห่างระหว่างหัวน้ำหยด	๒๐-๕๐ เซนติเมตร
กรองตะแกรงหรือกรองดิส ขนาด ๒ นิ้ว จำนวน	๑ ตัว
อุปกรณ์ต่อท่อและซ่อมท่อ จำนวน	๑๐๐ ตัว
ท่อส่งน้ำ PVC ขนาด ๒ นิ้ว จำนวน	๑๐ ท่อน
มีค่าใช้จ่าย	๔,๕๐๐ บาท/ไร่
คิดเป็นจำนวนเงิน	๒๒,๕๐๐ บาท/ชุด
มีอายุการใช้งาน ๓ ปี สามารถนำไปใช้กับพืชได้ทุกชนิด	

ที่มา : https://www.opsmoac.go.th/angthong-local_wisdom-preview-๔๓๑๒๙๑๗๙๑๘๐๕

(๔.๓) การให้น้ำไร่อ้อยแบบฟลัดพลูม (Flood-Ploom Irrigation)

การให้น้ำแบบ ฟลัดพลูม เป็นหนึ่งในวิธีชลประทานที่ใช้น้ำไหลผ่านร่องระหว่างแถวอ้อย โดยอาศัยระดับความลาดเอียงของพื้นที่เพื่อให้น้ำกระจายไปทั่วพื้นที่เพาะปลูก วิธีนี้ใช้กันมากในไร่อ้อยที่อยู่ในพื้นที่ลุ่มหรือดินเหนียวที่อุ้มน้ำได้ดี มีประสิทธิภาพการใช้น้ำร้อยละ ๕๐-๖๐ ใช้เงินลงทุนในเบื้องต้นประมาณ ๕๐๐-๕,๐๐๐ บาท/ไร่ มีผลผลิตเฉลี่ยของอ้อยเมื่อให้น้ำระบบนี้ประมาณ ๑๐-๑๕ ตัน/ไร่

ข้อดีของการให้น้ำแบบฟลัดพลูม

- ต้นทุนต่ำ-ใช้แรงโน้มถ่วงแทนปั๊ม จึงช่วยลดค่าใช้จ่ายด้านพลังงานและอุปกรณ์
- ง่ายต่อการจัดการ-ไม่ต้องใช้ระบบท่อหรือตัวกระจายน้ำที่ซับซ้อน
- เหมาะกับพื้นที่ดินเหนียว-ดินที่มีความสามารถในการอุ้มน้ำสูงช่วยให้การไหล

ของน้ำสม่ำเสมอ

- ช่วยชะล้างเกลือในดิน-มีประโยชน์ในพื้นที่ที่มีปัญหาดินเค็ม

ข้อเสียของการให้น้ำแบบฟลัดพลุม

- ใช้น้ำปริมาณมาก-ไม่เหมาะกับพื้นที่ที่ขาดแคลนน้ำ หรือระบบชลประทานที่มีปริมาณน้ำจำกัด
- ไม่เหมาะกับดินร่วนซุย-อาจเกิดการชะล้างหน้าดิน และสูญเสียธาตุอาหาร
- กระจายน้ำไม่สม่ำเสมอ-ถ้าพื้นที่ที่มีความลาดเอียงไม่เหมาะสม อ้อยบางแถวอาจได้รับน้ำมากเกินไปหรือไม่พอ
- เสี่ยงต่อโรครากเน่า-ถ้าระบายน้ำไม่ดี อาจเกิดปัญหาน้ำขัง ซึ่งส่งผลเสียต่อการเจริญเติบโตของต้นอ้อย

๒) ข้าว

(๑) พื้นที่ปลูกข้าวในและนอกเขตชลประทาน

ปี ๒๕๖๖ ข้าวนาปีมีพื้นที่เพาะปลูก ๖๒,๒๑๕,๒๒๖ ไร่ ผลผลิต ๒๖,๘๓๒,๕๙๒ กิโลกรัม สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ๒๗๒,๕๕๓ ล้านบาท ข้าวนาปรังมีพื้นที่เพาะปลูก ๑๐,๖๐๖,๑๒๘ ไร่ ผลผลิต ๖,๙๑๗,๗๗๑ กิโลกรัม สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ๗๐,๓๗๐ ล้านบาท ปี ๒๕๖๕ มีพื้นที่นาข้าวในเขตชลประทาน ๒๔,๐๒๕,๖๗๒ ไร่ ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ มีพื้นที่ปลูกข้าวนาปรังในเขตชลประทานจำนวน ๕,๗๙๙,๘๕๗ ไร่ ข้าวนาปีที่ปลูกในเขตชลประทานจะได้ผลผลิตประมาณ ๖๐๐-๘๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ สูงกว่าที่ปลูกนอกเขตชลประทานที่ได้ผลผลิตประมาณ ๔๐๐-๖๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ มูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานที่ใช้ในการปลูกข้าวนาปี มีค่าเฉลี่ยประมาณ ๕.๓๐ บาท ต่อน้ำชลประทาน ๑ ลูกบาศก์เมตร และมูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานที่ใช้ในการปลูกข้าวนาปรัง มีค่าเฉลี่ยประมาณ ๐.๒๙ บาทต่อน้ำชลประทาน ๑ ลูกบาศก์เมตร มูลค่าเพิ่มของข้าวในพื้นที่ชลประทาน เท่ากับ ๒,๕๙๙ บาทต่อไร่

(๒) ความต้องการใช้น้ำของข้าว

ข้าวมีความต้องการใช้น้ำอยู่ระหว่าง ๙๙๑-๑,๑๗๒ ลูกบาศก์เมตร/ไร่ ขึ้นกับพื้นที่แต่ละภูมิภาค แต่หากทำนาโดยวิธีการขังน้ำไว้ในนาตลอดฤดูปลูก จะใช้น้ำประมาณ ๑,๕๐๐-๒,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร/ไร่/ฤดูปลูก อย่างไรก็ตาม การจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพสามารถช่วยลดปริมาณการใช้น้ำได้ ตัวอย่างเช่น การทำนาแบบเปียกสลับแห้ง (Alternative Wetting and Drying: AWD) สามารถช่วยประหยัดน้ำได้ถึงร้อยละ ๒๘ โดยลดปริมาณการใช้น้ำจาก ๑,๒๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ เหลือเพียง ๘๖๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่

(๓) ผลกระทบของเอลนีโญและภัยแล้งต่อการผลิตข้าว

ในปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ปรากฏการณ์เอลนีโญและภัยแล้งส่งผลกระทบต่อการผลิตข้าวในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีรายละเอียดดังนี้:

- **ผลผลิตลดลง** ปรากฏการณ์เอลนีโญทำให้ฝนมาล่าช้าและปริมาณน้ำฝนน้อยกว่าปกติ ส่งผลให้ผลผลิตข้าวลดลงเนื่องจากปัญหาขาดแคลนน้ำและสภาพอากาศร้อนและแล้งมากขึ้น คาดว่าข้าวนาปรังจะมีผลผลิตลดลงประมาณ ๒.๗ ล้านตัน ข้าวนาปีจะลดลงประมาณ ๑.๒ ล้านตัน
- **พื้นที่เพาะปลูกลดลง** คาดการณ์ว่าพื้นที่เพาะปลูกข้าวนาปีในไตรมาส ๒ ปี ๒๕๖๖ ลดลงจากปี ๒๕๖๕ เนื่องจากปริมาณน้ำต้นทุนน้อยลง
- **ความเสี่ยงจากโรคและแมลง** นอกจากนี้ ยังมีความเสี่ยงจากโรคและแมลงศัตรูพืชระบาด เช่น โรคไหม้คอรวง เพลี้ยไฟ เป็นต้น
- **รายได้เกษตรกร** รายได้เกษตรกรโดยรวมอาจหดตัวเนื่องจากปริมาณผลผลิตลดลง

โดยรวมแล้ว ปรากฏการณ์เอลนีโญส่งผลกระทบต่อการผลิตข้าวทั้งในด้านปริมาณ และคุณภาพ ทำให้เกิดความเสียหายต่อเกษตรกรและเศรษฐกิจในภาพรวม ศูนย์วิจัยกสิกรรมไทยคาดการณ์ว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญในปี ๒๕๖๖ จะสร้างความเสียหายต่อข้าว คิดเป็นมูลค่า ๓๗,๖๓๑ ล้านบาท

(๔) การจัดการน้ำเพื่อรับมือเอลนีโญและภัยแล้งสำหรับข้าว

(๔.๑) การสร้างแหล่งน้ำสำรองในไร่นา เช่น การขุดสระกักเก็บน้ำ และการขุดเจาะ บ่อน้ำบาดาล เป็นต้น

- การขุดสระน้ำประจำไร่นา งบประมาณที่ต้องใช้ในการขุดสระน้ำเพื่อการทำนา ขึ้นอยู่กับขนาดของสระน้ำ รูปแบบการขุด และหน่วยงานที่รับผิดชอบ หากเป็นโครงการของกรมพัฒนาที่ดิน เกษตรกรต้องจ่ายเงินสมทบ ๒,๕๐๐ บาท สำหรับสระน้ำขนาด ๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร (๒๐ x ๓๐ x ๒.๑ เมตร) การขุดสระน้ำอาจทำให้เสียพื้นที่ปลูกพืชบางส่วน แต่สามารถเพิ่มความมั่นคงด้านน้ำในระยะยาว ควรคำนึงถึงความเหมาะสมของพื้นที่ อาทิ ระดับน้ำใต้ดินและความสามารถในการกักเก็บน้ำ ต้นทุนการขุดสระน้ำเพื่อการเกษตรเริ่มต้นตั้งแต่ประมาณ ๒,๕๐๐ บาท (ผ่านโครงการรัฐ) ไปจนถึงหลักหมื่นบาท ขึ้นอยู่กับขนาด และลักษณะของงาน

- การลงทุนเจาะบาดาลเพื่อการทำนามีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันไปตามขนาดของบ่อน้ำและพื้นที่ที่ทำการเจาะ ค่าใช้จ่ายในการเจาะบาดาล บ่อน้ำบาดาลขนาด ๔ นิ้ว ราคาประมาณ ๘,๐๐๐-๑๒๐,๐๐๐ บาท ราคานี้ขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น ความลึกของชั้นน้ำบาดาล ชนิดของดินและหินในพื้นที่ รวมถึงขนาดของบ่อน้ำที่ต้องการเจาะ เป็นต้น ภาครัฐมีโครงการสนับสนุนจากกรมทรัพยากรน้ำบาดาล เกษตรกรสามารถเข้าร่วมโครงการน้ำบาดาลเพื่อการเกษตร ซึ่งมีเงื่อนไขว่าต้องรวมกลุ่มกัน ๘-๑๕ ราย และพื้นที่การเกษตรไม่น้อยกว่า ๖๐-๕๐๐ ไร่ โดยโครงการนี้จะช่วยให้เจาะน้ำบาดาลได้ฟรีในบางกรณี เช่น ในพื้นที่ขาดแคลนน้ำ เป็นต้น

(๔.๒) การทำนาเปียกสลับแห้ง (Alternate Wetting and Drying: AWD) เป็นเทคนิคการจัดการน้ำในแปลงนาให้มีทั้งสภาพเปียกและสภาพแห้งที่เหมาะสมกับความต้องการน้ำของข้าวในแต่ละระยะการเจริญเติบโต โดยปล่อยให้แห้งตามธรรมชาติเพื่อให้ดินมีการระบายน้ำและอากาศที่ดี กระตุ้นให้รากและลำต้นของข้าวมีความแข็งแรงมากขึ้น

ข้อดีของการทำนาเปียกสลับแห้ง

- ลดการใช้น้ำในภาคการเกษตร ช่วยลดปริมาณการใช้น้ำสำหรับการเพาะปลูกข้าว มากถึงร้อยละ ๒๕-๔๐ ได้แก่ ลดต้นทุนการเพาะปลูก ลดต้นทุนค่าสูบน้ำเข้าออกแปลงนา ต้นทุนค่าปุ๋ย และค่าสารเคมี ในการเพาะปลูกข้าวเมื่อต้นข้าวมีความแข็งแรงมากขึ้นแล้ว

- กระตุ้นให้รากและลำต้นของต้นข้าวมีความแข็งแรงขึ้น เนื่องจากดินและราก ได้รับอากาศเพียงพอ จะสามารถดูดปุ๋ยได้ดีขึ้น จึงทำให้ลดการใช้ปุ๋ย

- ช่วยเพิ่มการแตกกอของต้นข้าว ทำให้ต้นข้าวเติบโตในแนวข้างมากขึ้น และยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการกินปุ๋ยของต้นข้าวอีกด้วย.

- ลดการปล่อยก๊าซมีเทน ซึ่งเป็นหนึ่งในก๊าซเรือนกระจกที่เป็นสาเหตุของการเกิดสภาวะโลกร้อนอีกด้วย

ข้อจำกัดของการทำนาแบบเปียกสลับแห้ง

- เทคนิคนี้ต้องทำในพื้นที่ที่ควบคุมน้ำได้ ไม่เหมาะกับดินทรายและดินเค็ม ควรเลือกใช้วิธีการเปียกสลับแห้งให้เหมาะสมกับอายุของข้าว ข้าวอายุเก็บเกี่ยวสั้น (๙๕ วัน) ใช้วิธีการเปียกสลับแห้งเพียง ๑ ครั้ง ช่วงอายุข้าว ๒๕-๓๐ วัน เนื่องจากครั้งที่ ๒ ตรงกับช่วงข้าวตั้งท้อง จะส่งผลให้เมล็ดข้าวลีบ

ข้าวอายุเก็บเกี่ยวยาว (๑๒๐ วัน) หรือใช้วิธีการเปียกสลับแห้ง ๒ ครั้ง ได้แก่ ช่วงอายุข้าว ๒๕-๓๐ วัน และช่วงอายุข้าว ๖๐ วัน (ช่วงข้าวตั้งท้อง)

๓) มັນสำปะหลัง

(๑) พื้นที่ปลูกมັນสำปะหลังในและนอกเขตชลประทาน

ปี ๒๕๖๖ มັນสำปะหลังมีพื้นที่เพาะปลูก ๙,๒๖๗,๙๕๔ ไร่ ผลผลิต ๓๐,๖๑๖,๕๘๖ กิโลกรัม สร้างมูลค่าเศรษฐกิจ จำนวน ๘๖,๕๑๔ ล้านบาท มันสำปะหลังที่ปลูกในเขตชลประทานจะได้ผลผลิตประมาณ ๔-๕ ตันต่อไร่ สูงกว่าที่ปลูกนอกเขตชลประทานที่ได้ผลผลิตประมาณ ๒-๕ ตันต่อไร่ มูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานที่ใช้ในการปลูกมันสำปะหลัง มีค่าเฉลี่ยประมาณ ๓.๕๕ บาทต่อน้ำชลประทาน ๑ ลูกบาศก์เมตร

(๒) ความต้องการใช้น้ำของมັນสำปะหลัง

มันสำปะหลังมีความต้องการใช้น้ำอยู่ระหว่าง ๑,๒๗๔ ลูกบาศก์เมตร/ไร่ โดยต้องการน้ำมากในระยะเริ่มต้นและระยะเจริญเติบโต ในช่วง ๐-๑๕๐ วันแรกหลังปลูก เป็นช่วงที่สำคัญในการพัฒนารากและใบ การจัดการน้ำอย่างเหมาะสมจึงมีความสำคัญต่อผลผลิตของมันสำปะหลัง หากขาดน้ำโดยเฉพาะในช่วงที่ต้องการน้ำมาก อาจทำให้ผลผลิตลดลงได้ถึงร้อยละ ๖๐ การใช้ระบบชลประทาน เช่น ระบบน้ำหยดสามารถช่วยให้มันสำปะหลังได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอและเพียงพอ ซึ่งจะช่วยให้เพิ่มผลผลิตได้อย่างมีนัยสำคัญ

(๓) ผลกระทบของเอลนีโญและภัยแล้งต่อการผลิตมันสำปะหลัง

ในช่วงปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗ ปรากฏการณ์เอลนีโญและภัยแล้งมีผลกระทบต่อการผลิตมันสำปะหลังในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยสรุปได้ดังนี้

- **การลดลงของผลผลิต** : คาดว่าผลผลิตมันสำปะหลังในปี ๒๕๖๗ จะอยู่ที่ประมาณ ๒๗.๙๔ ล้านตัน ลดลงจากปี ๒๕๖๖ ที่มีผลผลิตประมาณ ๓๐.๗๓ ล้านตัน ซึ่งแสดงถึงการลดลงร้อยละ ๙.๐๘
- **เปอร์เซ็นต์แป้งลดลง** : ภัยแล้งทำให้หัวมันสำปะหลังมีเปอร์เซ็นต์แป้งต่ำลง โดยเฉลี่ยอยู่ระหว่างร้อยละ ๑๑-๑๘ ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยเดิมที่ประมาณร้อยละ ๒๕-๓๐ ทำให้ราคาหัวมันลดลง
- **พื้นที่เก็บเกี่ยว** : พื้นที่เก็บเกี่ยวมันสำปะหลังในปี ๒๕๖๗ คาดว่าจะลดลงเป็นประมาณ ๙.๐๕ ล้านไร่ จาก ๙.๓๕ ล้านไร่ในปี ๒๕๖๖
- **ความเสี่ยงต่อเกษตรกร** : การลดลงของผลผลิตและราคาที่สูงขึ้นอาจทำให้เกษตรกรประสบปัญหาขาดทุน เนื่องจากต้นทุนการผลิตที่สูงขึ้นและราคาขายที่ไม่สามารถครอบคลุมต้นทุนได้
- **อุตสาหกรรมมันสำปะหลังเสี่ยงขาดแคลนวัตถุดิบ** : อุตสาหกรรมมันสำปะหลังอาจเผชิญกับความท้าทายจากการขาดแคลนวัตถุดิบและคุณภาพของผลผลิตที่ต่ำลง ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อ การส่งออกและอุตสาหกรรมแปรรูปในอนาคต

(๔) การจัดการน้ำเพื่อการรับมือกับภัยแล้งสำหรับมันสำปะหลัง

การจัดการน้ำที่เหมาะสมสำหรับมันสำปะหลัง โดยเฉพาะในช่วงภัยแล้งและสภาพอากาศแปรปรวนที่เกิดจากเอลนีโญ มีความสำคัญต่อการเพิ่มผลผลิตและคุณภาพของหัวมันสำปะหลัง การจัดการน้ำหรือการให้น้ำต้องคำนึงถึงประสิทธิภาพการใช้น้ำของมันสำปะหลังเป็นสำคัญ ซึ่งสามารถดำเนินการได้ดังนี้

(๔.๑) การให้น้ำระบบฝนโปรยหรือสปริงเกอร์ (sprinkler) จะใช้แรงดันจากเครื่องปั้มน้ำในการส่งน้ำผ่านท่อไปยังหัวสปริงเกอร์เพื่อฉีดพ่นขึ้นสู่อากาศ เหมาะสำหรับพื้นที่ลาดเทที่ไม่สามารถปรับให้เรียบได้ น้ำกระจายสม่ำเสมอและช้า ใช้ได้กับทุกอัตราการใช้ปุ๋ย มีประสิทธิภาพร้อยละ ๗๐-๘๕ ช่วยลดการไหลบ่าของน้ำ แต่ไม่เหมาะกับพื้นที่ลมแรงเพราะละอองน้ำจะถูกพัดออกไป

(๔.๒) การให้น้ำแบบน้ำหยด (Drip หรือ Trickle) ใช้แรงดันจากเครื่องปั้มน้ำในการส่งน้ำผ่านท่อไปยังหัวน้ำหยด น้ำจะหยดลงดินใต้รัศมีทรงพุ่มของพืช วิธีนี้เหมาะสำหรับแปลงมันสำปะหลัง

ที่เสี่ยงภัยแล้ง ช่วยลดแรงงาน ให้น้ำ ปุ๋ย และสารเคมีพร้อมกัน ลดปัญหาโรคที่เกี่ยวกับความเปียกชื้น และวัชพืช ประสิทธิภาพสูงถึงร้อยละ ๙๕ ประหยัดน้ำและรักษาความชื้นในดิน การใช้ระบบน้ำหยดในการปลูกมันสำปะหลังมีผลต่อการลดต้นทุนการผลิตอย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

- **การประหยัดน้ำ** ระบบน้ำหยดช่วยให้การใช้น้ำมีประสิทธิภาพสูงขึ้น โดยเฉพาะในช่วงฤดูแล้ง ช่วยลดการสูญเสียน้ำจากการระเหยและการชะล้างของดิน ทำให้เกษตรกรสามารถใช้น้ำได้อย่างคุ้มค่า

- **เพิ่มผลผลิต** การใช้ระบบน้ำหยดสามารถเพิ่มผลผลิตมันสำปะหลังได้มากกว่าเท่าตัว เนื่องจากต้นมันได้รับน้ำอย่างเพียงพอและสม่ำเสมอ ทำให้เจริญเติบโตได้ดี ผลผลิตที่สูงขึ้นหมายถึงรายได้ที่เพิ่มขึ้นสำหรับเกษตรกร

- **ลดต้นทุนการผลิต** ด้วยการใช้น้ำอย่างมีประสิทธิภาพและเพิ่มผลผลิต ทำให้ต้นทุนต่อหน่วยของมันสำปะหลังลดลง เนื่องจากเกษตรกรไม่ต้องใช้น้ำมากเกินไป และยังสามารถปลูกพืชอายุสั้นเสริมในระหว่างรอผลผลิตหลัก ซึ่งช่วยสร้างรายได้เพิ่มเติม

- **การจัดการศัตรูพืช** ระบบน้ำหยดช่วยให้สภาพแวดล้อมในแปลงปลูกเหมาะสมกับการเจริญเติบโตของพืชและลดความเสี่ยงจากศัตรูพืช เช่น เพลี้ยแป้ง ซึ่งสามารถนำไปสู่ต้นทุนการควบคุมศัตรูพืชที่ลดลง เป็นต้น

๔) ยางพารา (Rubber)

ยางพาราเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ของประเทศไทย ไทยเป็นผู้ผลิตและส่งออกยางพารารายใหญ่ของโลก ยางพาราเป็นวัตถุดิบสำคัญในอุตสาหกรรมต่าง ๆ เช่น อุตสาหกรรมยานยนต์ อุตสาหกรรมถุงมือยาง และอุตสาหกรรมเครื่องมือแพทย์

(๑) พื้นที่ปลูกยางพาราในและนอกเขตชลประทาน

ปี ๒๕๖๖ ยางพารามีเนื้อที่ขึ้นต้น ๒๔,๐๐๘,๒๐๘ ไร่ และเนื้อที่กรี๊ดได้ ๒๒,๐๘๑,๙๑๗ ไร่ ผลผลิต ๔,๗๐๗,๒๖๔ กิโลกรัม สร้างมูลค่าเศรษฐกิจ จำนวน ๒๑๕,๔๔๔ ล้านบาท ยางพาราที่ปลูกในเขตชลประทานจะได้ผลผลิตประมาณ ๓๐๐-๔๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี สูงกว่าที่ปลูกนอกเขตชลประทานที่ได้ผลผลิตประมาณ ๒๐๐-๓๐๐ กิโลกรัมต่อไร่ต่อปี มูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานที่ใช้ในการปลูกยางพารามีค่าเฉลี่ยประมาณ ๙.๕๗ บาทต่อน้ำชลประทาน ๑ ลูกบาศก์เมตร

(๒) ความต้องการใช้น้ำของยางพารา

ยางพาราต้องการปริมาณน้ำฝนไม่น้อยกว่า ๑,๒๕๐ มิลลิเมตรต่อปี เพื่อให้เจริญเติบโตได้ดี และให้ผลผลิตน้ำยางสูงสุด พื้นที่ปลูกควรมีจำนวนวันฝนตกประมาณ ๑๐๐-๑๕๐ วัน โดยมีช่วงแล้งไม่เกิน ๔ เดือน การให้น้ำแก่ต้นยางพาราในช่วงฤดูแล้งมีแนวโน้มที่จะช่วยให้ผลผลิตสูงขึ้น โดยการให้น้ำร้อยละ ๓๐ ของปริมาณการใช้น้ำของพืชมีแนวโน้มให้ผลผลิตสูงขึ้น (๓๕๔.๓๙ กิโลกรัม/ไร่/ปี) เมื่อเทียบกับต้นยางพาราปกติที่ไม่มีการให้น้ำ (๓๓๔.๖๐ กิโลกรัม/ไร่/ปี) ต้นยางพาราที่มีการให้น้ำร้อยละ ๗๐ ของปริมาณการใช้น้ำของพืชมีเปอร์เซ็นต์เนื้อยางแห้งเฉลี่ยสูงสุดที่ร้อยละ ๔๓.๕๘ การมีช่วงแล้งที่ยาวนานกว่า ๖ เดือนอาจส่งผลให้ต้นยางมีการชะงักการเจริญเติบโตและไม่พร้อมสำหรับการเปิดกรีดยาง ทำให้ไม่คุ้มค่ากับการลงทุน การใช้น้ำอย่างเหมาะสมจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อผลผลิตและคุณภาพของยางพารา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีปริมาณน้ำฝนไม่เพียงพอหรือมีช่วงแล้งที่ยาวนาน

(๓) ผลกระทบของเอลนีโญและภัยแล้งต่อยางพารา

ในปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗ ปรากฏการณ์เอลนีโญและภัยแล้งส่งผลกระทบต่อการผลิตยางพาราในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยสามารถสรุปผลกระทบได้ดังนี้

- **ผลผลิตต่อไร่ลดลง** : ผลผลิตยางพาราต่อไร่ในปี ๒๕๖๖ ลดลงร้อยละ ๑.๘๔ โดยเฉลี่ย อยู่ที่ ๒๑๓ กิโลกรัมต่อไร่ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการลดลงของผลผลิตจากปีที่แล้ว

- **ผลกระทบจากสภาพอากาศ** : ตั้งแต่ต้นปี ๒๕๖๖ จนถึงต้นฤดูฝน มีสภาพอากาศไม่เอื้ออำนวย เกิดภาวะฝนแล้งต่อเนื่อง ส่งผลให้ต้นยางพาราไม่สามารถเจริญเติบโตได้เต็มที่ และอาจส่งผลให้การเปิดกรีดยางช้าลง

- **การระบาดของโรค** : สภาพอากาศที่แห้งแล้งทำให้ต้นยางพาราเสี่ยงต่อการเกิดโรคและแมลงศัตรูพืช เช่น โรคใบด่าง ซึ่งอาจทำให้ผลผลิตลดลง เป็นต้น

- **การขาดแคลนน้ำ** : การขาดแคลนน้ำทำให้ต้นยางไม่สามารถสร้างน้ำยางได้เพียงพอ ส่งผลให้เกษตรกรประสบปัญหาผลผลิตลดลง

- การลดลงของผลผลิตยางพาราในปี ๒๕๖๖ อาจส่งผลกระทบต่อรายได้ของเกษตรกรและเศรษฐกิจโดยรวม เนื่องจากยางพาราเป็นพืชสำคัญในภาคเกษตรของไทย

(๔) การจัดการน้ำเพื่อรับมือเอลนีโญและภัยแล้งสำหรับยางพารา

การจัดการน้ำเพื่อรับมือเอลนีโญและภัยแล้งสำหรับยางพาราเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ต้นยางสามารถเจริญเติบโตได้ดีแม้ในสภาพอากาศที่แห้งแล้ง โดยมีวิธีการและแนวทางที่สามารถนำไปใช้ได้ดังนี้

(๔.๑) **การขุดหลุมเพื่อเก็บน้ำ ขุดหลุมข้างต้นยาง** : ในช่วงต้นฤดูแล้ง ควรขุดหลุมขนาด ๔๐ x ๖๐ เซนติเมตร ห่างจากต้นประมาณ ๖๐ เซนติเมตร เพื่อใส่ปุ๋ยและน้ำลงไป โดยใส่ปุ๋ยหมักและวัสดุคลุมดิน เช่น ฟางข้าวหรือเศษพืช เพื่อช่วยเก็บความชื้น เป็นต้น **การให้น้ำในหลุม** : เมื่อเข้าสู่ฤดูแล้ง ให้น้ำลงในหลุมจนเต็ม โดยอาจต้องให้น้ำทุก ๗ วัน ขึ้นอยู่กับความชื้นในดิน

(๔.๒) **การทำระบบน้ำหยด** : การใช้ระบบน้ำหยดช่วยให้ต้นยางได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอและประหยัดน้ำ โดยควรให้น้ำในปริมาณที่เหมาะสมตามความต้องการของต้นยาง ต้นทุนการติดตั้งระบบน้ำหยดอยู่ที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ บาทต่อไร่ ระบบนี้ช่วยให้ต้นยางได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอและลดความเสี่ยงจากภัยแล้ง

(๔.๓) **ระบบสปริงเกอร์** : ระบบสปริงเกอร์เป็นวิธีการให้น้ำที่เหมาะสมสำหรับสวนยางพารา โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีฝนตกน้อยหรือเกิดภัยแล้ง ระบบสปริงเกอร์สามารถกระจายน้ำได้อย่างทั่วถึงในพื้นที่กว้าง ช่วยให้ต้นยางได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอ สามารถกำหนดปริมาณน้ำที่ต้องการได้ ทำให้ประหยัดน้ำและลดต้นทุน ช่วยทำให้พื้นที่บริเวณสวนมีอุณหภูมิเย็นลงและเพิ่มความชื้นในอากาศ แต่มีข้อจำกัดคือต้นทุนการติดตั้งสูง การติดตั้งระบบสปริงเกอร์มีค่าใช้จ่ายสูงกว่าการใช้งานสายยางแบบธรรมดา ระบบนี้ต้องการแรงดันน้ำสูงเพื่อให้ทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีต้นทุนการติดตั้งประมาณ ๘,๐๐๐-๑๒,๐๐๐ บาทต่อไร่

(๔.๔) **การปลูกพืชแซม** : การปลูกพืชอื่น ๆ เช่น ถั่ว หรือพืชที่ช่วยรักษาความชุ่มชื้นในดิน จะช่วยลดการสูญเสียน้ำและเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพในสวน เป็นต้น

๕) ทูเรียน (Durian)

ทูเรียนเป็นผลไม้เศรษฐกิจที่สำคัญของไทย และเป็นสินค้าส่งออกที่มีมูลค่าสูงเป็นที่นิยมบริโภคทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยเฉพาะในประเทศจีน

(๑) พื้นที่ปลูกทูเรียนในและนอกเขตชลประทาน

การเพาะปลูกทูเรียน ในปี ๒๕๖๖ มีจำนวนครัวเรือนที่เพาะปลูก จำนวน ๒๑๙,๕๘๕ ครัวเรือน มีเนื้อที่ยืนต้น ๑,๕๕๑,๔๗๓ ไร่ และเนื้อที่ให้ผล ๑,๐๕๐,๖๕๒ ไร่ ผลผลิต ๑,๔๗๕,๙๗๘ ตัน

สร้างมูลค่าเศรษฐกิจ จำนวน ๑๔๔,๗๔๖ ล้านบาท มูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานที่ใช้ในการปลูกทุเรียน มีค่าเฉลี่ยประมาณ ๑๐.๖๒ บาทต่อน้ำชลประทาน ๑ ลูกบาศก์เมตร ถือว่าเป็นพืชที่ผลิตมีมูลค่าต่อหน่วยสูง จึงทำให้มูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานสูงตามไปด้วย

(๒) ความต้องการน้ำของทุเรียน

ทุเรียนมีความต้องการน้ำที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตและการผลิตน้ำทุเรียน โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ช่วงต้นกล้า : หลังจากปลูกใหม่ ทุเรียนต้นเล็กควรรดน้ำทุกวันอย่างน้อย ๑ เดือน โดยให้น้ำประมาณ ๕ ลิตรต่อครั้ง
- ช่วงออกดอก (พฤศจิกายนถึงมกราคม) : ในช่วงนี้ ทุเรียนจะต้องการน้ำประมาณไม่ถึง ๑๐๐ ลิตรต่อวัน
- ช่วงผลโต (กุมภาพันธ์ถึงเมษายน) : ความต้องการน้ำจะเพิ่มขึ้นเป็นประมาณ ๑๕๐ ลิตรต่อวันต่อหนึ่งต้น
- สำหรับต้นทุเรียนที่มีรัศมีทรงพุ่มประมาณ ๓ เมตร จะต้องใช้น้ำประมาณ ๘๙-๙๑.๘๕ ลิตรต่อวัน ขึ้นอยู่กับสภาพอากาศและความชื้นในดิน
- ในเดือนเมษายนที่มีอุณหภูมิสูง อาจมีความต้องการน้ำที่สูงถึง ๒๗๐ ลิตรต่อวัน
- ทุเรียนมีความต้องการน้ำต่อปีประมาณ ๘๕๐-๙๐๐ ลิตรต่อพื้นที่ใต้ทรงพุ่ม ๑ ตารางเมตร หรือประมาณ ๑,๔๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่

(๓) ผลกระทบของเอลนีโญและภัยแล้งต่อทุเรียน

ในปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗ ปรากฏการณ์เอลนีโญส่งผลกระทบต่อ การปลูกทุเรียนในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ปริมาณน้ำฝนที่ลดลง คาดว่าปริมาณน้ำฝนเฉลี่ยจะลดลงประมาณ ร้อยละ ๕-๑๐ ซึ่งส่งผลให้เกิดภาวะขาดน้ำในช่วงที่ทุเรียนกำลังออกดอกและเจริญเติบโต หลายพื้นที่ต้องเผชิญกับความแห้งแล้ง โดยเฉพาะในภาคตะวันออกที่เป็นแหล่งปลูกทุเรียนหลัก ส่งผลให้การให้น้ำไม่เพียงพอ
- ขนาดและคุณภาพของผลทุเรียน การขาดน้ำทำให้ผลผลิตทุเรียนมีแนวโน้มที่จะลดลง ขนาดของผลทุเรียนอาจเล็กลงและไม่ตรงตามมาตรฐาน ส่งผลกระทบต่อคุณภาพโดยรวม
- สภาพอากาศร้อนจัดและขาดน้ำทำให้ต้นทุเรียนที่กำลังจะออกดอกมีการติดดอกออกผลลดลง และบางส่วนอาจร่วงหล่นเสียหาย
- ความเสี่ยงต่อพื้นที่ปลูก พื้นที่ปลูกที่อยู่นอกเขตชลประทานจะได้รับผลกระทบจากการขาดแคลนน้ำมากขึ้นในช่วงฤดูแล้ง

(๔) การจัดการน้ำเพื่อรับมือเอลนีโญและภัยแล้งสำหรับทุเรียน

การเตรียมสวนทุเรียนเพื่อรับมือผลกระทบจากเอลนีโญและภัยแล้งมีมาตรการสำคัญหลายประการที่เกษตรกรสามารถดำเนินการได้ ดังนี้

- การจัดการดินให้อุ้มน้ำมากขึ้น : ปรับปรุงดินให้มีอัตราการซึมผ่านของน้ำได้เร็ว และมีความสามารถในการอุ้มน้ำสูง โดยการใส่ปุ๋ยคอก สารฮิวมิคแอซิด หรือปุ๋ยชีวภาพ เพื่อปรับปรุงโครงสร้างของดิน
- การป้องกันการสูญเสียน้ำจากผิวดิน : ใช้วัสดุคลุมดิน เช่น ใบไม้ หญ้าแห้ง แผ่นพลาสติก เพื่อชะลอการระเหยของน้ำ คลุมดินให้ห่างจากโคนต้นทุเรียนถึงแนวรัศมีทรงพุ่มเพื่อให้โคนต้นโปร่งและแสงแดดส่องถึง นอกจากนี้ การปล่อยให้วัชพืชเจริญเติบโตคลุมผิวดินก็ช่วยชะลอการระเหยของน้ำได้

• **การใช้น้ำอย่างประหยัดด้วยระบบสปริงเกอร์** การทำระบบสปริงเกอร์สำหรับทุเรียน เป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการให้น้ำ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีฝนตกน้อยหรือในช่วงฤดูแล้ง การใช้สปริงเกอร์แบบหัวพ่นเหมาะสำหรับต้นทุเรียนเล็ก ช่วยประหยัดน้ำและสามารถใช้ในช่วงฤดูหนาวเพื่อลดอุณหภูมิของใบ ส่วนสปริงเกอร์แบบหมุนเหมาะสำหรับต้นทุเรียนใหญ่ สามารถกระจายน้ำได้อย่างทั่วถึง โดยมีรัศมีการกระจายน้ำตั้งแต่ ๖ เมตรขึ้นไป การให้น้ำระบบนี้ต้องคำนึงถึงความต้องการน้ำของต้นทุเรียนในแต่ละช่วงเวลา เช่น ในช่วงติดผลต้องการน้ำมากกว่าช่วงอื่น ๆ หลีกเลี่ยงการให้น้ำมากเกินไปในช่วงที่ต้นทุเรียนยังเล็กเพราะอาจทำให้เกิดโรคได้ การทำระบบสปริงเกอร์อย่างถูกต้องจะช่วยให้ต้นทุเรียนได้รับน้ำอย่างทั่วถึงและมีประสิทธิภาพ ส่งผลให้ผลผลิตสูงขึ้นและคุณภาพดีขึ้น เป็นต้น โดยทั่วไปแล้วค่าใช้จ่ายในการติดตั้งระบบสปริงเกอร์สำหรับสวนทุเรียนจะอยู่ที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาทต่อไร่

• **การทำระบบน้ำหยด** สำหรับทุเรียนเป็นวิธีที่มีประสิทธิภาพในการจัดการน้ำ โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีฝนตกน้อยหรือในช่วงฤดูแล้ง การวางแผนระบบน้ำหยดต้องคำนวณปริมาณน้ำที่ต้องการสำหรับต้นทุเรียน โดยทั่วไปทุเรียนต้องการน้ำประมาณ ๑๕๐-๓๐๐ ลิตรต่อต้นต่อวัน ขึ้นอยู่กับขนาดและระยะการเจริญเติบโต แบ่งสวนออกเป็นโซน ๆ เพื่อให้สามารถควบคุมการให้น้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ ต้องมีการตรวจสอบระบบอย่างสม่ำเสมอเพื่อให้แน่ใจว่าหัวน้ำหยดทำงานได้ดี ไม่มีการอุดตัน สามารถปรับปริมาณน้ำที่ให้อย่างเหมาะสมตามช่วงเวลาของการเจริญเติบโตของต้นทุเรียน เช่น ในช่วงติดผลควรให้น้ำมากขึ้น การทำระบบน้ำหยดสำหรับทุเรียนจะช่วยให้ต้นไม่ได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอและเหมาะสม ซึ่งจะส่งผลต่อการเจริญเติบโตและผลผลิตของทุเรียนในระยะยาว เป็นต้น การลงทุนทำระบบน้ำหยดสำหรับทุเรียนมีต้นทุนที่แตกต่างกันไปตามขนาดของสวนและวัสดุที่เลือกใช้ โดยทั่วไปแล้วค่าใช้จ่ายในการติดตั้งระบบน้ำหยดสำหรับสวนทุเรียนจะอยู่ที่ประมาณ ๑๐,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ บาทต่อไร่

๖) ปาล์มน้ำมัน (Oil Palm)

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของภาคใต้ของประเทศไทย และเป็นสินค้าส่งออกที่สำคัญของไทย น้ำมันปาล์มใช้ในอุตสาหกรรมอาหาร อุตสาหกรรมพลังงานชีวภาพ และอุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์

(๑) พื้นที่เพาะปลูกในและนอกเขตชลประทาน

ปี ๒๕๖๖ มีเกษตรกรเพาะปลูกปาล์มน้ำมัน จำนวน ๔๑๒,๔๕๐ ครัวเรือน เนื้อที่ยืนต้น ๖,๔๓๙,๗๖๘ ไร่ และเนื้อที่ให้ผล ๖,๒๔๘,๑๔๖ ไร่ ผลผลิต ๑๘,๒๖๗,๒๓๗ ไร่ ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่ ๒,๙๒๔ กิโลกรัม/ไร่ สร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจ ๙๖,๖๒๖ บาท แต่ไม่มีข้อมูลชัดเจนว่าประเทศไทยมีพื้นที่ปลูกปาล์มน้ำมันในเขตชลประทานจำนวนเท่าใด แต่มีการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า การปลูกปาล์มน้ำมันในเขตชลประทานให้ผลผลิตประมาณ ๓.๕-๔ ตันผลปาล์มต่อไร่ ซึ่งสูงกว่าการปลูกในพื้นที่นอกเขตชลประทานที่ให้ผลผลิตประมาณ ๒.๕-๓ ตันผลปาล์มต่อไร่ มูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานที่ใช้ในการปลูกปาล์มน้ำมัน มีค่าเฉลี่ยประมาณ ๑๐.๖๒ บาทต่อน้ำชลประทาน ๑ ลูกบาศก์เมตร ถือว่าเป็นพืชที่ผลผลิตมีมูลค่าต่อหน่วยสูง จึงทำให้มูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานสูงตามไปด้วย

(๒) ความต้องการใช้น้ำของปาล์มน้ำมัน

ปาล์มน้ำมันเป็นพืชเศรษฐกิจที่มีความต้องการน้ำสูง โดยมีความต้องการใช้น้ำ ดังนี้

• ปริมาณน้ำฝนที่เหมาะสมสำหรับการเจริญเติบโตของปาล์มน้ำมันควรอยู่ที่ประมาณ ๒,๐๐๐-๓,๐๐๐ มิลลิเมตรต่อปี

• ในช่วงฤดูแล้ง ปาล์มน้ำมันต้องการน้ำประมาณ ๓-๕ มิลลิเมตรต่อวัน ขึ้นอยู่กับปริมาณแสงและค่าระเหยน้ำในช่วงนั้น ๆ

- ปริมาณน้ำที่ต้องการต่อปีอาจอยู่ระหว่าง ๑,๕๐๐ ถึง ๓,๖๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ขึ้นอยู่กับขนาดและอายุของต้นปาล์ม
- โดยทั่วไปแล้ว ควรมีการให้น้ำประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ ลิตรต่อต้นต่อวัน ในช่วงที่มีความต้องการน้ำสูง เช่น ช่วงออกดอกและติดผล เป็นต้น
- ปาล์มน้ำมันที่มีอายุ ๑ ปีจะต้องการน้ำประมาณ ๔-๑๒ ลิตรต่อต้นต่อวัน ขึ้นอยู่กับขนาดของพื้นที่ทรงพุ่ม
- สำหรับต้นที่มีอายุมากกว่า ๗ ปี อาจต้องการน้ำมากถึง ๒๒๓-๓๑๘ ลิตรต่อต้นต่อวัน

(๓) ผลกระทบของเอลนีโญและภัยแล้งต่อปาล์มน้ำมัน

ผลกระทบของเอลนีโญและภัยแล้งต่อปาล์มน้ำมันในปี ๒๕๖๖-๒๕๖๗ มีความสำคัญและส่งผลกระทบอย่างชัดเจนต่อการผลิตและคุณภาพของผลผลิต โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

- การขาดแคลนน้ำเนื่องจากภาวะฝนแล้ง : ปรากฏการณ์เอลนีโญทำให้เกิดภาวะฝนทิ้งช่วงและปริมาณฝนที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย ส่งผลให้พื้นที่เกษตรกรรมนอกเขตชลประทานมีความเสี่ยงที่จะขาดแคลนน้ำสูง ซึ่งจะส่งผลกระทบโดยตรงต่อการเจริญเติบโตของปาล์มน้ำมัน
- ผลผลิตลดลง : สภาพอากาศร้อนจัดและขาดน้ำทำให้ผลผลิตปาล์มน้ำมันช่วงไตรมาสสุดท้ายของปี ๒๕๖๗ ลดลงถึงร้อยละ ๒๓ เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปีก่อน เนื่องจากภัยแล้งที่เริ่มต้นตั้งแต่ปลายปี ๒๕๖๖ และต่อเนื่องจนถึงปี ๒๕๖๗ ทำให้ต้นปาล์มขาดน้ำและดูดซึ่มสารอาหารได้ไม่เต็มที่ส่งผลให้ทะลายปาล์มไม่สมบูรณ์

- คุณภาพผลผลิตลดลง : สภาพอากาศร้อนจัดและฝนทิ้งช่วงทำให้ต้นปาล์มเกิดภาวะ “สุกแตก” ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผลปาล์มน้ำมัน เช่น น้ำหนักทะลายลดลง และเปอร์เซ็นต์น้ำมันต่ำกว่าปกติ เป็นต้น

- เกิดโรคลำต้นเน่า : ภัยแล้งยังทำให้เกิดโรคระบาด เช่น โรคลำต้นเน่า (เชื้อราการ์โนเดอร์มา) ในบางพื้นที่ ซึ่งเป็นอีกปัจจัยที่ทำให้ผลผลิตลดลง เป็นต้น

(๔) การจัดการน้ำเพื่อรับมือเอลนีโญและภัยแล้งสำหรับปาล์มน้ำมัน

การจัดการน้ำสำหรับสวนปาล์มน้ำมันเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ต้นปาล์มเจริญเติบโตได้ดีและให้ผลผลิตสูง โดยเฉพาะในช่วงที่เกิดภัยแล้ง แนวทางในการจัดการน้ำสำหรับสวนปาล์มน้ำมัน มีดังนี้

- **ระบบน้ำหยด** เป็นวิธีจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพสำหรับสวนปาล์มน้ำมัน โดยควบคุมปริมาณและลดการสูญเสียน้ำได้ถึงร้อยละ ๙๐-๙๕ เทียบกับวิธีอื่น ๆ น้ำจะถูกส่งตรงไปยังรากพืชช่วยลดการระเหย ระบบน้ำหยดเป็นทางเลือกที่ดีสำหรับการประหยัดน้ำและเพิ่มผลผลิตในสวนปาล์มน้ำมัน ค่าใช้จ่ายในการติดตั้งระบบน้ำหยดเริ่มต้นที่ประมาณ ๔,๐๐๐-๒๐,๐๐๐ บาทต่อไร่ ขึ้นอยู่กับคุณภาพของวัสดุและระบบที่เลือกใช้

- **ระบบมินิสปริงเกอร์** : เหมาะสำหรับพื้นที่ที่ต้องการกระจายน้ำอย่างทั่วถึง ช่วยลดความเครียดจากสภาพแวดล้อมในทรงพุ่มของต้นปาล์ม การลงทุนทำระบบสปริงเกอร์ในสวนปาล์มน้ำมันมีค่าใช้จ่ายที่แตกต่างกันไปตามขนาดของสวนและประเภทของอุปกรณ์ที่เลือกใช้ โดยทั่วไปแล้วค่าใช้จ่ายในการติดตั้งระบบสปริงเกอร์สำหรับสวนปาล์มน้ำมันจะอยู่ที่ประมาณ ๖,๕๐๐-๒๐,๐๐๐ บาทต่อไร่

- **ระบบแบบยกร่อง** : ช่วยลดการสูญเสียน้ำจากการระเหย เนื่องจากน้ำจะอยู่ในร่องและสามารถซึมเข้าสู่ดินได้โดยตรง ทำให้การใช้น้ำมีประสิทธิภาพสูงขึ้น ระบบนี้สามารถใช้ประโยชน์จากน้ำฝนได้อย่างเต็มที่ โดยไม่ต้องพึ่งพาการให้น้ำเพิ่มเติมจากแหล่งอื่น ซึ่งช่วยลดต้นทุนในการจัดการน้ำ น้ำที่มีอยู่ในร่องจะช่วยให้ดินมีความชุ่มชื้นตลอดเวลา โดยไม่ต้องใช้แรงงานคนในการรดน้ำ ทำให้ต้นพืชได้รับน้ำอย่างสม่ำเสมอ ช่วยประหยัดแรงงานในการจัดการน้ำและลดค่าใช้จ่ายที่เกี่ยวข้องกับการให้น้ำ เนื่องจากสามารถใช้น้ำ

ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น การปลูกพืชผสมผสานในระบบบกร่องทำให้ฤดูเก็บเกี่ยวของพืชผลต่างกัน ซึ่งช่วยให้เกษตรกรสามารถผลิตพืชผลได้ตลอดทั้งปี และลดความเสี่ยงจากโรคพืช ระบบบกร่องเป็นวิธีการจัดการน้ำที่มีประสิทธิภาพสูงในการเกษตร โดยเฉพาะในพื้นที่ที่มีปัญหาขาดแคลนน้ำ ช่วยให้การใช้น้ำเป็นไปอย่างคุ้มค่า ลดการสูญเสีย และเพิ่มผลผลิตของพืชได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๗) การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำเป็นภาคส่วนที่เติบโตอย่างรวดเร็วในภาคเกษตรของไทย ไทยเป็นผู้ส่งออกผลิตภัณฑ์สัตว์น้ำรายใหญ่ของโลก การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีบทบาทสำคัญในการสร้างงาน สร้างรายได้ และสร้างความมั่นคงทางอาหารให้กับประเทศ

(๑) พื้นที่การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ปี ๒๕๖๖ มีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง จำนวน ๒๗,๖๓๓ ฟาร์ม เนื้อที่ ๓๔๗,๐๖๙ ไร่ ผลิต ๓๙๒,๕๔๔ ตัน การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำจืด ๕๓๐,๖๒๐ ฟาร์ม เนื้อที่ ๘๕๔,๖๐๘ ไร่ ผลิต ๔๕๙,๙๘๐ ตัน สำหรับพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในเขตประมง ข้อมูลของกรมชลประทานปี ๒๕๖๕ ระบุว่า มีพื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ได้แก่ บ่อปลาจำนวน ๕๓๘,๒๘๔ ไร่ และบ่อกุ้งจำนวน ๓๐๕,๖๖๕ ไร่

(๒) ความต้องการใช้น้ำสำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ความต้องการน้ำสำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำขึ้นอยู่กับประเภทของสัตว์น้ำและระบบการเลี้ยง ดังนี้

- การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำทั่วไป เช่น การเลี้ยงปลาในบ่อดิน ใช้น้ำประมาณ ๑,๗๖๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ในหนึ่งรอบการเลี้ยง (อ้างอิงจากข้อมูลการจัดการน้ำทั้งในบ่อเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ)

- สำหรับการเลี้ยงกุ้งทะเล เช่น กุ้งขาวหรือกุ้งกุลาดำ อาจใช้น้ำมากขึ้น โดยเฉพาะประมาณ ๒,๒๗๔ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ต่อรอบการเลี้ยง

- การเลี้ยงระบบกึ่งพัฒนา (Semi-intensive) : ใช้น้ำในปริมาณปานกลางประมาณ ๑,๐๐๐-๒,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ต่อรอบการเลี้ยง

- การเลี้ยงระบบเข้มข้น (Intensive) : ต้องการน้ำมากกว่า อาจสูงถึง ๕,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ขึ้นอยู่กับความหนาแน่นของสัตว์น้ำและเทคโนโลยีที่ใช้

โดยเฉลี่ยการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในประเทศไทยใช้น้ำประมาณ ๑,๗๖๐-๒,๒๗๔ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ ต่อรอบการเลี้ยง ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับประเภทของสัตว์น้ำและระบบการเลี้ยงที่เลือกใช้ แต่หากมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ เช่น ระบบหมุนเวียนน้ำหรือ Biofloc สามารถช่วยลดปริมาณน้ำที่ต้องใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

(๓) ผลกระทบของเอลนีโญและภัยแล้งต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

ปรากฏการณ์เอลนีโญส่งผลกระทบต่อ การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในประเทศไทยอย่างมีนัยสำคัญ โดยมีรายละเอียดดังนี้

- เอลนีโญทำให้เกิดการเพิ่มขึ้นของอุณหภูมิผิวน้ำทะเล ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การเจริญเติบโตของสัตว์น้ำ โดยเฉพาะปลาและกุ้งที่มีความไวต่ออุณหภูมิ น้ำที่ร้อนเกินไปอาจทำให้สัตว์น้ำเครียดและลดอัตราการเจริญเติบโต

- การเปลี่ยนแปลงของอุณหภูมิและปริมาณน้ำฝนจากเอลนีโญส่งผลกระทบต่อสิ่งมีชีวิตในระบบนิเวศ เช่น การลดลงของแพลงก์ตอนซึ่งเป็นอาหารหลักของสัตว์น้ำ ทำให้เกิดการขาดแคลนอาหารสำหรับสัตว์น้ำ เป็นต้น

- เอลนิญโญทำให้เกิดสภาพอากาศแปรปรวน เช่น ภัยแล้งในบางพื้นที่และน้ำท่วมในบางพื้นที่ ส่งผลกระทบต่อแหล่งน้ำที่ใช้ในการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ ทำให้เกิดความไม่แน่นอนในการจัดหาน้ำ เป็นต้น

- ผลกระทบทางเศรษฐกิจ การลดลงของผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจโดยรวม โดยเฉพาะในชุมชนที่พึ่งพาการประมงเป็นหลัก รายได้ของชาวประมงอาจลดลงเนื่องจากปริมาณสัตว์น้ำที่จับได้ลดลง

- การแพร่กระจายของโรค สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงจากเอลนิญโญอาจทำให้เกิดการแพร่กระจายของโรคในสัตว์น้ำ เนื่องจากความเครียดจากสภาพอากาศที่ไม่เหมาะสม ทำให้ต้องใช้สารเคมีหรือยาฆ่าเชื้อมากขึ้น ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อคุณภาพและความปลอดภัยของอาหารที่ผลิตออกมา

เอลนิญโญส่งผลกระทบต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำในประเทศไทย โดยเฉพาะในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคกลางที่ต้องเผชิญกับภัยแล้งและความแปรปรวนของปริมาณน้ำ รวมถึงภาคใต้ที่มีอุณหภูมิสูงขึ้น ซึ่งทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อผลผลิตและเศรษฐกิจในวงการประมง

(๔) การจัดการน้ำเพื่อรับมือเอลนิญโญและภัยแล้งสำหรับการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

การจัดเตรียมตัวจัดการน้ำสำหรับการเลี้ยงสัตว์น้ำก่อนเกิดภัยแล้งนั้นมีความสำคัญอย่างยิ่งเพื่อให้สามารถรับมือกับสถานการณ์ขาดแคลนน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

(๔.๑) การสร้างแหล่งน้ำสำรอง

- **ขุดสระน้ำหรือบ่อเก็บน้ำ** : ควรจัดสรรพื้นที่บางส่วนเพื่อขุดสระน้ำหรือบ่อเก็บน้ำ โดยมีความลึกและขนาดที่เพียงพอเพื่อเก็บกักน้ำไว้ใช้ในช่่วงฤดูแล้ง

- **การใช้แหล่งน้ำธรรมชาติ** : หากมีแหล่งน้ำธรรมชาติ เช่น แม่น้ำหรือบ่อน้ำ ควรทำการจัดการให้สามารถใช้น้ำจากแหล่งเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น

(๔.๒) การจัดการคุณภาพน้ำ

- **ตรวจสอบคุณภาพน้ำ** : ควรตรวจสอบคุณภาพของน้ำในแหล่งสำรอง เช่น ค่าพีเอช อุณหภูมิ และปริมาณออกซิเจน เพื่อให้มั่นใจว่าน้ำที่ใช้เลี้ยงสัตว์น้ำมีคุณภาพดี เป็นต้น

- **การกรองและบำบัดน้ำ** : ใช้ระบบกรองและบำบัดน้ำเพื่อป้องกันไม่ให้น้ำที่ใช้มีมลพิษหรือเชื้อโรคที่จะส่งผลกระทบต่อสัตว์น้ำ

(๔.๓) การควบคุมการใช้น้ำ

- **ควบคุมการใช้น้ำในบ่อเลี้ยง** : ควรควบคุมการใช้น้ำในบ่อเลี้ยงให้มีการสูญเสียให้น้อยที่สุด โดยป้องกันการรั่วซึมและรักษาระดับน้ำให้คงที่

- **สร้างร่มเงา** : การสร้างร่มเงาให้กับบ่อเลี้ยงช่วยลดอุณหภูมิของน้ำและลดการระเหยของน้ำ

(๔.๔) การวางแผนการผลิต

- **ปรับลดจำนวนสัตว์น้ำที่เลี้ยง** : ในช่วงฤดูแล้ง ควรพิจารณาปรับลดจำนวนสัตว์น้ำที่เลี้ยงลง เพื่อให้มีความต้องการใช้น้ำน้อยลง

- **เลือกพันธุ์สัตว์น้ำที่แข็งแรง** : คัดเลือกพันธุ์สัตว์น้ำที่มีความทนทานต่อสภาพอากาศและสามารถปรับตัวได้ดีในช่วงฤดูแล้ง

(๔.๕) การติดตามสถานการณ์

- **เฝ้าติดตามสภาพอากาศ** : ควรติดตามข่าวสารเกี่ยวกับสภาพอากาศและปรากฏการณ์เอลนิญโญ เพื่อเตรียมตัวรับมือกับสถานการณ์ที่อาจเกิดขึ้น

บทที่ ๔ ผลการศึกษา

๔.๑ ปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

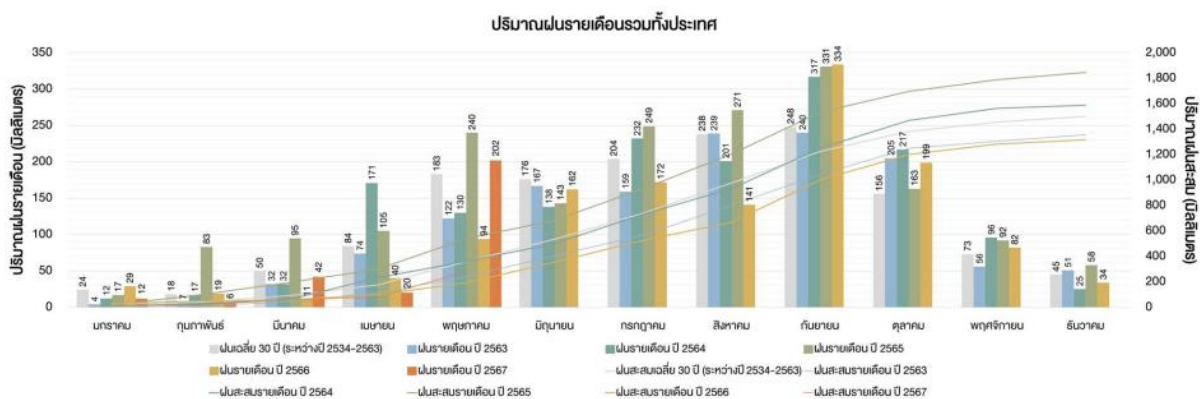
ภัยแล้งเกิดจากฝนตกแล้วทิ้งช่วงเป็นเวลานาน ๆ ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (รวมถึงปรากฏการณ์เอลนีโญ) ทำให้เกิดฝนทิ้งช่วงบ่อยขึ้นหรือยาวนานขึ้น จนทำให้น้ำผิวดินไม่พอใช้ไม่ว่าจะเป็นน้ำในลำห้วย หนอง คลอง และบึง แห่งขอต ทำให้อ่างเก็บน้ำและเขื่อนมีน้ำไม่เพียงพอสำหรับใช้อุปโภคบริโภค จนกลายเป็นปัญหาในการอุปโภคบริโภค การดำเนินชีวิต และการเกษตร หรือการผลิตอื่น ๆ ของประชาชนขาดแคลนน้ำ ซึ่งในปีที่ผ่านมาภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้พยายามประเมินสถานการณ์ การคาดการณ์ ปริมาณฝน ปริมาณน้ำใช้ และสถานการณ์ภัยแล้งที่จะเกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่แต่ละอ่างเก็บน้ำหรือแหล่งน้ำต่าง ๆ รวมถึงการผลิตน้ำประปาเพื่ออุปโภคบริโภค ตลอดจนได้วางแผนและประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนได้ทราบไว้ล่วงหน้าและได้ช่วยเตรียมการลดผลกระทบที่จะเกิดขึ้นได้ดีพอสมควร สำหรับการเตรียมแหล่งน้ำเพื่ออุปโภคบริโภคพบว่า การประสานครหลวง และการประสานส่วนภูมิภาคมีการเตรียมความพร้อมและแผนสำรองในการรับมือค่อนข้างดี ทำให้ได้รับผลกระทบบ้างแต่ไม่มากนัก แต่การประสานหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมเพียงพอในการเตรียมการรับมือเพราะยังขาดงบประมาณและไม่มั่นใจว่าแผนการปรับปรุงแหล่งน้ำจะได้รับอนุมัติ และได้รับการจัดสรรงบประมาณได้อย่างทันการณ์ ทำให้แหล่งน้ำสำรองในหลายพื้นที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้งและเป็นสิ่งที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน อย่างไรก็ตาม ในสถานการณ์หรือในพื้นที่ที่วิกฤต และวิธีการแก้ปัญหาการขาดแคลนน้ำหลัก ๆ ในปัจจุบัน คือ หน่วยงานราชการส่งรถบรรทุกน้ำไปช่วยเหลือตามท้องที่ต่าง ๆ ทั้งด้านอุปโภคบริโภคและด้านการเกษตร ถึงแม้จะบรรเทาความเดือดร้อนเฉพาะหน้าของประชาชนได้บ้าง แต่ก็ยังถือว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ หากมองไปในอนาคตจะเห็นว่าในแต่ละภูมิภาคในแต่ละลุ่มน้ำหลัก ลุ่มน้ำย่อย และในแต่ละพื้นที่ ยังมีช่องว่าง (Gap) ระหว่างพื้นที่เสี่ยงภัยแล้งกับพื้นที่ที่จะมีการพัฒนาระบบชลประทานหรือแหล่งน้ำใหม่ ๆ อีกมาก หรือกล่าวได้ว่า การลงทุนเพื่อแก้ไขปัญหายังน้อยกว่าพื้นที่ที่เผชิญกับภัยแล้งมาก ซึ่งนั่นแปลว่า ประเทศไทยในแต่ละพื้นที่ยังต้องเผชิญกับปัญหาภัยแล้งไปอีกนาน

ในบทนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญจึงทำการวิเคราะห์เพื่อชี้ให้เห็นข้อจำกัดและอุปสรรคในการแก้ไข ปัญหาภัยแล้งและการลงทุนเพื่อพัฒนาแหล่งน้ำของประเทศเพื่อเป็นแนวทางเบื้องต้นในการนำเสนอข้อสังเกตของคณะกรรมาธิการต่อรัฐบาลและสภาผู้แทนราษฎรในลำดับต่อไป

๔.๑.๑ สภาพภูมิอากาศก่อนช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗

สถานการณ์ภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญเริ่มปรากฏเด่นชัด เมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๖๖ ที่มีปริมาณฝนสะสมตั้งแต่ต้นปีน้อยกว่าเกณฑ์ปกติถึง ๖๖๘ มิลลิเมตร หรือน้อยที่สุดในรอบ ๕ ปี (ตามภาพที่ ๓๐) ประกอบกับมีการพยากรณ์ว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญจะทำให้ประเทศไทยมีฝนน้อยกว่าค่าเฉลี่ย ตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๕๖๖-เมษายน ๒๕๖๗ ซึ่งเป็นช่วงสิ้นสุดฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗พอดี ทำให้หลายฝ่ายกังวลกันว่า ประเทศไทยจะประสบกับความแห้งแล้งรุนแรงในฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ รวมถึงยังมีบางฝ่ายเป็นห่วงว่า ความแห้งแล้งอาจต่อเนื่องยาวนาน ๒-๕ ปีอีกด้วย

ภาพที่ ๓๐ ปริมาณฝนรายเดือนในภาพรวมทั้งประเทศ

ที่มา: สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ

อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ช่วงปลายฤดูฝนในปี ๒๕๖๖ ปริมาณฝนกลับมากเป็นปกติ และสูงกว่าปกติ โดยในเดือนกันยายน ๒๕๖๖ มีปริมาณน้ำฝน ๓๓๔ มิลลิเมตร และเดือนตุลาคมมีปริมาณน้ำฝน ๑๙๙ มิลลิเมตร ซึ่งนับเป็นปริมาณน้ำฝนที่มากที่สุดในรอบ ๕ ปี

๔.๑.๒ ปริมาณน้ำกักเก็บในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ ในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗

ปริมาณฝนในช่วงปลายฤดูฝน ทำให้สถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ค่อย ๆ คลี่คลายมากขึ้น ประกอบกับในช่วงต้นฤดูฝน (พฤษภาคม ๒๕๖๖) อ่างเก็บน้ำต่าง ๆ มีปริมาณน้ำกักเก็บมาตั้งแต่ปี ๒๕๖๕ (ซึ่งเป็นปีที่ฝนดี) ทำให้ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำช่วงต้นฤดูแล้งในปี ๒๕๖๖ (ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖) จึงอยู่ในเกณฑ์ปกติ ไม่ได้อยู่ในเกณฑ์วิกฤตอย่างที่กังวลไว้ในตอนต้น (จะกล่าวถึงในรายละเอียดต่อไป)

ข้อมูลปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่พบว่า ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศ ปริมาณเท่ากับ ๕๖,๔๙๑ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือประมาณร้อยละ ๗๙.๖ ของปริมาณกักเก็บปกติ ซึ่งน้อยกว่าปีที่ฝนดี (ปี ๒๕๖๕) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น (ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๕ มีปริมาณน้ำร้อยละ ๘๓.๘ ของปริมาณกักเก็บปกติ) และยังมีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำสูงกว่าปีอื่น ๆ (ตารางที่ ๔๒) เช่นเดียวกับกรณีของปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในภาคเหนือ (ตารางที่ ๔๓)

ตารางที่ ๔๒ ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศ ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗

ปี	รวมทั้งประเทศ				
	ปริมาณน้ำ ต้นฤดูแล้ง (๑ พ.ย.)	% น้ำ กักเก็บ ปกติ	ปริมาณน้ำ ปลายฤดูแล้ง (๑ พ.ค.)	% น้ำ กักเก็บ ปกติ	ความแตกต่าง ต้นกับปลาย ฤดูแล้ง
๒๕๖๒/๒๕๖๓	๔๗,๓๙๕	๖๖.๘%	๓๓,๗๘๒	๔๗.๖%	๑๓,๖๑๓
๒๕๖๓/๒๕๖๔	๔๓,๔๔๖	๖๑.๓%	๓๓,๘๕๕	๔๗.๗%	๙,๕๙๑
๒๕๖๔/๒๕๖๕	๕๓,๘๘๕	๗๖.๐%	๔๐,๖๓๐	๕๗.๓%	๑๓,๒๕๕
๒๕๖๕/๒๕๖๖	๕๙,๔๐๓	๘๓.๘%	๔๑,๓๖๐	๕๘.๓%	๑๘,๐๔๓
๒๕๖๖/๒๕๖๗	๕๖,๔๙๑	๗๙.๖%	๓๙,๓๐๙	๕๕.๔%	๑๗,๑๘๒

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

เช่นเดียวกับเมื่อพิจารณาในช่วงปลายของฤดูแล้ง (วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗) จะพบว่าปริมาณในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศ (ในตารางที่ ๔๒) และในภาคเหนือ (ตารางที่ ๔๓) ก็ยังสูงกว่าช่วงปี ๒๕๖๒-๒๕๖๕ และต่ำกว่าในปี ๒๕๖๖ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะฉะนั้น กล่าวได้ว่า ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของประเทศไทยไม่ได้อยู่ในภาวะวิกฤติแต่อย่างใด

ตารางที่ ๔๓ ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในภาคเหนือ ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗

ปี	ภาคเหนือ				
	ปริมาณน้ำ ต้นฤดูแล้ง (๑ พ.ย.)	% น้ำ กักเก็บ ปกติ	ปริมาณน้ำ ปลายฤดูแล้ง (๑ พ.ค.)	% น้ำ กักเก็บ ปกติ	ความแตกต่าง ต้นกับปลาย ฤดูแล้ง
๒๕๖๒/๒๕๖๓	๑๒,๑๕๔	๔๙.๐%	๘,๗๓๒	๓๕.๒%	๓,๔๒๒
๒๕๖๓/๒๕๖๔	๑๒,๑๘๗	๔๙.๑%	๙,๐๑๔	๓๖.๓%	๓,๑๗๒
๒๕๖๔/๒๕๖๕	๑๓,๙๘๖	๕๖.๓%	๑๐,๒๕๔	๔๑.๓%	๓,๗๓๒
๒๕๖๕/๒๕๖๖	๒๐,๖๙๙	๘๓.๔%	๑๓,๕๐๙	๕๔.๔%	๗,๑๙๑
๒๕๖๖/๒๕๖๗	๑๗,๗๕๓	๗๑.๕%	๑๑,๕๒๕	๔๖.๔%	๖,๒๒๘

ที่มา: ประมวลจากข้อมูลของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

ยิ่งเมื่อพิจารณาถึงปริมาณความแตกต่างระหว่างปริมาณน้ำต้นฤดูแล้งกับปลายฤดูแล้ง จะเห็นว่า การจัดสรรน้ำในฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ มีการใช้น้ำไป ๑๗,๑๘๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งใกล้เคียงกับปี ๒๕๖๕/๒๕๖๖ (ปีฝนดี) ที่มีการใช้น้ำไป ๑๘,๐๔๓ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นอย่างมาก ส่วนหนึ่งเป็นเพราะมีการเพิ่มพื้นที่การกักเก็บน้ำปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ จากภาวะข้าวยากหมากแพง ทำให้สามารถสรุปได้ว่าในพื้นที่โครงการชลประทานขนาดใหญ่ ประเทศไทยไม่เกิดปัญหาขาดแคลนน้ำหรือภัยแล้งในระดับที่น่าเป็นห่วงแต่อย่างใด

แต่หากจะเจาะพิจารณาลงไปในระดับจังหวัด ข้อมูลของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ บ่งชี้ว่า มี ๒๘ จังหวัด ในประเทศไทยที่มีปริมาณน้ำต้นทุนต่ำกว่าปริมาณความต้องการใช้น้ำ (ตามตารางที่ ๔๔) อย่างไรก็ดี ในสภาพความเป็นจริงหลายจังหวัดสามารถได้รับการจัดสรรน้ำจากจังหวัดที่อยู่ตอนบน เช่น จากอ่างเก็บน้ำในภาคเหนือ หรืออ่างเก็บน้ำในพื้นที่ต้นน้ำ เป็นต้น ทำให้จำนวนจังหวัดที่ประสบปัญหารุนแรงโดยเฉพาะในเขตพื้นที่ชลประทาน หรือเขตพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากโครงการแหล่งน้ำจึงมีไม่มากนัก

ตารางที่ ๔๔ รายชื่อจังหวัดที่มีปริมาณน้ำต้นทุนต่ำกว่าระดับความต้องการน้ำในช่วงฤดูแล้งปี ๒๕๖๗

ภาค	ในเขตชลประทาน	นอกเขตชลประทาน
เหนือ	แม่ฮ่องสอน กำแพงเพชร นครสวรรค์ พิจิตร	เชียงราย
ตะวันออกเฉียงเหนือ	มหาสารคาม	
กลาง	กรุงเทพ นนทบุรี ปทุมธานี สระบุรี ชัยนาท อ่างทอง ออยุธยา เพชรบุรี ราชบุรี นครปฐม สุพรรณบุรี สมุทรปราการ สมุทรสาคร สมุทรสงคราม	นนทบุรี
ตะวันออก	ฉะเชิงเทรา นครนายก สระแก้ว	
ใต้	กระบี่ ตรัง ภูเก็ต ปัตตานี นราธิวาส	

ที่มา: ประมวลจากสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

๔.๑.๓ สภาพภูมิอากาศในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗

อย่างไรก็ตาม หลังจากเดือนมกราคม-เมษายน ๒๕๖๗ ปริมาณฝนของประเทศไทย กลับมามีปริมาณฝนน้อยอีกครั้งหนึ่ง โดยปริมาณฝนสะสมในช่วง ๔ เดือนแรกของปี ๒๕๖๗ เท่ากับ ๘๐ มิลลิเมตร ซึ่งน้อยกว่าปริมาณน้ำฝนสะสมในปี ๒๕๖๖ ซึ่งเป็นปีฝนน้อย (ตามที่กล่าวในตอนต้น) ซึ่งมีปริมาณฝนสะสม ๙๙ มิลลิเมตร ทำให้ภาวะภัยแล้งที่หลายฝ่ายเป็นห่วงก็กลับมารุนแรงในพื้นที่ ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ที่ไม่ได้มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำสะสมมาช่วยในการบรรเทาภัยแล้ง

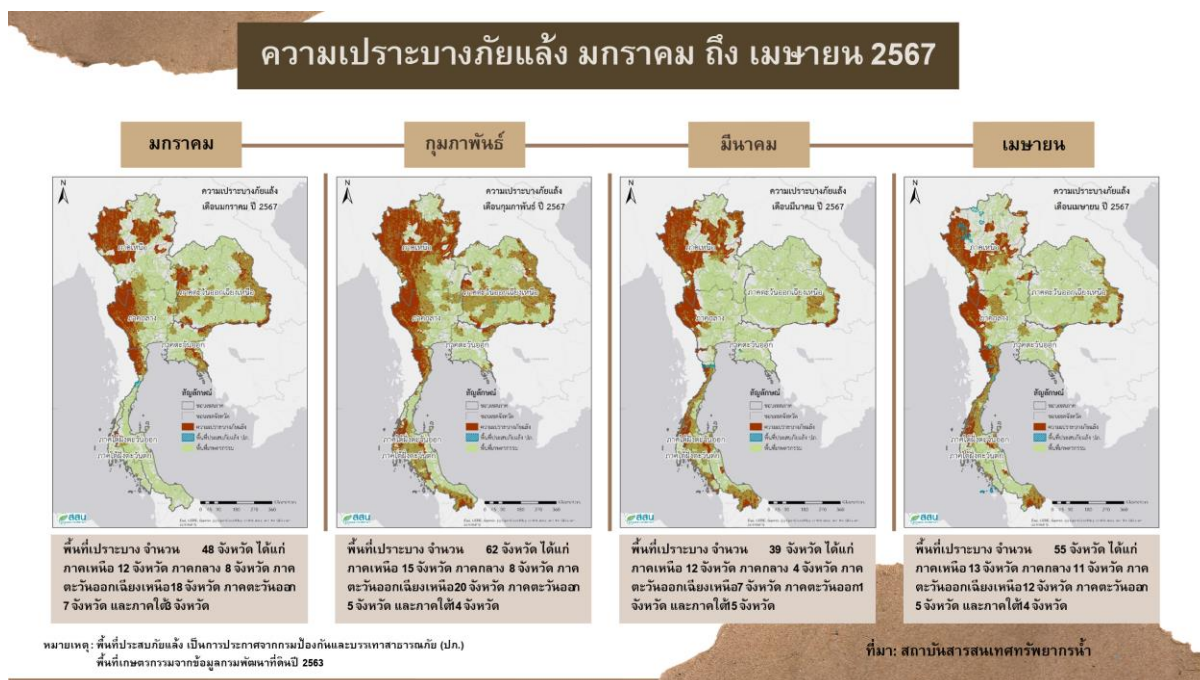
ข้อมูลในตารางที่ ๔๕ จากสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำพบว่า ในต้นปี ๒๕๖๗ พื้นที่ประสบภัยแล้งของไทยก็กินพื้นที่กว้างขวางถึงมากกว่า ๑ ใน ๓ ของตำบลทั้งหมดและมากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่า พื้นที่นอกเขตชลประทานของประเทศไทยยังมีความเปราะบางจากภัยแล้งเป็นอย่างมาก ความผันผวน/ลดลงของปริมาณน้ำฝนในช่วงกรอบเวลาประมาณ ๓ เดือน ก็มีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดภัยแล้งขยายตัวในวงกว้าง (ภาพที่ ๓๑) และกระจายตัวในทุกภูมิภาคของประเทศไทย โดยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความเปราะบางมากที่สุด ต่อมาในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ๒๕๖๗ ภาคใต้ก็กลับกลายเป็นภาคที่ได้รับผลกระทบในวงกว้างที่สุดแทน (ตารางที่ ๔๖)

ตารางที่ ๔๕ ตำบลและพื้นที่ที่ประสบภัยแล้งในปี ๒๕๖๗

เดือน	จำนวนตำบล ที่ประสบภัยแล้ง	ร้อยละ	พื้นที่ที่ประสบ ภัยแล้ง (ตารางกิโลเมตร)	ร้อยละ
กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗	๒,๘๕๔	๓๘	๒๙๔,๔๑๒	๕๗
มีนาคม ๒๕๖๗	๑,๔๓๙	๑๙	๑๗๘,๔๘๒	๓๔
เมษายน ๒๕๖๗	๑,๔๕๖	๑๙	๑๕๙,๗๖๗	๓๑

ที่มา: สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ

ภาพที่ ๓๑ ความเปราะบางของภัยแล้งในประเทศไทย ปี ๒๕๖๗

ที่มา: สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ

ตารางที่ ๔๖ ร้อยละของพื้นที่ที่มีความเปราะบางต่อภัยแล้งในแต่ละภูมิภาค

ภาค	มกราคม ๒๕๖๗	กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗	มีนาคม ๒๕๖๗	เมษายน ๒๕๖๗
เหนือ	๓๐.๒๓	๕๘.๗๓	๓๐.๑๓	๒๗.๙๖
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๓๑.๙๗	๔๗.๖๔	๙.๕๐	๑๑.๓๔
ตะวันออก	๓๔.๒๔	๑๔.๔๖	๓.๓๑	๑๓.๙๗
กลาง	๓๗.๖๑	๔๓.๗๑	๑๑.๙๙	๓๐.๗๘
ใต้	๗.๕๑	๕๑.๒๕	๕๖.๕๒	๔๓.๘๘

ที่มา: สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ

นอกเหนือจากการลดลงของปริมาณน้ำฝนในช่วงต้นปี ๒๕๖๗ ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นจนเป็นประวัติการณ์ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ทำให้อุณหภูมิสูงสุดของประเทศไทยในปี ๒๕๖๗ สูงถึง ๔๔ องศาเซลเซียส และมีการทำลายสถิติอุณหภูมิสูงสุดมากถึง ๓๗ พื้นที่ ทั่วทั้งประเทศไทย (ตารางที่ ๔๗)

จากภาพที่ ๓๒ พบว่า จากการเปรียบเทียบข้อมูลอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยต่างจากค่าปกติรายเดือนตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเมษายน ๒๕๖๗ พบว่า เดือนเมษายน ๒๕๖๗ ประเทศไทยมีค่าผลต่างอุณหภูมิเฉลี่ยกับค่าปกติสูงที่สุด โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลต่างอุณหภูมิสูงที่สุดถึงประมาณ ๔ องศาเซลเซียส

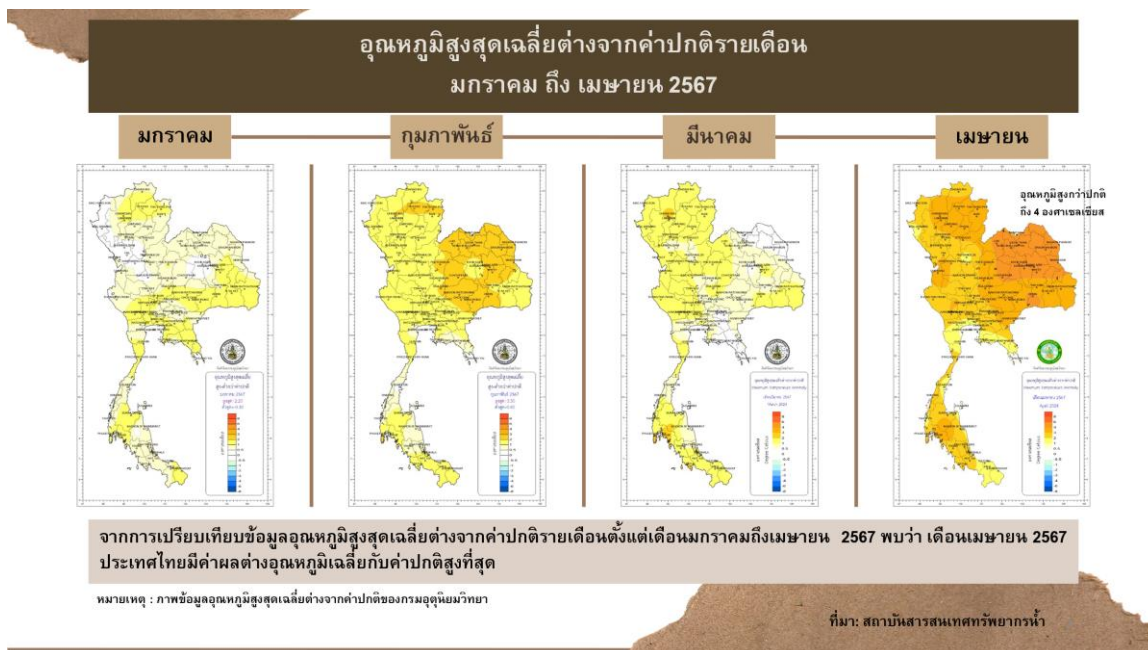
การที่ประเทศไทยประสบผลกระทบจากความร้อน (อุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น) เป็นปัญหาใหม่ที่ยังไม่มีมาตรการรับมืออย่างเป็นระบบ (เดิมจะเน้นการรับมือภัยแล้งเท่านั้น) ส่งผลให้ในช่วงเดือนมีนาคมและเมษายน ๒๕๖๗ ประเทศไทยประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะพื้นที่ไม้ผล เช่น ผลทุเรียนร่วงและเติบโตช้า มะพร้าว น้ำหอมขาดคอก (ไม่ติดผล) หรือลำต้นมะม่วงแตกปริจากความร้อน ซึ่งจะมีการขยายความโดยละเอียดในลำดับต่อไป จนสถาบันวิจัยของธนาคารกสิกรไทยมีการประเมินกันว่า ในปี ๒๕๖๗ ผลผลิตไม้ผลในภาคตะวันออกลดลงถึงร้อยละ ๒๕ และผลผลิตไม้ผลในภาคใต้ลดลงถึงร้อยละ ๔๐ ซึ่งย่อมส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจการเกษตรในทั้งสองพื้นที่เป็นอย่างมาก ทั้งนี้ ผลกระทบของภัยร้อนและผลกระทบร่วมของภัยแล้งและภัยร้อนจะมีการวิเคราะห์ในลำดับถัดไป

ตารางที่ ๔๗ ตารางการทำลายสถิติอุณหภูมิสูงสุดของประเทศไทยในปี ๒๕๖๗

ภาค	จำนวนพื้นที่ที่มี การทำลายสถิติ	สถิติเดิม (องศาเซลเซียส)	สถิติใหม่ (องศาเซลเซียส)	วันที่
เหนือ	๓	๔๓.๕ เพชรบูรณ์ ลำปาง	๔๔.๑ เพชรบูรณ์	๒๘ เมษายน ๒๕๖๗
ตะวันออกเฉียงเหนือ	๑๙	๔๓.๒ นครราชสีมา	๔๓.๖ มหาสารคาม	๒๗ เมษายน ๒๕๖๗
กลาง	๖	๔๓.๕ กาญจนบุรี	๔๔.๐ กาญจนบุรี	๒๗ เมษายน ๒๕๖๗
ตะวันออก	๒	๔๒.๒ สระแก้ว	๔๒.๕ สระแก้ว	๒๘ เมษายน ๒๕๖๗
ใต้	๗	๔๑.๐ นครศรีธรรมราช	๔๑.๑ นครศรีธรรมราช	๑๙ เมษายน ๒๕๖๗

ที่มา: กรมอุตุนิยมวิทยา

ภาพที่ ๓๒ อุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยต่างจากค่าปกติรายเดือนมกราคม ถึงเมษายน ๒๕๖๗

ที่มา: สถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ

๔.๑.๔ การเตรียมความพร้อมรับมือในช่วงฤดูแล้งของหน่วยงานต่าง ๆ

กรมชลประทานได้สรุปมาตรการในการดำเนินการในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ตั้งแต่วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ จนถึง ๓๐ เมษายน ๒๕๖๗ ดังนี้

- ปริมาณน้ำที่มีในช่วงต้นฤดูแล้ง วันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่และขนาดกลาง ทั้งประเทศรวม ๖๑,๑๙๑ ล้านลูกบาศก์เมตร เป็นปริมาณน้ำใช้การได้ ๔๐,๓๘๗ ล้านลูกบาศก์เมตร

- การวางแผนจัดสรรน้ำ โดยกรมชลประทานได้วางแผนจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ จำนวน ๒๔,๙๘๕ ล้านลูกบาศก์เมตร แยกเป็น น้ำอุปโภคบริโภค ๓,๐๕๐ ล้านลูกบาศก์เมตร (ร้อยละ ๑๒) รักษาระบบนิเวศและอื่น ๆ ๗,๗๖๐ ล้านลูกบาศก์เมตร (ร้อยละ ๓๑) เกษตรกรรม ๑๓,๕๕๕ ล้านลูกบาศก์เมตร (ร้อยละ ๕๔) และอุตสาหกรรม ๖๒๐ ล้านลูกบาศก์เมตร (ร้อยละ ๓)

- การสำรองน้ำไว้ใช้ในช่วงต้นฤดูฝน ปี ๒๕๖๗ เท่ากับ ๑๕,๔๐๒ ล้านลูกบาศก์เมตร

- ผลการจัดสรรน้ำ ณ สิ้นสุดฤดูแล้ง ได้มีการจัดสรรน้ำไปแล้ว ๒๓,๘๓๒ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือต่ำกว่าแผนที่วางไว้ ร้อยละ ๕

- การจัดสรรน้ำที่ต่ำกว่าแผน ทำให้มีปริมาณน้ำต้นฤดูฝนที่จะใช้สำรองในช่วงฝนทิ้งช่วง ๑๗,๙๘๑ ล้านลูกบาศก์เมตร ซึ่งมากกว่าแผนที่ได้วางไว้ที่ ๑๕,๔๐๒ ล้านลูกบาศก์เมตร

- การเพาะปลูกข้าวนาปรัง กรมชลประทานได้คาดการณ์พื้นที่ปลูกข้าวนาปรังไว้ ๘.๘๒ ไร่ (ในวันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๗) แต่พบว่ามีพื้นที่ปลูกจริง ๙.๐๗ ล้านไร่ มากกว่าที่คาดการณ์ไว้ร้อยละ ๓ โดยในภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือปลูกมากกว่าที่คาดการณ์ไว้ ส่วนในพื้นที่ลุ่มน้ำเจ้าพระยามีการปลูกน้อยกว่าที่คาดการณ์ไว้

จากการลงพื้นที่สำรวจปัญหาและการเตรียมพร้อมของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ในพื้นที่ ๔ ภูมิภาค ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญได้พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

- ศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยแล้งโดยภาพรวมยังมีจำกัด คณะกรรมการวิสามัญพบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เตรียมอุปกรณ์ไว้เพื่อช่วยเหลือประชาชนจำนวนหนึ่ง แต่ปริมาณที่เตรียมมาจะไม่เพียงพอ หากเกิดวิกฤตภัยแล้งที่มีความรุนแรงมากกว่านี้ เพราะฉะนั้นการเตรียมความพร้อมเรื่องอุปกรณ์ความช่วยเหลือต่าง ๆ จึงน่าจะต้องพัฒนาต่อเนื่องไปในอนาคต

- การจัดสรรน้ำในฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ มากกว่าแผนที่กำหนดไว้ตอนแรก และต่อมาก็มีการปรับแผนการใช้น้ำเพิ่มขึ้นในภายหลัง ซึ่งปัจจัยที่สำคัญคือ ข้าวมีราคาดี เกษตรกรจึงขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพิ่มมากขึ้น ประกอบกับปริมาณน้ำต้นทุนในช่วงต้นฤดูแล้ง (๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) จึงสามารถปรับแผนการใช้น้ำเพิ่มขึ้น

- การจัดหาแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคพบว่า การประปานครหลวง และการประปาส่วนภูมิภาคมีการเตรียมความพร้อมและแผนสำรองในการรับมือค่อนข้างดี ทำให้ได้รับผลกระทบบ้างแต่ไม่มากนัก แต่การประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอในการเตรียมการรับมือเพราะขาดงบประมาณและไม่มั่นใจว่าแผนการปรับปรุงแหล่งน้ำจะได้รับอนุมัติและได้รับจัดสรรงบประมาณได้อย่างทันการณ์ ทำให้แหล่งน้ำสำรองในหลายพื้นที่ได้รับผลกระทบจากปัญหากล้วยแล้งและเป็นสิ่งที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน

- การจัดการด้านการกำจัดวัชพืช กรมชลประทานกำหนดเป้าหมายการจัดการวัชพืชไว้ ๗.๗ ล้านตัน แต่ดำเนินการได้จริง ๓.๔ ล้านตัน หรือประมาณร้อยละ ๔๔ ของแผนที่กำหนดไว้ ส่วนการขุดลอกแหล่งน้ำ กรมชลประทานมีการดำเนินการทั้งสิ้น ๔๗๗ รายการ คิดเป็นวงเงินงบประมาณ ๑,๔๗๖ ล้านบาท สามารถเพิ่มประสิทธิภาพการกักเก็บน้ำได้ ๓๗.๓๘ ล้านลูกบาศก์เมตร

- เกษตรกรที่ปลูกไม้ผลบางส่วนจะลงทุนเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำในสวนทุเรียนและมีระบบการฉีดพ่นน้ำ เพื่อลดความร้อนในสวนผลไม้ด้วยตนเอง ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนเป็นหลักแสนหรือหลักล้าน แต่พบว่า ภาครัฐยังไม่มีความช่วยเหลือเกษตรกรกลุ่มนี้โดยตรงที่ชัดเจน ซึ่งหากสามารถสร้างมาตรการจูงใจ มาตรการสนับสนุนการลงทุนที่สมเหตุสมผลจะช่วยลดความเสียหายที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและในอนาคตไปได้มาก

- การใช้มาตรการประกาศพื้นที่ภัยพิบัติจากภัยแล้งมีน้อยมาก คณะกรรมการวิสามัญได้พบ กรณีจังหวัดชุมพรมีการใช้งบประมาณสำรองฉุกเฉิน ๑๐ ล้านบาท ในการยับยั้งภัยแล้ง ทำให้สามารถเตรียมการล่วงหน้าได้ระดับหนึ่ง ซึ่งคณะกรรมการวิสามัญจำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อจำกัดและอุปสรรคในการใช้มาตรการดังกล่าวในการรับมือ ซึ่งมีข้อกังวลในการเบิกจ่ายและการตรวจสอบภายหลังการเบิกจ่าย และลดข้อจำกัด/อุปสรรคเหล่านั้นลง เพื่อให้จังหวัดและท้องถิ่นสามารถมีกลไกในการบริหารจัดการงบประมาณที่เพียงพอในการรับมือกับภัยแล้งในอนาคตต่อไป

๔.๑.๕ สรุปภาพรวมผลกระทบจากภัยแล้ง

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้สรุปผลกระทบจากสถานการณ์ภัยแล้ง อันเนื่องจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ตามตารางที่ ๔๘ ว่า

- พื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในการผลิตน้ำประปาจำนวน ๑๗ สาขาของการประปาส่วนภูมิภาค และ ๓๗๕ ตำบล (นอกสาขาการประปาส่วนภูมิภาค) ทั่วทุกภูมิภาค โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ภาคเหนือ

- พื้นที่ที่ได้ผลกระทบด้านคุณภาพน้ำประปาจากค่าความเค็มรุกล้ำ ๓ พื้นที่ ในการประปานครหลวง และ ๘ พื้นที่ในการประปาส่วนภูมิภาคในภาคตะวันออกและภาคใต้

- พื้นที่นาปรังได้รับผลกระทบ ๖๔ ตำบล เกือบทั้งหมดเป็นพื้นที่เกษตรนอกชลประทานในภาคเหนือ

- พื้นที่ไม้ผลได้รับผลกระทบ ๑๕๘ ตำบล ส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคตะวันออก

ตารางที่ ๔๘ สรุปภาพรวมผลกระทบภัยแล้งจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ภูมิภาค	ปริมาณน้ำประปา		คุณภาพน้ำประปา		เกษตรนอกชลประทาน	
	กปภ	นอก กปภ	กปน	กปภ	นาปรัง	ไม้ผล
	(สาขา)	(ตำบล)	(สาขา)	(ตำบล)	(ตำบล)	(ตำบล)
เหนือ	๓	๒๒๕	-	-	๕๔	๑๓๖
อีสาน	๓	๔๙	-	-	๙	๒๔
กลาง	-	๑๙	๓	-	-	๓
ตะวันออก	๓	๓๓	-	๓	-	๕
ตะวันตก	๕	๔๕	-	-	-	-
ใต้	๓	๔	-	๕	๑	-
รวม	๑๗	๓๗๕	๓	๘	๖๔	๑๖๘

ที่มา: สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ

เพราะฉะนั้น อาจกล่าวได้ว่า จากการเตรียมความพร้อมของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสถานการณ์ขาดแคลนน้ำที่ไม่ขาดแคลนมากอย่างที่คาดการณ์ไว้แต่แรก ทำให้ความเดือดร้อนอยู่ในวงจำกัดจนไม่มีวิกฤตในวงกว้าง โดยเฉพาะในพื้นที่เขตชลประทานได้รับความเดือดร้อนไม่มากนัก แต่ความเดือดร้อนจะกระจายตัวในหลายพื้นที่นอกเขตชลประทานและกระทบกับภาคเกษตร และการท่องเที่ยวในหลายพื้นที่ ได้แก่

- พื้นที่ผลิตน้ำประปานอกเขตชลประทานและไม่มีแหล่งน้ำดิบสำรองเพียงพอ
- ผลผลิตไม้ผลในภาคตะวันออกลดลง ร้อยละ ๒๕ และผลผลิตไม้ผลในภาคใต้ลดลง

ร้อยละ ๔๐

- แหล่งท่องเที่ยวสำคัญมีปัญหาการขาดแคลนน้ำ

นอกจากนี้ ประเทศไทยยังได้รับผลกระทบจากความร้อน (อุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น) เป็นปัญหาใหม่ที่ยังไม่มีเตรียมรับมืออย่างเป็นระบบ กรณีตัวอย่าง เช่น ทุเรียนผลร่วง มะพร้าว น้ำหอมขาดคอก (ไม่ติดผล) หรือลำต้นมะม่วงแตกปรี เป็นต้น

๔.๒ ภัยร้อน หรืออุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นที่มีผลกระทบต่อพืช

สืบเนื่องจากที่เกิดปัญหาภัยแล้งในปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ มีผลกระทบหนึ่งที่ปรากฏชัดเจนขึ้นมาก คือ ผลกระทบจากภัยร้อน หรืออุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นมากกว่าปกติ เพราะฉะนั้น คณะกรรมการวิสามัญ จึงตั้งใจที่จะขยายความถึงผลกระทบจากความร้อนดังกล่าว ให้เป็นความเข้าใจที่ชัดเจนขึ้นเพื่อเตรียมการรับมือกับภัยร้อนที่จะเกิดขึ้นในอนาคต ซึ่งตามหลักการแล้ว ผลกระทบของอุณหภูมิที่สูงขึ้นต่อการเติบโต และการให้ผลผลิตของพืชแต่ละชนิดมีความซับซ้อนและแตกต่างกันในแต่ละชนิดและสายพันธุ์ แต่อาจจะกล่าวโดยรวมได้ว่า พืชแต่ละชนิดหรือแต่ละสายพันธุ์จะมีช่วงอุณหภูมิที่เหมาะสมกับการเจริญเติบโตและจะมีช่วงอุณหภูมิสูงสุดสำหรับการสังเคราะห์แสง ช่วงอุณหภูมิสูงสุดสำหรับการหายใจและช่วงอุณหภูมิสูงสุดสำหรับการผสมเกสรและการงอก ซึ่งจะได้กล่าวถึงต่อไป โดยทั่วไปแล้วอุณหภูมิสูงสุดสำหรับการสังเคราะห์แสง จะต่ำกว่าอุณหภูมิสูงสุดที่ทำให้พืชตายอยู่ประมาณ ๓-๑๓ องศาเซลเซียส แต่ก่อนจะถึงจุดนั้น พืชแต่ละพืชจะมีระดับอุณหภูมิที่อัตราการหายใจและการสังเคราะห์แสงเท่ากัน เรียกว่า อุณหภูมิจุดชดเชย (temperature compensation point) ซึ่งถ้าอุณหภูมิในตัวพืชสูงกว่าอุณหภูมิจุดชดเชย พืชจะมีการเผาผลาญอาหาร (ในกระบวนการหายใจ) มากกว่าผลิตอาหาร (ในกระบวนการสังเคราะห์แสง) ทำให้อาหารที่พืชสะสมไว้เริ่มลดลงและหากอุณหภูมิยังคงเกินอุณหภูมิจุดชดเชยไปเรื่อย ๆ อัตราการขาดสารอาหารของพืชจะเพิ่มขึ้นแบบเลขชี้กำลัง หรือ exponential ทำให้พืชขาดอาหาร ทดโทรมและตายไปในที่สุด (สายชล เกตุษา, ๒๕๕๒)

นอกจากนี้ อุณหภูมิที่สูงยังมีผลกระทบต่อการผลิตเอมไซม์และสมดุลฮอร์โมนของพืช จึงมีผลให้การเจริญเติบโตของพืชผิดปกติและอาจทำให้พืชตายได้เช่นกัน

ทั้งนี้ เพื่อให้เข้าใจผลกระทบที่เกิดขึ้นได้ชัดเจนขึ้น คณะกรรมการวิสามัญจึงขอยกตัวอย่างผลกระทบที่เกิดขึ้นกับพืชสำคัญบางชนิด ดังนี้

- ข้าว ผลงานวิจัยจากศูนย์วิจัยข้าวพิษณุโลก เมื่อปี ๒๕๔๓ ระบุว่า อุณหภูมิเดือนมีนาคมที่สูงกว่าปกติ ๑-๓ องศาเซลเซียส ในช่วงผสมเกสรของข้าวนาปรังจะทำให้ข้าวพันธุ์ปทุมธานี ๑ เกิดเมล็ดลีบมากกว่าร้อยละ ๔๐ ในขณะที่ข้าวพันธุ์สุพรรณบุรี ๑ ไม่ได้ได้รับความเสียหาย ขณะที่ข้าว IR๗๒ จะมีผลผลิตข้าวลดลงร้อยละ ๑๐ หากอุณหภูมิในช่วงกลางคืนเพิ่มขึ้นทุก ๆ ๑ องศาเซลเซียสจากอุณหภูมิปกติ (ที่ ๒๒ องศาเซลเซียส) นอกจากนี้ อุณหภูมิที่สูงขึ้นทำให้เกิดโรคและแมลงศัตรูพืชมีมากขึ้นด้วย เช่น การระบาดของโรคไหม้ในระยะคอรวงของข้าวพันธุ์ กข.๖ เป็นต้น

- มะพร้าว การศึกษาโดย K. B. Hebbar และคณะจาก ICAR, Kerala, อินเดีย และ Kansas State University, สหรัฐอเมริกา เมื่อปี ๒๐๒๐ (อ้างโดย BioThai, ๒๐๒๔) พบว่า อุณหภูมิที่สูงเกิน ๓๓ องศาเซลเซียสส่งผลกระทบต่อผลผลิตของมะพร้าวไม่สามารถเจริญเติบโตไปตามท่อเกสรตัวเมียไปยังรังไข่ทันเวลาการปฏิสนธิอย่างมีนัยสำคัญ ขณะเดียวกัน คณะนักวิจัยยังพบว่า เมื่ออุณหภูมิเพิ่มขึ้นน้ำหวานที่เกสรตัวเมียจะแห้งเร็ว ทำให้ไม่ดึงดูดให้แมลงมาผสมเกสรอีกด้วย ทั้งนี้ นักวิจัยระบุว่า ในพื้นที่ที่มีความชื้นสูงอาจยืดเวลาการเติบโตของละอองเรณูเกสรได้ ทำให้มะพร้าวที่ปลูกในบริเวณที่มีความชื้นสูงจะได้รับผลกระทบน้อยกว่ากับมะพร้าวที่ปลูกในพื้นที่ความชื้นน้อยกว่า

- มะม่วง ฉลอง แบบประเสริฐ ระบุว่า ในช่วงเวลาที่ดอกมะม่วงบาน หากอากาศร้อนมาก ก็จะเป็นปัญหาต่อการผสมเกสรของไม้ผลเขตร้อน โดยอุณหภูมิที่เหมาะสมต่อการงอกของเชื้อเกสรตัวผู้ในช่วง ๒๐-๒๕ องศาเซลเซียส แต่หากอุณหภูมิสูงเกินไปการผสมเกสรจะไม่ได้ผลและยิ่งอุณหภูมิสูงมากถึง ๔๔ องศาเซลเซียส ความงอกของเชื้อตัวผู้เท่ากับศูนย์ คือ ไม่งอกเลย

- ทูเรียน จากการลงพื้นที่สำรวจแปลงเกษตรกรของเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบของนางอมรรัตน์ ขอนพุดตรา นักวิชาการส่งเสริมการเกษตรปฏิบัติการของสำนักงานเกษตร อำเภอเสิงสาง จังหวัดนครราชสีมา

ผลที่เกิดจากสภาพอากาศที่ร้อนต่อการผลิตทุเรียนในแต่ละปีส่วนใหญ่เกิดจากปัญหาอากาศร้อนจัด และทำให้เกิดความชื้นในอากาศบริเวณสวนลดน้อยลง ส่งผลให้ทุเรียนที่กำลังติดผลอยู่สลัดผลทุเรียนร่วงหล่นเป็นจำนวนมาก (มติชน, ๒๐๒๔) เป็นไปได้ว่า การลดการสังเคราะห์แสงเนื่องจากอุณหภูมิสูง ทำให้การสะสมอาหารของทุเรียนลดลง ต้นทุเรียนจึงผลิตผลทุเรียน

๔.๓ ข้อจำกัดในกระบวนการดำเนินงานของภาครัฐ

ปฏิเสธไม่ได้ว่า ตามกลไกการดำเนินงานเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เช่น การตั้งงบประมาณ การใช้งบประมาณและทรัพยากร เป็นการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาประเทศไทยที่ยังต้องขับเคลื่อนด้วยระบบราชการ หรือด้วยข้าราชการในแต่ละกระทรวง ทบวง กรม แต่ทุกวันนี้ ระบบราชการมีข้อจำกัดคือ ยังมีแรงจูงใจในการปฏิบัติหน้าที่น้อย (เมื่อเทียบกับขนาดของปัญหา) และมีจุดอ่อนหลายด้านที่ควรปรับปรุง อาทิ

ผู้บริหารแต่ละหน่วยงานยังคงมีเป้าหมายส่วนตัว คือ การทำอะไรให้ถูกต้องตรงตามระเบียบและกฎหมาย กล่าวคือ ไม่ขัดกับระเบียบจนนำไปสู่การสอบสวน/การลงโทษใด ๆ ตามมา แต่เป้าหมายหลักไม่ใช่การแก้ปัญหาให้กับประชาชนอย่างทันท่วงที

ตัวอย่างหนึ่งที่คณะกรรมการวิสามัญพบในการทำงานครั้งนี้ คือ หน่วยงานในระดับพื้นที่ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมประตูน้ำเพื่อป้องกันน้ำเค็ม เนื่องจากไม่สามารถหาหน่วยงานรัฐที่เป็นเจ้าภาพในพื้นที่ได้ เช่น ในกรณีของพื้นที่บางกระเจ้า กรมทรัพยากรน้ำแจ้งว่าไม่สามารถช่วยเหลือได้เนื่องจากเป็นภารกิจถ่ายโอนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงไม่ใช่ภารกิจโดยตรง โดยช่วยได้เต็มที่ คือ การให้ยืมเครื่องสูบน้ำเท่านั้น ขณะที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งก็แจ้งว่าไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานเช่นกัน

อีกหนึ่งตัวอย่างที่คณะกรรมการวิสามัญพบในการลงพื้นที่ คือ ฝ่าย ประตูน้ำ และระบบประปาที่เคยมีและใช้งานมาก่อนเกิดความชำรุดเสียหาย หรือมีการออกแบบที่ไม่สอดคล้องกับการใช้งานจริง ทำให้เกิดน้ำท่วมขังนอกและในแนวคันกั้นน้ำ/คลอง จนต้องมีการแก้ไขปรับปรุง แต่อุปสรรคใหญ่ คือ กระบวนการขอซ่อมแซม/ปรับปรุงยาวนาน จนโครงการเหล่านั้นไม่สามารถทำงานได้ตามที่ได้ลงทุนไปและผลลัพธ์ที่เกิดขึ้นคือ ความเดือดร้อนของประชาชนในช่วงฤดูแล้งและในช่วงฤดูอื่น ๆ ในบางพื้นที่

การดำเนินโครงการใหม่ ๆ ของหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งรวมถึงการซ่อมแซมโครงการที่มีการชำรุดตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นมีความล่าช้า เพราะการดำเนินโครงการในปัจจุบันมีขั้นตอนตั้งแต่การศึกษา การสำรวจ การออกแบบ การของบประมาณและดำเนินการก่อสร้าง เมื่อมีหลายขั้นตอนทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา และในระบบงบประมาณปัจจุบันยังมีความไม่แน่นอนสูงว่า โครงการเหล่านั้นจะได้รับความเห็นชอบหรือได้รับการจัดสรรงบประมาณหรือไม่ (จากหน่วยงาน จากสำนักงบประมาณ หรือคณะรัฐมนตรี และจากสภาผู้แทนราษฎร) และจัดสรรในกรอบเวลาและกรอบงบประมาณเท่าไร ทำให้การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ถูกเลื่อนเวลาออกไป โดยปราศจากคำตอบที่ชัดเจนให้กับประชาชนที่ประสบความเดือดร้อนอยู่

สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้กระบวนการพัฒนาโครงการมีความล่าช้าในการดำเนินการเนื่องจากปัจจุบัน การดำเนินงานศึกษา สำรวจและออกแบบของหน่วยงานราชการมีค่านิยมในการจ้างภาคเอกชนทั้งสิ้น ทั้งที่ทุกหน่วยงานราชการจะมีข้าราชการวิชาชีพที่มีความรู้ความสามารถประจำอยู่ตามกระทรวง ทบวง กรม อยู่แล้ว ทำให้ข้าราชการที่มีความรู้ความสามารถกลับไม่ได้ทำงานหรือใช้วิชาความรู้ของตนเองให้เกิดประโยชน์ ทำให้ประสบการณ์และองค์ความรู้กลับตกอยู่กับภาคเอกชน ซึ่งสวนทางกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ข้าราชการเป็นผู้มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ แต่เมื่อเข้ามา

ทำงานกับหน่วยงานกลับไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีและเป็นอย่างนี้มาเป็นเวลานาน จนทำให้คนที่เก่ง และมีความรู้ความสามารถไม่เข้ารับราชการ

ปัญหาหนึ่งที่แทรกซ้อนเข้ามาในกระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง คือ การเลือก ลำดับความสำคัญเร่งด่วน หรือ priority ของการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานส่วนกลาง ทั้งในกรม /กระทรวงและในหน่วยงานกลาง เช่น สำนักงบประมาณ เป็นต้น อาจไม่สอดคล้องกับความสำคัญเร่งด่วน ของพื้นที่จริง ซึ่งอาจมีสถานการณ์อื่น ๆ เกิดขึ้นเพิ่มเติมในพื้นที่ ตามที่คณะกรรมการวิสามัญได้ลงพื้นที่ พบว่า พื้นที่หนึ่งในจังหวัดกาฬสินธุ์ได้รับการจัดสรรงบประมาณปี ๒๕๖๗ สำหรับการขุดลอกอ่างเก็บน้ำ (ตามที่ยื่นขอไปหลายปีก่อนหน้านี้) แต่ปรากฏว่า เมื่อปี ๒๕๖๖ ฝ่ายที่อยู่ท้ายอ่างเก็บน้ำเดียวกัน เกิดความชำรุดเสียหาย ทำให้ไม่สามารถกักเก็บน้ำได้และยังไม่ได้รับงบประมาณซ่อมแซม เพราะฉะนั้น แม้ว่าจะมีการขุดลอกแล้ว (ตามงบประมาณ) อ่างเก็บน้ำนี้ยังไม่สามารถกักเก็บน้ำได้ จนกว่าฝ่ายจะได้รับการซ่อมแซม ซึ่งยังไม่ทราบว่า จะได้รับการจัดสรรงบประมาณในการซ่อมแซมในรอบปีใด

นอกจากนี้ ในการลงพื้นที่ของคณะกรรมการวิสามัญพบว่า การใช้มาตรการประกาศพื้นที่ ภัยพิบัติจากภัยแล้งมีน้อยมาก ยกเว้นในกรณีจังหวัดชุมพรมีการใช้งบประมาณสำรองฉุกเฉิน ๑๐ ล้านบาท ในการยับยั้งปัญหาภัยแล้ง ซึ่งทำให้จังหวัดชุมพรสามารถเตรียมการล่วงหน้าในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง ได้ระดับหนึ่ง ในประเด็นนี้ คณะกรรมการวิสามัญเสนอว่า รัฐบาลจำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อจำกัด/อุปสรรค ในการใช้มาตรการดังกล่าวในการรับมือ ซึ่งจังหวัดหรือหน่วยงานราชการอาจมีข้อกังวล เพื่อการเบิกจ่าย และการถูกตรวจสอบภายหลังการเบิกจ่ายหากลดข้อจำกัด/อุปสรรคเหล่านั้นลง เพื่อให้จังหวัดและท้องถิ่น สามารถมีกลไกทางงบประมาณที่เพียงพอในการรับมือกับภัยแล้งในอนาคต

๔.๔ การแก้ไขปัญหาเชิงพื้นที่และการกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่น

จากตัวอย่างปัญหาที่ได้กล่าวมาในหัวข้อก่อนหน้านี้ คณะกรรมการวิสามัญเห็นว่า การแก้ไข ปัญหาภัยแล้งควรให้ทุกหน่วยงานดำเนินการเป็นรายพื้นที่ไปพร้อม ๆ กัน และไม่ควรให้หน่วยงานแต่ละหน่วย เช่น กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นต้น ลงไปแก้ไขปัญหาแบบต่างคนต่างดำเนินการ ซึ่งจะทำให้ความสมบูรณ์และประสิทธิผลของการแก้ไขปัญหา ไม่บรรลุผลสำเร็จ รวมถึงจะสิ้นเปลืองงบประมาณจนเกินความจำเป็น

การแก้ไขปัญหาในการทำงานในเชิงพื้นที่อาจแยกเป็น ๒ ส่วน กล่าวคือ ๑) การจัดสรร งบประมาณเชิงพื้นที่และกระบวนการงบประมาณในการพัฒนาแหล่งน้ำ และ ๒) การแก้ไขปัญหาอุปสรรค ในการถ่ายโอนอำนาจไปยังท้องถิ่น

๔.๔.๑ การจัดสรรงบประมาณเชิงพื้นที่และกระบวนการงบประมาณในการพัฒนาแหล่งน้ำ

ปัจจุบันแม้ว่าสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจะพยายามเชื่อมประสานให้เกิด การจัดสรรงบประมาณตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนของแต่ละพื้นที่แต่ละลุ่มน้ำผ่านกระบวนการ Thai Water Plan แต่กระบวนการจัดสรร/การใช้งบประมาณในท้ายที่สุด ยังคงผ่านการตัดสินใจ ของหน่วยงานส่วนกลาง (ตั้งแต่สำนักงบประมาณ ไปจนถึงกระทรวง/กรม) เป็นหลักอยู่ดี ซึ่งทำให้การจัดลำดับ ความสำคัญและการสอดประสานกันของโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่จริงยังไม่สามารถดำเนินการจริงได้อยู่ดี (ดังเช่นตัวอย่างที่ยกมาข้างต้น)

เพราะฉะนั้น คณะกรรมการวิสามัญจึงมีความเห็นว่า กระบวนการในการจัดสรร งบประมาณควรให้ความสำคัญกับการทำงานเชิงพื้นที่ หรือการจัดสรรงบประมาณตามลำดับความสำคัญเร่งด่วน ของพื้นที่ให้มากขึ้น โดยอาจดำเนินการได้ ดังนี้ (๑) จัดทำบัญชีลำดับความสำคัญเร่งด่วนในรายพื้นที่

และมีการปรับบทवल่ำดับความสำคัญตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ (๒) กำหนดวงเงินงบประมาณส่วนหนึ่ง สำหรับให้หน่วยงานในพื้นที่ได้จัดสรรตามลำดับความสำคัญในรายพื้นที่ได้เอง และ (๓) การจัดเตรียมงบประมาณฉุกเฉินไว้สำหรับการดำเนินการเร่งด่วน หรือการซ่อมบำรุง/ซ่อมแซมระบบ และแหล่งน้ำที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการทำงานพัฒนาแหล่งน้ำในรายพื้นที่ให้มากขึ้น

นอกจากนี้ ในภาพรวมรัฐบาลควรเพิ่มงบประมาณในการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่นอกเขตชลประทานให้มากขึ้นกว่าปัจจุบัน เพราะในปัจจุบันงบประมาณส่วนใหญ่มักกระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เขตชลประทานแต่ในความเป็นจริงเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน หรือแม้กระทั่งเมื่อสิ้นสุดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาชลประทานในระยะยาว (ถึงปี พ.ศ. ๒๕๘๐) แล้ว พื้นที่การเกษตรประมาณ ๙๐ ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ ๖๐ ของพื้นที่การเกษตรทั้งหมดของประเทศก็ยังเป็นพื้นที่นอกการเกษตรอยู่ดี นอกจากนี้ โดยทั่วไปเกษตรกรที่อยู่นอกพื้นที่ชลประทานมักมีรายได้และฐานะทางเศรษฐกิจด้อยกว่าเกษตรกรที่อยู่ในพื้นที่ชลประทาน ดังนั้น การพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่นอกเขตชลประทาน จึงถือเป็นการลดปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำในภาคการเกษตรไปพร้อม ๆ กันด้วย

๔.๔.๒ การถ่ายโอนอำนาจและงบประมาณสู่ท้องถิ่น

การถ่ายโอนอำนาจและงบประมาณสู่ท้องถิ่นเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง แต่การถ่ายโอนอำนาจให้กับหน่วยงานท้องถิ่นควรต้องคำนึงถึงความพร้อมของท้องถิ่นด้วย โดยเฉพาะองค์ความรู้ซึ่งพบว่ามีไม่เพียงพอและต้องการความช่วยเหลือจากส่วนกลาง ตัวอย่างเช่น กรณีกรมทรัพยากรน้ำบาดาลโอนบ่อบาดาลให้ท้องถิ่นแล้ว เมื่อระบบบ่อบาดาลเกิดปัญหาและเสียหายทางหน่วยงานท้องถิ่นไม่สามารถหาช่างมาซ่อมได้ ทำให้บ่อบาดาลไม่ได้ถูกใช้ประโยชน์ หรือการสำรวจ/ขุดเจาะน้ำบาดาลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก็อาจไม่มีอุปกรณ์ทางธรณีฟิสิกส์ในการสำรวจที่ตีพอทำให้อาจไม่ประสบความสำเร็จในการขุดเจาะน้ำบาดาลตามที่คาดหมายไว้ได้ ขณะเดียวกันในถ่ายโอนโครงสร้างพื้นฐานที่สร้างมาแล้วไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ก็ควรตรวจสอบสภาพของโครงสร้างพื้นฐานก่อนส่งมอบอำนาจเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหลังส่งมอบอำนาจ เช่น กรณีจังหวัดชุมพรประสบปัญหาเรื่องฝายไม่สามารถใช้การได้หลังจากการถ่ายโอน (หรือส่งมอบ) และควรจะมีระบบบัญชีระบบอาคารและระบบแหล่งน้ำทั้งที่ถ่ายโอนไปแล้วและยังไม่ถ่ายโอน โดยมีการอัปเดตหรือปรับปรุงฐานข้อมูลให้ตรงกับสถานการณ์จริงอยู่เสมอ เพื่อสามารถให้คำแนะนำ การซ่อมบำรุง และการซ่อมแซมโครงการต่าง ๆ ได้อย่างทันท่วงที

สำหรับการดำเนินโครงการแหล่งน้ำใหม่ ๆ มีกรอบการปฏิบัติสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการจริง คือ กรอบขนาดโครงการไม่เกิน ๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง แต่การดำเนินโครงการขนาดใกล้เคียงกับ ๒ ล้านลูกบาศก์เมตร อาจต้องใช้วงเงินงบประมาณหลายสิบล้านบาท ซึ่งเกินศักยภาพของงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินการได้ ซึ่งไม่สามารถไปของบประมาณจากหน่วยราชการส่วนกลางได้ เพราะเป็นขนาดโครงการที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ ดังนั้น โครงการแหล่งน้ำประมาณ ๐.๕-๒ ล้านลูกบาศก์เมตร จึงเกิดเป็นช่องว่างของโครงการที่ไม่มีหน่วยงานใดดำเนินการได้ เพราะฉะนั้น จึงอาจมีความจำเป็นที่จะต้องปรับปรุงและทบทวนหลักเกณฑ์ข้อนี้ เพื่อมิให้เกิดช่องว่างในทางปฏิบัติ

นอกจากนี้ หน่วยงานในพื้นที่ต้องการให้ผู้ว่าราชการจังหวัดและองค์การบริหารส่วนจังหวัดมีอำนาจมากขึ้น รวมถึงด้านการจัดซื้อจัดจ้าง ตลอดจนสะท้อนข้อเสียของระบบการประมูลงานแบบออนไลน์หรือ e-bidding ที่ในปัจจุบันคือเน้นเลือกบริษัทที่เสนอราคาต่ำสุด (แต่อาจไม่มีความชำนาญในงานที่เข้าประมูล) ซึ่งมักทำให้เกิดปัญหาการทิ้งงานบ่อยครั้ง

สุดท้าย รัฐบาลควรพิจารณาขยายความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนกลาง สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนในพื้นที่ให้มากขึ้นในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการน้ำเชิงระบบ ไม่ว่าจะเป็นการดูแล การซ่อมบำรุงระบบน้ำประปา ระบบน้ำบาดาล และการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร เป็นต้น เพื่อลดและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ได้อย่างทันท่วงที โดยไม่ต้องรอหน่วยงาน/บุคลากรจากส่วนกลางไปดำเนินการ (ซึ่งมักจะต้องรอนาน) ไปจนถึงการจัดตั้งศูนย์บริหารจัดการข้อมูลน้ำระดับจังหวัดในองค์การบริหารส่วนจังหวัด เพื่อช่วยในการเตือนภัย และประสานงานกับหน่วยงานต่าง ๆ ภายในพื้นที่

๔.๕ การพัฒนาแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองสำหรับการผลิตน้ำประปา

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้สรุปผลกระทบจากสถานการณ์ภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ในปี ๒๕๖๗ ว่า มีพื้นที่ที่ได้รับผลกระทบในการผลิตน้ำประปาจำนวน ๓๙๒ แห่ง แยกเป็น ๑๗ สาขาของการประปาส่วนภูมิภาค และ ๓๗๕ ตำบล (นอกสาขาการประปาส่วนภูมิภาค) และกระจายทั่วทุกภูมิภาค โดยส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ภาคเหนือ

คณะกรรมการวิสามัญพบว่า การประปานครหลวงและการประปาส่วนภูมิภาค มีการเตรียมความพร้อมเรื่องแหล่งน้ำสำหรับอุปโภค/บริโภคและยังมีแผนสำรองในการรับมือค่อนข้างดี แต่การประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังไม่มีความพร้อมเพียงพอในการเตรียมการรับมือกับการขาดแคลนน้ำ เพราะท้องถิ่น/ชุมชนยังขาดงบประมาณและอุปกรณ์ในการบริหารจัดการ ทำให้แหล่งน้ำสำรองในหลายพื้นที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้ง ดังที่ปรากฏในตัวเลขข้างต้น

ในการลงพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของคณะกรรมการวิสามัญพบว่า แหล่งน้ำดิบ/แหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายแห่ง มีความจำเป็นที่ต้องการบูรณะ/การขุดลอก เพื่อเพิ่มปริมาณการกักเก็บน้ำสำรองให้เพียงพอในช่วงสถานการณ์ภัยแล้งแต่การดำเนินการดังกล่าวยังติดขัดในหลายเรื่อง ประกอบด้วย ๑) การขาดงบประมาณในการดำเนินการ ๒) ข้อจำกัดของกฎระเบียบเรื่องการที่ดิน และ/หรือการใช้ประโยชน์จากดินที่ขุดขึ้นมา และ ๓) การกังวลใจในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันจากขุดลอกดังกล่าว เพราะฉะนั้น ในอนาคตรัฐบาลจึงควรจัดเตรียมงบประมาณด้านดังกล่าวให้มากขึ้น และมีการพัฒนาเทคโนโลยีในการประเมินสภาพท้องน้ำ ทั้งก่อนขุดลอกและหลังขุดลอก เช่น เครื่องทุมมาตรของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำ เป็นต้น รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบ เพื่อให้การดำเนินงานมีความโปร่งใสและคล่องตัวไปพร้อม ๆ กัน

คณะกรรมการวิสามัญเห็นว่า การเตรียมความพร้อมเรื่องแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรอง จึงเป็นสิ่งที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน ด้วยการมอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติและหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงจัดทำการศึกษาแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองของหน่วยผลิตน้ำประปาแต่ละหน่วย และในกรณีที่หน่วยผลิตน้ำประปาใดที่มีแหล่งน้ำดิบ/แหล่งน้ำสำรองได้รับผลกระทบหรือมีความเสี่ยง จากปรากฏการณ์เอลนีโญในปี ๒๕๖๗ ที่ผ่านมา ไม่ว่าจะเป็นผลกระทบเชิงปริมาณ (ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ) หรือในเชิงคุณภาพ (จากการรุกรานของน้ำเค็ม) ให้หน่วยผลิตน้ำประปาและหน่วยงานรับผิดชอบจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งน้ำดิบ/แหล่งน้ำสำรอง เพื่อมาเข้าแผนในการดูแลและพัฒนาระบบน้ำประปาภายในปี ๒๕๖๘ ก่อนที่จะเร่งดำเนินการในการปรับปรุงตามแผนที่เสนอมารับอนุมัติต่อไป

๔.๖ การพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาล

จากข้อมูลพบว่า บนโลกใบนี้มีน้ำเค็มร้อยละ ๙๗ น้ำจืดร้อยละ ๓ และในน้ำจืดร้อยละ ๓ เป็นน้ำแข็ง/หิมะ ประมาณร้อยละ ๗๐ น้ำผิวดินร้อยละ ๑ ส่วนอีกร้อยละ ๒๙ เป็นน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาล ปัจจุบันน้ำผิวดินร้อยละ ๑ เป็นน้ำที่ทั้งคน สัตว์และพืชใช้อยู่แต่ด้วยสภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลงไป ทำให้สิ่งมีชีวิตมีน้ำผิวดินไม่พอใช้ในฤดูแล้ง สำหรับการแก้ไขที่ดีที่สุด คือ การค้นหาแหล่งน้ำใต้ดินหรือน้ำบาดาลขึ้นมาใช้

แนวทางการแก้ไข คือ ต้องสำรวจหาแหล่งน้ำบาดาลให้มากพอเพื่อใช้ในฤดูแล้ง การสำรวจต้องอาศัยหลักการทางวิชาการควบคู่กับกับการเจาะสำรวจพร้อมกับการสุบทดสอบที่ละเอียด โดยจะต้องมีปริมาณน้ำอย่างน้อย ๗๒ ชั่วโมง/หนึ่งบ่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง น้ำอุปโภคบริโภคควรที่จะใช้น้ำบาดาลเป็นแหล่งน้ำหลัก เนื่องจากไม่มีสารปนเปื้อน ต่างจากน้ำผิวดินที่มีสารปนเปื้อนมาก และอาจส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชนผู้ใช้น้ำได้ การทำน้ำประปาในปัจจุบันไม่ควรยึดติดกับการใช้น้ำจากแหล่งน้ำผิวดินเพียงอย่างเดียว อาจจะมีการพิจารณานำน้ำจากแหล่งน้ำบาดาลมาทำน้ำประปาด้วย เนื่องจากทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารคลอรีน นอกจากนี้ น้ำบาดาลยังมีปริมาณมากกว่าน้ำผิวดินหลายเท่าตัว

กรณีน้ำเพื่อการเกษตรสำหรับการทำนาควรใช้น้ำผิวดิน เนื่องจากการปลูกข้าว ๑ ไร่ จะใช้น้ำไม่น้อยกว่า ๑,๖๐๐ ลูกบาศก์เมตร แต่พืชบางชนิด เช่น ถั่วเขียว ไม้ดอก เป็นต้น อาจจะใช้น้ำบาดาลก็ได้ และการปลูกสัตว์ในปัจจุบันหันมาใช้น้ำบาดาลมากขึ้น เนื่องจากน้ำผิวดินมีสารปนเปื้อนมาก จะทำให้สัตว์เลี้ยงท้องเสียหรือป่วยเป็นโรคได้เช่นเดียวกับภาคอุตสาหกรรม อุตสาหกรรมน้ำดื่ม/เครื่องดื่ม ทอผ้าและยางรถยนต์ส่วนใหญ่จะใช้น้ำบาดาลเป็นน้ำเพื่อการอุตสาหกรรมทั้งสิ้น

เพราะฉะนั้น การพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาลจึงเป็นสิ่งสำคัญมากและสามารถแก้ไขปัญหาในพื้นที่ที่มีทรัพยากรน้ำบาดาลได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืน รัฐบาลจึงควรจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาลโดยมีวงเงินงบประมาณสนับสนุนที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งอาจทำโดยการเพิ่ม/ปรับปรุงกฎระเบียบของกองทุนทรัพยากรน้ำบาดาล เพื่อนำงบประมาณเงินกองทุนทรัพยากรน้ำบาดาลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งให้กับประชาชน โดยเฉพาะสำหรับน้ำอุปโภคบริโภค

อย่างไรก็ดี ถ้าสุดมีหน่วยงานและเครือข่ายภาคประชาชนจำนวนหนึ่งได้ดำเนินโครงการเกี่ยวกับธนาคารน้ำใต้ดิน โดยบางส่วนอาจมีความรู้ความเข้าใจและเครื่องมืออุปกรณ์ในการวิเคราะห์และติดตามทรัพยากรน้ำบาดาลที่ไม่ครบถ้วน รัฐบาลและกรมทรัพยากรน้ำบาดาล ควรพิจารณาเชิงวิชาการในการส่งเสริมการพัฒนาธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่อย่างรอบคอบและเร่งด่วน เพื่อป้องกันการปนเปื้อนของแหล่งน้ำใต้ดิน โดยเฉพาะการปนเปื้อนของสารเคมีในภาคการเกษตรลงสู่แหล่งน้ำใต้ดิน และการละลายของเกลือไปสู่พื้นที่อื่น

๔.๗ การรुक้าของน้ำเค็ม

หนึ่งในปัญหาที่ประเทศไทยต้องเผชิญมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเฉพาะในปีที่มีปรากฏการณ์เอลนีโญ คือ การรुक้าของน้ำเค็ม ผลกระทบของการรुक้าของน้ำเค็มมีผลทั้งทำให้แหล่งน้ำดิบสำหรับการทำประปามีความเค็ม จนไม่สามารถใช้ในการผลิตน้ำประปาได้ และการขาดแคลนน้ำสำหรับการเกษตร เนื่องจากไม่สามารถนำน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติที่ถูกน้ำเค็มรुक้ามาใช้ในการเกษตรได้

ในช่วงเวลา ๑๐ ปีที่ผ่านมา พื้นที่ที่อยู่ใกล้ปากแม่น้ำเกือบทุกสายในประเทศไทยล้วนได้รับผลกระทบจากการรुक้าของน้ำเค็มทั้งสิ้น ตัวอย่างเช่น ในกรณีของปากแม่น้ำเจ้าพระยาที่พบการรुक้าของน้ำเค็มไปจนเลยบริเวณปากคลองประปา ตำบลสำแล อำเภอมืองปทุมธานี

จังหวัดปทุมธานี ทำให้น้ำประปาในพื้นที่กรุงเทพมหานครและปริมณฑลบางส่วน (ฝั่งตะวันออกของแม่น้ำเจ้าพระยา) ได้รับผลกระทบทำให้มีค่าความเค็มสูงไปด้วย และทำให้เกษตรกรชาวสวนทุเรียนในพื้นที่จังหวัดนนทบุรีต้องเตรียมการกักน้ำจืดบางส่วนไว้ล่วงหน้าเพื่อใช้รดต้นทุเรียนในช่วงฤดูแล้ง ปรากรากการณลักษณะนี้ยังพบในปากแม่น้ำอื่น ๆ ไม่ว่าจะเป็นแม่น้ำบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา หรือปากแม่น้ำหลังสวน จังหวัดชุมพร และจังหวัดอื่น ๆ

ปัจจุบันมีความพยายามในการแก้ปัญหา ซึ่งเป็นแนวทางการแก้ปัญหาเฉพาะหน้า กล่าวคือ (๑) การปิดกั้นลำคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำ เพื่อมิให้น้ำเค็มเข้าไปในลำคลองและพื้นที่การเกษตร (๒) การใช้จังหวะเวลาการขึ้นลงของน้ำทะเลในการผลักดันน้ำเค็มและรับน้ำจืดในช่วงเวลาที่แม่น้ำมีความเค็มลดลง ซึ่งแนวทางนี้มักจะใช้ร่วมกับการเปิดปิดประตูระบายน้ำตามลำคลอง เพื่อเติมน้ำจืดเข้าไปในลำคลอง (๓) การปล่อยน้ำจากเขื่อนเจ้าพระยามาช่วยในการผลักดันน้ำเค็มด้วย หรือที่เรียกว่า water hammering (๔) การขยายขีดความสามารถของคลองประปานครหลวง เพื่อให้สามารถเปิดรับน้ำในช่วงที่มีน้ำจืดลงมาไหล และปิดรับน้ำในช่วงน้ำเค็มหนุนได้มากขึ้น และ (๕) วิธีการกักเก็บน้ำในช่วงที่น้ำมีความเค็มน้อย รวมถึงการกักเก็บน้ำฝนเอาไว้ใช้ในการเกษตร

ความพยายามแก้ปัญหาในระยะยาวพบว่า การประปานครหลวงมีการศึกษาแนวทางในการขยาย/เพิ่มคลองประปาให้ไปทางเหนือของน้ำ (หรือไกลจากปากแม่น้ำ) มากขึ้น เช่น ขยายคลองที่มาจากเขื่อนแม่กลอง รวมถึงการทำอุโมงค์ส่งน้ำดิบมายังกรุงเทพฯ ฝั่งตะวันออก และปริมณฑลอื่น ๆ หรือการขุดคลองประปา (หรือท่อประปาขนาดใหญ่) ฝั่งตะวันออก เป็นต้น โดยรับน้ำมาจากตอนเหนือ เช่น จากเขื่อนเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท เป็นต้น

ทั้งนี้การแก้ไขปัญหามิใช่ในภาพรวม ปัจจุบันยังไม่มีการพัฒนาโครงการที่ชัดเจน มีเพียงการเสนอแนวคิด เช่น การปิดกั้นอ่าวไทยตอนใน เพื่อป้องกันการรุกคืบของน้ำเค็มและการกักเก็บน้ำจืดไว้ใช้ เป็นต้น แต่แนวคิดดังกล่าวอาจสร้างผลกระทบทางลบอย่างมากต่อระบบนิเวศสามน้ำ หรือระบบนิเวศที่มีน้ำเค็ม น้ำกร่อยและน้ำจืด สลับสับเปลี่ยนกันตามช่วงเวลา/ฤดูกาล เพราะฉะนั้น การทำความเข้าใจเรื่องระบบนิเวศบริเวณปากแม่น้ำ โดยเฉพาะที่สัมพันธ์กับปริมาณน้ำในแต่ละช่วงเวลา และหรือในแต่ละสถานการณ์ จึงมีความสำคัญมาก ก่อนที่จะมีการพัฒนาแนวคิดและการออกแบบทางวิศวกรรม

๔.๘ การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้และพื้นที่ต้นน้ำลำธาร

จากการวิเคราะห์ของกรมอุทยานแห่งชาติสัตว์ป่าและพันธุ์พืชพบว่า ดินในป่ามีความลึกเฉลี่ย ๘๒ เซนติเมตร มีค่าความพรุนหรือช่องว่างในดินเท่ากับร้อยละ ๔๙.๖๑ ทำให้มีความสามารถกักเก็บน้ำได้สูงสุด ๖๗๘.๘๔ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ และจากการศึกษาศักยภาพการกักเก็บคาร์บอน ธาตุอาหารและน้ำในป่าปลูกไม้สักและสนสามใบผสมไม่ บริเวณดอยตุง อำเภอแม่ฟ้าหลวง จังหวัดเชียงราย โดย จตุรงค์ วุฒิมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ สาขาวิชาปฐพีศาสตร์สิ่งแวดล้อม พบว่า ในพื้นที่ป่าปลูกไม้สักผสมไม่ ศักยภาพการกักเก็บน้ำสูงสุดของดินมีค่า ๑,๕๘๔.๐๗ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่ และในพื้นที่ป่าปลูกไม้สนสามใบผสมไม่ มีศักยภาพการกักเก็บน้ำสูงสุดในดิน ๑,๔๗๑.๑๗ ลูกบาศก์เมตรต่อไร่

ขณะเดียวกันข้อมูลในรายงานบทก่อนบ่งชี้ว่า สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ในลุ่มน้ำหลักหลายลุ่มน้ำ มีสัดส่วนน้อยมาก ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้โดยเฉพาะในพื้นที่ต้นน้ำลำธารจึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง แต่ปัจจุบันการดำเนินการในการพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ยังเน้นกลไกการดำเนินการที่เน้นพื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นหลัก เช่น การประกาศจัดตั้งอุทยานแห่งชาติขึ้นใหม่ เป็นต้น

แต่ยังขาดแรงจูงใจที่ดีพอในการพัฒนา/เพิ่มพื้นที่ป่าชุมชนและพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ซึ่งอาจนำมาปลูกทดแทน เพื่อเพิ่มรายได้ให้กับเกษตรกรและเพื่อทดแทนพืชที่ยังมีการเผา เช่น ข้าวโพด อ้อย เป็นต้น

อย่างไรก็ดี ในช่วงต้นปี ๒๕๖๗ คณะกรรมการวิสามัญได้ลงพื้นที่ในจังหวัดเชียงใหม่พบว่า พื้นที่ป่าอนุรักษ์ที่มีอยู่ยังมีความเสี่ยงสูงจากปัญหาไฟป่า ซึ่งเป็นสาเหตุหลักประการหนึ่งของปัญหาฝุ่นพิษ PM2.5 ที่หมักลุกกลามเป็นบริเวณกว้างและปัญหาในการเผ่าระวังและดับไฟป่าส่วนหนึ่งก็มาจากการขาดแคลนงบประมาณ กำลังคนและอุปกรณ์ เช่น โดรนตรวจจับความร้อน เป็นต้น ในการเผ่าระวังไฟป่า และการเข้าไปดับไฟป่าอย่างทันท่วงที เพราะฉะนั้น การจัดเตรียมงบประมาณในการเผชิญไฟป่าให้เพียงพอจึงเป็นสิ่งสำคัญเร่งด่วน และควรจัดสรรงบประมาณในการเผ่าระวังการจัดการไฟป่า เพิ่มมากขึ้นในปีงบประมาณ ๒๕๖๘

๔.๙ แนวทางการจัดการด้านภัยร้อน หรืออุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น

ทั้งนี้ เพื่อรับมือกับความร้อนที่เพิ่มมากขึ้น เกษตรกรจำเป็นต้องปรับตัวรับมือกับความร้อนและความแห้งแล้ง ด้วยวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- การสร้างร่มเงา และ/หรือร่มเงาชั่วคราวให้กับพืชเพื่อลดอุณหภูมิของพืชลง
- การให้น้ำที่พอเพียง โดยเฉพาะแบบแม่นยำ หรือแบบน้ำหยดในช่วงเช้าและเย็น เพื่อช่วยต้นไม้ในการคายน้ำ (หรือระบายความร้อน)
- ให้คลุมดินให้หนาประมาณ ๑๐-๑๕ เซนติเมตร เพื่อช่วยลดอุณหภูมิของดินและช่วยรักษาความชื้นในดินเอาไว้
- งด/ลดการให้ปุ๋ยเคมีในช่วงที่มีความร้อนสูง เพราะการให้ปุ๋ยเคมีในขณะที่ปริมาณน้ำไม่เพียงพอ เมื่อให้ปุ๋ยแล้ว เนื้อเยื่อพืชบางส่วนจะเติบโต แต่ส่วนที่เติบโตใหม่นี้จะอ่อนแอต่อความร้อนซึ่งจะทำให้ผลกระทบจากความร้อนยิ่งมีมากขึ้น
- อย่างพยายามย้ายกล้า หรือปลูกพืชใหม่ในช่วงที่มีความร้อนสูง ด้วยเหตุผลเดียวกับประเด็นการลดการให้ปุ๋ยเคมี
- อย่าตัดแต่งส่วนของต้นไม้ที่ยังมีเนื้อเยื่อสมบูรณ์ดี โดยเฉพาะส่วนที่ยังคงสังเคราะห์แสงอยู่
- การกำจัดวัชพืชยังควรทำต่อไป โดยเฉพาะเมื่อวัชพืชหลายชนิดเติบโตได้ดีในอุณหภูมิที่สูง
- การปรับ/เลือกระยะเวลาการปลูกพืช เพื่อหลีกเลี่ยงมีให้ช่วงเวลาที่พืชนั้นมีความอ่อนไหวต่ออุณหภูมิที่สูงมาตรงกับช่วงเวลาที่อากาศร้อนจัด เช่น กรณีข้าว ต้องหลีกเลี่ยงไม่ให้ช่วงผสมเกสรตรงกับช่วงที่มีอุณหภูมิร้อนจัด เป็นต้น
- การปรับปรุงพันธุ์พืชที่มีความทนต่อความร้อน ซึ่งจำเป็นต้องมีการลงทุนและดำเนินการอย่างต่อเนื่องในระยะยาว

๔.๑๐ การจัดการด้านความต้องการใช้น้ำ

ในสถานการณ์ที่ประเทศไทยมีความเสี่ยงในการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งมากขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รัฐบาลจึงควรเน้นการแก้ปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผ่านการจัดการน้ำด้านอุปสงค์ให้มากขึ้นกว่าปัจจุบันที่เน้นการจัดการน้ำด้านอุปทานหรือเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำใหม่เท่านั้น เช่น การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำด้วยเทคโนโลยีที่ช่วยประหยัดน้ำและใช้น้ำซ้ำ เป็นต้น (วิษณุ อรรถวานิช และคณะ, ๒๕๖๕ ก; ๒๕๖๕ ข) เพราะการจัดการน้ำด้านอุปสงค์เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามีประสิทธิภาพ และยังลดความเสี่ยงจากภัยแล้งลดการขาดแคลนน้ำ

ไปด้วยโดยตรง สำหรับการเพาะปลูก กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการปลูกพืชที่เหมาะสมกับลักษณะดินและปริมาณน้ำในแต่ละพื้นที่ ทั้งนี้พบว่า หลายจังหวัดโดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีการปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมหรือเหมาะสมน้อยกับลักษณะดินและปริมาณน้ำในพื้นที่นั้น ๆ พร้อมกันนั้น กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ ควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกพืชที่มีมูลค่าเพิ่มสูงหรือการทำเกษตรหมุนเวียนหรือเกษตรผสมผสานควบคู่กับการจัดหาแหล่งน้ำ เนื่องจากปัจจุบันหลายพื้นที่มุ่งไปที่การจัดหาน้ำเพื่อปลูกพืชมูลค่าเพิ่มต่ำและต้องการใช้น้ำในปริมาณสูง เช่น ข้าวและทำเกษตรเชิงเดี่ยว เช่น การปลูกข้าว เป็นต้น โดยงานวิจัยพบว่า ร้อยละ ๘๒ ของการปลูกข้าวร่วมกับพืชอื่นให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการปลูกข้าวอย่างเดียว (Attavanich et al., ๒๐๑๙)

สำหรับการจัดการน้ำ กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ควรมีการถอดบทเรียนจากโครงการและพื้นที่ต้นแบบเพื่อการขยายผลในวงกว้างสู่พื้นที่อื่นให้มากกว่าปัจจุบันที่หลาย ๆ โครงการของหน่วยงานต่าง ๆ เน้นเพียงการสร้างต้นแบบแต่สุดท้ายต้นแบบนั้นไม่ได้รับการขยายผล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย การทำเกษตรผสมผสาน การทำเกษตรหมุนเวียน การปลูกข้าวแบบเปียกสลับแห้ง เป็นต้น ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเพราะมิได้ถอดบทเรียนในแง่อุปสรรคในการดำเนินการและแนวทางในการแก้ไขอุปสรรคนั้น ๆ

รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณาขยายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและภาคเอกชนในพื้นที่ให้มากขึ้น ในการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการพัฒนาการเกษตรเชิงระบบ ด้วยการเพิ่มจำนวนที่ปรึกษาทางการเกษตรให้กับเกษตรกรในพื้นที่ เนื่องจากปัจจุบันหน่วยงานภาครัฐมีบุคลากรจำกัด ทำให้เกษตรกรไม่สามารถเข้าถึงองค์ความรู้และความช่วยเหลือทางวิชาการได้ทันการณ์และทั่วถึง โดยเฉพาะในกรณีที่เกษตรกรประสบกับปัญหาภัยแล้ง ภัยร้อน การระบาดของโรคและแมลงอันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

นอกเหนือจากการทำงานในลักษณะของที่ปรึกษา การส่งเสริมผู้ประกอบการในท้องถิ่นที่สามารถให้บริการในการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพก็เป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์มากเช่นกัน เพราะผู้ประกอบการเหล่านี้จะสามารถให้บริการต่าง ๆ เช่น การทำแหล่งกักเก็บน้ำสำรอง การทำระบบน้ำหยด การประยุกต์ใช้ระบบ internet of things เป็นต้น ในการบริหารจัดการน้ำและการจัดการฟาร์ม ซึ่งการให้การสนับสนุนผู้ประกอบการเหล่านี้ได้ทั้งโดยตรง โดยให้การสนับสนุนทางด้านวิชาการและทางด้านเทคนิค หรือการให้เงินทุนดอกเบี้ยต่ำสำหรับผู้ประกอบการ หรือการสนับสนุนโดยทางอ้อม เช่น การสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ยสำหรับเกษตรกรในการลงทุนเพื่อพัฒนาระบบการจัดการน้ำในไร่นาของตน เป็นต้น

สุดท้ายสำหรับนโยบายในภาพรวม กระทบวงเกษตรและสหกรณ์ควรพิจารณาให้เงินช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไขเพื่อจูงใจให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกพืชให้เหมาะสมกับดินและน้ำ รวมถึงการลงทุนในระบบอุปกรณ์ที่ช่วยในการประหยัดหรือการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น โดยรัฐบาลควรลดการใช้การให้เงินช่วยเหลือแบบเหี่ยวยาให้เปล่าโดยที่ไม่มีเงื่อนไขซึ่งงานวิจัยพบว่าการให้เงินช่วยเหลือแบบเหี่ยวยาให้เปล่าจะจูงใจไม่ให้เกิดเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต และไม่สามารถหลุดพ้นจากวงจรความยากจนได้ รวมถึงมีความเสี่ยงมากขึ้นในการได้รับผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Attavanich et al., ๒๐๑๙)

๔.๑๑ รูปแบบการลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำและการจัดการน้ำ

เนื่องจากการพัฒนาแหล่งน้ำของภาครัฐในปัจจุบัน เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ และบ่อบาดาล เน้นลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำโดยใช้งบประมาณจากภาครัฐ ร้อยละ ๑๐๐ และส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บค่าน้ำจากผู้ใช้น้ำหรือเก็บในอัตราที่ต่ำมากซึ่งไม่สะท้อนต้นทุนในการจัดหาน้ำและการซ่อมบำรุง ทำให้การลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำใหม่ทำได้จำกัด ขณะเดียวกันภาระงบประมาณการซ่อมบำรุงแหล่งน้ำในอนาคตของภาครัฐมีมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะรัฐบาลควรมีการพัฒนาโมเดลธุรกิจเพื่อให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือจ่ายค่าใช้น้ำ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการซ่อมบำรุงและซ่อมแซมในการดำเนินการของแหล่งน้ำนั้น ๆ

ทั้งนี้จำเป็นต้องวิเคราะห์ หรือแยกแยะโครงการแหล่งน้ำในแง่ความคุ้มค่า ออกเป็น ๒ ส่วน กล่าวคือ **ส่วนแรก** เป็นโครงการที่อาจมีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ แต่ไม่มีความคุ้มค่าทางการเงิน หมายความว่า ไม่สามารถเก็บรวบรวมผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากโครงการมาเป็นตัวเงินได้เพียงพอกับการลงทุน) **ส่วนที่สอง** โครงการที่มีความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์และทางการเงินไปพร้อมกัน ซึ่งในโครงการส่วนที่สอง หมายความว่า การลงทุนในโครงการนั้นสามารถได้รับผลตอบแทนที่เป็นตัวเงินกลับมาจากผู้ได้รับประโยชน์ได้โดยตรง ดังนั้น โครงการในลักษณะที่สองจึงมีทางเลือกและความเป็นไปได้ในการลงทุนมากกว่า

ตัวอย่างโครงการลักษณะที่สองที่เห็นได้ชัด การพัฒนาน้ำประปาที่มีคุณภาพยิ่งหากมีคุณภาพในระดับที่ดีได้ ยิ่งช่วยลดค่าใช้จ่ายของประชาชนลงมาได้และประชาชนผู้ได้รับประโยชน์จะสามารถสะท้อนกลับมาผ่านการชำระค่าน้ำประปาตามช่วงเวลา หรือโครงการจัดหาแหล่งน้ำและ/หรือกระจายน้ำสำหรับพืชที่มีมูลค่าสูงและมีความอ่อนไหวต่อการขาดแคลนน้ำหรือความร้อน เช่น ทูเรียน กล้วยไม้ ผัก และการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ เป็นต้น เกษตรกรเจ้าของสวนก็พร้อมที่จะลงทุน และ/หรือกู้ยืมเงินเพื่อการลงทุนในแหล่งน้ำและทยอยชำระคืน เมื่อได้รับผลตอบแทนจากผลผลิตทางการเกษตรในอนาคต

จากการลงพื้นที่ของคณะกรรมการวิสามัญพบว่า ในปี ๒๕๖๗ ที่ผ่านมา มีเกษตรกรชาวสวนทุเรียน และสวนไม้ผลหลายรายที่ลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำของตน หรือของชุมชนขึ้นมา แต่ไม่พบว่า รัฐบาลจะมีกลไกหรือกรอบการสนับสนุนการลงทุนของพี่น้องเกษตรกรกลุ่มนี้อย่างเป็นทางการ นอกเหนือจากการขอกู้ยืมเงินทุนจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร

ดังนั้น รัฐบาลและสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจึงควรพัฒนากรอบและรูปแบบการสนับสนุนการลงทุนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรแต่ละราย โดยอาจใช้วิธี (๑) เงินทุนให้เปล่า (Grant) ในโครงการที่มีความสำคัญเร่งด่วน และ/หรือดำเนินการในพื้นที่ห่างไกลและยากลำบาก (๒) เงินทุนให้กู้ยืม (Loans) ปลอดดอกเบี้ย สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประปาส่วนภูมิภาคและเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับท้องถิ่น/ชุมชน/ไร่นาของตน (๓) การร่วมลงทุนระหว่างรัฐบาลส่วนกลางกับท้องถิ่น/ชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้โครงการสามารถระดมทุนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยที่รัฐบาลส่วนกลางอาจตั้งกองทุนใหม่หรือปรับบทบาทกองทุนที่มีอยู่ เช่น กองทุนพัฒนาระบบน้ำบาดาล เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่ในการร่วมลงทุน และ/หรือการให้กู้ยืมในการพัฒนาแหล่งน้ำ และ (๔) การใช้กลไกระหว่างประเทศในการสนับสนุนการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำควบคู่ไปกับการฟื้นฟูป่าไม้/ไม้ยืนต้น และการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ (Climate Change Adaptation) ไปพร้อมกันด้วย ในขณะเดียวกันในการพิจารณาความคุ้มค่าของการดำเนินโครงการของสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ควรพิจารณาผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำในหลากหลายรูปแบบเพื่อดูว่าแหล่งน้ำในรูปแบบใดให้ผลตอบแทน

ด้านเศรษฐกิจและสังคมสูงสุด ไม่ใช่ดูเพียงแค่ทางเลือกเดียว และเน้นแสดงให้เห็นว่าทางเลือกนั้นได้ผลตอบแทนที่เป็นบวก นอกจากนั้น หน่วยงานควรใช้บุคลากรของตนเองในการวิเคราะห์ผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนไม่ใช่ให้บริษัทเอกชนมาช่วยทำการวิเคราะห์ให้ เนื่องจากภาคเอกชนอาจมีความขัดแย้งทางผลประโยชน์ที่ได้รับจากการลงทุนในโครงการทรัพยากรน้ำที่ไม่คุ้มค่าได้

สำหรับกรณีที่จะต้องมีการสูบน้ำ รัฐบาลควรพิจารณาเลือกใช้ระบบโซลาร์เซลล์ในการสูบน้ำ เพื่อลดต้นทุนในการทำการเกษตรของเกษตรกรและยังลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคการเกษตรด้วย ขณะเดียวกัน รัฐบาลควรอนุญาตให้สามารถขายไฟฟ้าส่วนเกินที่เหลือจากการสูบน้ำเข้าสู่ระบบไฟฟ้า เช่น นอกช่วงเวลาทำการเกษตร เป็นต้น เพื่อเป็นแหล่งรายได้เสริมในการบริหารจัดการและซ่อมบำรุงระบบน้ำและการสูบน้ำดังกล่าวยังเป็นการทำให้ระบบการสูบน้ำ/จัดการน้ำนั้นมีความคุ้มค่าต่อการลงทุนและยังเป็นการเสริมความมั่นคงในระบบไฟฟ้าในพื้นที่ห่างไกลอีกด้วย

๔.๑๒ แผนการลงทุนในการพัฒนาระบบชลประทานและแหล่งน้ำ

รายงานส่วนนี้มีวัตถุประสงค์ในการตอบคำถามว่า การขยายพื้นที่ชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝนในประเทศไทยจะสามารถทำได้อย่างทั่วถึงหรือไม่ ภายในช่วงเวลาใดและด้วยปัจจัยหรือเงื่อนไขใด ในทางตรงกันข้ามหากประเทศไทยยังไม่สามารถขยายพื้นที่ชลประทานและแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝนได้อย่างทั่วถึง เราจะต้องปรับปรุงแนวทางการพัฒนาระบบชลประทานและแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝนอย่างไร เพื่อให้การพัฒนาระบบชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝนให้เร็วขึ้น โดยรายงานส่วนนี้จะเน้นที่ปัญหาการลงทุนเป็นหลัก

๑) การขยายพื้นที่ชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำนอกเขตชลประทาน

เพื่อตอบคำถามข้อแรกว่า การขยายพื้นที่ชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝนในประเทศไทยจะสามารถทำได้อย่างทั่วถึงหรือไม่ ภายในช่วงเวลาใด รายงานฉบับนี้จึงเริ่มต้นจากข้อมูลพื้นที่การเกษตรประเทศไทยตามที่กำหนดในแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี ดังนี้

- พื้นที่เกษตรทั้งหมด ๑๒๗.๒๓ ล้านไร่ แยกเป็น
 - พื้นที่ระบบชลประทาน ๓๐.๐๓ ล้านไร่
 - พื้นที่เกษตรน้ำฝน ๙๗.๒๐ ล้านไร่ ซึ่งในจำนวนนี้แบ่งเป็น

- พื้นที่ที่จำเป็นต้องให้น้ำ ๕๓.๗๘ ล้านไร่ โดยในส่วนที่เป็นไม้ผลมูลค่าสูงมีการจัดทำปกกักเก็บน้ำในพื้นที่ตนเองและในพื้นที่การปลูกอ้อยมีการให้น้ำเสริมประมาณร้อยละ ๓๐ ของพื้นที่ทั้งหมด

- พื้นที่ที่ไม่จำเป็นต้องให้น้ำ เช่น ไม้ยืนต้น พืชทนแล้งประมาณ ๔๓.๔๓ ล้านไร่

ขณะเดียวกัน ประเทศไทยมีพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้ง ถึง ๕๖.๙ ล้านไร่ แยกเป็น (๑) แล้งไม่เกิน ๓ ครั้งในรอบ ๑๐ ปี ประมาณ ๓๕.๗ ล้านไร่ (๒) แล้ง ๔-๕ ครั้งในรอบ ๑๐ ปี ประมาณ ๑๘.๖ ล้านไร่ และ (๓) แล้งตั้งแต่ ๖ ครั้งขึ้นไปในรอบ ๑๐ ปี ประมาณ ๒.๖ ล้านไร่

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า ประเทศไทยจำเป็นต้องมีการพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับพื้นที่การเกษตรน้ำฝน/พื้นที่ที่เสี่ยงกับการเกิดภัยแล้ง ประมาณ ๕๕ ล้านไร่

นอกจากนี้ จากข้อมูลของกรมชลประทาน ประเทศไทยมีพื้นที่ที่มีศักยภาพสำหรับระบบชลประทานประมาณ ๖๐.๓ ล้านไร่ ในจำนวนนี้เป็นพื้นที่มีระบบชลประทานไปแล้วประมาณ ๓๔.๙ ล้านไร่ ดังนั้น ประเทศไทยจึงเหลือพื้นที่ที่จะสามารถพัฒนาระบบชลประทานได้อีกประมาณ ๒๕.๔ ล้านไร่

เมื่อพิจารณาตามเป้าหมายในการพัฒนาตามที่ระบุในแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ประเทศไทยสามารถเพิ่มพื้นที่ชลประทานใหม่ได้ประมาณ ๒.๙๙ ล้านไร่ หรือประมาณร้อยละ ๑๒ ของพื้นที่ที่มีศักยภาพในการพัฒนาระบบชลประทาน (คือ ๒๕.๔ ล้านไร่) เท่านั้น และอีก ๓.๐ ล้านไร่ จะเป็นการปรับปรุงประสิทธิภาพของระบบชลประทานเดิม (ตารางที่ ๔๙)

ส่วนพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทานทั้งหมดประมาณ ๙๗.๒๐ ล้านไร่ แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) มีการกำหนดเป้าหมายที่จะพัฒนาการเกษตรในเขตน้าฝนจากทุกหน่วยงาน จำนวน ๕.๗๒ ล้านไร่ ซึ่งเทียบเป็นประมาณร้อยละ ๑๑ ของพื้นที่เขตเขตน้าฝนที่จำเป็นต้องมีการให้น้า (๕๓.๗๘ ล้านไร่) และเทียบเป็นร้อยละ ๑๐ ของพื้นที่ที่มีความเสี่ยงต่อการเกิดภัยแล้ง (๕๖.๙ ล้านไร่) (ตารางที่ ๕๐)

กล่าวโดยสรุปได้ว่า เมื่อพิจารณาตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี ตั้งแต่ ปี ๒๕๖๑ จนถึงปี ๒๕๘๐ ประเทศไทยก็ยังมีระบบชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้าในเขตเขตน้าฝนที่ไม่ทั่วถึง โดยจะครอบคลุมไม่ถึงร้อยละ ๑๕ ของพื้นที่ที่ควรจะได้รับการพัฒนา

ตารางที่ ๔๙ เป้าหมายการพัฒนาพื้นที่ชลประทาน ตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี
(พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)

แผนงาน/โครงการ	ผลสัมฤทธิ์ ๕ ปีแรก	เป้าหมายปี ๒๕๖๖- ๒๕๘๐	เป้าหมายปี ๒๕๖๖- ๒๕๗๐	เป้าหมายปี ๒๕๗๑- ๒๕๗๕	เป้าหมายปี ๒๕๗๖- ๒๕๘๐
ปรับปรุงประสิทธิภาพระบบชลประทานเดิม					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)	๖๐๑.๕๑				
(ล้านไร่)	๑.๑๙	๓.๐	๑.๐	๑.๐	๑.๐
พัฒนาพื้นที่ชลประทานใหม่					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)	๓๕๖	๒,๔๘๑.๐๐	๘๐๙	๘๐๙	๘๖๓
(ล้านไร่)		๒.๙๙	๐.๙๗	๐.๙๗	๑.๐๕
โครงการผันน้ำระหว่างลุ่มน้ำ					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)		๒,๐๒๔.๐๐	๕๐	๘๐	๑,๘๙๔
(ล้านไร่)		๑.๖๗			
เพิ่มผลผลิตทางการผลิตทางการเกษตร ๓ เท่า					
(ล้านไร่)		๐.๐๔๕	๐.๐๑๐	๐.๐๒๐	๐.๐๑๕๐

ตารางที่ ๕๐ เป้าหมายการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เขตเกษตรน้ำฝน ตามแผนแม่บทการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐)

แผนงานดำเนินการ	ผลสัมฤทธิ์ ๕ ปีแรก	เป้าหมาย ปี ๒๕๖๖- ๒๕๘๐	เป้าหมาย ปี ๒๕๖๖- ๒๕๗๐	เป้าหมาย ปี ๒๕๗๑- ๒๕๗๕	เป้าหมาย ปี ๒๕๗๖- ๒๕๘๐
พัฒนาแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝน (รวมทุกหน่วยงาน)					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)	๙๑๐.๖๑	๓,๒๓๙.๐๒	๑,๐๒๘.๙๖	๑,๑๐๕.๐๒	๑,๑๐๕.๐๒
(ล้านไร่)	๒.๑๙	๕.๗๒	๑.๗๕	๑.๙๙	๑.๙๙
อปท./กรมทรัพยากรน้ำ		๑,๐๕๐.๐๐	๓๕๐	๓๕๐	๓๕๐
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)		๑.๕๐	๐.๕๐	๐.๕๐	๐.๕๐
(ล้านไร่)					
กรมพัฒนาชุมชน (โคก หนอง นา)					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)		๔๓.๔๒	๑๓.๕๖	๑๔.๙๒	๑๔.๙๒
(ล้านไร่)		๐.๐๕	๐.๐๑๕	๐.๐๑๘	๐.๐๑๘
กรมพัฒนาที่ดิน (แหล่งน้ำชุมชน)					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)		๑๔๗	๔๙	๔๙	๔๙
(ล้านไร่)		๐.๒๑	๐.๐๗	๐.๐๗	๐.๐๗
กรมพัฒนาที่ดิน (สระน้ำในไร่นา)					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)		๖๙๓	๒๓๑	๒๓๑	๒๓๑
(ล้านไร่)		๑.๑	๐.๓	๐.๔	๐.๔

ตารางที่ ๕๐ เป้าหมายการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่เขตเกษตรน้ำฝน ตามแผนแม่บทการบริหารจัดการ
ทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) (ต่อ)

แผนงานดำเนินการ	ผลสัมฤทธิ์ ๕ ปีแรก	เป้าหมาย ปี ๒๕๖๖- ๒๕๘๐	เป้าหมาย ปี ๒๕๖๖- ๒๕๗๐	เป้าหมาย ปี ๒๕๗๑- ๒๕๗๕	เป้าหมาย ปี ๒๕๗๖- ๒๕๘๐
กรมพัฒนาที่ดิน (อนุรักษ์ดินและน้ำ)					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)		๕๐๐	๑๐๐	๒๐๐	๒๐๐
(ล้านไร่)		๑.๐	๐.๒	๐.๔	๐.๔
สปก.					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)		๓๐๐	๑๐๐	๑๐๐	๑๐๐
(ล้านไร่)		๐.๖	๐.๒	๐.๒	๐.๒
น้ำบาดาล					
(ล้านลูกบาศก์ เมตร)		๕๐๕.๖	๑๘๕.๔	๑๖๐.๑	๑๖๐.๑
(ล้านไร่)		๑.๒๖	๐.๔๖	๐.๔๐	๐.๔๐

๔.๑๓ ข้อจำกัดทางงบประมาณในการลงทุนด้านทรัพยากรน้ำ

ปัญหาสำคัญในการพัฒนาระบบชลประทานและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) คือ ข้อจำกัดด้านงบประมาณ เพราะการดำเนินการตามแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) จะตั้งอยู่บนฐานของการใช้งบประมาณแผ่นดินเป็นหลักเท่านั้น

ทั้งนี้ ในช่วงเวลาที่ผ่านมา เมื่อปี ๒๕๖๐-๒๕๖๕ ประเทศไทยใช้งบประมาณในการพัฒนาตามแผนบูรณาการด้านบริหารจัดการน้ำ เฉลี่ยปีละ ๖๑,๑๓๗ บาท/ปี แต่หากพิจารณาจากสถานการณ์ปัญหาแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) ระบุว่า ครม.มีวงเงินงบประมาณ ๘๖,๖๕๐ ล้านบาท/ปี หนึ่ง ในปี ๒๕๕๘ รัฐบาลมีการกู้เงินประมาณ ๓๗,๐๐๐ ล้านบาท ในการพัฒนาบริหารจัดการน้ำเพิ่มเติม

สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติ ได้เคยจัดทำ (ร่าง) แผนเร่งด่วน ๓ ปี ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ และโครงการสำคัญเพื่อเตรียมเสนอรัฐบาลจึงได้เสนอแนวทางและกรอบงบประมาณไว้ ดังนี้

ตารางที่ ๕๑ แผนงานในช่วง ๓ ปี ด้านการจัดการทรัพยากรน้ำ

แผนงาน	ปริมาณน้ำ (ล้านลูกบาศก์เมตร)	พื้นที่/ครัวเรือน ที่ได้รับประโยชน์	งบประมาณในช่วง ๓ ปี (ล้านบาท)
การพัฒนาอุปโภคและบริโภค	๑๖๕	๔.๕๕ ล้านครัวเรือน	๙๓,๓๒๙
พัฒนาประสิทธิภาพและพัฒนา ระบบกระจายน้ำ	๒,๑๔๗	๙.๗๕ ล้านไร่	๑๙๒,๕๒๔
พัฒนาแหล่งน้ำเขตเกษตรน้ำฝน	๑,๐๐๘	๒.๖๐ ล้านไร่	๙๗,๕๓๗
รวม ๓ รายการ	-	-	๓๘๓,๓๙๐

เพราะฉะนั้น จากข้อมูลนี้งบประมาณที่จำเป็นต้องใช้ หากจะต้องมีการพัฒนาระบบน้ำชลประทานในพื้นที่เดิม ขยายพื้นที่ชลประทานใหม่และพัฒนาแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝน หรือนอกเขตชลประทาน ควรมีประมาณ ๑๒๗,๗๙๗ ล้านบาทต่อปี

นอกจากนี้ ในภาพรวมการจัดการน้ำ เช่น การป้องกันน้ำท่วม และการจัดหาพื้นที่หนองน้ำ เป็นต้น ตามที่สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติได้เสนอไว้ใน (ร่าง) แผนเร่งด่วน ๓ ปี ด้านการทรัพยากรน้ำ และโครงการสำคัญว่า จะช่วยทำให้ความจุกักเก็บน้ำเพิ่มขึ้น ๔,๗๒๕ ล้านลูกบาศก์เมตร มีพื้นที่ได้รับประโยชน์ ๒๔.๑๙ ล้านไร่ วงเงินงบประมาณในช่วง ๓ ปี ๖๒๓,๖๓๒ ล้านบาท หรือประมาณ ๒๐๗,๘๗๗ ล้านบาท/ปี

เมื่อเปรียบเทียบกับกระบวนการงบประมาณในทางปฏิบัติ เช่น กระบวนการงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ เป็นต้น จะพบว่า

- งบประมาณตามแผนปฏิบัติที่หน่วยรับงบประมาณทั้งหมดเสนอเท่ากับ ๔๔๐,๔๓๑ ล้านบาท
- คณะกรรมการนโยบายน้ำแห่งชาติเห็นชอบตามกรอบแผนแม่บทน้ำ ๒๐ ปี เท่ากับ ๒๒๒,๓๕๕ ล้านบาท (ที่เรียกกันว่า โครงการ Y1)
- งบประมาณตามที่ได้รับการบรรจุในร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ เท่ากับ ๑๓๑,๖๔๗ ล้านบาท โดยแบ่งเป็น
 - งบประมาณตามแผนภารกิจหน้าที่ของหน่วยงาน ๕๔,๓๐๖ ล้านบาท
 - งบประมาณตามแผนบูรณาการด้านน้ำ ๖๒,๗๗๙ ล้านบาท
 - งบประมาณตามแผนบูรณาการอื่น ๆ ที่เกี่ยวกับน้ำ ๒,๕๘๐ ล้านบาท
 - งบประมาณตามแผนเชิงพื้นที่ ๑๑,๙๘๒ ล้านบาท

เพราะฉะนั้น จะเห็นได้ว่า ข้อจำกัดด้านงบประมาณเป็นข้อจำกัดที่สำคัญสำหรับการพัฒนาด้านการบริหารจัดการน้ำของไทย โดยในแต่ละปีประเทศไทยควรมีงบประมาณในการบริหารจัดการน้ำประมาณ ๒๑๐,๐๐๐ ล้านบาท/ปี แต่งบประมาณทุกส่วนที่ได้รับประมาณ ๑๓๐,๐๐๐ ล้านบาท/ปี เท่านั้น

ขณะเดียวกัน แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (พ.ศ. ๒๕๖๑-๒๕๘๐) มีได้กำหนดแนวทางการจัดหาเงินทุนจากแหล่งอื่นแต่อย่างใด เช่นเดียวกับการสนับสนุนการทำงานของท้องถิ่น หรือการบริหารเชิงพื้นที่ พบว่า งบประมาณในการจัดการน้ำเชิงพื้นที่ลดลง ๒๔,๖๘๑ ล้านบาท ในปีงบประมาณ ๒๕๖๑ (ประมาณ ๒๔.๕๓% ของงบประมาณในการจัดการน้ำทั้งหมด) และลดลงเหลือ ๑๑,๙๘๒ ล้านบาท (ประมาณ ๙.๑% ของงบประมาณในการจัดการน้ำทั้งหมด) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หน่วยงานในระดับพื้นที่หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีบทบาทลดน้อยลงในการบริหารจัดการเรื่องน้ำ ทั้งนี้ นอกเหนือจากจำนวนงบประมาณที่ไม่เพียงพอแล้ว การพิจารณาตัดสินใจเรื่อง งบประมาณที่ดำเนินการแบบปีต่อปี ทำให้หน่วยงานในระดับพื้นที่ขาดความมั่นใจและแนวทางที่ชัดเจน ในการวางแผนการลงทุนอย่างเป็นระบบว่าจะดำเนินการจัดทำโครงการใดก่อนหลังอย่างไรในแต่ละพื้นที่

๔.๑๔ ความคุ้มค่าในการลงทุนเรื่องทรัพยากรน้ำ

การลงทุนเรื่องระบบน้ำจะมีความคุ้มค่าหรือไม่ เป็นคำถามที่มักจะถูกตั้งคำถามอยู่เสมอ ในการพิจารณางบประมาณการลงทุนของภาครัฐ ข้อมูลจากรายงานการศึกษาค่าความคุ้มค่าด้านการลงทุน ระบบน้ำชลประทานที่ศึกษาโดยมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) และศูนย์บริการวิชาการ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย น่าจะช่วยตอบคำถามข้อนี้ได้เป็นอย่างดี

การศึกษาของมูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI) แสดงให้เห็นว่า การลงทุน ด้านระบบน้ำชลประทานส่งผลให้พืชผลทางการเกษตรต่าง ๆ มีมูลค่าเพิ่มขึ้น โดยพิจารณาจากมูลค่าส่วนเพิ่ม จากการใช้น้ำชลประทาน (VMP) เช่น น้ำชลประทาน ๑ ลูกบาศก์เมตร ทำให้ข้าวนาปีมีมูลค่าเพิ่ม ๕.๓๐ บาท ข้าวนาปรังมีมูลค่าเพิ่ม ๐.๒๙ บาท อ้อยมีมูลค่าเพิ่ม ๙.๘๐ บาท มันสำปะหลังมีมูลค่าเพิ่ม ๓.๕๖ บาท ข้าวโพดมีมูลค่าเพิ่ม ๒.๗๗ บาท ลำไยมีมูลค่าเพิ่ม ๑๐.๖๒ บาท ปาล์มน้ำมันมีมูลค่าเพิ่ม ๑.๖๙ บาท ยางพารา มีมูลค่าเพิ่ม ๙.๕๗ บาท และทุเรียนมีมูลค่าเพิ่ม ๑๐.๖๒ บาท เป็นต้น และเมื่อพิจารณาในภาพรวม ของประเทศ พบว่า มูลค่าเพิ่มของน้ำชลประทานในระบบเศรษฐกิจไทยมีจำนวนประมาณ ๒.๑๕ แสนล้านบาท หรือร้อยละ ๑.๖๒ ของ GDP ราคาเงาของน้ำชลประทาน คือ ๑.๔๙ บาท ต่อลูกบาศก์เมตร ซึ่งมากกว่าต้นทุนต่อหน่วยของน้ำชลประทาน ซึ่งมีค่าเท่ากับ ๑.๒๖ บาท แสดงให้เห็นว่าการลงทุน ระบบน้ำชลประทานมีความคุ้มค่าทางเศรษฐกิจทั้งในเชิงการผลิตทางการเกษตรและในภาพรวม ทางเศรษฐกิจของประเทศ

นอกจากนี้ การศึกษาของศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ซึ่งทำการวิเคราะห์ มูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำในภาคเกษตรกรรมในพื้นที่ชลประทาน พบว่า ใน พ.ศ. ๒๕๖๕ พื้นที่การเกษตร ในเขตชลประทานสามารถสร้างมูลค่าเพิ่มได้ ๑๑๕,๙๔๐ ล้านบาท หรือคิดเป็นมูลค่าเพิ่มภาคเกษตร ๓,๖๖๗.๗๕ บาทต่อไร่ เมื่อพิจารณาถึงความคุ้มค่าของการลงทุนโครงการชลประทานและโครงการส่งน้ำฯ โดยการคำนวณจากสัดส่วนมูลค่าเพิ่มการเกษตรจากกรมชลประทานต่องบประมาณลงทุนโครงการชลประทาน และโครงการส่งน้ำฯ พบว่า มีค่าเท่ากับ ๓.๔๘ เท่า และหากรวมพื้นที่ชลประทานโครงการขนาดเล็กด้วย จะมีความคุ้มค่าการลงทุนหรือมูลค่าเพิ่มต่องบประมาณ ซึ่งเพิ่มจากเดิม ๓.๔๘ เท่า เป็น ๓.๖๑ เท่า แสดงให้เห็นว่างบประมาณที่ลงทุนด้านนี้มีความคุ้มค่าต่อการลงทุนหลายเท่า

เมื่อพิจารณามูลค่าเพิ่มในรายการผลิตทางการเกษตรจะเห็นว่าการลงทุนด้านระบบ น้ำชลประทานจะช่วยเพิ่มมูลค่าต่อการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำคือปลาและกุ้งมากที่สุด รองลงมาคือ พืชผักสวนผลไม้ และข้าว (รายละเอียดดังตารางที่ ๕๒) สะท้อนให้เห็นว่าการลงทุนด้านระบบน้ำสามารถช่วยสร้าง มูลค่าเพิ่มให้กับทั้งการผลิตพืชและการเลี้ยงสัตว์หลากหลายชนิด ซึ่งช่วยสร้างโอกาสในการมีรายได้เพิ่ม แก่เกษตรกรที่ทำเกษตรเหล่านี้

ตารางที่ ๕๒ มูลค่าเพิ่มรายผลผลิตทางการเกษตรในพื้นที่ชลประทาน พ.ศ. ๒๕๖๕

ผลผลิต การเกษตร	พื้นที่ผลผลิต		มูลค่าเพิ่มภาคเกษตร		มูลค่าเพิ่มภาคเกษตร ต่อไร่
	(ไร่)	(ร้อยละ)	(ล้านบาท)	(ร้อยละ)	(บาท/ไร่)
ข้าว	๒๔,๐๒๕,๖๗๒	๗๖.๐	๖๒,๔๓๕	๕๓.๙	๒,๕๙๘.๖๘
ข้าวต่อเนื่อง	๑,๓๕๐,๑๑๘	๔.๓	๓,๕๐๙	๓.๐	๒,๕๙๙.๐๓
พืชผัก	๓๘๕,๑๑๖	๑.๒	๕,๖๕๖	๔.๙	๑๔,๖๘๖.๔๘
พืชไร่	๗๖๙,๗๗๐	๒.๔	๓,๐๒๓	๒.๖	๓,๙๒๗.๑๕
พืชไร่ต่อเนื่อง	๕๘๐	๐.๐	๒	๐	-
อ้อย	๑,๓๐๕,๒๑๓	๔.๑	๗,๐๖๒	๖.๑	๕,๔๑๐.๖๑
ไม้ยืนต้น	๑,๒๘๔,๐๑๕	๔.๑	๗,๑๘๙	๖.๒	๕,๕๙๘.๘๔
สวนผลไม้	๑,๓๐๗,๑๑๓	๔.๑	๑๒,๔๗๔	๑๐.๘	๙,๕๔๓.๑๗
บ่อปลา	๕๓๘,๒๘๔	๑.๗	๘,๓๖๖	๗.๒	๑๕,๕๔๑.๙๘
บ่อกุ้ง	๓๐๕,๖๖๕	๑.๐	๔,๗๕๑	๔.๑	๑๕,๕๔๓.๑๖
อื่น ๆ	๓๓๘,๘๖๗	๑.๑	๑,๔๗๒	๑.๓	๔,๓๔๓.๘๙
รวม	๓๑,๖๑๐,๔๑๓	๑๐๐.๐	๑๑๕,๙๓๙	๑๐๐.๐	๓,๖๖๗.๗๕

ที่มา : คำนวณจากข้อมูลศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สำหรับกรณีการลงทุนพัฒนาระบบน้ำขนาดเล็กในพื้นที่เกษตรน้ำฝนโดยหน่วยงานรัฐ กลุ่มเกษตรกรและเกษตรกรซึ่งมีข้อมูลการศึกษาที่ชี้ให้เห็นว่า การลงทุนเหล่านี้มีความคุ้มค่าทางการเงินหรือความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์อย่างน่าสนใจหลายกรณี อาทิ

- กรณีที่ ๑ การศึกษาของสุรีชนา ประวีณา ชี้ให้เห็นว่า เกษตรกรผู้ปลูกมันสำปะหลัง ในเขตพื้นที่อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ที่มีการลงทุนระบบน้ำหยดในการปลูกมันสำปะหลัง สามารถเพิ่มผลผลิตได้มากกว่าการปลูกมันสำปะหลังโดยอาศัยน้ำฝนธรรมชาติ ถึงร้อยละ ๒๔.๖๙ โดยมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิที่คำนวณได้โดยใช้อัตราคิดลดร้อยละ ๗ ตลอดอายุโครงการ ๒๐ ปีเท่ากับ ๕๙,๒๓๒.๒๐ บาท มีระยะเวลาคืนทุนเท่ากับ ๑.๕๗ ปี

- กรณีที่ ๒ การศึกษาความคุ้มค่าทางการเงินในการดำเนินงานของโครงการระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์เพื่อผลิตน้ำปลอดภัยของกลุ่มเกษตรกร อำเภอยางชุมน้อย จังหวัดบุรีรัมย์ โดยขวัญจิรา

แก้วปาน พบว่า การลงทุนปลูกผักโดยใช้น้ำหลังงานแสงอาทิตย์ จำนวน ๒๐ ไร่ มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิเท่ากับ ๗๑๔,๑๔๓.๔๗ บาท อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุน (IRR) เท่ากับร้อยละ ๑๔ และอัตราส่วนมูลค่าปัจจุบันของผลตอบแทนต่อการลงทุน (BCR) เท่ากับ ๑.๑๖ ให้ผลตอบแทนที่คุ้มค่าทางการเงิน

• กรณีที่ ๓ การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรในพื้นที่การเกษตรแบบพึ่งพาน้ำฝน อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี โดยพบพร เศรษฐพิทยกุล และคณะ พบว่า การพัฒนาน้ำบาดาลเพื่อการเกษตรที่มีอายุโครงการ ๑๐ ปี กรณีที่ ๑ กรมทรัพยากรน้ำบาดาลเป็นผู้ลงทุนและส่งมอบให้กลุ่มเกษตรกรเพื่อจัดการน้ำร่วมกัน มีรูปแบบการเพาะปลูกพืช คือ การปลูกข้าวนาปี ๑ ครั้งและปลูกผัก ๒ ครั้ง จะมีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ๓๑๔,๔๖๗ บาทต่อไร่ อัตราของผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) เท่ากับ ๑.๕๑ อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุน (IRR) ร้อยละ ๘๘ ระยะคืนทุน ๑ ปี สำหรับกรณีที่ ๒ เกษตรกรลงทุนสร้างระบบน้ำบาดาลสำหรับใช้เพาะปลูกเองและมีรูปแบบการเพาะปลูก คือ การปลูกข้าวนาปีและการปลูกผัก ๒ ครั้งเช่นเดียวกัน มีมูลค่าปัจจุบันสุทธิ (NPV) ๒๕๗,๒๑๒ บาทต่อไร่ อัตราของผลตอบแทนต่อต้นทุน (B/C Ratio) เท่ากับ ๑.๗๘ อัตราผลตอบแทนภายในจากการลงทุน (IRR) ร้อยละ ๗๔ ระยะคืนทุน ๑ ปี

• กรณีที่ ๔ จุฑามาศ น้อยนาช ได้ศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์ของโครงการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนอ่างเก็บน้ำห้วยคล้ายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านโคกล่าม-บ้านแสงอร่าม ตำบลกุดหมากไฟ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า มูลค่าปัจจุบันของต้นทุนโครงการรวม เท่ากับ ๙,๘๗๘,๔๓๘ บาท เมื่อพิจารณาต้นทุนและผลประโยชน์ทั้งหมดของการลงทุนพบว่า มูลค่า ปัจจุบันสุทธิของโครงการ (NPV) เท่ากับ ๕๐,๓๕๐,๗๘๙ บาท อัตราส่วนผลตอบแทนต่อทุน (B/C ratio) เท่ากับ ๕.๒ และระยะเวลาคืนทุนคิดลด (DPB) คือ ๒ ปี ๑ เดือน มีอัตราผลตอบแทนภายใน (IRR) ร้อยละ ๗๒.๘๔ เมื่อพิจารณา NPV มากกว่า ๐ , IRR มากกว่าต้นทุน , B/C ratio มากกว่า ๑ และ DPB ไม่เกิน ๕ ปี แสดงว่าการลงทุนสร้างอ่างเก็บน้ำขนาดเล็กนี้มีความคุ้มค่าต่อการลงทุน

๔.๑๕ การจัดทำแผนการลงทุนตามแผนแม่บท

เมื่องบประมาณเป็นข้อจำกัดที่สำคัญในการพัฒนาระบบชลประทานและแหล่งน้ำเพื่อการเกษตร (ตามเนื้อหาใน ส่วนที่ ๑ และส่วนที่ ๒) ในขณะเดียวกัน การลงทุนด้านการพัฒนาชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำในพื้นที่นอกเขตชลประทานน้ำฝนก็เป็นการลงทุนที่มีความคุ้มค่า เพราะฉะนั้น สิ่งที่ต้องพัฒนาขึ้นในแผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี คือ “แผนการลงทุน”

หากพิจารณาในแง่การลงทุน ปัญหาที่เป็นอยู่ในปัจจุบันสามารถระบุได้เป็น ๕ ประการประกอบด้วย

- การมีแหล่งเงินทุน (Source of Fund) ซึ่งมีอยู่แหล่งเดียวเป็นหลักคือ งบประมาณจากภาครัฐ
- การได้รับงบประมาณจากภาครัฐที่ไม่เพียงพอและไม่แน่นอน เพราะการพิจารณาของรัฐบาลจะเป็นการพิจารณาแบบปีต่อปี (ยกเว้น งบประมาณผูกพันในโครงการที่เริ่มดำเนินการไปแล้ว)
- ไม่มีระบบแรงจูงใจ หรือการสนับสนุนมากพอในการช่วยให้ท้องถิ่น/เกษตรกรสามารถลงทุนด้วยตนเอง (ยกเว้นสำหรับการเกษตรที่มีมูลค่าสูง)
- เมื่อเป็นเช่นนี้ ทุกฝ่ายจึงรอมงบประมาณจากรัฐบาลเป็นหลัก ทำให้ท้องถิ่นและเกษตรกรชะลอการตัดสินใจ โดยหวังว่าจะได้รับงบประมาณในการสนับสนุนจากรัฐบาล
- โดยในแต่ละปี ความเสียหายที่เกิดขึ้นจากภัยแล้งกลับมีมูลค่าความเสียหายสูงมาก และบางครั้งทำให้เกิดภาวะหนี้สินที่รุนแรงขึ้น ซึ่งจะยิ่งทำให้ศักยภาพในการลงทุนลดน้อยลงไปอีก

ตัวอย่างหนึ่งที่เราเห็นได้ชัดคือ ใน พ.ศ. ๒๕๖๖ ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ได้มีนโยบายให้สินเชื่อพัฒนาแหล่งน้ำ เพื่อสนับสนุนเงินทุนในการจัดหา สร้าง พัฒนา หรือปรับปรุง แหล่งกักเก็บน้ำ บ่อน้ำ บ่อบาดาล และระบบน้ำเพื่อการเกษตรสำหรับเกษตรกรลูกค้าธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เพื่อการเกษตร วงเงินสูงสุด ๕๐๐,๐๐๐ บาท อัตราดอกเบี้ย MRR-๑ ระยะเวลาชำระคืน ๑๐ ปี ระหว่างวันที่ ๑๓ พฤศจิกายน ๒๕๖๖-๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ ปรากฏว่า มีเกษตรกรเข้าร่วมโครงการและกู้เงิน เพื่อมาพัฒนาแหล่งน้ำเพียง ๑,๒๖๓ ราย คิดเป็นจำนวนเงิน ๒๕๓.๒๔ ล้านบาท หรือเป็นเพียงประมาณ ร้อยละ ๕ ของวงเงินที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรได้เตรียมไว้ (๕,๐๐๐ ล้านบาท) เท่านั้น

หรือหากพิจารณาในช่วงเวลาที่ยาวขึ้นคือ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๖๔-๒๕๖๗ พบว่า ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรมีการจ่ายเงินกู้ในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ จำนวนทั้งสิ้น ๒,๙๓๙ สัญญา คิดเป็นวงเงิน ๓๒๕.๘๖ ล้านบาท หรือเท่ากับในแต่ละปีจะมีเกษตรกรกู้เงินเพื่อไปลงทุนในแหล่งน้ำไม่ถึง ๑,๐๐๐ ราย/ปี โดยกู้เฉลี่ยประมาณ ๑๑๐,๘๗๕ บาท/ราย

เพราะฉะนั้น รัฐบาลโดยสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจึงควรจัดทำแผนการลงทุน ในการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำโดยเร็วและจะต้องครอบคลุมทุกกลุ่มน้ำและทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ของไทย โดยแผนการลงทุนควรแยกเป็น ดังนี้

๑) แผนการลงทุนสำหรับหน่วยงานภาครัฐ แยกเป็น

- แผนการลงทุนตามระบบงบประมาณ โดยจัดสรรงบประมาณในการพัฒนาแหล่งน้ำ ในสัดส่วนที่เพิ่มขึ้น

- แผนการลงทุนด้วยการกู้ยืมเพิ่มเติม

๒) แผนการลงทุนสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น แยกเป็น

- แผนการลงทุนตามระบบงบประมาณและการจัดสรรทรัพยากรโดยรัฐ

- แผนการลงทุนตามเงินสะสมที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแต่ละแห่งมีอยู่

- แผนการลงทุนด้วยการกู้ยืมเงินเพิ่มเติม ที่รัฐบาลอาจช่วยจัดหาสำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นช่วยให้คำแนะนำทางเทคนิค ช่วยลดต้นทุนทางการเงินและช่วยประกันความเสี่ยง ในการดำเนินการบางส่วนให้ด้วย

๓) แผนการลงทุนสำหรับเกษตรกรและชุมชน แยกเป็น

- แผนการลงทุนโดยการสมทบทุนของเกษตรกร

- แผนการลงทุนโดยการกู้ยืมของเกษตรกร โดยรัฐบาลอาจช่วยจัดหาเงินกู้คล้ายกับ ที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรดำเนินการ แต่ควรประชาสัมพันธ์โครงการ ช่วยให้คำแนะนำทางเทคนิค ช่วยลดต้นทุนทางการเงิน และช่วยประกันความเสี่ยงจากการลงทุน

- แผนการลงทุนโดยการจัดตั้งกองทุนหมุนเวียนภายในชุมชน (Revolving fund) เพื่อเวียนกันทำแหล่งน้ำภายในชุมชน เช่น วงเงินกู้ ๕๐,๐๐๐ บาท ชำระคืนภายใน ๓-๕ ปี เมื่อมีการชำระคืน จะหมุนเวียนให้เกษตรกรรายอื่น ๆ ในชุมชนไปดำเนินการต่อ เป็นต้น

- แผนการลงทุนที่ผนวกรวมกับการปรับโครงสร้างหนี้และการปรับโครงสร้างการผลิต ในไร่นาของเกษตรกร

๔.๑๖ การคำนวณต้นทุนต่อหน่วย

เพื่อให้การดำเนินการในการพัฒนาระบบชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำในเขตเกษตร น้ำฝน โดยเฉพาะการจัดทำแผนการลงทุนเบื้องต้นในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง จึงได้ทำการรวบรวม ต้นทุนต่อหน่วยโดยเฉลี่ยของโครงการชลประทาน โครงการพัฒนาแหล่งน้ำต่าง ๆ เอาไว้ เพื่อที่จะใช้เป็น ฐานข้อมูลในการพิจารณา

ทั้งนี้ การคำนวณต้นทุนต่อหน่วยเป็นเพียงการอำนวยความสะดวกในการช่วยวางแผนภาพรวมเบื้องต้นเท่านั้น การจัดสรรงบประมาณในรายโครงการจำเป็นต้องพิจารณารายละเอียดตามสภาพการทำงานจริงที่มีสภาพทางภูมิศาสตร์ ปัจจัยทางธรณีวิทยา มูลค่าที่ดิน ราคาน้ำมันเชื้อเพลิงและต้นทุน เป็นต้น ณ ขณะนั้น และปัจจัยอื่น ๆ ที่แตกต่างกันประกอบไปด้วย

ตารางที่ ๕๓ ต้นทุนต่อหน่วยโดยเฉลี่ยของการดำเนินโครงการชลประทาน และการพัฒนาแหล่งน้ำ
ในเขตเกษตรน้ำฝน

โครงการ	หน่วยงาน	ขนาดโครงการ	งบประมาณ (บาท)	เงินลงทุน /ลูกบาศก์ เมตร (บาท/ ลูกบาศก์ เมตร)	เงินลงทุน/ ไร่ (บาท/ไร่)
ชลประทาน ขนาดใหญ่	กรมชลประทาน	>๑๐๐ ล้าน ลูกบาศก์เมตร	แล้วแต่ โครงการ	๑๕๑.๖๐	๑๓๕,๘๔๒
ปรับปรุงระบบ ชลประทาน	กรมชลประทาน	ไม่เกี่ยวข้อง	แล้วแต่ โครงการ	ไม่เกี่ยวข้อง	๑๒,๔๗๙
ก่อสร้างการจัดรูป ที่ดิน	กรมชลประทาน	แล้วแต่ขนาด	แล้วแต่ขนาด	ไม่เกี่ยวข้อง	๒๒,๖๓๐
ก่อสร้าง การจัดระบบน้ำ	กรมชลประทาน	แล้วแต่ขนาด	แล้วแต่ขนาด	ไม่เกี่ยวข้อง	๑๔,๙๐๗
แหล่งน้ำขนาดใหญ่	กรมทรัพยากรน้ำ	แล้วแต่ขนาด	แล้วแต่ขนาด	๓๕๔.๒๒	๗๖,๕๐๐
พัฒนาน้ำบาดาล เพื่อความมั่นคง	กรมทรัพยากร น้ำบาดาล	๘๗,๖๐๐ ลูกบาศก์เมตร/ปี	๕,๙๖๙,๔๐๐	๖๘.๑๔	ไม่ เกี่ยวข้อง
น้ำบาดาล เพื่อเกษตร แปลงใหญ่	กรมทรัพยากร น้ำบาดาล	๓๐๐ ไร่ หรือ ๓ บ่อ*๑๐ ลูกบาศก์เมตร/ชม	๖,๘๐๐,๐๐๐	ไม่เกี่ยวข้อง	๒๒,๖๖๗
น้ำบาดาล เพื่อเกษตร แปลงใหญ่	กรมทรัพยากร น้ำบาดาล	๕๐๐ ไร่ หรือ ๖ บ่อ*๑๐ ลูกบาศก์เมตร/ชม	๑๓,๘๐๐,๐๐๐	ไม่เกี่ยวข้อง	๒๗,๖๐๐

ตารางที่ ๕๒ ต้นทุนต่อหน่วยโดยเฉลี่ยของการดำเนินโครงการชลประทาน และการพัฒนาแหล่งน้ำ
ในเขตเกษตรน้ำฝน (ต่อ)

โครงการ	หน่วยงาน	ขนาดโครงการ	งบประมาณ (บาท)	เงินลงทุน /ลูกบาศก์ เมตร (บาท/ ลูกบาศก์ เมตร)	เงินลงทุน/ ไร่ (บาท/ไร่)
โคกหนองนา ๑ ไร่	กรมการพัฒนาชุมชน	๑,๕๐๐ ลูกบาศก์เมตร	๔๕,๒๐๐	๓๐.๑๓	๔๕,๒๐๐
โคกหนองนา ๓ ไร่	กรมการพัฒนาชุมชน	๔,๐๐๐ ลูกบาศก์เมตร	๑๐๔,๐๐๐	๒๖.๐๐	๓๔,๖๖๗
โคกหนองนา ๑๐ ไร่	กรมการพัฒนาชุมชน	๑๙,๒๐๐ ลูกบาศก์เมตร	๖๙๓,๐๐๐	๓๖.๐๙	๖๙,๓๐๐
โคกหนองนา ๑๕ ไร่	กรมการพัฒนาชุมชน	๒๘,๘๐๐ ลูกบาศก์เมตร	๑,๐๙๐,๐๐๐	๓๗.๓๘	๑๙,๒๐๐
บ่อจิว	กรมพัฒนาที่ดิน	๑,๒๖๐ ลูกบาศก์เมตร	๒๑,๐๐๐ -๒๔,๐๐๐	๑๙.๐๕	๑๒,๐๐๐

อาจกล่าวโดยสรุปได้ว่า เงินลงทุนในการพัฒนาพื้นที่แหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝนจะอยู่ในช่วง ๑๒,๐๐๐-๗๖,๕๐๐ บาท/ไร่ ส่วนการพัฒนาระบบชลประทานจะมีเงินลงทุนอยู่ในช่วง ๑๓๕,๐๐๐ บาท/ไร่ จะสามารถคำนวณสัดส่วนการลงทุนโดยย่อได้ ดังนี้

- พื้นที่ชลประทาน หากใช้อัตราการลงทุน ๑๓๕,๐๐๐ บาท/ไร่ ให้ครอบคลุมพื้นที่ ๒๕ ล้านไร่ ที่มีศักยภาพในการชลประทานจะต้องใช้งบประมาณ ๓.๓๘ ล้านบาท ถ้าจะให้ครบถ้วนภายใน ๑๐ ปี จะต้องลงทุนเฉลี่ยปีละ ๓๓๘,๐๐๐ ล้านบาท

- พื้นที่เขตเกษตรน้ำฝน หากใช้อัตราการลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝน ที่ ๒๐,๐๐๐ บาท/ไร่ ให้ครอบคลุมพื้นที่ ๕๕ ล้านไร่ ประเทศไทยน่าจะต้องใช้เงินลงทุนประมาณ ๑.๑ ล้านล้านบาท ถ้าจะดำเนินการให้ครบถ้วนภายใน ๑๐ ปี จะต้องลงทุนประมาณ ๑๑๐,๐๐๐ ล้านบาท/ปี

เพราะฉะนั้น ประเทศไทยจำเป็นต้องใช้เงินลงทุนประมาณ ๔๕๐,๐๐๐ ล้านบาท/ปี หากต้องการพัฒนาให้ครบถ้วนภายใน ๑๐ ปี หรือประมาณ ๓๐๐,๐๐๐ ล้านบาท/ปี หากต้องการพัฒนาให้ครบถ้วนภายใน ๑๕ ปี (หรือภายในปี ๒๕๘๐)

๔.๑๗ การปรับปรุงประสิทธิภาพและมูลค่าเพิ่มในการใช้น้ำ

นอกเหนือจากการเพิ่มการลงทุนในแหล่งน้ำชลประทานและการพัฒนาแหล่งน้ำในเขตเกษตรน้ำฝนแล้ว การพัฒนาการจัดการทรัพยากรน้ำของประเทศไทยยังต้องให้ความสำคัญกับการเพิ่มประสิทธิภาพและมูลค่าเพิ่มในการใช้น้ำใน ๕ ด้านด้วยกัน เพื่อให้คุ้มค่ากับการลงทุนด้านทรัพยากรมากขึ้น ได้แก่

๑) การเพิ่มประสิทธิภาพของระบบการชลประทาน เพื่อให้มีน้ำสูญเสียในระบบชลประทานให้น้อยลง เช่น การปรับปรุงระบบการส่งน้ำที่ทำให้ทั่วถึงทั้งพื้นที่ส่งน้ำในระยะเวลาที่สั้นลง แทนการทยอยส่งน้ำไปเรื่อย เป็นต้น

๒) การเพิ่มและพัฒนาบทบาทของกลุ่มผู้ใช้น้ำในการบริหารจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการให้คำแนะนำกับเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำและระบบการจัดการน้ำในพื้นที่

๓) การเพิ่มความเข้มข้นของการปลูกพืช หรือ Cropping Intensity เช่น การปลูกพืชเสริมหลังการปลูกพืชหลัก เพื่อให้การใช้ประโยชน์จากที่ดินและระบบน้ำดีขึ้น ซึ่งอาจจะต้องให้คำแนะนำหรือการดูแลในเรื่องการตลาดด้วย

๔) การปรับเปลี่ยนพืชเป็นพืชหรือกิจกรรมที่มีมูลค่าเพิ่มจากการใช้น้ำสูงขึ้น เช่น การปลูกพืชผัก หรือไม้ผล เป็นต้น ซึ่งจะช่วยให้เกษตรกรไปพร้อม ๆ กับการเพิ่มความคุ้มค่าในการลงทุนในระบบน้ำ

๕) การปรับวิธีการเพาะปลูกที่ใช้น้ำลดลงและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เช่น การทำนาแบบเปียกสลับแห้งและ/หรือ การใช้เซนเซอร์และระบบ IOT ในการติดตามการให้น้ำทุเรียนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะช่วยประหยัดน้ำแล้วยังช่วยเพิ่มผลผลิตของพืชที่ปลูกและ/หรือลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกลงไปด้วย

บทที่ ๕

สรุปผลการศึกษาและข้อสังเกตของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ

๕.๑ สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษา การเชิญหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและการลงพื้นที่ไปศึกษาดูงานของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญทำให้มีข้อสรุปจากการศึกษา โดยแยกเป็น ๔ ประเด็น คือ (๑) สถานการณ์ภัยแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ (๒) การเตรียมความพร้อมของหน่วยงานต่าง ๆ (๓) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน และ (๔) แนวทางในการแก้ไขปัญหา สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๕.๑.๑ สถานการณ์ภัยแล้ง ปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗

สถานการณ์ภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญเริ่มปรากฏเด่นชัดเมื่อเดือนสิงหาคม ๒๕๖๖ ที่มีปริมาณฝนสะสมตั้งแต่ต้นปีน้อยกว่าเกณฑ์ปกติถึง ๖๖๘ มิลลิเมตร หรือน้อยที่สุดในรอบ ๕ ปี ประกอบกับมีการพยากรณ์ว่า ปรากฏการณ์เอลนีโญจะทำให้ประเทศไทยมีฝนน้อยกว่าค่าเฉลี่ยตั้งแต่เดือนกันยายน ๒๕๖๖-เมษายน ๒๕๖๗ ซึ่งเป็นช่วงสิ้นสุดฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ พอดี ทำให้หลายฝ่ายกังวลกันว่า ประเทศไทยจะประสบกับความแห้งแล้งรุนแรงในฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ช่วงปลายฤดูฝนในปี ๒๕๖๖ ปริมาณฝนกลับมากเป็นปกติและสูงกว่าปกติ โดยในเดือนกันยายน ๒๕๖๖ มีปริมาณฝน ๓๓๔ มิลลิเมตร และเดือนตุลาคม ๑๙๙ มิลลิเมตร ซึ่งนับเป็นปริมาณน้ำฝนที่มากที่สุดในรอบ ๕ ปี

ปริมาณฝนในช่วงปลายฤดูฝน ทำให้สถานการณ์น้ำในอ่างเก็บน้ำต่าง ๆ ค่อย ๆ คลี่คลายมากขึ้น ประกอบกับในช่วงต้นฤดูฝน (พฤษภาคม ๒๕๖๖) อ่างเก็บน้ำต่าง ๆ มีปริมาณน้ำกักเก็บมาตั้งแต่ปี ๒๕๖๕ (ซึ่งเป็นปีที่ฝนดี) ทำให้ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำช่วงต้นฤดูแล้งในปี ๒๕๖๖ (ณ วันที่ ๑ พฤศจิกายน) จึงอยู่ในเกณฑ์ปกติ ไม่ได้อยู่ในเกณฑ์วิกฤตอย่างที่กังวลไว้ในตอนต้น

ข้อมูลปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่พบว่า ในวันที่ ๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๖ ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศมีปริมาณเท่ากับ ๕๖,๔๙๑ ล้านลูกบาศก์เมตร หรือประมาณร้อยละ ๗๙.๖ ของปริมาณกักเก็บปกติ ซึ่งน้อยกว่าปีที่ฝนดี (ปี ๒๕๖๕) เพียงเล็กน้อยเท่านั้น และยังมีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำสูงกว่าปีอื่น ๆ เช่นเดียวกับกรณีของปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ในภาคเหนือที่กลับมาอยู่ในเกณฑ์ปกติเช่นกัน และเมื่อพิจารณาในช่วงปลายของฤดูแล้ง (วันที่ ๑ พฤษภาคม ๒๕๖๗) จะพบว่า ปริมาณในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ทั่วประเทศและในภาคเหนือ ยังสูงกว่าช่วงปี ๒๕๖๒-๒๕๖๕ และต่ำกว่าในปี ๒๕๖๖ เพียงเล็กน้อยเท่านั้น เพราะฉะนั้นอาจกล่าวได้ว่า ปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ของประเทศไทยในปีที่ผ่านมาไม่ได้อยู่ในภาวะวิกฤติแต่อย่างใด

อย่างไรก็ตาม หลังจากเดือนมกราคม-เมษายน ๒๕๖๗ ปริมาณฝนของประเทศไทยกลับมาเป็นปริมาณฝนน้อยอีกครั้งหนึ่ง โดยปริมาณฝนสะสมในช่วง ๔ เดือนแรกของปี ๒๕๖๗ เท่ากับ ๘๐ มิลลิเมตร ซึ่งน้อยกว่าปริมาณน้ำฝนสะสมในปี ๒๕๖๖ ซึ่งเป็นปีฝนน้อยเสียอีกทำให้ภาวะภัยแล้งที่หลายฝ่ายเป็นห่วงกลับมารุนแรงในพื้นที่ที่อยู่นอกเขตชลประทาน ที่ไม่ได้มีปริมาณน้ำในอ่างเก็บน้ำสะสมมาช่วยในการบรรเทาภัยแล้ง ข้อมูลของสถาบันสารสนเทศทรัพยากรน้ำพบว่า ในต้นปี ๒๕๖๗ พื้นที่ประสบภัยแล้งของประเทศไทยกินพื้นที่กว้างมากกว่า ๑ ใน ๓ ของตำบลทั้งหมด และมากกว่าครึ่งหนึ่งของพื้นที่ทั้งประเทศ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่า พื้นที่นอกเขตชลประทานของประเทศไทยยังมีความเปราะบางจากภัยแล้งเป็นอย่างมาก ความผันผวนและการลดลงของปริมาณน้ำฝนในช่วงกรอบเวลาประมาณ ๓ เดือนมีส่วนสำคัญที่ทำให้เกิดภัยแล้งขยายตัวในวงกว้างและกระจายตัวในทุกภูมิภาคของประเทศไทย

โดยในช่วงเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๖๗ ภาคเหนือและภาคตะวันออกเฉียงเหนือเป็นภาคที่มีความเปราะบางมากที่สุด ต่อมาในช่วงเดือนมีนาคม-เมษายน ๒๕๖๗ ภาคใต้กลับกลายเป็นภาคที่ได้รับผลกระทบในวงกว้างที่สุดแทน

นอกเหนือจากการลดลงของปริมาณน้ำฝนในช่วงต้นปี ๒๕๖๗ ประเทศไทยยังต้องเผชิญกับอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้นจนเป็นประวัติการณ์ในทุกภูมิภาคของประเทศไทย ทำให้อุณหภูมิสูงสุดของประเทศไทยในปี ๒๕๖๗ ได้สูงถึง ๔๔ องศาเซลเซียส และมีการทำลายสถิติอุณหภูมิสูงสุดมากถึง ๓๗ พื้นที่ ทั่วทั้งประเทศไทย และจากการเปรียบเทียบข้อมูลอุณหภูมิสูงสุดเฉลี่ยต่างจากค่าปกติรายเดือนตั้งแต่เดือนมกราคมถึงเมษายน ๒๕๖๗ พบว่า เดือนเมษายน ๒๕๖๗ ประเทศไทยมีค่าผลต่างอุณหภูมิเฉลี่ยกับค่าปกติสูงสุดที่สุด โดยในภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีผลต่างอุณหภูมิสูงสุดถึงประมาณ ๔ องศาเซลเซียส การที่ประเทศไทยประสบผลกระทบจากความร้อนอุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น เป็นปัญหาใหม่ที่ยังไม่มีการเตรียมรับมืออย่างเป็นระบบ ส่งผลให้ในช่วงเดือนมีนาคมและเมษายน ๒๕๖๗ ประเทศไทยประสบปัญหาหลายประการ โดยเฉพาะพื้นที่ที่ปลูกไม้ผล เช่น ผลทุเรียนร่วงและเตปโตซ่า มะพร้าว น้ำหอมชาดคอค (ไม่ติดผล) หรือลำต้นมะม่วงแตกปรีจากความร้อน เป็นต้น

๕.๑.๒ การเตรียมความพร้อมและการดำเนินงานของหน่วยงานต่าง ๆ

จากการลงพื้นที่สำรวจปัญหาและการเตรียมพร้อมของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญใน ๔ ภูมิภาค โดยคณะกรรมการวิชาการวิสามัญได้พบประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

ในภาพรวม หน่วยงานต่าง ๆ ทั้งส่วนกลางและส่วนท้องถิ่น มีการรับรู้ มีความตื่นตัว และมีความพร้อมรับมือที่ดีพอสมควร โดยเฉพาะในเรื่องน้ำประปา อย่างไรก็ตาม ศักยภาพในการเตรียมความพร้อมรับมือกับภัยแล้งโดยภาพรวมยังมีจำกัด คณะกรรมการวิชาการวิสามัญพบว่า หน่วยงานที่รับผิดชอบ เช่น กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้มีการเตรียมอุปกรณ์ไว้ช่วยเหลือจำนวนหนึ่ง แต่ปริมาณที่เตรียมไว้ไม่เพียงพอ หากวิกฤตภัยแล้งมีความรุนแรงมากกว่านี้อาจไม่สามารถช่วยเหลือได้ทั่วถึง เพราะฉะนั้น การเตรียมความพร้อมเรื่องอุปกรณ์และการให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ จึงควรจะต้องพัฒนาให้ต่อเนื่องไปในอนาคตด้วย

ประเด็นสำคัญประเด็นหนึ่งคือ การจัดสรรน้ำเพื่อการเกษตร ซึ่งการเกษตรเป็นสาขาที่ใช้น้ำมากที่สุด โดยการจัดสรรน้ำในช่วงฤดูแล้งปี ๒๕๖๖/๒๕๖๗ ที่ผ่านมามีการจัดสรรน้ำมากกว่าแผนที่กำหนดไว้ในตอนแรกและต่อมาได้มีการปรับแผนการใช้น้ำเพิ่มขึ้นในภายหลัง ซึ่งมีปัจจัยที่สำคัญ คือ ข้าวมีราคาดี เกษตรกรจึงขยายพื้นที่เพาะปลูกข้าวเพิ่มมากขึ้น บวกกับปริมาณน้ำต้นทุนในช่วงต้นฤดูแล้ง (๑ พฤศจิกายน ๒๕๖๗) จึงสามารถปรับแผนการใช้น้ำเพิ่มขึ้นได้ โดยไม่กระทบกับปัญหาขาดแคลนน้ำ ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

ในส่วนการจัดเตรียมแหล่งน้ำสำหรับอุปโภคบริโภคพบว่า การประสานครหลวง และการประสานภูมิภาคมีการเตรียมความพร้อมและแผนสำรองในการรับมือค่อนข้างดี ทำให้ได้รับผลกระทบบ้าง แต่การประปาท้องถิ่นและการประปาหมู่บ้านขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ยังไม่มีความพร้อมเพียงพอในการเตรียมการรับมือ เพราะขาดงบประมาณและไม่มั่นใจว่าแผนการปรับปรุงแหล่งน้ำจะได้รับอนุมัติและได้รับจัดสรรงบประมาณได้อย่างทันการณ์ ทำให้แหล่งน้ำสำรองในหลายพื้นที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาภัยแล้ง และเป็นสิ่งที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน

สำหรับเกษตรกร เกษตรกรที่ปลูกไม้ผลบางส่วนมีการลงทุนเพิ่มพื้นที่กักเก็บน้ำในสวนทุเรียน และมีระบบการฉีดพ่นน้ำ เพื่อลดความร้อนในสวนผลไม้ด้วยตนเอง ซึ่งต้องใช้เงินลงทุนเป็นอย่างมากถึงหลักแสนหรือหลักล้าน แต่พบว่าภาครัฐยังไม่มีมาตรการช่วยเหลือเกษตรกรกลุ่มนี้โดยตรงที่ชัดเจนนัก

๕.๑.๓ ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการ

หน่วยงานภาครัฐเป็นกลไกหลักในการดำเนินงานเพื่อแก้ปัญหาภัยแล้ง การแก้ไขปัญหา และการพัฒนาประเทศของไทยยังต้องขับเคลื่อนด้วยระบบราชการ หรือด้วยข้าราชการในแต่ละกระทรวง ทบวง กรม แต่ปัจจุบันระบบราชการมีข้อจำกัด คือ ยังมีแรงจูงใจและทรัพยากรในการปฏิบัติหน้าที่น้อย เมื่อเปรียบเทียบกับขนาดของปัญหา และยังมีจุดอ่อนในการดำเนินการในหลายด้านที่ควรปรับปรุง

ปัญหาแรกที่คณะกรรมการวิสามัญพบในการทำงานครั้งนี้ คือ หน่วยงานในระดับพื้นที่ขาดงบประมาณในการซ่อมแซมประตูน้ำเพื่อป้องกันน้ำเค็ม เนื่องจากไม่สามารถหาหน่วยงานรัฐที่เป็นเจ้าภาพในพื้นที่ได้ เช่น ในกรณีของพื้นที่บางกระเจ้า กรมทรัพยากรน้ำแจ้งว่าไม่สามารถช่วยได้เพราะไม่ใช่ภารกิจ โดยช่วยได้เต็มที่ คือ การให้ยืมเครื่องสูบน้ำเท่านั้น ขณะที่กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่งก็แจ้งว่าไม่ใช่หน้าที่ของหน่วยงานเช่นกัน

อีกปัญหาหนึ่งที่พบ คือ ความชำรุดเสียหายของโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ/ชลประทานที่เคยมีและใช้งานมา เช่น ฝาย ประตูน้ำ ระบบประปา หรือโครงการที่มีการออกแบบที่ไม่สอดคล้องกับการใช้งานจริง เป็นต้น ให้เกิดน้ำท่วมขังนอกและในแนวคันกั้นน้ำหรือคลอง จนต้องมีการแก้ไขปรับปรุงเพื่อให้สามารถดำเนินการได้ แต่ปัญหาและอุปสรรคใหญ่ คือ กระบวนการขอซ่อมแซม/ปรับปรุงยาวนานจนโครงการเหล่านั้นไม่สามารถทำงานได้ตามที่ได้ลงทุนไปและสร้างความเดือดร้อนให้แก่ประชาชนในช่วงฤดูแล้ง

การดำเนินโครงการใหม่ ๆ รวมถึงการซ่อมแซมโครงการที่มีการชำรุด มีความล่าช้ามาก เพราะการดำเนินโครงการในปัจจุบันมีขั้นตอนตั้งแต่การศึกษา สำรวจ ออกแบบ การขออนุมัติงบประมาณ และดำเนินการก่อสร้าง เมื่อมีหลายขั้นตอนทำให้ไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้ทันเวลา และในระบบงบประมาณปัจจุบันยังมีความไม่แน่นอนสูงว่า โครงการเหล่านั้นจะได้รับความเห็นชอบหรือได้รับการจัดสรรงบประมาณหรือไม่ และจะได้รับการจัดสรรงบประมาณในกรอบเวลาและกรอบงบประมาณระยะเวลาเท่าใด ซึ่งอาจทำให้การแก้ไขปัญหาในพื้นที่ถูกเลื่อนเวลาออกไปเรื่อย ๆ

สาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้กระบวนการพัฒนาโครงการมีความล่าช้าในการดำเนินการ เพราะการดำเนินงาน ศึกษา สำรวจ ออกแบบ ของหน่วยราชการมีค่านิยมจ้างเอกชนทั้งสิ้น ทำให้มีขั้นตอนมาก และสวนทางกับนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ราชการเป็นผู้มีความรู้ ความสามารถ แต่เมื่อมาอยู่กับหน่วยงานกลับไม่ได้ใช้ความรู้ความสามารถที่มีนั้น

ปัญหาหนึ่งที่แทรกซ้อนเข้ามาในกระบวนการทำงานเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้ง คือ การเลือกลำดับความสำคัญเร่งด่วน (priority) ของการจัดสรรงบประมาณของหน่วยงานส่วนกลาง ทั้งในกรม/กระทรวงเอง และในหน่วยงานกลาง (เช่น สำนักงบประมาณ) อาจไม่สอดคล้องกับความสำคัญเร่งด่วนของพื้นที่จริง ซึ่งอาจมีสถานการณ์อื่น ๆ เกิดขึ้นเพิ่มเติมในพื้นที่

สำหรับการดำเนินโครงการแหล่งน้ำใหม่ ๆ นั้น มีกรอบการปฏิบัติสำคัญประการหนึ่งที่เป็นอุปสรรคในการดำเนินการจริง นั่นคือ กรอบขนาดโครงการไม่เกิน ๒ ล้านลูกบาศก์เมตร ที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการเอง แต่การดำเนินโครงการขนาดใกล้เคียงกับ ๒ ล้านลูกบาศก์เมตร อาจต้องใช้วงเงินงบประมาณหลายสิบล้านบาท ซึ่งเกินศักยภาพในงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะดำเนินการได้ และไม่สามารถไปของบประมาณจากหน่วยราชการส่วนกลางได้ เพราะเป็นขนาดโครงการที่กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้ดำเนินการ

นอกจากนี้ ในการลงพื้นที่คณะกรรมการวิสามัญพบว่า การใช้มาตรการประกาศพื้นที่ภัยพิบัติจากภัยแล้งมีน้อยมาก ยกเว้นในกรณีจังหวัดชุมพร มีการใช้งบประมาณสำรองฉุกเฉิน ๑๐ ล้านบาท

ในการยับยั้งปัญหาภัยแล้ง ซึ่งทำให้ทางจังหวัดชุมพรสามารถเตรียมการล่วงหน้าได้ระดับหนึ่ง ในประเด็นนี้ คณะกรรมการวิชาการเสนอว่า รัฐบาลจำเป็นต้องพิจารณาถึงข้อจำกัด/อุปสรรคในการใช้มาตรการดังกล่าว ในการรับมือและพยายามลดข้อจำกัด/อุปสรรคเหล่านั้นลง เพื่อให้จังหวัดและท้องถิ่นสามารถมีกลไกทางงบประมาณที่เพียงพอในการรับมือกับภัยแล้งในอนาคตได้

๕.๑.๔ แนวทางการแก้ไขปัญหา

คณะกรรมการวิชาการวิสามัญเห็นว่า การแก้ไขปัญหาภัยแล้งควรให้ทุกหน่วยงานดำเนินการเป็นรายพื้นที่ไปพร้อม ๆ กัน ไม่ควรให้หน่วยงานแต่ละหน่วย เช่น กรมชลประทาน กรมทรัพยากรน้ำ กรมทรัพยากรน้ำบาดาล และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ลงไปแก้ไขปัญหาแบบต่างคนต่างดำเนินการ ซึ่งจะทำให้ความสมบูรณ์และประสิทธิผลของการแก้ไขปัญหาไม่บรรลุเสร็จสิ้น รวมถึงจะสิ้นเปลืองงบประมาณจนเกินความจำเป็น

ปัจจุบันแม้ว่าสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจะพยายามเชื่อมประสานให้เกิดการจัดสรรงบประมาณตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนของแต่ละพื้นที่ แต่ละลุ่มน้ำผ่านกระบวนการ Thai Water Plan แต่กระบวนการจัดสรร/ใช้งบประมาณในท้ายที่สุด ยังคงผ่านการตัดสินใจของหน่วยงานส่วนกลาง (ตั้งแต่สำนักงบประมาณ ไปจนถึงกระทรวง/กรม) เป็นหลัก ซึ่งทำให้การจัดลำดับความสำคัญและการสอดประสานกันของโครงการต่าง ๆ ในพื้นที่จริงยังไม่สามารถดำเนินการจริงได้

ดังนั้น คณะกรรมการวิชาการวิสามัญจึงมีความเห็นว่า กระบวนการในการจัดสรรงบประมาณควรให้ความสำคัญกับการทำงานเชิงพื้นที่ หรือการจัดสรรงบประมาณตามลำดับความสำคัญเร่งด่วนของพื้นที่ให้มากขึ้น ดังนี้

๑) จัดทำบัญชีลำดับความสำคัญเร่งด่วนในรายพื้นที่และมีการปรับทบทวนลำดับความสำคัญตามสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไปอยู่เสมอ

๒) กำหนดวงเงินงบประมาณส่วนหนึ่งสำหรับให้หน่วยงานในพื้นที่ได้จัดสรรตามลำดับความสำคัญในรายพื้นที่ได้เอง

๓) การจัดเตรียมงบประมาณฉุกเฉินไว้สำหรับการดำเนินการเร่งด่วน หรือการซ่อมบำรุงการซ่อมแซมระบบและแหล่งน้ำที่มีอยู่ในแต่ละพื้นที่ เพื่อสนับสนุนการทำงานพัฒนาแหล่งน้ำในรายพื้นที่ให้มากขึ้น

นอกจากนี้ ในภาพรวมรัฐบาลควรเพิ่มงบประมาณในการจัดหาแหล่งน้ำเพื่อการเกษตรในพื้นที่นอกเขตชลประทานให้มากขึ้น เพราะในปัจจุบันงบประมาณส่วนใหญ่กระจุกตัวอยู่ในพื้นที่เขตชลประทาน แต่ในความเป็นจริงเกษตรกรส่วนใหญ่อยู่นอกเขตชลประทาน

การถ่ายโอนอำนาจและงบประมาณสู่ท้องถิ่นเป็นหนทางหนึ่งในการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง แต่การถ่ายโอนอำนาจให้แก่หน่วยงานท้องถิ่น ควรต้องคำนึงถึงความพร้อมของท้องถิ่นด้วยและในการถ่ายโอนโครงสร้างพื้นฐานที่สร้างมาแล้วไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ควรตรวจสอบสภาพของโครงสร้างพื้นฐานก่อนส่งมอบอำนาจเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาหลังจากส่งมอบอำนาจไปแล้ว เช่น กรณีจังหวัดชุมพรประสบปัญหาเรื่องฝายและอ่างเก็บน้ำไม่สามารถใช้งานได้หลังการถ่ายโอนหรือการส่งมอบ ควรจะมีระบบบัญชีระบบ/อาคาร/แหล่งน้ำ ทั้งที่ถ่ายโอนไปแล้วและยังไม่ได้ถ่ายโอน โดยมีการอัปเดตหรือปรับปรุงฐานข้อมูลให้ตรงกับสถานการณ์จริงอยู่เสมอ เพื่อให้สามารถให้คำแนะนำ การซ่อมบำรุงและการซ่อมแซมโครงการต่าง ๆ ได้อย่างทันที่

เพื่อแก้ไขปัญหานี้ รัฐบาลควรพิจารณาขยายความร่วมมือกับหน่วยงานส่วนกลาง สถาบันการศึกษาและภาคเอกชนในพื้นที่ให้มากขึ้นในการพัฒนาขีดความสามารถของบุคลากร

ในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดการน้ำเชิงระบบ ไม่ว่าจะเป็นการดูแลและซ่อมบำรุงระบบน้ำประปา รวมถึงระบบน้ำบาดาล และการบริหารจัดการน้ำเพื่อการเกษตร เพื่อลดและแก้ไขปัญหาในพื้นที่ ได้อย่างทันท่วงที โดยไม่ต้องรออนุญาตหรือบุคลากรจากส่วนกลางไปดำเนินการ ไปจนถึง การจัดตั้ง ศูนย์บริหารจัดการข้อมูลน้ำระดับจังหวัดในองค์กรบริหารส่วนจังหวัด เพื่อช่วยในการเตือนภัยหรือประสาน หน่วยงานต่าง ๆ ภายในพื้นที่

ในการลงพื้นที่ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือของคณะกรรมการพบว่า แหล่งน้ำดิบ /แหล่งน้ำสำรองในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือหลายแห่ง มีความจำเป็นที่ต้องการบูรณะและการขุดลอก เพื่อเพิ่มปริมาณการกักเก็บน้ำสำรองให้เพียงพอในสถานการณ์ภัยแล้ง แต่การดำเนินการดังกล่าวยังติดขัด ในหลายเรื่อง กล่าวคือ (๑) การขาดงบประมาณในการดำเนินการ (๒) ข้อจำกัดของกฎระเบียบเรื่องที่ดิน และ/หรือการใช้ประโยชน์จากดินที่ขุดขึ้นมา และ (๓) การกังวลใจในเรื่องการทุจริตคอร์รัปชันจากขุดลอก ดังกล่าว เพราะฉะนั้น ในอนาคตรัฐบาลจึงควรจัดเตรียมงบประมาณด้านนี้ให้มากขึ้น และมีการพัฒนา เทคโนโลยีในการประเมินสภาพท้องน้ำ ทั้งก่อนขุดลอกและหลังขุดลอก เช่น เครื่องปทุมมาตรของสถาบัน สارسสนเทศทรัพยากรน้ำ เป็นต้น รวมถึงการปรับปรุงกฎระเบียบ เพื่อให้การดำเนินงานมีความโปร่งใส และคล่องตัวไปพร้อม ๆ กัน

คณะกรรมการวิสามัญเห็นว่า การเตรียมความพร้อมเรื่องแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรอง จึงเป็นสิ่งที่ควรแก้ไขอย่างเร่งด่วน ด้วยการมอบหมายให้สำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติและหน่วยงาน รับผิดชอบ จัดทำการสำรวจแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองของหน่วยผลิตน้ำประปาแต่ละหน่วย และในกรณีที่หน่วยผลิตน้ำประปาใด ที่แหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองของหน่วยดังกล่าวได้รับผลกระทบ หรือมีความเสี่ยงจากปรากฏการณ์เอลนีโญในปี ๒๕๖๗ ที่ผ่านมา ให้หน่วยผลิตน้ำประปาและหน่วยงาน รับผิดชอบจัดทำแผนการพัฒนาแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรอง เพื่อเสนอมาเข้าแผนในการดูแลและพัฒนา ระบบน้ำประปาภายในปี ๒๕๖๘ ก่อนที่จะเร่งดำเนินการในการปรับปรุงตามแผนที่เสนอมาและได้รับอนุมัติ ต่อไป

สำหรับแนวทางแก้ไขอีกประการหนึ่งที่คณะกรรมการวิสามัญเห็นว่า มีความสำคัญมาก และยังคงดำเนินการไม่มากพอ คือ ต้องสำรวจหาแหล่งน้ำบาดาลให้มากพอเพื่อนำน้ำมาใช้ในฤดูแล้ง ซึ่งการสำรวจต้องอาศัยหลักการทางวิชาการ ควบคู่กับกับการเจาะสำรวจ พร้อมกับการสุบทดสอบที่ละเอียด โดยจะต้องมีปริมาณน้ำอย่างน้อย ๗๒ ชั่วโมง/หนึ่งบ่อ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง น้ำอุปโภคบริโภคควรที่จะใช้ น้ำบาดาลเป็นแหล่งน้ำหลัก เนื่องจากไม่มีสารปนเปื้อน

ดังนั้น รัฐบาลจึงควรจัดทำแผนพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาลให้ทั่วถึง โดยมีวงเงินงบประมาณ สนับสนุนที่เพิ่มมากขึ้นซึ่งอาจทำโดยการเพิ่ม/ปรับปรุงกฎระเบียบของกองทุนทรัพยากรน้ำบาดาล เพื่อให้สามารถนำงบประมาณเงินกองทุนทรัพยากรน้ำบาดาลมาใช้ในการแก้ไขปัญหาภัยแล้งให้แก่ประชาชน โดยเฉพาะสำหรับน้ำอุปโภคบริโภค

สำหรับปัญหาการรุกคืบของน้ำเค็ม ปัจจุบันความพยายามในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เป็นเพียงแนวทางการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าเท่านั้น กล่าวคือ (๑) การปิดกั้นลำคลองที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำ เพื่อมิให้น้ำเค็มเข้าไปในลำคลองและพื้นที่การเกษตร (๒) การใช้จังหวะเวลาการขึ้นลงของน้ำทะเล ในการผลักดันน้ำเค็มและรับน้ำจืดในช่วงเวลาที่แม่น้ำมีความเค็มลดลง (๓) การปล่อยน้ำจากเขื่อนเจ้าพระยา มาช่วยในการผลักดันน้ำเค็มด้วย (๔) การขยายขีดความสามารถของคลองประปานครหลวง เพื่อให้สามารถ เปิดรับน้ำในช่วงที่มีน้ำจืดลงมาไหล และปิดรับน้ำในช่วงน้ำเค็มหนุนได้มากขึ้น และ (๕) วิธีการกักเก็บน้ำ ในช่วงที่น้ำมีความเค็มน้อย รวมถึงการกักเก็บน้ำฝนเอาไว้ใช้ในการเกษตร

ความพยายามแก้ไขปัญหานี้ในระยะยาวพบว่า การประปานครหลวงมีการศึกษาแนวทางในการขยาย/เพิ่มคลองประปาให้ไปทางเหนือของน้ำ หรือไกลจากปากแม่น้ำมากขึ้น เช่น ขยายคลองที่มาจากเขื่อนแม่กลอง รวมถึงการทำอุโมงค์ส่งน้ำดิบมายังกรุงเทพฯ ผังตะวันออก และบริเวณอื่น ๆ การขุดคลองประปาหรือท่อประปาขนาดใหญ่ฝั่งตะวันออก โดยรับน้ำมาจากตอนเหนือ และจากเขื่อนเจ้าพระยา จังหวัดชัยนาท เป็นต้น

ในพื้นที่ต้นน้ำคณะกรรมการวิสามัญพบว่า สัดส่วนพื้นที่ป่าไม้ในลุ่มน้ำหลักหลายลุ่มน้ำมีสัดส่วนน้อยมาก ดังนั้น การพัฒนาพื้นที่ป่าไม้โดยเฉพาะในพื้นที่ต้นน้ำลำธาร จึงเป็นสิ่งที่สำคัญมากในการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง แต่ปัจจุบันการดำเนินการในพัฒนาพื้นที่ป่าไม้ยังเน้นกลไกการดำเนินการที่เน้นพื้นที่ป่าอนุรักษ์เป็นหลัก แต่ยังคงขาดแรงจูงใจที่ดีพอในการพัฒนาการเพิ่มพื้นที่ป่าชุมชน และพื้นที่ป่าเศรษฐกิจ ซึ่งอาจนำมาปลูกทดแทนเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่เกษตรกร และเพื่อทดแทนพืชที่ยังมีการเผา เช่น ข้าวโพด อ้อย ไปด้วยในตัว เป็นต้น

ในสถานการณ์ที่ประเทศไทยมีความเสี่ยงในการขาดแคลนน้ำและภัยแล้งมากขึ้น อันเนื่องมาจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รัฐบาลจึงควรเน้นการแก้ปัญหาคือการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศผ่านการจัดการน้ำด้านอุปสงค์ให้มากขึ้นกว่าปัจจุบันที่เน้นการจัดการน้ำด้านอุปทานหรือเน้นการพัฒนาแหล่งน้ำใหม่เท่านั้น เช่น การพัฒนาระบบบริหารจัดการน้ำด้วยเทคโนโลยีที่ช่วยประหยัดน้ำและใช้น้ำซ้ำ เป็นต้น เพราะการจัดการน้ำด้านอุปสงค์เป็นการใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่ามีประสิทธิภาพยังลดความเสี่ยงจากภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำไปด้วยโดยตรง

สำหรับในแง่การจัดการน้ำ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรมีการถอดบทเรียนจากโครงการและพื้นที่ต้นแบบเพื่อการขยายผลในวงกว้างสู่พื้นที่อื่นให้มากกว่าปัจจุบัน ซึ่งมีหลายโครงการของหน่วยงานต่าง ๆ เน้นเพียงการสร้างต้นแบบ แต่สุดท้ายต้นแบบนั้นไม่ได้รับการขยายผล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย การทำเกษตรผสมผสาน การทำเกษตรหมุนเวียน การปลูกข้าวแบบเปียกสลับแห้ง เป็นต้น ทั้งนี้ ส่วนหนึ่งเพราะมิได้ถอดบทเรียนในแง่อุปสรรคในการดำเนินการและแนวทางในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคในเรื่องดังกล่าวไว้

รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรพิจารณาขยายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและภาคเอกชนในพื้นที่ให้มากขึ้น ในการพัฒนาขีดความสามารถขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการการพัฒนาการเกษตรเชิงระบบ ด้วยการเพิ่มจำนวนที่ปรึกษาทางการเกษตรให้แก่เกษตรกรในพื้นที่ และส่งเสริมผู้ประกอบการในท้องถิ่นที่สามารถให้บริการในการจัดการน้ำอย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญและเป็นประโยชน์มากเช่นกัน เพราะผู้ประกอบการเหล่านี้จะสามารถให้บริการต่าง ๆ ได้ โดยการทำแหล่งกักเก็บน้ำสำรอง การทำระบบน้ำหยด การประยุกต์ใช้ระบบ Internet of Things ในการบริหารจัดการน้ำและการจัดการฟาร์ม ไม่ว่าจะเป็นการให้การสนับสนุนผู้ประกอบการเหล่านี้โดยตรง เช่น การให้การสนับสนุนทางวิชาการและทางเทคนิค หรือการให้เงินทุนดอกเบี้ยต่ำสำหรับผู้ประกอบการ เป็นต้น หรือการสนับสนุนโดยทางอ้อม เช่น การสนับสนุนเงินทุนดอกเบี้ยต่ำหรือปลอดดอกเบี้ยสำหรับเกษตรกรในการลงทุนเพื่อพัฒนาระบบการจัดการน้ำในไร่นาของตน เป็นต้น

สำหรับนโยบายในภาพรวม กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรพิจารณาให้เงินช่วยเหลือแบบมีเงื่อนไขเพื่อจูงใจให้เกษตรกรปรับเปลี่ยนการเพาะปลูกพืชให้เหมาะสมกับดินและน้ำ รวมถึงการลงทุนในระบบอุปกรณ์ที่ช่วยในการประหยัดหรือการบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืนมากขึ้น โดยรัฐบาลควรลดการให้เงินช่วยเหลือแบบเหี่ยวยาให้เปล่าโดยที่ไม่มีเงื่อนไข ซึ่งงานวิจัยพบว่า การให้เงินช่วยเหลือแบบเหี่ยวยาให้เปล่าจะจูงใจไม่ให้เกิดเกษตรกรปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต และไม่สามารถหลุดพ้นจากวงจร

ความยากจนได้ รวมถึงมีความเสี่ยงมากขึ้นในการได้รับผลกระทบทางลบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ

สุดท้าย เนื่องจากการพัฒนาแหล่งน้ำของภาครัฐในปัจจุบัน เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ และบ่อบาดาล เน้นลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำโดยใช้งบประมาณจากภาครัฐร้อยละ ๑๐๐ และส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บค่าน้ำจากผู้ใช้น้ำ หรือเก็บในอัตราที่ต่ำมาก ซึ่งไม่สะท้อนต้นทุนในการจัดหาและการซ่อมบำรุง ทำให้การลงทุนในการพัฒนาแหล่งน้ำใหม่ทำได้จำกัด ขณะเดียวกันภาระงบประมาณการซ่อมบำรุงแหล่งน้ำในอนาคตของภาครัฐมีมากขึ้นเรื่อย ๆ เพราะฉะนั้นรัฐบาลควรมีการพัฒนาโมเดลธุรกิจเพื่อให้ผู้ใช้น้ำมีส่วนร่วมในการลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำ และ/หรือจ่ายค่าใช้น้ำ เพื่อนำมาใช้ในการดำเนินการซ่อมบำรุง/ซ่อมแซมในการดำเนินการของแหล่งน้ำนั้น ๆ

ดังนั้น รัฐบาลและสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติจึงควรพัฒนากรอบและรูปแบบการสนับสนุนการลงทุนให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและเกษตรกรแต่ละราย ดังนี้

- เงินทุนให้เปล่า (Grant) ในโครงการที่มีความสำคัญเร่งด่วน และ/หรือดำเนินการในพื้นที่ห่างไกลและยากลำบาก
- เงินทุนให้กู้ยืม (Loans) ปลอดดอกเบี้ย สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การประปาส่วนภูมิภาค และเกษตรกรในการพัฒนาแหล่งน้ำสำหรับท้องถิ่น/ชุมชน/ไร่นาของตนเอง
- การร่วมลงทุนระหว่างรัฐบาลส่วนกลางกับท้องถิ่น/ชุมชนและวิสาหกิจชุมชนในพื้นที่ เพื่อให้โครงการสามารถระดมทุนได้รวดเร็วยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยที่รัฐบาลส่วนกลาง อาจตั้งกองทุนใหม่หรือปรับบทบาทกองทุนที่มีอยู่ เช่น กองทุนพัฒนาระบบน้ำบาดาล เป็นต้น เพื่อทำหน้าที่ในการร่วมลงทุน (และ/หรือการให้กู้ยืม) ในการพัฒนาแหล่งน้ำ
- การใช้กลไกระหว่างประเทศในการสนับสนุนการลงทุนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนมาใช้ในการพัฒนาแหล่งน้ำ ควบคู่ไปกับการฟื้นฟูป่าไม้/ไม้ยืนต้น และการเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศไปพร้อมกันด้วย

๕.๒ ข้อสังเกตของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ

จากผลการศึกษาทั้งหมดคณะกรรมการวิชาการวิสามัญมีข้อสังเกตต่อการดำเนินการของรัฐบาลและหน่วยงานต่าง ๆ ดังนี้

๕.๒.๑ รัฐบาลจำเป็นต้องเพิ่มแผนการลงทุนในการรับมือกับภัยแล้ง และ/หรืออุทกภัย เพื่อให้สามารถรับมือกับภัยแล้งและความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศให้ได้ดีกว่าปัจจุบัน เนื่องจากขนาดของปัญหาภัยแล้งที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศมีความรุนแรงและขยายตัวมากกว่าขีดความสามารถของโครงสร้างพื้นฐานที่รัฐบาลและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอยู่ในการรองรับและแก้ไข ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น พื้นที่ชลประทาน และ/หรือพื้นที่ที่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาแหล่งน้ำ ยังมีน้อยกว่าพื้นที่ประสบภัยแล้ง เป็นต้น ขณะเดียวกัน ความเสี่ยงที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตยังมีมากกว่าการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่รัฐบาลวางแผนพัฒนา ซึ่งหมายความว่า ประเทศไทยจะยังคงเผชิญกับปัญหาภัยแล้งอย่างต่อเนื่อง และในปีที่มีภาวะแห้งแล้งรุนแรง ปัญหาอาจลุกลามเป็นวงกว้างมากขึ้น

๕.๒.๒ ภายใต้ทรัพยากรที่มีอย่างจำกัด รัฐบาลควรให้การสนับสนุนการสำรวจและจัดทำแผนดูแลพัฒนาแหล่งน้ำดิบและแหล่งน้ำสำรองสำหรับการผลิตน้ำประปา และ/หรือน้ำเพื่ออุปโภคบริโภค ให้มีปริมาณเพียงพอต่อความต้องการของประชาชน ซึ่งนับว่าเป็นเรื่องเร่งด่วนอย่างยิ่ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่แหล่งน้ำประปาได้รับผลกระทบจากการรुक้าของน้ำเค็ม และควรมีการจัดสรรงบประมาณที่เพียงพอ เพื่อให้ทุกหน่วยผลิตน้ำประปาสามารถดำเนินการตามแผนดังกล่าวได้โดยเร็วที่สุด นอกจากนี้ การทำน้ำประปาในปัจจุบันไม่ควรยึดติดกับการใช้น้ำจากแหล่งน้ำผิวดินเพียงอย่างเดียว อาจจะมีการพิจารณานำน้ำบาดาลในพื้นที่ที่เหมาะสมมาทำน้ำประปาด้วย เนื่องจากทำให้ประหยัดค่าใช้จ่ายในการซื้อสารคลอรีน และน้ำบาดาลยังมีปริมาณมากกว่าน้ำผิวดินหลายเท่าตัว

๕.๒.๓ รัฐบาลควรเร่งพัฒนาแหล่งน้ำบาดาลขนาดใหญ่ที่มีศักยภาพทั้งปริมาณและคุณภาพ เพื่อแก้ไขปัญหาเชิงรุกต่อสถานการณ์เอลนีโญที่อาจจะส่งผลกระทบต่อประชาชนในระยะยาว โดยเฉพาะการนำมาใช้เพื่อการอุปโภคบริโภคและการอุตสาหกรรม โดยมีแผนการดำเนินการและกรอบการลงทุน/สนับสนุนการลงทุนที่ชัดเจน และสามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วครอบคลุมพื้นที่ให้กว้างขวางมากขึ้น ซึ่งหนึ่งในแนวทางที่เป็นไปได้คือ การปรับกฎระเบียบของกองทุนพัฒนาทรัพยากรน้ำบาดาลให้สามารถนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาดภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคของประชาชน

๕.๒.๔ หากรัฐบาลจะเพิ่มขีดความสามารถในการรับมือกับปัญหาภัยแล้ง รัฐบาลจำเป็นต้องดำเนินการ ดังนี้ (๑) เพิ่มกรอบการลงทุนในระบบงบประมาณประจำปีให้มีการพัฒนาแหล่งน้ำให้มากขึ้น โดยเฉพาะสำหรับพื้นที่นอกเขตชลประทาน (๒) ปรับปรุงระบบงบประมาณให้การจัดสรรงบประมาณดำเนินการในแต่ละพื้นที่ให้มากขึ้น หรืออย่างน้อยก็มีส่วนหนึ่งสำหรับหน่วยงานในพื้นที่ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาให้ประชาชนอย่างเร่งด่วน และ (๓) การกำหนดให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการในการซ่อมแซม/ปรับปรุงโครงการพัฒนาแหล่งน้ำด้วยบุคลากรของตนเอง (อย่างน้อยในขั้นตอนการศึกษาและออกแบบ) เพื่อเร่งรัดกระบวนการทำงานให้รวดเร็วขึ้น และสามารถรับมือกับความเสียหายภัยแล้งที่เพิ่มมากขึ้นได้

๕.๒.๕ นอกเหนือจากการลงทุนตามระบบงบประมาณปกติ รัฐบาลควรพัฒนากรอบและรูปแบบการลงทุนใหม่ ๆ เพื่อสนับสนุนการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และของกลุ่มเกษตรกรและเกษตรกรแต่ละราย (ในไร่นาของตน) ให้มากขึ้นและรวดเร็วขึ้น โดยเฉพาะในโครงการพัฒนาแหล่งน้ำ และระบบการจัดการน้ำที่มีความคุ้มค่าทางการเงิน เนื่องจากการพัฒนาแหล่งน้ำของภาครัฐในปัจจุบัน เช่น เขื่อน อ่างเก็บน้ำ และบ่อบาดาล เน้นลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำโดยใช้งบประมาณจากภาครัฐทั้งหมด และส่วนใหญ่ไม่มีการเก็บค่าน้ำจากผู้ใช้น้ำ หรือเก็บในอัตราที่ต่ำมาก

ซึ่งไม่สะท้อนต้นทุนในการจัดหาน้ำและการซ่อมบำรุง ทำให้ภาระงบประมาณการซ่อมบำรุงแหล่งน้ำในอนาคตของภาครัฐมีมากขึ้นเรื่อย ๆ ส่งผลทำให้การพัฒนาแหล่งน้ำแห่งใหม่ทำได้จำกัด ทั้งนี้ รัฐบาลอาจจัดตั้งกองทุน/ปรับปรุงบทบาทกองทุนที่มีอยู่เพื่อมาทำหน้าที่ดังกล่าว โดยรูปแบบการลงทุนใหม่ ๆ อาจเป็นได้ทั้งการร่วมลงทุน หรือการให้กู้ยืมปลอดดอกเบี้ย หรือการให้เปล่า และควรใช้โอกาสนี้ในการระดมทุน/ร่วมลงทุนกับองค์กร/กองทุนระหว่างประเทศ ภายใต้กรอบการพัฒนาที่ยั่งยืนด้วย

๕.๒.๖ ภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติควรพิจารณาผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนพัฒนาแหล่งน้ำในหลากหลายรูปแบบเพื่อพิจารณาว่าแหล่งน้ำในรูปแบบใดให้ผลตอบแทนด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมสูงสุด ไม่ใช่พิจารณาเพียงแค่ทางเลือกเดียวและเน้นแสดงให้เห็นว่าทางเลือกนั้นได้ผลตอบแทนที่เป็นบวก นอกจากนี้ หน่วยงานควรให้บุคลากรของตนเองวิเคราะห์ผลตอบแทนที่ได้จากการลงทุนไม่ใช่ให้บริษัทเอกชนมาช่วยทำการวิเคราะห์ให้

๕.๒.๗ รัฐบาลควรเร่งเสริมหนุนความเข้มแข็งขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและหน่วยงานในภูมิภาค โดย (๑) การเพิ่มขีดความสามารถของบุคลากรในการดูแลระบบน้ำ (ทั้งน้ำประปา น้ำบาดาล น้ำชลประทาน และน้ำอื่น ๆ) ซึ่งสำนักงานทรัพยากรน้ำแห่งชาติอาจพิจารณาสนับสนุน/ร่วมมือ/จัดตั้งสถาบันวิชาการด้านน้ำ (หรือ Water Resources Academy) ตามภูมิภาคหรือตามลุ่มน้ำสำคัญเพื่อทำหน้าที่ดังกล่าว โดยร่วมมือกับสถาบันการศึกษาในพื้นที่ (๒) การจัดตั้งศูนย์บริหารข้อมูลน้ำระดับจังหวัดและระดับลุ่มน้ำ (กรณีลุ่มน้ำหลักสำคัญที่ผ่านหลายจังหวัด) (๓) การวางแผนและบูรณาการการทำงานร่วมกันระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในพื้นที่ต่าง ๆ ที่อยู่ในลุ่มน้ำเดียวกัน (๔) การปรับปรุงกฎระเบียบและกรอบการดำเนินโครงการต่าง ๆ ให้มีความคล่องตัวและสอดคล้องกับสภาพปัญหาในแต่ละพื้นที่มากขึ้น และ (๕) การจัดสรรงบประมาณด้านการบริหารจัดการน้ำไปยังองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่มีงบประมาณที่เพียงพอในการดำเนินงานตามนโยบายในการแก้ไขปัญหาและให้ความสำคัญกับการสร้างประจวบเหมาะน้ำเพื่อบริหารจัดการน้ำได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๕.๒.๘ รัฐบาลควรร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการขุดลอกคูคลองที่ต้นเงินให้มากกว่าปัจจุบันเพื่อเพิ่มศักยภาพในการกักเก็บและระบายน้ำในช่วงฤดูฝนซึ่งจะช่วยบรรเทาปัญหาการขาดแคลนน้ำในช่วงฤดูแล้ง โดยเฉพาะในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อภาวะภัยแล้งบริเวณลำนํ้าชี นอกจากนี้ควรพิจารณาสร้างแก้มลิงเพื่อเป็นแหล่งกักเก็บน้ำไว้ในฤดูแล้งและป้องกันปัญหาน้ำท่วมในลำนํ้าต่าง ๆ เช่น บริเวณลำนํ้าชี

๕.๒.๙ ในการรับมือกับปัญหาการรุกคืบของน้ำเค็ม รัฐบาลควรเร่งศึกษาเพื่อให้เข้าใจถึงความสัมพันธ์ระหว่างระบบนิเวศปากแม่น้ำ ปริมาณน้ำ และค่าความเค็มในแต่ละช่วงเวลา และการใช้ประโยชน์ในรูปแบบต่าง ๆ ของมนุษย์ เพื่อเป็นฐานความรู้/ความเข้าใจสำหรับการพัฒนาแนวคิดและออกแบบการรับมือกับการรุกคืบของน้ำเค็มในโอกาสต่อไป และควรทดลองแก้ไขปัญหาระยะสั้นด้วยกลไกที่มีอยู่ไปพร้อมกัน เช่น การพัฒนาระบบเปิดปิดประตูน้ำตามลำคลองต่าง ๆ เป็นต้น ที่เชื่อมต่อกับแม่น้ำให้สอดคล้องกับระดับค่าความเค็มในแม่น้ำที่ผันแปรไปตามการขึ้นลงของน้ำและการระบายน้ำจากท้ายเขื่อน

๕.๒.๑๐ ในการรับมือภัยร้อนหรืออุณหภูมิที่เพิ่มสูงขึ้น และความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศ รัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเพื่อหาแนวทางเกษตรเท่าทันภูมิอากาศ (Climate Smart Agriculture) เพื่อลดผลกระทบเชิงลบกับพืชที่ปลูก และ/หรือ สัตว์ที่เลี้ยงแต่ละชนิด โดยต้องเป็นแนวทางที่สอดคล้องกับความพร้อมในการปฏิบัติและการลงทุนของเกษตรกร และบริบทของพื้นที่ รวมถึงการวิจัยและพัฒนาเพื่อปรับปรุงพันธุ์พืช/พันธุ์ปศุสัตว์/พันธุ์สัตว์น้ำ ที่มีความพร้อมในการรับมือกับความร้อน ความแห้งแล้ง และความแปรปรวนของสภาพภูมิอากาศด้วย

๕.๒.๑๑ รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนการปลูกพืชที่มีมูลค่าเพิ่มสูงหรือการทำเกษตรหมุนเวียนหรือเกษตรผสมผสานควบคู่กับการจัดหาแหล่งน้ำ เนื่องจากปัจจุบันหลายพื้นที่มุ่งไปที่การจัดหาน้ำเพื่อปลูกพืชมูลค่าเพิ่มต่ำและต้องการใช้น้ำในปริมาณมาก เช่น การปลูกข้าว โดยงานวิจัยพบว่า ร้อยละ ๙๒ ของการปลูกข้าวร่วมกับพืชอื่นให้ผลตอบแทนที่ดีกว่าการปลูกข้าวอย่างเดียว (Attavanich et al., 2019)

๕.๒.๑๒ การจัดการด้านความต้องการใช้น้ำเป็นอีกหนึ่งทางเลือกสำคัญในการแก้ไขปัญหาที่ยั่งยืน รัฐบาลโดยเฉพาะกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรส่งเสริมการปลูกพืชที่สอดคล้องกับข้อจำกัดของดินและน้ำ โดยเฉพาะในพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งพบว่าหลายจังหวัดมีการปลูกพืชที่ไม่เหมาะสมหรือเหมาะสมน้อยกับลักษณะดินและปริมาณน้ำ ควรส่งเสริมการพัฒนาระบบน้ำในไร่นาเกษตรกร การใช้อุปกรณ์ในการประหยัดการใช้น้ำ และ/หรือ ควรพัฒนารูปแบบการเกษตรมีความพร้อมรับมือกับการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศให้มากขึ้น โดยรัฐบาลควรสนับสนุนแรงจูงใจให้กับเกษตรกรในลักษณะที่จะเอื้อให้เกษตรกรเกิดการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตที่ยั่งยืนมากขึ้นแทนการให้ความช่วยเหลือแบบให้เปล่าโดยที่ไม่มีเงื่อนไข ซึ่งงานวิจัยพบว่าการให้เงินช่วยเหลือแบบเหี่ยวยาให้เปล่าครั้งทำให้เกษตรกรไม่ยอมปรับเปลี่ยนวิธีการผลิต ไม่หลุดพ้นจากวงจรความยากจน และเสี่ยงมากขึ้นต่อผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงของสภาพภูมิอากาศ (Attavanich et al., 2019)

๕.๒.๑๓ รัฐบาลควรถอดบทเรียนจากโครงการ/พื้นที่ต้นแบบเพื่อการขยายผลในวงกว้างสู่พื้นที่อื่นให้มากกว่าปัจจุบันที่หลาย ๆ โครงการของหน่วยงานต่าง ๆ เน้นเพียงการสร้างต้นแบบแต่สุดท้ายต้นแบบนั้นไม่ได้รับการขยายผล เช่น การปลูกพืชใช้น้ำน้อย การทำเกษตรผสมผสาน การทำเกษตรหมุนเวียน การปลูกข้าวแบบเปียกสลับแห้ง เป็นต้น

๕.๒.๑๔ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ควรส่งเสริมและสนับสนุนความร่วมมือในเชิงระบบกับสถาบันการศึกษาและภาคเอกชนในพื้นที่เพื่อเพิ่มที่ปรึกษาทางการเกษตร (Crop Advisor) ในการให้ความรู้กับเกษตรกรอย่างต่อเนื่องและทั่วถึงทุกพื้นที่ ซึ่งจะช่วยลดข้อจำกัดด้านกำลังคนของภาครัฐ และช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับเกษตรกรในการปรับตัวเพื่อรับมือกับปรากฏการณ์เอลนีโญและปัญหาการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

๕.๒.๑๕ หนึ่งในเครื่องมือในการรับมือกับสถานการณ์ภัยแล้งที่ยั่งยืนที่สุดในระยะยาว คือ การพัฒนาและเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ในแต่ละลุ่มน้ำ ซึ่งรัฐบาลควรสนับสนุนและเพิ่มแรงจูงใจในการเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ ทั้งในรูปแบบของป่าชุมชนและป่าเศรษฐกิจ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวควรดำเนินการให้สอดคล้องกับการเพิ่มรายได้ของเกษตรกรในระยะยาวและการลดการเผาในพื้นที่เกษตรด้วย สำหรับในพื้นที่ป่าอนุรักษ์ รัฐบาลควรจัดสรรงบประมาณให้เพียงพอในการดูแลรักษาป่า โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการป้องกันไฟป่าที่มักจะทำให้เกิดควบคู่กับสถานการณ์ภัยแล้ง ซึ่งไม่เพียงช่วยรักษาทรัพยากรป่าไม้ แต่ยังช่วยลดมลพิษทางอากาศ โดยเฉพาะฝุ่นละอองขนาดเล็ก PM2.5 อีกด้วย

๕.๒.๑๖ รัฐบาลควรส่งเสริมและสนับสนุนการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืน โดยพัฒนาธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่ที่เหมาะสมเพื่อแก้ไขปัญหาภัยแล้งให้กับประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ และควรพิจารณาอย่างรอบคอบเชิงวิชาการในการส่งเสริมการพัฒนาธนาคารน้ำใต้ดินในพื้นที่ โดยเฉพาะการปนเปื้อนของสารเคมีในภาคเกษตรลงสู่แหล่งน้ำใต้ดิน และการละลายของเกลือไปสู่พื้นที่อื่น

๕.๒.๑๗ ควรมีการปรับเปลี่ยนตัวชี้วัดความสำเร็จของโครงการหรือกิจกรรมให้เน้นมิติคุณภาพให้มากกว่าปัจจุบันที่มักเน้นเพียงการวัดผลในมิติปริมาณ ทำให้ไม่สามารถสะท้อนถึงคุณภาพของกิจกรรมที่ทำได้ เช่น เรื่องของการทำประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความรับรู้ถึงผลกระทบจากภัยแล้งและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ เป็นต้น ซึ่งปัจจุบันมักทำการวัดความสำเร็จจากจำนวนครั้งที่ทำการประชาสัมพันธ์ โดยควรเปลี่ยนเป็นร้อยละของประชาชนที่รับรู้ข่าวสารที่ได้ประชาสัมพันธ์

คณะกรรมการวิสามัญขอเสนอรายงานผลการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไข
ปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ และข้อสังเกตของคณะกรรมการวิสามัญ
มาเพื่อโปรดพิจารณาและนำเสนอต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาต่อไป

(นายพนพล เหลืองทองนารา)

เลขานุการคณะกรรมการวิสามัญ

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

เอกสารอ้างอิง

- ขวัญจิรา แก้วปาน. ๒๕๕๘. การวิเคราะห์ผลตอบแทนทางการเงินโครงการระบบสูบน้ำพลังงานแสงอาทิตย์ เพื่อผลิตผักปลอดสารพิษของกลุ่มเกษตรกร อำเภอพุทไธสง จังหวัดบุรีรัมย์ วารสารสมาคมนักวิจัย ปีที่ ๒๐ ฉบับที่ ๒ พฤษภาคม-สิงหาคม ๒๕๕๘.
- ข้อมูลสารสนเทศ โครงการชลประทาน ๒๕๖๖ กรมชลประทาน.
- จุฑามาศ น้อยนาช. ๒๕๖๕. การศึกษาความคุ้มค่าทางเศรษฐศาสตร์การพัฒนาระบบน้ำโครงการบริหารจัดการน้ำอย่างยั่งยืนอ่างเก็บน้ำห้วยคล้ายอันเนื่องมาจากพระราชดำริ บ้านโคกล่าม – บ้านแสงอร่าม ตำบลกุดหมากไฟ อำเภอหนองวัวซอ จังหวัดอุดรธานี สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์ธุรกิจ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยหอการค้าไทย ปีการศึกษา ๒๕๖๕.
- ตัวชี้วัดเศรษฐกิจการเกษตรของประเทศไทย ปี ๒๕๖๖ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- แผนการบริหารจัดการน้ำและการเพาะปลูกพืชฤดูแล้งในเขตชลประทาน ๒๕๖๖/๒๕๖๗ สำนักบริหารจัดการน้ำและอุทกวิทยา กรมชลประทาน.
- แผนแม่บทการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ ๒๐ ปี (ปรับปรุงช่วงที่ ๑ พ.ศ. ๒๕๖๖-๒๕๘๐).
- พบพร เศรษฐพุกษา และคณะ. ๒๕๕๗. การวิเคราะห์ต้นทุนและผลตอบแทนของการพัฒนาน้ำบาดาล เพื่อการเกษตรในพื้นที่การเกษตรแบบพึ่งพาน้ำฝน อำเภอหนองหญ้าไซ จังหวัดสุพรรณบุรี บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ .
- มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (TDRI). ๒๕๖๑. รายงานฉบับสมบูรณ์โครงการศึกษาวิเคราะห์ การพัฒนาโครงการชลประทานและการบริหารน้ำที่เหมาะสมกับประเทศไทย และส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP: Gross Domestic Product) สูงสุด เสนอต่อกรมชลประทาน.
- รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการศึกษาวิเคราะห์การพัฒนาโครงการชลประทานและการบริหารน้ำที่เหมาะสมกับประเทศไทย และส่งผลกระทบต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (GDP: Gross Domestic Product) สูงสุด ปี ๒๕๖๑ โดย มูลนิธิสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย เสนอต่อกรมชลประทาน.
- รายงานฉบับสุดท้าย (รายงานหลัก) โครงการติดตามประเมินผลด้านเศรษฐกิจทางการเกษตรในเขตพื้นที่ชลประทาน โดยศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิกิถ้อยคำแล้ง: ผลกระทบต่อภาคเกษตรและอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง สืบค้นจาก <https://www.krungsri.com/th/research/research-intelligence/Drought-๒๐๒๓>
- ศูนย์บริการวิชาการแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. ๒๕๖๖. รายงานฉบับสุดท้ายโครงการติดตามประเมินผลด้านเศรษฐกิจทางการเกษตรในเขตพื้นที่ชลประทาน เสนอต่อกรมชลประทาน.
- เศรษฐศาสตร์มหัพัต สืบค้นจาก <https://ir.stou.ac.th/bitstream/123456789/2719/1/151347.pdf>
- สถานการณ์สินค้าเกษตรที่สำคัญและแนวโน้ม ปี ๒๕๖๗ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สถิติการเกษตรของประเทศไทย ปี ๒๕๖๖ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สถิติการประมงแห่งประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๖ กรมประมง.
- สารสนเทศเศรษฐกิจการเกษตรรายสินค้า ปี ๒๕๖๖ สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร.
- สุรีชนา ประวีณา. ๒๕๕๘. การวิเคราะห์ความเป็นไปได้ทางการเงินเพื่อการลงทุนระบบน้ำหยด สำหรับการเพาะปลูกการผลิตมันสำปะหลัง: กรณีศึกษาอำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี.

Attavanich, W., Chantarat, S., Chenphuengpaw, J., Mahasuweerachai, P., & Thampanishvong, K. (2019). *Farms, farmers and farming: a perspective through data and behavioral insights* (No. 122). Puey Ungphakorn Institute for Economic Research.

Cai, W., Ng, B., Geng, T., Jia, F., Wu, L., Wang, G., ... & McPhaden, M. J. (2023). Anthropogenic impacts on twentieth-century ENSO variability changes. *Nature Reviews Earth & Environment*, 1-12.

Callahan, C. W., & Mankin, J. S. (2023). Persistent effect of El Niño on global economic growth. *Science*, eadf2983.

<https://www.metoffice.gov.uk/research/climate/seasonal-to-decadal/gpc-outlooks/el-nino-la-nina>

Mcphaden, M., (2023). Has climate change already affected ENSO? ENSO Blog. National Oceanic and Atmospheric Administration

Met Office. (2025). El Niño Southern Oscillation (ENSO) region sea surface temperature forecasts

NOAA. (2025a). Historical El Nino / La Nina episodes (1950-present). https://origin.cpc.ncep.noaa.gov/products/analysis_monitoring/ensostuff/ONI_v5.php

NOAA. (2025b). El Niño and La Niña. <https://www.gfdl.noaa.gov/el-nino/>

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก

หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ด่วนที่สุด ที่ สผ ๐๐๑๔/ว ๒๘๕ ลงวันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖
เรื่อง ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
และภัยพิบัติที่เกี่ยวข้อง รวม ๙ เรื่อง

ด่วนที่สุด

ที่ สผ ๐๐๑๔/ว ๒๙๕

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักกรรมการ ๓
เลขรับ ๗๕๖ / ๑๗๖๖
วันที่ ๑๑ ต.ค. ๖๖
ส่งกลุ่มงาน... อสมค... ดำเนินการ

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

เรียน

สิ่งที่ส่งมาด้วย ญัตติที่เกี่ยวข้อง รวม ๙ เรื่อง

ด้วยในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖ และครั้งที่ ๑๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กันยายน ๒๕๖๖ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติ ดังนี้

๑. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาดำเนินการตรวจสอบและนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อภาคการเกษตร การเกษตร และผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ (นายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ เป็นผู้เสนอ)

๒. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณากำหนดแผนป้องกันและมาตรการแก้ไขปัญหาภัยแล้งพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง (นางสาวมัลลิกา จิระพันธุ์วาณิช เป็นผู้เสนอ)

๓. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่มีมาอย่างต่อเนื่องและเพิ่มความรุนแรงขึ้นจากสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น (นายสุชาติ บุตรเนียร เป็นผู้เสนอ)

๔. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายวิชัย สุตสวัสดิ์ เป็นผู้เสนอ)

๕. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายนิติพล ผิวเหมาะ เป็นผู้เสนอ)

๖. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การคาดการณ์ผลกระทบ และแนวทางการปรับตัวและรับมือ (นายร่มธรรม ขำนุรักษ์ เป็นผู้เสนอ)

๗. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณากำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง (นายร่มธรรม ขำนุรักษ์ เป็นผู้เสนอ)

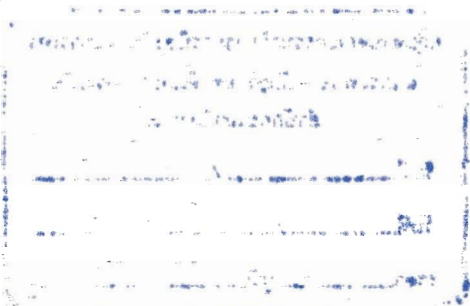
กลุ่มงานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทา
ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สำนักกรรมการ ๓
รับที่ 84 / 2566
วันที่ 22 / ๑๐ / ๖๖
เวลา 14.21 ผู้รับ นิตยา

๘. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรร่วมกันพิจารณาหามาตรการแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง (นายบัญชา เดชเจริญศิริกุล เป็นผู้เสนอ)

๙. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาศึกษา และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายเจเศรษฐ์ ไทยเศรษฐ์ เป็นผู้เสนอ) และมีมติตั้งกรรมการวิชาการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ ประกอบด้วย

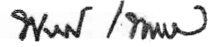
๑. นางสาวกมลนทรศน์ กิตติสุนทรสกุล	๒. นายกรวีร์ ปริศนานันทกุล
๓. นายกุลศล โชติรัตน์	๔. นายโกศล ปัทมะ
๕. นายขจร ศรีชวโนทัย	๖. นายจักรวาล ชัยวิรัตน์กุล
๗. นายจำลอง ภูวนานทา	๘. นายเจเศรษฐ์ ไทยเศรษฐ์
๙. นายฉกาจ พัฒนกิจวิบูลย์	๑๐. นางสาวชนกนันท์ ศุภศิริ
๑๑. นายชยันต์ เมืองสง	๑๒. นางสาวชุตินา คชพันธ์
๑๓. นางจิตติมา ฉายแสง	๑๔. นายณรงเดช อุฬารกุล
๑๕. นายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ	๑๖. นายเดชาติ สุขกำเนิด
๑๗. นายทวิวงศ์ โตทวิวงศ์	๑๘. นายทินพล ศรีธเรศ
๑๙. นายนพพล เหลืองทองนารา	๒๐. นายนิติพล ผิวเหมาะ
๒๑. นายบุญชัย กิตติธาราทิตย์	๒๒. นายประดิษฐ์ สังขจาย
๒๓. นายปลอดประสพ สุรัสวดี	๒๔. นางสาวมัลลิกา จิระพันธุ์วานิช
๒๕. นายร่มธรรม ขำนุรักษ์	๒๖. นายวิชัย สุตสวัสดิ์
๒๗. รองศาสตราจารย์วิษณุ อรรถวานิช	๒๘. นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์
๒๙. นายเศรษฐเกียรติ กระจ่างวงษ์	๓๐. นายสมเจตน์ แสงเจริญรัตน์
๓๑. นายสฤณี บุตรเนียร	๓๑. นายสัญญา นิลสุพรรณ
๓๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สิตางค์ พิสัยหล้า	๓๔. นายอนุสรณ์ เอี่ยมสะอาด
๓๕. นายอับดุลอาอี สาแม็ง	

ที่ประชุมได้กำหนดระยะเวลาการพิจารณาศึกษาไว้ ๙๐ วัน และได้มีการประชุม คณะกรรมการฯ ในวันที่ ๒๗ กันยายน ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๓๐ นาฬิกา ณ ห้องประชุมกรรมการ N 409 ชั้น ๔ อาคารรัฐสภา

จึงเรียนยืนยันมาเพื่อทราบ และขอเชิญท่านไปประชุมตามกำหนดวัน เวลา และสถานที่
ดังกล่าวข้างต้น

ขอแสดงความนับถือ

(นางพรพิศ เพชรเจริญ)

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักการประชุม

โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๕๒๑

ประสานการประชุม : สำนักกรรมการ ๓

กลุ่มงานคณะกรรมการป้องกันและบรรเทาผลกระทบ

จากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย โทร. ๐๒ ๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๑๖๑

(สำเนา)
เลขรับ ๓/๒๕๖๖ วันที่ ๔ ก.ค. ๒๕๖๖
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๕ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาติดตาม ตรวจสอบ และนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อ การขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค การเกษตร และผลกระทบต่ออื่น ๆ

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ตามที่องค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (WMO) และกรมอุตุนิยมวิทยาไทย แจ้งว่า โอกาสที่ประเทศไทย จะเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ซึ่งส่งผลให้อุณหภูมิสูงขึ้นและทำให้เกิดภาวะความแห้งแล้ง ซึ่งจะทวีความรุนแรงอย่างมากและยาวนานต่อเนื่อง ๔ ปี โดยเริ่มต้นตั้งแต่กลางปี ๒๕๖๖ จนถึง ปี ๒๕๗๐ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเกิดการขาดแคลนน้ำอย่างรุนแรงและยาวนาน สำหรับใช้ในการอุปโภคบริโภค และการเกษตร รวมทั้งผลกระทบต่อเนื่องไปถึงการเกิดไฟป่าและฝุ่น PM 2.5 เพิ่มขึ้น ด้วย

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติด่วนดังกล่าวมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตั้งคณะกรรมการ วิสามัญพิจารณาติดตาม ตรวจสอบและนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์ เอลนีโญ (El Nino) ต่อไป ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ และข้อ ๕๐ ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) อนุรักษ์ ประเสริฐสุวรรณ ผู้เสนอ
(นายอนุรักษ์ ประเสริฐสุวรรณ)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติไทยพัฒนา

(โปรดพลิก)

ผู้รับรอง (ญาติตัวแทน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาติดตาม ตรวจสอบ และนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) การเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค การเกษตร และผลกระทบต่อเรื่องอื่น ๆ)

๑. นายสุรทิน พิจารณ์	๒. นายปรีดา บุญเพลิง
๓. นายบัญชา เดชเจริญศิริกุล	๔. นายคงกฤษ ฉัตรมาลีรัตน์
๕. นายเสมอกัน เทียงธรรม	๖. นายสรชิต สุจิตต์
๗. นายอำนาจ วิลาวัลย์	๘. นายพณวัฒน์ สะสมทรัพย์
๙. นายเชวงศักดิ์ เร่งไฟบุลย์วงษ์	๑๐. นายอนุชา สะสมทรัพย์
๑๑. นายนพดล มาตรศรี	๑๒. นางสาวมัลลิกา จิระพันธ์วานิช
๑๓. นายอนรรักษ์ จุริมาศ	๑๔. นายสมยศ พลายด้วง
๑๕. นายสฤชต์ บุตรเนียร	๑๖. นายประภัตร โพธสุธน
๑๗. นายมณฑียร สงฆ์ประชา	๑๘. นายวัชร ยาวอหะซัน
๑๙. พันโท สันธพ แก้วพิจิตร	๒๐. นายสุรศักดิ์ พันธุ์เจริญวรกุล

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินธุ์ จาตุรภัทร์)

วิทยากรเชี่ยวชาญ

กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักงานการประชุม

ภิญญลักษณ์ พิมพ์

ฉัตรพงษ์ ทาน

ตรวจ

(สำเนา)

เลขรับ ๗/๒๕๖๖ วันที่ ๑๓ ก.ค. ๒๕๖๖

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑๓ กรกฎาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณากำหนดแผนป้องกัน
และมาตรการแก้ไขปัญหาระยะสั้นในพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

องค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (World Meteorological Organization : WMO) องค์การหนึ่งของสหประชาชาติ ได้ประมาณการว่าภายในสิ้นเดือนกรกฎาคม ๒๕๖๖ มีโอกาสร้อยละ ๖๐ ที่จะเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ซึ่งเกิดจากกระแสลมมีกำลังอ่อนและเปลี่ยนทิศทางพัดจากด้านตะวันออกของมหาสมุทรแปซิฟิกไปด้านตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิก ทำให้กระแสลมที่อุ่นไหลไปยังทวีปอเมริกาใต้แทนด้วยเหตุนี้ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และออสเตรเลียจึงขาดฝนและเกิดความแห้งแล้ง แต่ชายฝั่งทางทวีปอเมริกาใต้กลับมีฝนตกเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่กรมอุตุนิยมวิทยาได้คาดการณ์ว่าปรากฏการณ์เอลนีโญในช่วงเดือนมิถุนายน - กันยายนนี้ ปริมาณฝนรวมของทั้งประเทศในช่วงฤดูฝนจะน้อยกว่าปี ๒๕๖๕ และจะน้อยกว่าค่าปกติประมาณร้อยละ ๕ (ปีที่แล้วสูงกว่าค่าปกติร้อยละ ๑๔) จะส่งผลให้ทั้งประเทศเกิดฝนตกน้อยกว่าปกติทำให้เกิดปัญหาน้ำแล้งในพื้นที่เกษตรกรรม โดยเฉพาะบริเวณนอกเขตชลประทานอาจเกิดการขาดแคลนน้ำใช้สำหรับทำการเกษตร รวมทั้งพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องกำหนดแผนป้องกันและมาตรการแก้ไขปัญหาระยะสั้น โดยเฝ้าระวัง ติดตาม และประเมินสถานการณ์อย่างรอบคอบ เพื่อนำข้อมูลมาวิเคราะห์และปรับแผนการบริหารจัดการน้ำให้เหมาะสมสอดคล้องกับสถานการณ์ในแต่ละพื้นที่ และเร่งเก็บกักน้ำให้ได้มากที่สุด โครงการชลประทานทุกแห่งต้องปฏิบัติตามมาตรการบริหารจัดการน้ำฤดูฝนปี ๒๕๖๖ ที่กรมชลประทานกำหนด ควบคู่ไปกับการปฏิบัติตามมาตรการรองรับฤดูฝนปี ๒๕๖๖ ที่กองอำนวยการน้ำแห่งชาติกำหนดอย่างเคร่งครัด เพื่อลดผลกระทบจากสถานการณ์ภัยแล้งที่อาจเกิดขึ้นได้ในอนาคต

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติดังกล่าวมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาในเรื่อง การกำหนดแผนป้องกันและมาตรการแก้ไขปัญหาระยะสั้นในพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) มัลลิกา จิระพันธุ์วาณิช ผู้เสนอ

(นางสาวมัลลิกา จิระพันธุ์วาณิช)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคภูมิใจไทย

(โปรดพลิก)

ผู้รับรอง (ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการกำหนดแผนป้องกันและมาตรการแก้ไขปัญหาย้ายแหล่งพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง)

๑. นายยศวัฒน์ มาไพศาลสิน	๒. นางญาณิษาณ เข็มนาถ
๓. นางสุขสมรวย วันทนียกุล	๔. นายคงกฤษ ฉัตรมาลีรัตน์
๕. นางสาวแนน บุญยธิดา สมชัย	๖. นางปัทมา ตันติรัตนานนท์
๗. นางสาวประภา เสงไพบุลย์	๘. นายณัฐชนน ศรีก่อเกื้อ
๙. นายพลพีร์ สุวรรณฉวี	๑๐. นายมานพ ศรีผึ้ง
๑๑. นายพิบูลย์ รัชกิจประการ	๑๒. นายอาสพลธ์ สรรณีไตรภพ
๑๓. นายรุ่งโรจน์ ทองศรี	๑๔. นายพีระเดช ศิริวันสาณต์
๑๕. นายธนา กิจไพบุลย์ชัย	๑๖. นายนรินทร์ คลังผา
๑๗. นายประดิษฐ์ สังขจาย	๑๘. นายสนอง เทพอักษรณรงค์
๑๙. นางมุกดาวรรณ เลื่องสินิล	๒๐. นายชรรุา ขาวขำ

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินธุ์ จาตุรภัทร์)

วิทยากรเชี่ยวชาญ

กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักการประชุม

วันนา พิมพ์

๒๓ . ทาน

๑๐๐๐ / ตรวจ

(สำเนา)

เลขรับ ๑๑/๒๕๖๖ วันที่ ๓ ส.ค. ๒๕๖๖

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๓ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่มีมาอย่างต่อเนื่องและเพิ่มความรุนแรงขึ้นจากสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ปัจจุบันประเทศไทยประสบปัญหาภัยแล้งรุนแรงต่อเนื่องทั่วทุกภาคของประเทศ ที่สร้างความเสียหายทางเศรษฐกิจและสังคม ทั้งด้านการขาดแคลนน้ำเพื่อการอุปโภค บริโภค และด้านการเกษตร การเลี้ยงสัตว์ ที่ต้องพึ่งพาแหล่งน้ำจากธรรมชาติ ประกอบกับการกักเก็บน้ำตามเขื่อนต่าง ๆ ไม่เพียงพอกับการอุปโภคและภาคการเกษตร จากการศึกษาขององค์การอุตุนิยมวิทยาโลก World Meteorological Organization (WMO) และกรมอุตุนิยมวิทยา แจ้งว่าในปีนี้จะเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ซึ่งจะส่งผลให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้น เกิดภาวะความแห้งแล้ง และขาดแคลนน้ำ ซึ่งประเทศไทยได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์เอลนีโญดังกล่าว

ในการนี้ ปัญหาภัยแล้งจากสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น หรือเกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) จึงจำเป็นต้องศึกษา และหาแนวทางในการแก้ไขปัญหาค่าจะเกิดขึ้นในอนาคต รวมทั้งต้องให้หน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาบูรณาการร่วมกันในการแก้ไขปัญหาค่าจะเกิดขึ้นกับประชาชน ต่อไป

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติด่วนดังกล่าวมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่มีมาอย่างต่อเนื่องและเพิ่มความรุนแรงขึ้นจากสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น ต่อไป ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ และข้อ ๕๐ ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ)

สฤทธิ บุตรเนียร

ผู้เสนอ

(นายสฤทธิ บุตรเนียร)

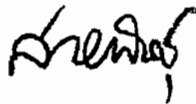
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคภูมิใจไทย

(โปรดพลิก)

ผู้รับรอง (ผู้ตัดสินเรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไขปัญหาภัยแล้งที่มีมาอย่างต่อเนื่องและเพิ่มความรุนแรงขึ้นจากสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น)

๑. นายปกรณ์ มุ่งเจริญพร	๒. นายชากาเรีย สะอิ
๓. นายรุ่งโรจน์ ทองศรี	๔. นายธนพัฒน์ ศรีชนะ
๕. นายสุทธิชัย จรูญเนตร	๖. นายลัทธชัย โชคชัยวัฒนากร
๗. นางสาวสุขสมรวย วันทนิยกุล	๘. นายรังสิกร ทิมาตฤกะ
๙. นางญาณีนาค เข็มนาค	๑๐. นางสาวดวงทิพย์ จินตะเวช
๑๑. นายฉัตรเดช ตั้งมั่นก่อกิจ	๑๒. นายคงกฤษ ฉัตรมาลีรัตน์
๑๓. นายอรรถพล ไตรศรี	๑๔. นายไตรเทพ งามมมล
๑๕. นายกิตติ กิตติธรรกุล	๑๖. นางสาวผกามาศ เจริญพันธ์
๑๗. นางสาวมัลลิกา จิระพันธุ์วานิช	๑๘. นายพีระเดช ศิริวันสาธนท์
๑๙. นายเชวงศักดิ์ เร่งไพบูลย์วงษ์	๒๐. นายสัมฤทธิ์ แทนทรัพย์

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินธุ์ จาตุรภัทร์)
วิทยากรเชี่ยวชาญ
กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักการประชุม

ภิญญลักษณ์ พิมพ์
 ทาน
 ตรวจ

(สำเนา)
เลขรับ ๑๓/๒๕๖๖ วันที่ ๓ ส.ค. ๒๕๖๖
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๓ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino)

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ด้วยประเทศไทยกำลังเข้าสู่ภาวะภัยแล้งเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ตามประกาศขององค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (WORLD METEOROLOGICAL ORGANIZATION : WMO) และกรมอุตุนิยมวิทยาไทย ซึ่งคาดการณ์ว่าประเทศไทยจะได้รับผลกระทบอย่างรุนแรงเป็นระยะเวลายาวนานต่อเนื่องไปจนถึง ปี ๒๕๗๐ และจะทำให้เกิดการขาดแคลนน้ำในการอุปโภคบริโภคทั้งในภาคครัวเรือนและภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะผลกระทบที่เกิดขึ้นกับเกษตรกรที่มีความจำเป็นต้องใช้น้ำเพื่อทำการเกษตร และปัญหาภัยแล้งดังกล่าวจะทำให้เกิดปัญหาในด้านอื่นขยายตัวเพิ่มขึ้นอีกด้วย เช่น ปัญหาการเกิดไฟป่า และสัตว์ป่าขาดแคลนแหล่งน้ำในการดำรงชีวิต

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติด่วนดังกล่าวมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ และข้อ ๕๐ ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) วิชัย สุตสวัสดิ์ ผู้เสนอ
(นายวิชัย สุตสวัสดิ์)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรครวมไทยสร้างชาติ

(โปรดพลิก)

ผู้รับรอง (ญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบ กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหากล้วยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino))

๑. นายวิทยา แก้วภราดัย	๒. นายเกรียงยศ สุดลาภา
๓. นายศิริสิทธิ์ เลิศด้วยลาภ	๔. นายพันธ์ศักดิ์ บุญแทน
๕. นายประมวล พงศ์ถาวราเดช	๖. นายเอกนัฏ พร้อมพันธุ์
๗. นายศาสตรา ศรีปาน	๘. นายธานินท์ นวลวัฒน์
๘. นางมุกดาวรรณ เลื่องสินิล	๑๐. นายบุญชัย กิตติธราทรทรัพย์
๑๑. นางรัชณี พลชัย	๑๒. นางสาวกาญจนา จังหวะ
๑๓. นายสันต์ แซ่ตั้ง	๑๔. นายพิพิธ รัตนรักษ์
๑๕. นางสาววชิราภรณ์ กาญจนะ	๑๖. นางสาวกานสินี โอภาสสร้างสรรค์
๑๗. นางสุพัชรี ธรรมเพชร	๑๘. นายจำลอง ภูนวนทา
๑๙. นายกระแสร์ ตระกูลพรพงศ์	๒๐. นายวรไฑู สุนทรขจร

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินิจ จาตุรภัทร์)

วิทยากรเชี่ยวชาญ

กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักการประชุม

วันนา ทิมพ์

Ad ทาน

อักรพล ตรวจ

(สำเนา)
เลขรับ ๑๔/๒๕๖๖ วันที่ ๔ ส.ค. ๒๕๖๖
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๔ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบ และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น จากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino)

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

องค์การอุตุนิยมวิทยาโลก (World Meteorological Organization: WMO) ได้ออกมา ประกาศเตือนถึงปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ที่กำลังจะเกิดขึ้น โดยเมื่อต้นเดือนกรกฎาคมที่ผ่านมา องค์การอุตุนิยมวิทยาโลกได้ประกาศว่าสภาวะเอลนีโญได้ก่อตัวขึ้นในมหาสมุทรแปซิฟิกเขตร้อน เป็นครั้งแรกในรอบ ๗ ปี เอลนีโญเป็นปรากฏการณ์ทางสภาพอากาศที่เกิดขึ้นตามธรรมชาติ ซึ่งเกี่ยวข้องกับอุณหภูมิผิวน้ำทะเลที่ร้อนขึ้นในมหาสมุทรแปซิฟิกเขตร้อนตอนกลาง และตะวันออก เกิดขึ้นโดยเฉลี่ยทุก ๆ ๒-๗ ปี และมักจะกินเวลา ๙-๑๒ เดือน และอาจทำให้อุณหภูมิสูงขึ้นและเกิดการเปลี่ยนแปลงของสภาพอากาศทั่วโลก เช่น น้ำท่วมในพื้นที่แห้งแล้งที่มีฝนตกน้อย และความแห้งแล้งในพื้นที่ลุ่ม ซึ่งเริ่มเห็นผลกระทบชัดเจนตั้งแต่เดือนกรกฎาคม ที่ผ่านมาและจะเพิ่มระดับความรุนแรงถึงขั้นรุนแรงมากในเดือนตุลาคม ถึงเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๖ ที่ฝนจะตกน้อยจนเกิดภาวะแห้งแล้ง จากนั้นเอลนีโญลากยาวจนถึงเดือนเมษายน ๒๕๖๗ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดภัยแล้ง ไปจนถึงปี ๒๕๖๘ กระทบภาคเกษตรและรวมไปถึงภาคเศรษฐกิจทั้งหมดของประเทศ ซึ่งกรมอุตุนิยมวิทยา ออกมาประเมินว่าไทยมีแนวโน้มจะเข้าสู่สภาวะเอลนีโญในช่วงเดือนมิถุนายนถึงสิงหาคมนี้ ซึ่งส่งผลกระทบต่อไทยอาจเผชิญปัญหาฝนทิ้งช่วงตั้งแต่เดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคม และอาจทำให้ไทยประสบภัยแล้ง รุนแรงมากขึ้น ทำให้เกิดปัญหาการขาดแคลนน้ำที่ใช้ในการอุปโภค บริโภค และการเกษตร รวมถึงทำให้เกิด ปัญหาไฟป่า และฝุ่น PM. 2.5 ตามมา

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติด่วนดังกล่าวมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ และข้อ ๕๐ ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

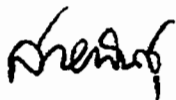
ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) นิตพล ผิวเหมาะ ผู้เสนอ
(นาย นิตพล ผิวเหมาะ)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล

(โปรดพลิก)

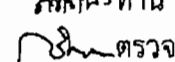
ผู้รับรอง (ผู้ติดตาม เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา ตรวจสอบ และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น จากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino))

๑. นายพูนศักดิ์ จันทน์จำปี	๒. นางสาวเบญจมา แสงจันทร์
๓. นายวีรพันธ์ ฮวดศรี	๔. นายอิทธิพล ชลธราศิริ
๕. นายสุรวาท ทองบุ	๖. นางสาวศนิवार บัวบาน
๗. นายศักดิ์นัย นุ่มหนู	๘. นายองค์การ ชัยบุตร
๙. นายจรัส คุ้มไข่น้ำ	๑๐. นายประเสริฐพงษ์ ศรีนุวัตร
๑๑. นายสุเทพ อุ๋อัน	๑๒. นายชวาล พลเมืองดี
๑๓. นางสาวกมลนทรศน์ กิตติสุนทรสกุล	๑๔. นางสาวจติตต์ เลาะห์โรจนพันธ์
๑๕. นายวุฒิพงษ์ ทองเหลา	๑๖. นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์
๑๗. นางสาวญาณธิดา บัวเฟื่อน	๑๘. นางสาววรรณวิภา ไม้สน
๑๙. นายชยพล สท่อนดี	๒๐. นายณัฐชา บุญไชยอินสวัสดิ์

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินธุ์ จาตุรภัทร์)
วิทยากรเชี่ยวชาญ
กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักการประชุม

มาตี พิมพ์
ภัทพรทาน
ตรวจ

(สำเนา)

เลขรับ ๑๖/๒๕๖๖ วันที่ ๔ ส.ค. ๒๕๖๖

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๔ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางแก้ไข
ปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การคาดการณ์ผลกระทบ และแนวทางการปรับตัวและรับมือ

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

เนื่องด้วยปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง จากการปล่อยก๊าซเรือนกระจกระดับเมืองมากขึ้น
เกิดภาวะโลกร้อน และปรากฏการณ์เอลนีโญ เกิดจากอุณหภูมิผิวน้ำที่ร้อนขึ้นในมหาสมุทรแปซิฟิกตะวันออก
และตอนกลาง เชื่อมโยงกับสภาพอากาศที่รุนแรงตั้งแต่พายุหมุนเขตร้อน ฝนตกหนัก ไปจนถึงภัยแล้งรุนแรง
ก่อให้เกิดสภาพอากาศเลวร้าย เช่น อุทกภัย ภัยแล้ง หรือการรบกวนสภาพอากาศในหลายภูมิภาคของโลก
ส่งผลให้ประเทศที่อยู่ในบริเวณมหาสมุทรแปซิฟิกได้รับผลกระทบมากที่สุด โดยองค์การอุตุนิยมวิทยาโลก
(World Meteorological Organization) เปิดเผยว่า อุณหภูมิจะสูงขึ้นในพื้นที่ส่วนใหญ่ของโลกหลังจากเกิด
ปรากฏการณ์เอลนีโญในมหาสมุทรแปซิฟิก ซึ่งที่ผ่านมาปรากฏการณ์เอลนีโญได้ทำให้เกิดภัยแล้งรุนแรง
ในออสเตรเลีย อินโดนีเซีย บางส่วนของเอเชียใต้ อเมริกากลาง และตอนเหนือของอเมริกาใต้ ล่าสุด
ศูนย์คาดการณ์สิ่งแวดล้อมแห่งชาติของสหรัฐอเมริกา เปิดเผยว่า เมื่อวันที่ ๓ กรกฎาคมที่ผ่านมาเป็นวันที่ร้อนที่สุด
ที่เคยบันทึกไว้ทั่วโลก โดยอุณหภูมิเฉลี่ยทั่วโลกสูงถึง ๑๗.๐๑ องศาเซลเซียส (๖๒.๖๒ ฟาเรนไฮต์)
ซึ่งสูงกว่าสถิติในเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕ ที่ ๑๖.๙๒ องศาเซลเซียส (๖๒.๔๖ ฟาเรนไฮต์) ปรากฏการณ์เอลนีโญ
ก่อให้เกิดภัยแล้งรุนแรงในประเทศไทย ส่งผลกระทบเป็นลูกโซ่โดยเมื่อเกิดความแห้งแล้งผิดปกติอาจทำให้
เกิดไฟป่า ซึ่งไฟป่าจะไปทำลายระบบนิเวศ แมลงจะระบาดมาก เช่น เพลี้ยกระโดดสีน้ำตาลซึ่งเป็นศัตรูของข้าว
มีมากขึ้นก็จะทำให้พื้นที่ทำนาเสียหาย โดยประเทศไทยในปี ๒๕๖๑ เกิดภัยแล้งค่อนข้างหนัก ปริมาณน้ำ
ในแหล่งน้ำขนาดเล็กคงเหลือในภาพรวมของประเทศน้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ใน ๕๖๘ อำเภอ และในปี ๒๕๖๕
เกิดปรากฏการณ์เอลนีโญ มีปริมาณฝนมากส่งผลให้ปริมาณน้ำในแหล่งน้ำขนาดเล็กคงเหลือในภาพรวม
ของประเทศ มีน้อยกว่าร้อยละ ๓๐ ใน ๔๐๓ อำเภอ ซึ่งกรณีดังกล่าวมีผลกระทบต่อทุกภาคส่วนและอยู่ใน
ความสนใจของประชาชน โดยเฉพาะสภาผู้แทนราษฎรควรมีบทบาทสำคัญในการมีส่วนร่วมพิจารณาศึกษา
หาแนวทางเพื่อแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การคาดการณ์ผลกระทบ และแนวทางการปรับตัว
และรับมือ อย่างรีบด่วน เพื่อประโยชน์สำคัญของแผ่นดินในอันที่จะรักษาความมั่นคงของประเทศในทาง
เศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม อย่างยั่งยืน

(โปรดพลิก)

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติด้วยดังกล่าวนั้น เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตั้งคณะกรรมการวิชาการ วิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การคาดการณ์ผลกระทบ และแนวทางการปรับตัวและรับมือ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ และข้อ ๕๐ ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) ร่มธรรม ชำนุรักษ์ ผู้เสนอ
(นายร่มธรรม ชำนุรักษ์)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

ผู้รับรอง (ญัตติด้วย เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางแก้ไข ปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การคาดการณ์ผลกระทบ และแนวทางการปรับตัวและรับมือ)

๑. นายพิทักษ์เดช เดชเดโช	๒. นายทรงศักดิ์ มุสิกอง
๓. นายกาญจน์ ตั้งปอง	๔. นายบุญยัติ วาบา
๕. นายราชิต สุดพุ่ม	๖. นายศักดิ์สิทธิ์ ขาวทอง
๗. นางสาวพัชรี ธรรมเพชร	๘. นางสาวสุภาพร กำเนิดผล
๙. นายสรรเพชญ บุญญามณี	๑๐. นายสมยศ พลอยด้วง
๑๑. นายนพดล มาตรศรี	๑๒. พันโท สินธพ แก้วพิจิตร
๑๓. นายประมวล พงศ์ถาวราเดช	๑๔. นายบัญญัติ บรรทัดฐาน
๑๕. ว่าที่ร้อยโท ยุทธการ รัตนมาศ	๑๖. นางอวยพรศรี เขาวลิต
๑๗. นางสาวสุณัฐชา โล่สถาพรพิพิธ	๑๘. นายจรินทร์ ลักษณวิศิษฏ์
๑๙. นายสมบัติ ยะสินธุ์	๒๐. นางสาวผกามาศ เจริญพันธ์

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินธุ์ จาตุรภัทร์)
วิทยากรเชี่ยวชาญ
กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักงานการประชุม

มนชัย พิมพ์
๕๖๗๗ ทาน
๑๒๓๔ ตรวจสอบ

(สำเนา)
เลขรับ ๑๘/๒๕๖๖ วันที่ ๔ ส.ค. ๒๕๖๖
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๔ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำแล้ง
กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

เนื่องด้วยประเทศไทยมีแนวโน้มเกิดปัญหาภัยแล้ง ๒ ช่วง ๑. ในฤดูหนาวระหว่างเดือนตุลาคม ถึงเดือนกุมภาพันธ์ และต่อเนื่องมาถึงฤดูร้อน ระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ ถึงเดือนพฤษภาคม คือช่วงสิ้นสุดของฤดูฝน ซึ่งเริ่มจากครึ่งหลังของเดือนตุลาคม เป็นต้นไป บริเวณประเทศไทยตอนบนจะไม่มีฝนตกมาหรือถ้ามี ก็จะมีเพียงจำนวนเล็กน้อย ส่วนมากจะเป็นฝนจากพายุฝนฟ้าคะนอง จึงทำให้เกิดความแห้งแล้งเป็นประจำทุกปีในช่วงนี้ และมักจะมีไฟป่าเกิดขึ้นตามมาด้วย และ ๒. ในฤดูฝนระหว่างเดือนพฤษภาคม ถึงเดือนตุลาคม ในช่วงของกลางฤดูฝน ตั้งแต่ปลายเดือนมิถุนายน ถึงเดือนกรกฎาคม ในบริเวณประเทศไทยตอนบน จะเกิดความแห้งแล้ง เนื่องจากมีฝนทิ้งช่วงเกิดขึ้น ประมาณ ๑ - ๒ สัปดาห์ หรืออาจถึง ๑ เดือน ปริมาณฝน ในช่วงนี้จะลดลงมีผลกระทบต่อเกษตรกรมาก ทำให้พืชขาดน้ำ เทียวเฉา และแห้งตายไปในที่สุด ด้วยเหตุของปัญหาภัยแล้งและน้ำแล้ง ส่งผลให้ประชาชนขาดแคลนน้ำอุปโภค บริโภค ผลผลิตทางการเกษตรลดลง ไม่เพียงพอต่อการบริโภค ทำให้สินค้าบางอย่างขาดแคลน ราคาสินค้าอื่นสูงขึ้น โดยเฉพาะปัญหาฝนน้อยน้ำแล้ง รัฐต้องสูญเสียงบประมาณช่วยเหลือผู้ประสบภัยแล้งปีหนึ่ง ๆ เป็นจำนวนสูง เพราะประชาชนไม่มีงานทำ ต้องอพยพเข้าทำงานในเมืองใหญ่ ทำให้เกิดปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคม ส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง จึงจำเป็นต้องวางแผนอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดเก็บน้ำในเขื่อนต่าง ๆ ให้มีปริมาณที่เหมาะสม การขุดเจาะบาดาล การขุดลอกทางน้ำ เป็นต้น หากรัฐไม่เร่งแก้ไขปัญหาและวางแผนทั้งระยะสั้นและระยะยาว จะส่งผลกระทบต่อทุกภาคส่วน ทั้งภาคประชาชน ภาคการเกษตร ภาคอุตสาหกรรม และการบริการ การท่องเที่ยวของประเทศ

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติดังกล่าวมาตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๕ เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำแล้ง และส่งผลการพิจารณาให้รัฐบาล รับไปดำเนินการ ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะได้ชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) ร่มธรรม ชำนุรักษ์ ผู้เสนอ
(นายร่มธรรม ชำนุรักษ์)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

ผู้รับรอง (ญาติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาการแก้ไขปัญหาย้ายแล้งและน้ำแล้ง)

๑. นายพิทักษ์เดช เดชเดโช

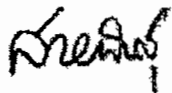
๒. นายทรงศักดิ์ มุสิกอง

๓. นายกาญจน์ ตั้งปอง

๔. นายยูน้อยดี วาบา

๕. นายราเชิด สุดพุ่ม

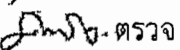
สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินธุ์ จาตุรภัทร์)

วิทยากรเชี่ยวชาญ

กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักการประชุม

จิราภา พิมพ์
 ทาน
-ตรวจ

(สำเนา)
เลขรับ ๒๒/๒๕๖๖ วันที่ ๙ ส.ค. ๒๕๖๖
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๙ สิงหาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรร่วมกันพิจารณามาตรการแก้ไขปัญหากัญฉ่ำ
กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

ด้วยข้าพเจ้าได้รับการร้องเรียนจากเกษตรกรหลายจังหวัด เช่น นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก
ว่าได้รับความเดือดร้อนจากปัญหากัญฉ่ำจากฝนทิ้งช่วง และปริมาณน้ำในแหล่งน้ำลดลงอย่างรวดเร็ว ทำให้
ชาวนาประสบปัญหาต้นข้าวขาดน้ำเริ่มยืนต้นตาย พิษไร้ เช่น อ้อย ข้าวโพด มันสำปะหลัง ขาดน้ำอยู่ในลักษณะ
ใบมีสีเหลืองจำนวนมาก ลำต้นเริ่มเหี่ยวแห้งเป็นพื้นที่บริเวณกว้าง บางส่วนไม่สามารถให้ผลผลิตได้ จำเป็นต้อง
เร่งหาน้ำมาช่วยเหลือเกษตรกรอย่างเร่งด่วน โดยระยะแรกอาจต้องให้มีการทำฝนเทียม หากรัฐบาล
ไม่หามาตรการในการแก้ไขปัญหานี้ จะสร้างความเสียหายให้กับพื้นที่การเกษตรในหลายจังหวัดและมีแนวโน้ม
ได้ผลผลิตน้อยหรือเสียหายจำนวนมาก กระทบต่อการขาดทุนของเกษตรกรหลายครัวเรือน ส่งผลให้ผลิตผล
ทางการเกษตรขาดแคลนและมีราคาสูงขึ้น ตลอดจนสร้างผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ จึงจำเป็นต้องแก้ไข
ปัญหากัญฉ่ำอย่างเร่งด่วน รวมทั้งรัฐบาลต้องเตรียมการรองรับปัญหากัญฉ่ำจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
ในระยะต่อไปด้วย

จึงเรียนมาเพื่อขอได้โปรดพิจารณาบรรจุระเบียบวาระการประชุมสภาผู้แทนราษฎร
เป็นกรณีเร่งด่วน ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๕๐ เพื่อให้สภาผู้แทนราษฎร
พิจารณาแล้วส่งเรื่องไปยังรัฐบาลในการรับไปแก้ไขปัญหานี้ทั้งระยะสั้นและระยะยาวต่อไป ส่วนรายละเอียด
จะได้ชี้แจงเพิ่มเติมในที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) บัญชา เดชเจริญศิริกุล ผู้เสนอ
(นายบัญชา เดชเจริญศิริกุล)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคท้องที่ไทย

(โปรดพลิก)

ผู้รับรอง (ญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรร่วมกันพิจารณาหามาตรการแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง)

๑. นายชัยชนะ เดชเดโช	๒. นายสุรทิน พิจารณ์
๓. นายเชาวฤทธิ์ ขจรพงศ์กัรติ	๔. นายกฤติทัช แสงธโนโยธิน
๕. นายพีระเดช ศิริวันสานนท์	

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินธุ์ จาตุรภัทร์)
วิทยากรเชี่ยวชาญ
กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักการประชุม

มนชัย พิมพ์
วิ ทาน
อัศวินพล ตรวจ

(สำเนา)
เลขรับ ๖๖/๒๕๖๖ วันที่ ๖ ก.ย. ๒๕๖๖
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๖ กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง ขอเสนอญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino)

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

จากอุณหภูมิและคลื่นความร้อนที่สูงขึ้น เนื่องจากน้ำอุ่นในมหาสมุทรแปซิฟิก โดยเฉพาะแถบเส้นศูนย์สูตรจะอุ่นขึ้นและไหลไปทางตะวันออกของมหาสมุทรแปซิฟิก (ฝั่งทวีปอเมริกาใต้) ทำให้กระแสลมนำพาอากาศร้อนและแห้งไปยังแถบตะวันตกของมหาสมุทรแปซิฟิก (ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) มากขึ้น โดยที่ในปี ๒๕๖๖ ประเทศไทยเริ่มมีแนวโน้มเข้าสู่ภาวะเอลนีโญ (El Nino) และจะเข้าสู่ภาวะนี้อย่างสมบูรณ์ในปี ๒๕๖๗ - ๒๕๖๘ ส่งผลให้ประเทศไทยเผชิญกับอุณหภูมิที่สูงกว่าค่าปกติ ภาวะฝนทิ้งช่วง ปริมาณฝนที่ต่ำกว่าค่าเฉลี่ย และปริมาณน้ำทิ้งในแหล่งน้ำธรรมชาติและในเขื่อนที่ลดลง ทำให้ประเทศไทยมีระยะเวลาที่กักเก็บน้ำในช่วงฤดูฝนสั้นลง ซึ่งนำมาสู่ปัญหาภัยแล้งและการขาดแคลนน้ำ เนื่องจากปริมาณน้ำที่สามารถใช้ได้ในปัจจุบันอยู่ในเกณฑ์ต่ำ อาจนำมาสู่ภัยธรรมชาติ อาทิ การเกิดไฟป่า ตลอดจนปัญหาฝุ่นและหมอกควันได้ส่งผลกระทบต่อสุขภาพของประชาชน ระบบนิเวศ ภาคเกษตร และอุตสาหกรรมเกี่ยวเนื่อง ส่วนพืชที่อ่อนไหวต่อภัยแล้งและปริมาณน้ำที่ลดน้อยลง อันได้แก่ ข้าวนาปรังและมันสำปะหลัง จะได้รับผลกระทบมากที่สุดในปี ๒๕๖๖ ขณะที่ปี ๒๕๖๗ - ๒๕๖๘ ผลกระทบเชิงลบจะเริ่มขยายเป็นวงกว้างมากขึ้นในพืชสำคัญหลายชนิด อาทิ อ้อย ข้าวโพด ผลไม้ ไม้ยืนต้น ซึ่งพืชบางประเภทสามารถส่งผลกระทบต่ออุตสาหกรรมปลายน้ำมากกว่าต้นน้ำ และอาจสร้างความเสียหายต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศได้ในอนาคต

ดังนั้น จึงขอเสนอญัตติด่วนดังกล่าวมาเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา และกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ และข้อ ๕๐ ส่วนเหตุผลและรายละเอียดจะชี้แจงในที่ประชุมสภาฯ ต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง
(ลงชื่อ) เจเศรษฐ์ ไทยเศรษฐ์ ผู้เสนอ
(นายเจเศรษฐ์ ไทยเศรษฐ์)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคภูมิใจไทย

(โปรดพลิก)

ผู้รับรอง (ญัตติด่วน เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา และกำหนด
แนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์
เอลนีโญ (El Nino))

๑. นายชาติ ไทยเศรษฐ์	๒. นายเอกราช ช่างเหลา
๓. นายภัทรพงศ์ ภัทรประสิทธิ์	๔. นายสังคม แดงโชติ
๕. นายองอาจ ฉัตรชัยพลรัตน์	๖. นายลัทธชัย โชคชัยวัฒนากร
๗. นายอำนาจ วิลาวัลย์	๘. นายฤกษ์ อยู่ดี
๙. นายพีระเดช ศิริวันสาณฑ์	๑๐. นายเชวงศักดิ์ เร่งไพบูลย์วงศ์
๑๑. นายสัมฤทธิ์ แทนทรัพย์	๑๒. นายกรวีร์ ปริศนานันทกุล
๑๓. นายพิชัย ชมภูพล	๑๔. นางสาวแนน บุญยธิดา สมชัย
๑๕. นายธนยศ ทิมสุวรรณ	๑๖. นางสาวมัลลิกา จิระพันธุ์วานิช
๑๗. นายยศวัฒน์ มาไพศาลสิน	๑๘. นายพลพีร์ สุวรรณฉวี
๑๙. นายชรูา ขาวขำ	๒๐. นายไชยชนก ชิดชอบ

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสายพินธุ์ จาตุรภัทร์)
วิทยากรเชี่ยวชาญ
กลุ่มงานระเบียบวาระ สำนักงานการประชุม

ยุพาภรณ์ พิมพ์
ภัทราพร ทาน
ศิริพร ตรวจ

บันทึกข้อความ

กลุ่มงานบริหารทั่วไป	สำนักกรรมการ ๓
เลขรับ ๗๑๖๖ / ๕๑๖๖	
วันที่ ๑๙ ๑๕ ๖๖	
ส่งกลุ่มงาน ๑๕๕๑๙๓	ดำเนินการ

ส่วนราชการ สำนักกรรมการ ๓ กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย

โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๑๖๑

ที่ _____ วันที่ **๒๕** กันยายน ๒๕๖๖

เรื่อง การแต่งตั้งข้าราชการเพื่อปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการวิสามัญ ตามข้อบังคับฯ

เรียน ประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร

ด้วยข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๙๓ วรรคสี่ กำหนดว่า “ให้คณะกรรมการแต่ละคณะมีผู้ช่วยเลขานุการคนหนึ่งประจำคณะกรรมการ โดยให้แต่งตั้งจากข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรตามรายชื่อที่เลขาธิการเสนอ”

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ขอเสนอ นางสาวณัฐฐา ขาดิคำดี วิทยากรชำนาญการพิเศษ กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย สำนักกรรมการ ๓ ปฏิบัติหน้าที่ผู้ช่วยเลขานุการประจำคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา

(นายคุณวุฒิ ตันตระกูล)

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทน

เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

(นายศักดิ์ดา จิระศิลป์)
ประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขภัยแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทา ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย	สำนักกรรมการ ๓
วันที่ ๒๕	2566
วันที่ 2๕	๑๕ ๖๖
เวลา 16.๐๓	ผู้รับ เรณู

ภาคผนวก ข

- ๑) หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่ สผ ๐๐๑๔/๙๗๕๘ ลงวันที่ ๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๖
เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ ครั้งที่ ๑
- ๒) หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่ สผ ๐๐๑๔/๓๓๓๘ ลงวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๗
เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ ครั้งที่ ๒
- ๓) หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่ สผ ๐๐๑๔/๙๕๕๑ ลงวันที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๗
เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ ครั้งที่ ๓
- ๔) หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ที่ สผ ๐๐๑๔/๑๓๕๕ ลงวันที่ ๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘
เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญ ครั้งที่ ๔

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักกรรมการ ๓
เลขรับ 1421 / 2566
วันที่ 15 ธ.ค. 66
ส่งกลุ่มงาน มสส.1ท19 ดำเนินการ

ที่ สผ ๐๐๑๔/๙๗๕๗

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑๕ ธันวาคม ๒๕๖๖

เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

เรียน ประธานคณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

อ้างถึง หนังสือคณะกรรมการวิชาการวิสามัญฯ ด่วนที่สุด ที่ สผ ๐๐๑๙.๑๔/๓๘๒๓ ลงวันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๖

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ได้ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาออกไปอีก ๑๒๐ วัน นั้น

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๒ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๑๔ ธันวาคม ๒๕๖๖ ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วมีมติให้ขยายเวลาพิจารณาศึกษาได้ตามที่ร้องขอ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยตำรวจตรี
(อาพิทธ์ สุขะนันท์)

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร รักษาการแทน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักการประชุม
โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๕๒๑

กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทา
ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สำนักกรรมการ ๓
รับที่ 151 / 2566
วันที่ 15 ธ.ค. 2566
เวลา 10.๐๖ น. ผู้รับ ศิริลักษณ์

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักกรรมการ ก
เลขที่ ๑๐๓๔/๓๓๓๗
วันที่ ๒๑ ๑๑ ๖๗
ส่งถึงงาน นวทส. สำนักบริหาร

ที่ สผ ๐๐๑๔/๓๓๓๗

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๗ มีนาคม ๒๕๖๗

เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

เรียน ประธานคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

อ้างถึง หนังสือคณะกรรมการการวิสามัญฯ ด่วนที่สุด ที่ สผ ๐๐๑๔.๑๔/๓๓๓๗ ลงวันที่ ๒๑ มีนาคม ๒๕๖๗

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ได้ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาออกไปอีก ๑๘๐ วัน นั้น

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๓๑ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๘ มีนาคม ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วมีมติให้ขยายเวลาพิจารณาศึกษาได้ตามที่ร้องขอ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

ว่าที่ร้อยตำรวจตรี
(อาพิทธ์ สุขะนันท์)
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักการประชุม
โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๕๒๑

กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทา
ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สำนักกรรมการ ก
รับที่ ๕๔ 2567
รับที่ ๒๑ ๑๑ ๖๗
เวลา นวทส. รับ ๒๗/๓

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักกรรมการ ๓
เลขรับ 2669/2567
วันที่ 26 ก.ย. 67
ส่งกลุ่มงาน ม.๑๖๓๓ ดำเนินการ

ที่ สผ ๐๐๑๔/๙๕๕๖

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒๒ กันยายน ๒๕๖๗

เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการศึกษาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
เรียน ประธานคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
อ้างถึง หนังสือคณะกรรมการวิสามัญฯ ด่วนที่สุด ที่ สผ ๐๐๑๔.๑๔/๙๐๐๖ ลงวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๗

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ได้ขอย้ายระยะเวลาการศึกษาออกไปอีก ๑๒๐ วัน นั้น

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๒๗ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๖ กันยายน ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วมีมติให้ขยายเวลาการศึกษาได้ตามที่ร้องขอ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายศิโรจน์ แพทย์พันธุ์)

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักการประชุม
โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๕๒๑

กลุ่มงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง ประจำจังหวัดและพรรค
คณะกรรมการการเลือกตั้ง และคณะกรรมการ
สำนักกรรมการ ๓
รับที่ 148 2567
วันที่ 27 ก.ย. 67
เวลา ๐๙.๓๕.๕๕

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักกรรมการ ๓
เลขรับ 450, 2568
วันที่ 7 ก.พ. 68
ส่งกลุ่มงาน สำนักงาน

ที่ สผ ๐๐๑๔/๑๓๕๕

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘

เรื่อง ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาของคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ว อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

เรียน ประธานคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ว อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

อ้างถึง หนังสือคณะกรรมการการวิสามัญฯ ส่วนที่ ๓๓ ที่ สผ ๐๐๑๙.๑๔/๑๐๔๕ ลงวันที่ ๓๐ มกราคม ๒๕๖๘

ตามหนังสือที่อ้างถึง คณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ว อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ได้ขอย้ายระยะเวลาการพิจารณาศึกษาออกไปอีก ๙๐ วัน นั้น

ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๒ ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพฤหัสบดีที่ ๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ที่ประชุมได้พิจารณาแล้วมีมติให้ขยายเวลาพิจารณาการศึกษาออกไปอีก ๖๐ วัน ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๐๖ วรรคสอง

จึงเรียนมาเพื่อทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(นายศิริโรจน์ แพทย์พันธุ์)

รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ปฏิบัติราชการแทน
เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สำนักการประชุม

โทร. ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๕๒๑

กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกันและบรรเทา
ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย
สำนักกรรมการ ๓
รับที่ 21, 2568
วันที่ 7 ก.พ. 2568
เวลา 11.๒๒ น. ผู้รับ ศิริลักษณ์

ภาคผนวก ค

ภาพการประชุมคณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาร้ายแรง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
สภาผู้แทนราษฎร

ภาพการประชุมของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
สภาผู้แทนราษฎร

ภาคผนวก ง

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงาน
ของคณะกรรมการวิชาการวิสามัญ
ณ จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดกาฬสินธุ์
จังหวัดร้อยเอ็ด จังหวัดเชียงใหม่
จังหวัดชุมพรและจังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในพื้นที่
จังหวัดกาญจนบุรี
ระหว่างวันอาทิตย์ที่ ๗ ถึงวันจันทร์ที่ ๘ มกราคม ๒๕๖๗
ณ จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับแผนการบริหารจัดการน้ำเขื่อนศรีนครินทร์
เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและการเกษตร
ณ เขื่อนศรีนครินทร์

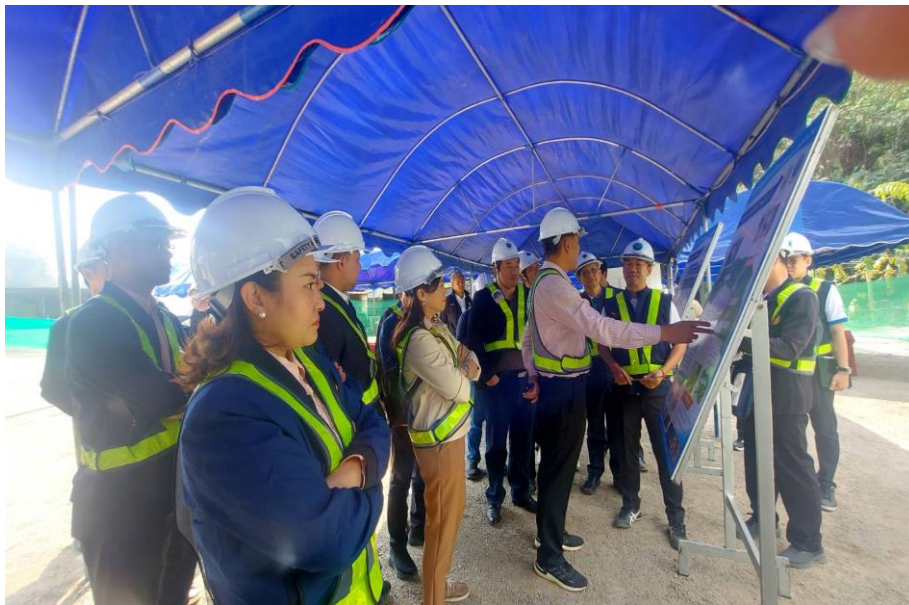

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับแผนการบริหารจัดการน้ำเขื่อนแม่กลอง
เพื่อแก้ไขปัญหาการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภคและการเกษตร
ณ สำนักงานชลประทานที่ ๑๓ จังหวัดกาญจนบุรี

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหารถภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่
ระหว่างวันเสาร์ที่ ๒๗ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๗
ณ จังหวัดเชียงใหม่

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญในพื้นที่
จังหวัดกาฬสินธุ์
เมื่อวันอังคารที่ ๙ เมษายน ๒๕๖๗
ณ จังหวัดกาฬสินธุ์

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายักษ์แล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
ในพื้นที่จังหวัดร้อยเอ็ด
เมื่อวันพุธที่ ๑๐ เมษายน ๒๕๖๗
ณ จังหวัดร้อยเอ็ด

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
ในพื้นที่จังหวัดชุมพร
วันอังคารที่ ๒๓ เมษายน ๒๕๖๗
ณ จังหวัดชุมพร

ภาพศึกษาดูงาน ณ ตำบลทุ่งคา อำเภอเมืองชุมพร จังหวัดชุมพร

ภาพการศึกษาดูงาน ณ องค์การบริหารส่วนตำบลครน จังหวัดชุมพร

ภาพการเดินทางไปศึกษาดูงานและประชุมร่วมกับหัวหน้าส่วนราชการที่เกี่ยวข้อง
เกี่ยวกับแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
ในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี
วันพุธที่ ๒๔ เมษายน ๒๕๖๗
ณ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาพการศึกษาดูงาน ณ ฝ่ายฟู้ค้อ ตำบลมะลวน
อำเภอพุนพิน จังหวัดสุราษฎร์ธานี

ภาคผนวก จ

ประกาศแต่งตั้งผู้ทรงคุณวุฒิเป็นที่ปรึกษา
ประจำคณะกรรมการวิสามัญ

ประกาศคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

สภาผู้แทนราษฎร

ที่ ๑ /๒๕๖๖

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๒
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญ
พิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
จำนวน ๔ คน โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น
รวมทั้งสรุปประเด็นเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ตลอดจนปฏิบัติงาน
อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหรือประธานคณะกรรมการมอบหมาย จนกว่าคณะกรรมการ
จะหมดวาระการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งประกอบด้วย

๑. นายรชตะ ด้านกุล
๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ปยุตดา อิงคุสานนท์
๓. นายสัญญา แสงพุ่มพงษ์
๔. นายทรงวิทย์ เหลืองอ่อน

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๖๖

(นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์)

ประธานคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ประกาศคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

สภาผู้แทนราษฎร

ที่ ๒ /๒๕๖๖

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓
เมื่อวันพฤหัสบดีที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญ
พิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
จำนวน ๒ คน โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น
รวมทั้งสรุปประเด็นเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ตลอดจนปฏิบัติงาน
อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหรือประธานคณะกรรมการมอบหมาย จนกว่าคณะกรรมการ
จะหมดวาระการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งประกอบด้วย

๑. รองศาสตราจารย์วีรชัย พุทธวงศ์

๒. นางสาวพิชญ์ หิริญ

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๒ ตุลาคม ๒๕๖๖

No.

(นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์)

ประธานคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ประกาศคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

สภาผู้แทนราษฎร

ที่ ๓ / ๒๕๖๖

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๔
เมื่อวันพุธที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งนางณิชากร ข่านุรักษ์ เป็นที่ปรึกษา
คณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้คำปรึกษา
ข้อเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งสรุปประเด็นเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจ
ของคณะกรรมการ ตลอดจนปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหรือประธาน
คณะกรรมการมอบหมาย จนกว่าคณะกรรมการจะหมดวาระการปฏิบัติหน้าที่

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๘ ตุลาคม ๒๕๖๖

(นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์)

ประธานคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ประกาศคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

สภาผู้แทนราษฎร

ที่ ๓ /๒๕๖๖

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๕
เมื่อวันพุธที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณา
ศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
จำนวน ๒ คน โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น
รวมทั้งสรุปประเด็นเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ตลอดจนปฏิบัติงาน
อื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหรือประธานคณะกรรมการมอบหมาย จนกว่าคณะกรรมการ
จะหมดวาระการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งประกอบด้วย

๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ไพยม สราภิรมย์
๒. นางสาวเกวรี พลเกิน

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๕ ตุลาคม ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๒๗ พฤศจิกายน ๒๕๖๖

๓๖.

(นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์)

ประธานคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ประกาศคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

สภาผู้แทนราษฎร

ที่ ๘ /๒๕๖๖

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๖
เมื่อวันพุธที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๖ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญ
พิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
จำนวน ๒ คน โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและแสดง
ความคิดเห็น รวมทั้งสรุปประเด็นเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ
ตลอดจนปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการหรือประธานคณะกรรมการมอบหมาย จนกว่า
คณะกรรมการจะหมดวาระการปฏิบัติหน้าที่ ซึ่งประกอบด้วย

๑. นายภูมิพงศ์ จงสกุล
๒. นายวสุ ลิมปนุทัย

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๖ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๓ ธันวาคม ๒๕๖๖

Me

(นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์)

ประธานคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาย้ายแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ประกาศคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาค้าและแก๊วปัญหาค้าและแก๊วปัญหาค้าและแก๊ว

สภาผู้แทนราษฎร

ที่ ๖ /๒๕๖๗

เรื่อง แต่งตั้งที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาค้าและแก๊วปัญหาค้าและแก๊วปัญหาค้าและแก๊ว

ด้วยในคราวประชุมคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาค้าและแก๊วปัญหาค้าและแก๊วปัญหาค้าและแก๊ว สภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๑๐
เมื่อวันพุธที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๗ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งนายสมบัติ ชนะสิทธิ์ และนายธีรวัฒน์
พลปัญญาธรรม เป็นที่ปรึกษาคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกัน
และแก้ไขปัญหาค้าและแก๊วปัญหาค้าและแก๊วปัญหาค้าและแก๊ว โดยมีหน้าที่และความรับผิดชอบ
ในการให้คำปรึกษา ข้อเสนอแนะและแสดงความคิดเห็น รวมทั้งสรุปประเด็นเรื่องต่าง ๆ ที่อยู่
ในหน้าที่และอำนาจของคณะกรรมการ ตลอดจนปฏิบัติงานอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการการ
หรือประธานคณะกรรมการมอบหมาย จนกว่าคณะกรรมการจะหมดวาระการปฏิบัติหน้าที่

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ มกราคม ๒๕๖๗ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

(นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์)

ประธานคณะกรรมการการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาค้าและแก๊ว
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

ภาคผนวก ฉ
รายนามฝ่ายเลขานุการ

กลุ่มงานคณะกรรมการการป้องกัน
และบรรเทาผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย

นางกชพร นาคฤทธิ
ผู้บังคับบัญชาของกลุ่มงานคณะกรรมการ

นางสาวณัฐชา ชาดิตำดี
วิทยากรชำนาญการพิเศษ

นายรัชกร อวยะพัฒน์
วิทยากรชำนาญการ

นายสมบูรณ์ มาลีถาวร
วิทยากรชำนาญการ

นางสาวพรรณพิตรรา เสริมศรี
วิทยากรชำนาญการ

ว่าที่ร้อยตรี อำนาจ เวียงคำ
นิติกรชำนาญการพิเศษ

นางสาวมนภัทร์ นกุลชิต
นิติกรชำนาญการพิเศษ

นายปุ่นนุพัฒน์ มั่งมี
นิติกรชำนาญการ

นางสาวภิรมย์พร สุดใจ
นิติกรชำนาญการ

นางสาวกมลพร อังกรวิบูลย์
นิติกรปฏิบัติการ

นางสาวสิริลักษณ์ แก้ววิเชียร
เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส

นายมานพ เนืองบุญมา
เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

นางสาวปิริยาภรณ์ ยูรักคุณ
เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

นายอภิชาติ ช้างมา
เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

ด่วนที่สุด

ที่ สผ ๐๐๑๙.๑๒/๓๕๖๓

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๒ เมษายน ๒๕๖๘

ลำดับงานเลขานุการสภาผู้แทนราษฎร
เลขที่รับ ๖๖๕๐/๒๕๖๘
วันที่ ๒ เม.ย. ๖๘
เวลา ๑๓.๕๕ น.

เรื่อง รายงานการพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ
กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย รายงานของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ จำนวน ๑ ชุด

ตามที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๖ ปีที่ ๑ ครั้งที่ ๑๕ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง)
วันพุธที่ ๒๐ กันยายน ๒๕๖๖ และครั้งที่ ๑๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ กันยายน
๒๕๖๖ ที่ประชุมได้พิจารณาญัตติ ดังนี้

๑. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาติดตาม ตรวจสอบ
และนำเสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง อันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) การเปลี่ยนแปลง
ภูมิอากาศที่มีผลกระทบต่อการขาดแคลนน้ำอุปโภคบริโภค การเกษตร และผลกระทบต่อเนื่องอื่น ๆ
(นายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ เป็นผู้เสนอ)

๒. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาการกำหนด
แผนป้องกันและมาตรการแก้ไขปัญหาภัยแล้งพื้นที่เกษตรกรรมในจังหวัดลพบุรีและพื้นที่ใกล้เคียง
(นางสาวมัลลิกา จิระพันธ์วานิช เป็นผู้เสนอ)

๓. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษาแก้ไข
ปัญหาภัยแล้งที่มีมาอย่างต่อเนื่องและเพิ่มความรุนแรงขึ้นจากสภาพภูมิอากาศอุณหภูมิโลกที่สูงขึ้น
(นายสฤกษ์ดี บุตรเนียร เป็นผู้เสนอ)

๔. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
ตรวจสอบกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้น
จากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายวิชัย สดสวาสดี เป็นผู้เสนอ)

๕. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
ตรวจสอบและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ
ที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายนิติพล ผิวเหมาะ เป็นผู้เสนอ)

๖. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาศึกษา
แนวทางแก้ไขปัญหาสภาพภูมิอากาศเปลี่ยนแปลง การคาดการณ์ผลกระทบ และแนวทางการปรับตัว
และรับมือ (นายร่มธรรม ขำนุรักษ์ เป็นผู้เสนอ)

๗. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาการแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำแล้ง
(นายร่มธรรม ขำนุรักษ์ เป็นผู้เสนอ)

๘. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรร่วมกันพิจารณามาตรการแก้ไขปัญหาภัยแล้ง
(นายบัญชา เดชเจริญศิริกุล เป็นผู้เสนอ)

๙. ญัตติ เรื่อง ขอให้สภาผู้แทนราษฎรตั้งคณะกรรมการวิชาการวิสามัญพิจารณาศึกษาและกำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหายักษ์แล้ง เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์เอลนีโญ (El Nino) (นายเจเศรษฐ์ ไทยเศรษฐ์ เป็นผู้เสนอ) และมีมติตั้งกรรมการวิสามัญขึ้นคณะหนึ่งเพื่อพิจารณาศึกษาแนวทางการป้องกันและแก้ไขปัญหายักษ์แล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๔๙ ซึ่งกรรมการวิสามัญคณะนี้ประกอบด้วย

๑. นางสาวกมลนทรศน์ กิตติสุนทรสกุล	๒. นายกรวีร์ ปริศนานันท์กุล
๓. นายกุลกล โชติรัตน์	๔. นายโกศล ปัทมะ
๕. นายขจร ศรีชวโนทัย	๖. นายจักรวาล ชัยวิรัตน์นุกุล
๗. นายจำลอง ภูนวนทา	๘. นายเจเศรษฐ์ ไทยเศรษฐ์
๙. นายฉกาจ พัฒนกิจวิบูลย์	๑๐. นางสาวชนกนันท์ ศุภศิริ
๑๑. นายชยันต์ เมืองสง	๑๒. นางสาวชุตินา คชพันธ์
๑๓. นางฐิติมา ฉายแสง	๑๔. นายณรงเดช อุฬารกุล
๑๕. นายณัฐวุฒิ ประเสริฐสุวรรณ	๑๖. นายเดชรัต สุขกำเนิด
๑๗. นายทวิวงศ์ โตทวิวงศ์	๑๘. นายทินพล ศรีธเรศ
๑๙. นายนพพล เหลืองทองนารา	๒๐. นายนิติพล ผิวเหมาะ
๒๑. นายบุญชัย กิตติธาราทรัพย์	๒๒. นายประดิษฐ์ สังขจาย
๒๓. นายปลอดประสพ สุรัสวดี	๒๔. นางสาวมลลิกา จิระพันธุ์วานิช
๒๕. นายร่มธรรม ขำนุรักษ์	๒๖. นายวิชัย สุดสวาสดิ์
๒๗. รองศาสตราจารย์วิษณุ อรรถวานิช	๒๘. นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์
๒๙. นายเศรษฐเกียรติ กระจ่างวงษ์	๓๐. นายสมเจตน์ แสงเจริญรัตน์
๓๑. นายสฤชดี บุตรเนียร	๓๒. นายสัญญา นิลสุพรรณ
๓๓. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สีตางค์ พิสัยหล้า	๓๔. นายอนุสรณ์ เอี่ยมสะอาด
๓๕. นายอัปเดตอายุี สาเม็ง	

โดยกำหนดระยะเวลาการศึกษาไว้ ๙๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๒๒ กันยายน ๒๕๖๖ ถึงวันพุธที่ ๒๐ ธันวาคม ๒๕๖๖ ต่อมาคณะกรรมการวิสามัญได้ขอขยายเวลาการศึกษาจำนวน ๔ ครั้ง ครั้งที่ ๑ จำนวน ๑๒๐ วัน ตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๖ ถึงวันพฤหัสบดีที่ ๑๘ เมษายน ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๒ จำนวน ๑๘๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๙ เมษายน ๒๕๖๗ ถึงวันอังคารที่ ๑๕ ตุลาคม ๒๕๖๗ ครั้งที่ ๓ จำนวน ๑๒๐ วัน ตั้งแต่วันที่ ๑๖ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึงวันพุธที่ ๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ และครั้งที่ ๔ จำนวน ๖๐ วัน ตั้งแต่วันพฤหัสบดีที่ ๑๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๘ ถึงวันอาทิตย์ที่ ๑๓ เมษายน ๒๕๖๘ รวมระยะเวลาการศึกษา ๕๗๐ วัน นั้น

บัดนี้ คณะกรรมาธิการวิสามัญได้พิจารณาผู้ตติตั้งกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว จึงกราบเรียนมา เพื่อโปรดนำเสนอที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร พิจารณารายงานและข้อสังเกตของคณะกรรมาธิการวิสามัญต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

No.

(นายศักดิ์ดา วิเชียรศิลป์)

ประธานคณะกรรมาธิการวิสามัญพิจารณาศึกษาแนวทาง
การป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งอันเนื่องมาจากปรากฏการณ์เอลนีโญ

สำนักกรรมาธิการ ๓

กลุ่มงานคณะกรรมาธิการการป้องกันและบรรเทา

ผลกระทบจากภัยธรรมชาติและสาธารณภัย

โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๒ ๕๙๐๐ ต่อ ๗๑๖๑

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ cpm.committee@parliament.go.th

กลุ่มงานระเบียบวาระ
รับที่ ๑๙๒ / ๒๕๖๔
วันที่ ๒๕ มิ.ย. ๖๔ เวลา ๑๔.๒๐ น.

กลุ่มงานพระราชบัญญัติและญัตติ ๒
รับที่ ๑๑๗ / ๒๕๖๔
วันที่ ๒๕ มิ.ย. ๖๔ เวลา ๑๕.๒๐ น.

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักการประชุม
รับที่ ๕๐๖ / ๒๕๖๔
วันที่ ๒๕ มิ.ย. ๖๔ เวลา ๑๕.๑๕
ส่งกลุ่มงาน ๗๖๖.๒ ดำเนินการ